

**بُلُوغُ الْمَرَامِ
مِنْ أُدَلَّةِ الْأَحْكَامِ**

للحافظ ابن حجر العسقلاني

المجلد الثاني

الترجمة:

عتيق الرحمن محمد إدريس خان مكي

बुलूगुल् मराम

मिन अदिल्लतिल् अहकाम

भाग: २

संकलनकर्ता

हाफिज इब्ने हज़्र अल् अस्कलानी

अनुवादक:

अतीकुर्रहमान मुहम्मद इदरीस खान मक्की

रिसर्च स्कालर: उम्मुल कुरा विश्वविद्यालय पवित्र मक्का सउदी अरब

प्रकाशन

समस्त प्रकारको प्रशंसा अल्लाहकै लागि छन् जुन समस्त संसारको प्रतिपालक हो । र प्रशान्ति अवतरित होस् त्यसको अन्तिम सन्देश मुहम्मद सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लममाथि जुन समस्त युग र समस्त संसारको लागि सन्देश पठाइएका हुन् ।

मलाई अति खुशी लागेको छ, र म आफूलाई अति भाग्यवान महसूस गरिरहेको छु कि अल्लाहले मलाई यस्तो पावन कार्यको लागि मनोनीत गर्‍यो र मलाई आफ्नो सन्देशको (वाणी) हदीसहरूलाई अनुवाद गर्ने सुअवसर प्रदान गर्‍यो । यसर्थ म त्यसको यस अनुकम्पामा त्यसको जति कृतज्ञता व्यक्त गरे पनि कम नै रहन्छ । साथै म यो पनि भन्न चाहन्छु कि मानिसले अनुवादगर्दा जति प्रयास गरे पनि त्यसको अनुवादमा केही कमिकम्जोरी बाँकी नै रहन्छ, यसर्थ यस अनुवादमा कुनै कमिकम्जोरी देखा परेमा निम्नमा भएको इमेल अथवा सम्पर्क नम्बरमा खबर गरिदिनेमा तपाईंको आभारी हुनेछु ।

यो किताब इस्लामका प्रसिद्ध विद् हाफिज इब्ने हज्र अल् अस्कलानीले संग्रह गरेको किताब हो जसमा उहाँले जीवनका प्रत्येक क्षेत्रसित सम्बन्धित रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमका हदीसहरूलाई संग्रह गरेका छन् ताकि मुसलमानहरू यसद्वारा ज्ञान प्राप्त गरेर अआफ्नो जीवन यसै ज्ञानको आधारमा व्यतीत गर्नु ।

यो हदीसको संग्रह अति सानो भए पनि मुसलमानहरूको लागि अति महत्वपूर्ण छ र यसको अनुवादको लागि नयाँ मुसलमान दाजुभाइहरूले पटक पटक मसित भनेको कारण नै मैले यसको अनुवाद गरेको छु, र यसमा हदीसहरूको नम्बर मैले शैख सफीउर्रहमान मुबारकपुरीले गरेको यसको व्याख्याको किताबबाट लिएको छु र हदीसका शब्दहरूलाई पनि उपरोक्त किताबबाट लेखेको छु, र अनुवादगर्दा कुनै कुराबारे शंका सन्देश भएमा शैख सफीउर्रहमान ज्यूको व्याख्यालाई नै प्राथमिकता दिएको छु, र सकेसम्म नेपालीहरूको लागि अपरिचित शब्दहरूलाई टीकाटिप्पणीमा विद्वद्हरूको सही कथन बमोजिम अर्थाउने प्रयास गरेको छु । र यस किताबको अनुवाद मैले २०१४ ई. मा नै सम्पन्न गरिसकेको थिएँ, तर आर्थिक अभावको कारण मात्र पहिलो भाग प्रकाशित गर्न सकेको थिएँ, तर अहिले अल्लाहको कृपाले यस किताबको दोस्रो भाग प्रकाशित गर्दछु यस आशाको साथ कि अल्लाह मेरो यस सानो प्रयासद्वारा समस्त मानवगणलाई लाभ पुऱ्याई मलाई र मेरो परिवारका समस्त सदस्यहरूलाई स्वर्ग प्रदान गर्नु । (आमीन)

अनुवादकः

अतीकुर्रहमान मुहम्मद इदरीस खान मक्की
कपिलवस्तु नगरपालिका वार्ड नं. ४ छोट्की तौलिहवा नेपाल
एम.ए. विधिशाला विभाग
उमम अल् कुरा विश्वविद्यालय
पवित्र मक्का सउदी अरब

मो.नं.: ००९७७९८०८८४०७४९

Email- atiqkhannp1982@yahoo.com

अध्याय: लुगाको वर्णन

४१५- हजरत अबू आमिर अल् अश्अरी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “मेरो अनुयायीहरूमा यस्ता मानिसहरू पनि आउने छन् जुन व्यभिचार र रेशमको लुगालाई वैधानिक गरिहाल्दछन्” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन्, र यसको मूल हदीस बुखारीमा वर्णित छ ।)

४१६- र हजरत हुजैफा रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले हामीलाई सुन र चाँदीको भाँडामा खानु र पिउनुबाट मनाही गरेका छन्, र पात्लो र बाक्लो रेशमी लुगा लगाउनुबाट पनि मनाही गरेका छन्, र त्यसमाथि बस्नुबाट पनि रोकेका छन्” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

४१७- र हजरत उमर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले रेशमको लुगा लगाउनुबाट मनाही गरेका छन्, दुई वा चार औंला जति बाहेक (अर्थात दुई वा चार औंला जति लुगामा रेशम प्रयोग गरिएको छ भने त्यो निषेधित छैन)” । (यस हदीसलाई बुखारी र मुस्लिमले वर्णन गरेका छन्, र वर्णित शब्द मुस्लिमका हुन् ।)

४१८- र हजरत अनस रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले खजुली (एक प्रकारको चर्म रोग) को कारण यात्राको अवस्थामा हजरत अब्दुर्रहमान बिन औफ र हजरत जुबैरलाई

بَابُ اللَّبَاسِ

४१५ - عَنْ أَبِي عَامِرٍ الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { لِيَكُونَ مِنْ أُمَّتِي أَقْوَامٌ يَسْتَحِلُّونَ الْحِرَّ وَالْحَرِيرَ } .
رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَأَصْلُهُ فِي الْبُخَارِيِّ .

४१६ - وَعَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { نَهَى النَّبِيُّ ﷺ أَنْ نَشْرَبَ فِي آيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَأَنْ نَأْكُلَ فِيهَا، وَعَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ وَالذِّيَّاجِ، وَأَنْ يَجْلِسَ عَلَيْهِ } رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

४१७ - وَعَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ لُبْسِ الْحَرِيرِ إِلَّا مَوْضِعَ إِبْصَعَيْنِ، أَوْ ثَلَاثٍ، أَوْ أَرْبَعٍ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَاللَّفْظُ لِمُسْلِمٍ .

४१८ - وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَخَّصَ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، وَالزُّبَيْرِ فِي قَمِيصِ الْحَرِيرِ، فِي سَفَرٍ، مِنْ

रेशमको लुगा लगाउने अनुमति प्रदान गरेका थिए” । (यस हदीसलाई बुखारी र मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

४१९- र हजरत अली रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले मलाई सैराको रेशमी लुगा प्रदान गर्नु भयो, अनि मैले त्यसलाई लगाएर बाहिर निस्कें, त उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको अनुहारमा क्रोधको लक्षण हेरें, अनि त्यस लुगालाई आफ्नो स्वास्थ्यहरूमा वितरण गरिदिँ” । (यस हदीसलाई बुखारी र मुस्लिमले वर्णन गरेका छन्, र वर्णित शब्द मुस्लिमका हुन् ।)

४२०- र हजरत अबू मूसा रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “मेरो अनुयायीहरूमध्ये महिलाहरूको लागि रेशम र सुन हलाल (वैध) गरिएको छ, र पुरुषहरूमाथि अवैध गरिएको छ” । (यस हदीसलाई अहमद र नेसाई एवं तिर्मिजीले वर्णन गर्नु भएको छ, र इमाम तिर्मिजीले यसलाई सही पनि भन्नु भएको छ ।)

४२१- र हजरत इम्रान बिन हुसैन रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “निःसन्देह अल्लाहलाई यो प्रिय लाग्दछ कि जब त्यो आफ्नो भक्तमाथि अनुग्रह अवतरित गरोस् त त्यसको लक्षण र प्रभाव त्यसमाथि हेरोस्” । (यस हदीसलाई वैहकीले वर्णन गरेका छन् ।)

४२२- र हजरत अली रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले कसई नामक स्थानको लुगा र पहेलो रंगको लुगा लगाउनुबाट

حَكَّةٌ كَانَتْ بِهَمَّا { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

४१९- وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: {

كَسَانِي النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حُلَّةً سِيرَاءً، فَخَرَجْتُ فِيهَا، فَرَأَيْتُ الْغَضَبَ فِي وَجْهِهِ، فَشَقَّقْتُهَا بَيْنَ نِسَائِي { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَهَذَا لَفْظٌ مُسْلِمٍ .

४२०- وَعَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: { أَجَلَ الذَّهَبِ وَالْحَرِيرِ لِإِنَاثِ أُمَّتِي، وَحَرَّمَ عَلَيَّ ذُكُورِهِمْ. { رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَالنَّسَائِيُّ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهُ .

४२१- وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: { إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ إِذَا أَنْعَمَ عَلَيَّ عَبْدٌ أَنْ يَرَى أَثَرَ نِعْمَتِي عَلَيْهِ { رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ .

४२२- وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَنَّ رَسُولَ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ لُبْسِ الْقَسِيِّ

मनाही गरेका छन्” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गर्नु भएको छ ।)

४२३- र हजरत अब्दुल्लाह बिन अमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले मेरो शरीरमाथि दुई पहेलो रंगको लुगा हेरे, त भन्नु भयो: के तिम्रो आमाले यसलाई लगाउने आदेश दिएका छन्” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गर्नु भएको छ ।)

४२४- र हजरत अस्मा बन्ते अवि बक्र रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “उहाँले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको एउटा जुब्बा (कोट) निकाल्नु भयो जसको बाँह, कालर र खल्लीमा लगाइएको कपडामा बाक्लो रेशम प्रयोग गरिएको थियो” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले वर्णन गर्नु भएको छ ।)

र यसको मूल तथ्य मुस्लिममा वर्णित छ, र यति अभिवृद्धि वर्णित छ कि: “त्यो कोट हजरत आइशासित थियो अनि उहाँको मृत्यु पश्चात मैले त्यसलाई लिएँ, र नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम त्यसलाई लगाउँथे, यसर्थ हामी त्यसलाई पखालेर विरामीहरूलाई संचो हुने आशाले पिलाउँथे” ।

र इमाम बुखारीले आफ्नो किताब “अल् अदबुल् मुफरद” मा यति वृद्धि वर्णन गरेका छन् कि: “यसलाई उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम जुमआको लागि र समूहहरूसित भेट्नुको लागि लगाउँथे” ।

३-जनाजा¹को वर्णन

४२५- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो

وَالْمَعْصُفِرِ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

४२३- وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: { رَأَى عَلِيَّ النَّبِيَّ

ﷺ ثَوْبَيْنِ مَعْصُفَرَيْنِ، فَقَالَ: "أُمَّكَ

أَمَرْتِكَ بِهَذَا؟" { رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

४२४- وَعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا { أَنَّهَا أَخْرَجَتْ جُبَّةَ

رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَكْفُوفَةَ الْجَيْبِ وَالْكُمَيْنِ

وَالْفَرْجَيْنِ، بِالذِّيْبَاجِ { رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ .

وَأَصْلُهُ فِي "مُسْلِمٍ"، وَزَادَ: { كَانَتْ

عِنْدَ عَائِشَةَ حَتَّى فُيْضَتْ، فَقَبَضْتُهَا،

وَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَلْبَسُهَا، فَخُنُّ نَعْسِلُهَا

لِلْمَرْضَى نَسْتَشْفِي بِهَا { .

وَزَادَ الْبُخَارِيُّ فِي "الْأَدَبِ الْمُفْرَدِ". {

وَكَانَ يَلْبَسُهَا لِلْوَفْدِ وَالْجُمُعَةِ { .

३- كِتَابُ الْجَنَائِزِ

४२५- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

1 जनाजा: मृतक शवलाई वा जस खाटमाथि त्यस शवलाई राखिएको छ त्यसैलाई भनिन्छ ।

अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “भोगविलासलाई भाँच्ने मृत्युलाई सदैव स्मरण गर्दैगर” । (यस हदीसलाई तिर्मिजी र नेसाईले वर्णन गरेका छन्, र यसलाई इब्ने हिब्बानले सही भनेका छन् ।)

४२६- र हजरत अनस रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “कुनै कष्टको कारण तिमीमध्ये कोही पनि मृत्युको इच्छा नगरोस्, र यदि यसको इच्छा गर्नु नै परोस् भने त्यो यसरी भनोस् कि: हे अल्लाह मलाई तबसम्म जीवित राख जबसम्म जीवन मेरो लागि लाभदायक होस्, र यदि मृत्यु मेरो लागि लाभदायक छ भने मलाई मृत्यु प्रदान गर” । (यस हदीसलाई बुखारी र मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

४२७- र हजरत बुरैदह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जब आस्थावान मान्छेको मृत्यु हुन्छ त त्यसको निधारमाथि पसीना निसकन्छ” । (यसलाई तीनौंले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बानले यसलाई सही भनेका छन् ।)

४२८- र हजरत अबू सईद र अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “आफ्नो मरिरहेको मानिसहरूलाई लाइलाहा इल्लल्लाहको स्मरण गराउदैरह” । (यस हदीसलाई मुस्लिम र चारौंले वर्णन गरेका छन् ।)

४२९- र हजरत मअकिल बिन यसार रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { أَكْثَرُوا ذِكْرَ هَازِمِ
الذَّاتِ: الْمَوْتِ } رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ،
وَالنَّسَائِيُّ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ .

४२६- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمْ
الْمَوْتَ لِضُرِّ يَنْزِلُ بِهِ، فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ
مُتَمَنَّيًّا فَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتْ
الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي، وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتْ الْوَفَاةُ
خَيْرًا لِي } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

४२७- وَعَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ
ﷺ قَالَ: { الْمُؤْمِنُ يَمُوتُ بِعَرَقِ الْجَبِينِ }
رَوَاهُ الثَّلَاثَةُ وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ .

४२८- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ
ﷺ: { لَقْنُوا مَوْتَكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ }
رَوَاهُ مُسْلِمٌ، وَالْأَزْهَعِيُّ .

४२९- وَعَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: { أَفْرُؤُوا عَلَيَّ مَوْتَكُمْ

“आफ्नो मरिरहेको व्यक्तिमाथि सूरः यासीनको पाठन गर” । (यस हदीसलाई अबू दाऊद र नेसाईले वर्णन गर्नु भएको छ, र इब्ने हिब्बानले सही भनेका छन् ।)

४३०- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम हजरत सलमा रजिअल्लाहो अन्होको मृत्युको समय उनको पासमा आउनु भयो यस्तो अवस्थामा कि उनको आँखा खुलेको थियो, अनि उहाँले उनको आँखालाई बन्द गरिदिनु भयो, र भन्नु भयो: जब प्राण निष्कासित गरिन्छ त आँखा त्यसलाई पछ्याउँछ, यतिमा त्यस घरका मानिसहरू विलाप गर्न थाले, त उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: आफ्नो लागि राम्रो याचना नै गर्नु, किनकि तिमीहरू जे पनि भन्छौ फरिश्ताहरू त्यसमाथि आमीन भन्छन्, अनि भन्नु भयो: हे अल्लाह अबू सलमालाई क्षमा प्रदान गर र उनको श्रेणीलाई उच्चगरी सुमार्गीहरूमा शामिल गरिदेऊ, र उनको चिहानलाई फराकीलो र प्रकाशित गरिदेऊ, र उनपछि उनको सन्तानहरूको उत्तराधिकारी भइदेऊ” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

४३१- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “जब रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको स्वर्गवास भयो त उहाँलाई एउटा धारीदार च्यादरद्वारा छोपियो” । (बुखारी, मुस्लिम)

४३२- र उनै रजिअल्लाहो अन्हाद्वारा वर्णित छ कि: “हजरत अबू बक्र सिद्दीकले नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई उहाँको मरणोपरान्त चुम्नु भयो” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

يس { رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالنَّسَائِيُّ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ .

४३०- وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: { دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَيَّ أَبِي سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَقَدْ شَقَّ بَصْرُهُ فَأَعْمَضَهُ، ثُمَّ قَالَ: "إِنَّ الرُّوحَ إِذَا قُبِضَ، اتَّبَعَهُ البَصْرُ" فَضَحَّ نَاسٌ مِنْ أَهْلِهِ، فَقَالَ: "لَا تَدْعُوا عَلَيَّ أَنْفُسِكُمْ إِلَّا بِخَيْرٍ. فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ تُؤْمِنُ عَلَيَّ مَا تَقُولُونَ". ثُمَّ قَالَ: "اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِأَبِي سَلَمَةَ، وَارْفَعْ دَرَجَتَهُ فِي الْمَهْدِيِّينَ، وَافْسَحْ لَهُ فِي قَبْرِهِ، وَنَوِّرْ لَهُ فِيهِ، وَاخْلُفْهُ فِي عَقْبِهِ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

४३१- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حِينَ تُوِّفِيَ سَجَّيَ بِبُرْدِ حَبْرَةَ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

४३२- وَعَنْهَا { أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَبَّلَ النَّبِيَّ ﷺ بَعْدَ مَوْتِهِ { رَوَاهُ البُخَارِيُّ .

४३३- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “आस्थावानको आत्मा (प्राण) त्यसको श्रृणलेगर्दा तबसम्म भृण्डरहन्छ जबसम्म त्यसलाई चुक्ता नगरियोस्” । (यस हदीसलाई अहमद र तिर्मिजीले वर्णन गरेका छन्, र इमाम तिर्मिजीले यसलाई विश्वासनीय पनि भनेका छन् ।)

४३४- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले त्यस मान्छेको बारेमा भन्नु भयो जुन आफ्नो सवारीबाट गिरेर (लडेर) मरेको थियो कि: “त्यसलाई पानी र बयरद्वारा स्नान गराउनु, र दुई कपडामा कफनाउनु” । (बुखारी, मुस्लिम)

४३५- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “जब मानिसहरू नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई (उनको मृत्यु पश्चात) स्नान गराउन लागे त भन्न थाले: अल्लाहको शपथ हामीलाई यो थाहा छैन कि रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई पनि आफ्ना अन्य मृतक भैं नि:वस्त्र गरौं, वा यस्तो नगरौं ?...” पूर्ण हदीससम्म । (यस हदीसलाई अहमद र अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन् ।)

४३६- र हजरत उम्मे अतीयह रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम हामीहरूको पासमा यस अवस्थामा आउनु भयो कि हामी उहाँको छोरीलाई स्नान गराइरहेका थियौं, अनि भन्नु भयो: यसलाई तीन चोटि वा पाँच चोटि वा त्यसभन्दा अधिक चोटि स्नान गराउनु यदि तिमीहरू यसको आवश्यकता हेर्दछौं, पानी र

४३३- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { نَفْسُ الْمُؤْمِنِ مُعَلَّقَةٌ بِدَيْنِهِ، حَتَّى يُقْضَى عَنْهُ } رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَحَسَنَهُ .

४३४- وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي الَّذِي سَقَطَ عَنْ رَأْسِهِ فَمَاتَ: { اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ، وَكَفِّنُوهُ فِي ثَوْبَيْنِ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

४३५- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: { لَمَّا أَرَادُوا غُسْلَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالُوا: وَاللَّهِ مَا نَدْرِي، نُجَرِّدُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا نُجَرِّدُ مَوْتَانَا، أَمْ لَا؟... } الْحَدِيثُ، رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَأَبُو دَاوُدَ .

४३६- وَعَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: { دَخَلَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ نُعَسِّلُ ابْنَتَهُ، فَقَالَ: "اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا، أَوْ خَمْسًا، أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ، إِنْ رَأَيْتُنَّ ذَلِكَ، بِمَاءٍ وَسِدْرٍ، وَاجْعَلْنَ فِي

बयरद्वारा, र अन्तिम चोटि काफूरद्वारा वा अलिकति काफूर¹ मिसाएर स्नान गराउनु, अनि जब हामी स्नान गराइहालें त उहाँलाई यसको खबर दिएँ, त उहाँले आफ्नो कम्मरबन्दलाई हामीहरूतिर फाल्नु भयो र भन्नु भयो: यसलाई उनको शरीरसित संलग्न गरिदेऊ” । (बुखारी, मुस्लिम)

र अर्को हदीसमा छ कि: “स्नानको आरम्भ यसको दायाँ र वजूका अंगहरूबाट शुरु गर्नु” ।

र बुखारीमा एउटा हदीसका शब्द यसरी छन्: “अनि हामीहरूले उनको कपालका तीन लट (चोटी) बनाएर त्यसलाई टाउकोको पछाडि गराएँ” ।

४३७- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई तीन सेतो सहूलीयह कपडामा कफ्नाइयो, जसमा नत कमिज थियो नत पगडी नै थियो” । (बुखारी, मुस्लिम)

४३८- र हजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “जब अब्दुल्लाह बिन उबईको निधन भयो त उनको छोरा रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको पासमा आएर भने: मलाई आफ्नो कमिज प्रदान गरिबक्सनुस् जसमा म उनलाई (आफ्नो बुवालाई) कफ्नाउँछु, अनि उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले कमिज उनलाई प्रदान गरिबक्सनु भयो” (बुखारी, मुस्लिम)

४३९- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “तिमीहरू सेतो

الْآخِرَةَ كَافُورًا، أَوْ شَيْئًا مِنْ كَافُورٍ”، فَلَمَّا فَرَعْنَا آذَنَاهُ، فَأَلْقَى إِلَيْنَا حِقْوَهُ. فَقَالَ: "أَشْعِرْنَاهَا إِيَّاهُ" { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَفِي رِوَايَةٍ: { اِبْدَانٌ بِمَيَامِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا } .

وَفِي لَفْظٍ لِلْبُخَارِيِّ: { فَضَمَّرْنَا شَعْرَهَا ثَلَاثَةَ قُرُونٍ، فَأَلْقَيْنَاهُ خَلْفَهَا } .

٤٣٧- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: { كُفِّنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ بَيْضٍ سَحْوَلِيَّةٍ مِنْ كُرْسُفٍ، لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ. } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

٤٣٨- وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: { لَمَّا تُوِّيَّ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي جَاءَ ابْنُهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ . فَقَالَ: أَعْطِنِي قَمِيصَكَ أُكْفِنُهُ فِيهِ، فَأَعْطَاهُ إِيَّاهُ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

٤٣٩- وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: { الْبَسُوا مِنْ

1- एक प्रकारको सुगन्धित पदार्थ हो ।

कपडा लगाउँदैगर, किनकि यो सर्वोत्तम लुगा हो, र यसैमा आफ्नो मृतकहरूलाई कफनाउँदैगर” । (यस हदीसलाई नेसाई बाहेक पाँचौंले वर्णन गरेका छन्, र इमाम तिर्मिजीले यसलाई सही पनि भनेका छन् ।)

४४०- र हजरत जाबिर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जब तिमीमध्ये कोही आफ्नो भाइलाई कफनाओस् त राम्ररी कफनाओस्” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

४४१- र हजरत जाबिर रजिअल्लाहो अन्होद्वारा नै वर्णित छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम उहुद युद्धमा शहीद भएकाहरूलाई दुई दुईगरी एउटै कपडामा एकत्रित गर्थे, अनि भन्थे: यी दुवैमध्ये कुन चाहिँ अधिक कुरआनलाई कण्ठ गर्नेवाला छ ? अनि त्यसलाई चिहानमा अगाडि गर्थे, र उनीलाई नत स्नान गराइन्थ्यो नत उनीमाथि जनाजाको नमाज नै पढिन्थ्यो” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

४४२- र हजरत अली रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “मैले नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई यो भन्दै सुनेको छु कि: बहुमुल्य (अधिक महँगो) कफन नदेऊ, किनकि त्यो अति शीघ्र नै विनष्ट भइहाल्छ” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन् ।)

४४३- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले उहाँसित भने: “यदि तिम्रो निधन मभन्दा अघि भयो भने म तिमीलाई स्नान गराउनेछु”... पूर्ण हदीससम्म । (यस हदीसलाई अहमद र इब्ने माजाले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बानले सही भनेका

ثِيَابِكُمُ الْبَيَاضَ، فَإِنَّهَا مِنْ خَيْرِ ثِيَابِكُمْ، وَكَفَّنُوا فِيهَا مَوْتَاكُمْ { رَوَاهُ الْخَمْسَةُ إِلَّا النَّسَائِيَّ، وَصَحَّحَهُ التِّرْمِذِيُّ .

४४०- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: { إِذَا كَفَّنَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ فَلْيُحْسِنْ كَفَنَهُ } رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

४४१- وَعَنْهُ قَالَ: { كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجْمَعُ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ مِنْ قَتْلَى أَحَدٍ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ، ثُمَّ يَقُولُ: "أَيُّهُمُ أَكْثَرُ أَخَذًا لِلْقُرْآنِ؟"، فَيُقَدِّمُهُ فِي اللَّحْدِ، وَمَمْ يُعَسَّلُوا، وَمَمْ يُصَلِّ عَلَيْهِمْ } رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

४४२- وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "لَا تُغَالُوا فِي الْكَفَنِ، فَإِنَّهُ يُسَلَبُ سَرِيعًا" } رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ .

४४३- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ؛ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَهَا: { لَوْ مِتُّ قَبْلِي فَعَسَلْتُكَ { الْحَدِيثَ . رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَابْنُ مَاجَةَ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ .

छन् ।)

४४४- र हजरत अस्मा बन्ते उमैस रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “फातिमा अलैहिस्सलामले यो वसीयत गरेका थिइन् कि (उनको निधन पश्चात) उनलाई हजरत अली रजिअल्लाहो अन्होले स्नान गराउन्” । (यस हदीसलाई दारकुत्नीले वर्णन गरेका छन् ।)

४४५- र हजरत बुरैदह रजिअल्लाहो अन्हो त्यस गामेदीयहको कथा अन्तर्गत वर्णन गर्नुहुन्छ जसलाई नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले व्यभिचारको कारण रज्म¹ गर्ने आदेश दिएका थिए कि: “अनि उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले त्यसमाथि जनाजाको नमाज पढने आदेश गरे अनि त्यसमाथि जनाजाको नमाज पढियो र त्यसलाई दफनाइयो” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

४४६- र हजरत जाबिर बिन समुरह रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “एउटा यस्तो मान्छेलाई नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम समक्ष ल्याइयो जसले वाणद्वारा आत्महत्या गरेको थियो, त उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले त्यसमाथि जनाजाको नमाज पढनु भएन” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

४४७- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ त्यस महिलाको बारेमा जुन मस्जिदमा कुचो फेर्दथी: “अनि नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले त्यसको बारेमा सोधे, त मानिसहरूले भने त्यसको त निधन भयो, त उहाँले भन्नु भयो: तिमीहरूले मलाई त्यसको बारेमा किन खबर गरेनौं? - त कदाचित उनीहरूले त्यसको मृत्युलाई

४४४ - وَعَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ عُمَيْسٍ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: { أَنَّ فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَامُ أَوْصَتْ أَنْ يُغَسَّلَهَا عَلِيُّ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ } رَوَاهُ الدَّارِقُطْنِيُّ .

४४५ - وَعَنْ بُرَيْدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - فِي قِصَّةِ

الْغَامِدِيَّةِ الَّتِي أَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِرَجْمِهَا فِي الرَّثَا - قَالَ: { ثُمَّ أَمَرَ بِهَا فَصُلِّيَ عَلَيْهَا وَدُفِنَتْ } رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

४४६ - وَعَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ رَضِيَ

اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: { أُتِيَ النَّبِيُّ ﷺ بِرَجُلٍ قَتَلَ نَفْسَهُ بِمَشَاقِصَ، فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْهِ } رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

४४७ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - فِي

قِصَّةِ الْمَرْأَةِ الَّتِي كَانَتْ تَقُمُّ الْمَسْجِدَ - قَالَ: { فَسَأَلَ عَنْهَا النَّبِيُّ ﷺ فَقَالُوا: مَاتَتْ، فَقَالَ: "أَفَلَا كُنْتُمْ آذَنْتُمُونِي؟" - فَكَأَنَّهُمْ صَعَرُوا أَمْرَهَا -

1 - हुंगा मारी मारी ज्यान लिनुलाई अरबी भाषामा रज्म भनिन्छ ।

कुनै महत्व दिएका थिएनन्- त उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: मलाई त्यसको चिहान देखाऊ, अनि उनीहरूले त्यसको चिहान बताए, त उहाँले त्यसमाथि जनाजाको नमाज पढनु भयो” । (बुखारी, मुस्लिम)

र मुस्लिमले यति अभिवृद्धि गर्नु भएको छ कि: अनि उहाँले भन्नु भयो: “यी चिहानहरू यसमा भएका मानिसहरूको लागि अन्धकारले पूरिएको छन् यसर्थ मैले पढेको नमाजको कारण अल्लाह उनीहरूको लागि चिहानलाई प्रकाशमान गरिदिन्छ” ।

४४८- र हजरत हुजैफा रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले मृत्युको आम ऐलानबाट मनाही गरेका छन्” । (यस हदीसलाई अहमद र तिर्मिजीले वर्णन गरेका छन्, र इमाम तिर्मिजीले यसलाई विश्वासनीय पनि भनेका छन् ।)

४४९- र हजरत अबू हरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले त्यसै दिन नजाशीको निधनको ऐलान गर्नु भयो जुन दिन त्यसको निधन भएको थियो, अनि सबैलाई लिएर जनाजा पढने ठाउँमा जानु भयो, अनि उनीहरूलाई पंक्तिबद्ध गर्नु भयो, अनि चार तक्वीरको साथ त्यसमाथि जनाजाको नमाज पढनु भयो” । (बुखारी, मुस्लिम)

४५०- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: मैले नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई यो भन्दै सुनें कि: “जुन सुकै मुसलमान मान्छेको निधन हुन्छ अनि त्यसको जनाजाको नमाज चालीस यस्ता मानिसहरू पढ्छन् जुन बहुदेववाद गरेका छैनन् त महान अल्लाह त्यसको लागि उनीहरूको सिफारिश स्वीकार गरिहाल्दछ” ।

فَقَالَ: "دُلُونِي عَلَى قَبْرِهَا", فَدَلُّوهُ، فَصَلَّى عَلَيْهَا { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

وَزَادَ مُسْلِمٌ، ثُمَّ قَالَ: { إِنَّ هَذِهِ الْقُبُورَ مَمْلُوءَةٌ ظُلْمَةً عَلَى أَهْلِهَا، وَإِنَّ اللَّهَ يُنَوِّرُهَا لَهُمْ بِصَلَاتِي عَلَيْهِمْ {

٤٤٨- وَعَنْ حُدَيْفَةَ رضي الله عنه { أَنَّ

النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم كَانَ يَنْهَى عَنِ النَّعْيِ { رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَحَسَنَهُ .

٤٤٩- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه { أَنَّ

النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم نَعَى النَّجَاشِيَّ فِي الْيَوْمِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ، وَخَرَجَ بِهِمْ مِنَ الْمُصَلَّى، فَصَفَّ بِهِمْ، وَكَبَّرَ عَلَيْهِ أَرْبَعًا { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

٤٥٠- وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُمَا: سَمِعْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: { مَا مِنْ رَجُلٍ مُسْلِمٍ يَمُوتُ، فَيَقُومُ عَلَى جَنَازَتِهِ أَرْبَعُونَ رَجُلًا، لَا يُشْرِكُونَ بِاللَّهِ شَيْئًا، إِلَّا شَفَعَهُمُ اللَّهُ فِيهِ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

(यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

४५१- र हजरत समुरह बिन जुन्दुब रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “मैले एउटी यस्ती महिलाको जनाजाको नमाज नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको पछाडि पढेँ जुन सुत्केरीले गर्दा मरेकी थिइ, त नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम त्यसको बीचमा अर्थात कम्मरको बराबरमा उभेका थिए” । (बुखारी, मुस्लिम)

४५२- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “अल्लाहको शपथ रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले बैजाका दुवै छोराको जनाजाको नमाज मस्जिदमा पढनु भयो” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

४५३- र हजरत अब्दुर्रहमान बिन अबि लैलाको वर्णन छ कि: “जैद बिन अरकम रजिअल्लाहो अन्हो हाम्रा मृतकका शवहरूमाथि चार तक्वीर भन्थे, तर एक पटक उहाँले पाँच तक्वीर भने त मैले यसको बारेमा उहाँसित सोधेँ त उहाँले भन्नु भयो: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले पनि पाँच तक्वीर भनेका छन्” । (यस हदीसलाई मुस्लिम र चारौंले वर्णन गरेका छन् ।)

४५४- र हजरत अली रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “उहाँले सहल बिन हनीफको जनाजाको नमाजमा ६ तक्वीर भने, र भने कि: उनी बदरी सहाबी हुन्” । (यस हदीसलाई सईद बिन मन्सूरले वर्णन गरेका छन् । र यसको मूल हदीस बुखारीमा वर्णित छ ।)

४५५- र हजरत जाबिर रजिअल्लाहो

४५१- وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

قَالَ: { صَلَّيْتُ وَرَاءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى امْرَأَةٍ مَاتَتْ فِي نَفَاسِهَا، فَقَامَ وَسَطَهَا } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

४५२- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا

قَالَتْ: { وَاللَّهِ لَقَدْ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى ابْنِي بَيْضَاءَ فِي الْمَسْجِدِ } رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

४५३- وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي

لَيْلَى قَالَ: { كَانَ زَيْدُ بْنُ أَرْقَمٍ يُكَبِّرُ عَلَى جَنَائِزِنَا أَرْبَعًا، وَإِنَّهُ كَبَّرَ عَلَى جَنَازَةِ خَمْسًا، فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُكَبِّرُهَا } رَوَاهُ مُسْلِمٌ وَالْأَرْبَعَةُ .

४५४- وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَنَّهُ كَبَّرَ

عَلَى سَهْلِ بْنِ حُنَيْفٍ سِتًّا، وَقَالَ: إِنَّهُ بَدْرِيٌّ } رَوَاهُ سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ . وَأَصْلُهُ فِي "الْبُخَارِيِّ" .

४५५- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { كَانَ

अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम हाम्मा जनाजाहरूमाथि चार तक्वीर भन्थे, र पहिलो तक्वीर पश्चात सूरतुल् फातिहाको पाठन गर्थे” । (यस हदीसलाई शाफईले जईफ सनदको माध्यमले वर्णन गरेका छन् ।)

४५६- र हजरत तलहा बिन अब्दुल्लाह बिन औफको वर्णन छ कि: “मैले एउटा जनाजामा इब्ने अब्बासको पछाडि नमाज पढें, त उहाँले सूरतुल् फातिहाको पाठन गर्नु भयो, र भन्नु भयो: मैले यस्तो यस कारण गरें ताकि तिमीहरूलाई यो कुरा थाहा भइहालोस् कि यो सुन्नत हो” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

४५७- र हजरत औफ बिन मालिक रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले एउटा जनाजामाथि नमाज पढ्नु भयो त मैले उनले गरेको दुआमध्ये यति दुआलाई याद गरिलिएँ: हे अल्लाह त्यसलाई क्षमा प्रदान गर र त्यसलाई प्रशान्ति प्रदान गर, र त्यसका त्रुटिहरूलाई क्षमा गर, र त्यसको सम्मानपूर्वक अतिथि सत्कार गर, र त्यसको चिहानलाई फराकीलो गरिदेऊ, र त्यसलाई पानी, हिँउ र असिनाद्वारा स्वच्छ पार, र त्यसलाई दोष पापबाट उस्तै स्वच्छ पारिदेऊ जसरी सेतो लुगालाई फोहोरबाट स्वच्छ पार्दछौ, र त्यसलाई त्यसको घरको सट्टामा यसभन्दा राम्रो घर, र त्यसको परिवारको सट्टामा यसभन्दा राम्रो परिवार प्रदान गर, र त्यसलाई स्वर्गमा प्रविष्ट गराऊ, र त्यसलाई चिहानको यातना र नर्कको यातनाबाट सुरक्षित गरिदेऊ” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

४५८- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُكَبِّرُ عَلَي جَنَائِزِنَا أَرْبَعًا وَيَقْرَأُ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ فِي التَّكْبِيرَةِ الْأُولَى { رَوَاهُ الشَّافِعِيُّ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ .

४५६- وَعَنْ طَلْحَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَوْفٍ قَالَ: { صَلَّيْتُ خَلْفَ ابْنِ عَبَّاسٍ عَلَى جَنَازَةٍ، فَقَرَأَ فَاتِحَةَ الْكِتَابِ فَقَالَ: "تَعَلَّمُوا أَنَّهَا سُنَّةٌ" { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

४५७- وَعَنْ عَوْفِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَي جَنَازَةٍ، فَحَفِظْتُ مِنْ دُعَائِهِ: "اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، وَارْحَمْهُ وَعَافِهِ، وَاعْفُ عَنْهُ، وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ، وَوَسِّعْ مَدْخَلَهُ، وَاعْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالتَّلَجِ وَالتَّبَرِّدِ، وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ، وَأَبْدِلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ، وَأَهْلًا خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ، وَفِيهِ فِتْنَةُ الْقَبْرِ وَعَدَابُ النَّارِ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

४५८- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا صَلَّى عَلَي

अन्होको वर्णन छ कि: “जब रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम कुनै जनाजामाथि नमाज पढथे त भन्थे: हे अल्लाह क्षमा प्रदान गर हाम्रा जीवितहरू र मृतकहरूलाई, र हाम्रा उपस्थित र अनुपस्थितहरूलाई, र हाम्रा साना र ठूलाहरूलाई, र हाम्रा पुरुष र महिलाहरूलाई, हे अल्लाह हामीमध्ये जसलाई जीवित राख त्यसलाई इस्लाममाथि जीवित राख, र हामीमध्ये जसलाई मृत्यु प्रदान गर त्यसलाई आस्था (ईमान) माथि मृत्यु प्रदान गर, हे अल्लाह यसको पुण्यबाट हामीलाई वंचित नगर्नु, नत त्यस पश्चात हामीलाई पथविचलित नै गर्नु” । (यस हदीसलाई मुस्लिम र चारौंले वर्णन गरेका छन् ।)

४५९- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जब तिमीहरू कुनै मृतकमाथि जनाजाको नमाज पढ त त्यसको लागि निष्ठापूर्वक दुआ याचना गर” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बानले यसलाई सही भनेका छन् ।)

४६०- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “मृतकको जनाजा लैजानुमा हतार गर, किनकि यदि त्यो मृतक सुकमी छ भने त्यसलाई तिमीहरू राम्रो ठाउँसम्म पुऱ्याइरहेका छौ, र यदि मृतक दुष्कमी छ भने तिमी त्यसलाई आफ्नो गर्दनबाट उतारिरहेका छौ” । (बुखारी, मुस्लिम)

४६१- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जुन जनाजाको साथै जान्छ र त्यसको जनाजाको नमाज नपढुन्जेल त्यहीं रहन्छ भने त्यसलाई एक कीरात पुण्य मिल्दछ, र जुन व्यक्ति त्यसलाई दफनाइने समयसम्म

جَنَازَةً يَقُولُ: "اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا، وَمَيِّتِنَا، وَشَاهِدِنَا، وَعَائِنَا، وَصَغِيرِنَا، وَكَبِيرِنَا، وَذَكَرِنَا، وَأُنْثَانَا، اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ، اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ، وَلَا تُضِلَّنَا بَعْدَهُ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ، وَالْأَرْبَعَةُ.

४५९- وَعَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: {

إِذَا صَلَّيْتُمْ عَلَى الْمَيِّتِ فَأَخْلِصُوا لَهُ الدُّعَاءَ { رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ .

४६०- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: { أَسْرِعُوا بِالْجَنَازَةِ، فَإِنَّ تَكُ صَالِحَةً فَخَيْرٌ تُقَدِّمُونَهَا إِلَيْهِ، وَإِنْ تَكُ سَوَى ذَلِكَ فَسَرُّ تَضَعُونَهُ عَنْ رِقَابِكُمْ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

४६१- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

ﷺ: { "مَنْ شَهِدَ الْجَنَازَةَ حَتَّى يُصَلِّيَ عَلَيْهَا فَلَهُ قِيرَاطٌ، وَمَنْ شَهِدَهَا حَتَّى

त्यहीं उपस्थित रहन्छ त्यसलाई दुई कीरात पुण्य मिल्दछ, त भनियो कि: दुई कीरात कति हुन्छ ? त उहाँले भन्नु भयो: दुई विशाल पर्वत जति । (बुखारी, मुस्लिम)

र मुस्लिमको अर्को हदीसमा छ कि: “यहाँसम्म कि त्यसलाई (लहदमा) चिहानमा उतारियोस्” ।

र बुखारीको अर्को हदीसमा छ कि: “जसले कुनै मुसलमान मान्छेको जनाजामा आस्थाको अवस्थामा पुण्यको नीयतले शामिल हुन्छ, अनि त्यसको साथमा तबसम्म रहन्छ जबसम्म कि त्यसको दफनाइने कार्य सम्पन्न नभइहालोस् त त्यो दुई कीरात जतिको पुण्य लिएर फर्कन्छ, र प्रत्येक कीरात उहुद पर्वत भै हुन्छ” ।

४६२- र हजरत सालिम रजिअल्लाहो अन्हो आफ्नो बुवाको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि उनको बुवाको वर्णन छ कि: “उनले नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम र हजरत अबू बक्र र हजरत उमरलाई जनाजाको अगाडि हिंडदा हेरे” । (यस हदीसलाई पाँचौंले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बानले सही भनेका छन्, र इमाम नेसाई एवं एउटा समूहले यसलाई मुरसल हुने कारण विकारयुक्त भनेका छन् ।)

४६३- र हजरत उम्मे अतीयह रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “हामीलाई (महिलाहरूलाई) जनाजामा शामिल हुनुबाट रोकियो, तर यसलाई अनिवार्य गरिएन” । (बुखारी, मुस्लिम)

४६४- र हजरत अबू सईद रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जब तिमीहरू

تُدْفَنَ فَلَهُ قِيرَاطَانِ . قِيلَ: وَمَا الْقِيرَاطَانِ؟
قَالَ: "مِثْلُ الْجَبَلَيْنِ الْعَظِيمَيْنِ" { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

وَلِمُسْلِمٍ: { حَتَّى تُوَضَعَ فِي اللَّحْدِ {

وَلِلْبُخَارِيِّ: { مَنْ تَبِعَ جَنَازَةَ مُسْلِمٍ
إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا، وَكَانَ مَعَهُ حَتَّى يُصَلِّيَ
عَلَيْهَا وَيُفْرَغَ مِنْ دَفْنِهَا فَإِنَّهُ يَرْجِعُ
بِقِيرَاطَيْنِ، كُلُّ قِيرَاطٍ مِثْلُ أُحُدٍ { .

४६२- وَعَنْ سَالِمٍ، عَنْ أَبِيهِ رضي الله عنه {
أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ،
يَمْشُونَ أَمَامَ الْجَنَازَةِ { رَوَاهُ الْخُمْسَةُ،
وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ، وَأَعْلَلَهُ النَّسَائِيُّ
وَطَائِفَةٌ بِالْإِسْرَافِ .

४६३- وَعَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهَا قَالَتْ: { تَهَيَّنَا عَنْ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ، وَلَمْ
يُعْزَمْ عَلَيْنَا { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

४६४- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رضي الله عنه أَنَّ
رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: { إِذَا رَأَيْتُمُ الْجَنَازَةَ

जनाजा हेर त उभिहाल, र जुन त्यसमा शामिल होस् त्यो तबसम्म नबसोस् जबसम्म त्यसलाई (मृतक शवलाई) चिहानमा नराखियोस्” । (बुखारी, मुस्लिम)

४६५- र अबू इसहाकद्वारा वर्णित छ कि: “अब्दुल्लाह बिन यजीद रजिअल्लाहो अन्होले मृतक शवलाई त्यसको पाइलाको तर्फबाट चिहानमा उतारे, र भने: यसरी गर्नु नै सुन्नत हो” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन् ।)

४६६- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जब तिमीहरू आफ्ना मृतकहरूलाई चिहानमा राख त भन: अल्लाहको नामबाट र रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको धर्ममाथि” । (यस हदीसलाई अहमद, अबू दाऊद र नेसाईले वर्णन गरेका छन्, र यसलाई इब्ने हिब्बानले सही भनेका छन्, र दारकुत्नीले यसको मौकूफ हुने कारण यसलाई विकारयुक्त भनेका छन् ।)

४६७- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “मृतकको हड्डी भाँचु जीवित मान्छेको हड्डी भाँचु सरह छ” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले मुस्लिमको शर्तमा भएको सनदद्वारा वर्णन गरेका छन् ।) र इब्ने माजाले उम्मे सलमाको माध्यमले “पापमा” को अभिवृद्धिको साथ वर्णन गरेका छन् ।

४६८- र हजरत सअद बिन अबि वक्कास रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “मेरो

فَقُومُوا، فَمَنْ تَبِعَهَا فَلَا يَجْلِسُ حَتَّى تُوَضَعَ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६६५- وَعَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ يَزِيدَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَدْخَلَ الْمَيِّتَ مِنْ قَبْلِ رِجْلِي الْقَبْرِ، وَقَالَ: هَذَا مِنَ السُّنَّةِ { أَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ .

६६६- وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: { إِذَا وَضَعْتُمْ مَوْتَاكُمْ فِي الْقُبُورِ، فَقُولُوا: بِسْمِ اللَّهِ، وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . { أَخْرَجَهُ أَحْمَدُ، وَأَبُو دَاوُدَ، وَالنَّسَائِيُّ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ، وَأَعْلَهُ الدَّارِقُطْنِيُّ بِالْوُفْقِ .

६६७- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: { كَسْرُ عَظْمِ الْمَيِّتِ كَكْسْرِهِ حَيًّا { رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ . وَزَادَ ابْنُ مَاجَةَ مِنْ حَدِيثِ أُمِّ سَلَمَةَ: { فِي الْإِثْمِ {

६६८- وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { أَلْحَدُوا لِي لِحْدًا، وَأَنْصِبُوا

लागि लहदवाला ¹ चिहान बनाउनु, र त्यसमाथि काँचो ईट लगाउनु जसरी कि रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको लागि बनाइएको थियो” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

र बैहकीले यस्तै हदीस हजरत जाबिरको माध्यमले वर्णन गरेका छन्, र त्यसमा यति वृद्धि पनि गरेका छन् कि: “र उहाँको चिहानलाई धरतीबाट एक बित्ता उच्च गरियो” । (र यसलाई इब्ने हिब्बानले सही भनेका छन् ।)

र उनैको माध्यमले मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले चिहानलाई पक्की बनाउनुबाट र त्यसमाथि बस्तुबाट र त्यसमाथि निर्माण गर्नुबाट रोकेका छन्” ।

४६९- र हजरत आमिर बिन रबीअह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले उसमान बिन मजऊनको जनाजाको नमाज पढ्नु भयो, अनि चिहान निकट आउनु भयो, अनि उभेकै अवस्थामा चिहानमा तीन अञ्जुली माटो हाल्नु भयो” । (यस हदीसलाई दारकुल्तीले वर्णन गरेका छन् ।)

४७०- र हजरत उसमान रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “जब रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम मृतकलाई दफन गरेर सम्पन्न गर्थे त त्यसको चिहान निकट उभेर भन्थे: आफ्नो यस भाइको लागि क्षमायाचना गर र त्यसको लागि दृढताको याचना गर, किनकि अहिले त्यससित सोधपूछ गरिन्छ” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन्, र हाकिमले

عَلَى اللَّيْنِ نُصَبًا، كَمَا صُنِعَ بِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

وَلِلْبَيْهَتِيِّ عَنِ جَابِرِ نَحْوَهُ، وَزَادَ: {

وَرَفَعَ قَبْرَهُ عَنِ الْأَرْضِ قَدْرَ شِبْرٍ { وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ .

وَلِمُسْلِمٍ عَنْهُ: { نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

أَنْ يُجْصَّصَ الْقَبْرُ، وَأَنْ يُقْعَدَ عَلَيْهِ، وَأَنْ يُبْنَى عَلَيْهِ } .

٤٦٩- وَعَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ {

أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى عَلَى عُثْمَانَ بْنِ مَطْعُونٍ، وَأَتَى الْقَبْرَ، فَحَتَّى عَلَيْهِ ثَلَاثَ حَثِيَّاتٍ، وَهُوَ قَائِمٌ { رَوَاهُ الدَّارِقُطْنِيُّ .

٤٧٠- وَعَنْ عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: {

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا فَرَغَ مِنْ دَفْنِ الْمَيِّتِ وَقَفَ عَلَيْهِ وَقَالَ: "اسْتَغْفِرُوا لِأَخِيكُمْ وَسَلُّوا لَهُ التَّشْيِيتَ، فَإِنَّهُ الْآنَ يُسْأَلُ" { رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَصَحَّحَهُ الْحَاكِمُ .

1 - चिहान बनाउंदा त्यसको किब्बातिरको पर्खालमा एक हात जतिको चिहान बराबरको छाल्टो बनाउनु जसमा मृतक शवलाई राखियोस् ।

यसलाई सही भनेका छन् ।)

४७१- र हजरत जमरह बिन हबीबको वर्णन छ जुन ताबई¹ मध्येका हुन् कि: “जब चिहानलाई सम गरिन्थ्यो, र मान्छेहरू फर्किहाल्थे, त उनीहरू यसलाई उत्तम ठान्दथे कि त्यसको चिहान निकट यो भनियोस् कि: हे फलानो भन: अल्लाह बाहेक कुनै पूजनीय छैन । तीन चोटि, र हे फलानो भन: मेरो प्रतिपालक अल्लाह हो, र मेरो धर्म इस्लाम हो, र मेरो सन्देश मुहम्मद सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम हुन्” । (यस हदीसलाई सईद बिन मन्सूरले मौकूफन् वर्णन गरेका छन् ।)

र यस्तै हदीस तब्रानीले हजरत उमामाको माध्यमले मरफूअन् विस्तारले वर्णन गरेका छन् ।

४७२- र हजरत बुरैदह इब्नुल् हसीब अल् अस्लमी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “मैले तिमीहरूलाई चिहानको जियारत गर्नुबाट रोकेका थिएँ, तर अब तिमी त्यसको जियारत गर्न सक्दछौ” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

र तिर्मिजीले यसमा यति अभिवृद्धि वर्णन गरेका छन् कि: “किनकि चिहानको जियारत तिमीलाई परलोकको सम्भना गराउँछ” ।

र इब्ने माजाले इब्ने मसऊदको माध्यमले यति अभिवृद्धि वर्णन गरेका छन् कि: “र यो तिमीलाई संसारिक लोभलालसाबाट निस्पृह गरिदिन्छ” ।

४७३- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले चिहानहरूको जियारत गर्ने

४७१- وَعَنْ ضَمْرَةَ بْنِ حَبِيبٍ أَحَدِ

التَّابِعِينَ قَالَ: { كَانُوا يَسْتَحِبُّونَ إِذَا سُويَ عَلَى الْمَيِّتِ قَبْرُهُ، وَأَنْصَرَفَ النَّاسُ عَنْهُ، أَنْ يُقَالَ عِنْدَ قَبْرِهِ: يَا فُلَانُ! قُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، يَا فُلَانُ! قُلْ: رَبِّي اللَّهُ، وَدِينِي الْإِسْلَامُ، وَنَبِيِّ مُحَمَّدٍ ﷺ }
رَوَاهُ سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ مَوْفُوفًا .

وَلِلطَّبْرَانِيِّ نَحْوَهُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي أُمَامَةَ مَرْفُوعًا مُطَوَّلًا .

४७२- وَعَنْ بُرَيْدَةَ بْنِ الْحَصِيبِ

الْأَسْلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ فَزُورُوهَا }
رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

زَادَ التِّرْمِذِيُّ: { فَإِنَّهَا تُدَكَّرُ الْآخِرَةَ }

زَادَ ابْنُ مَاجَةَ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ

مَسْعُودٍ: { وَتُرْهَدُ فِي الدُّنْيَا } .

४७३- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَنَّ

رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَعَنَ زَائِرَاتِ الْقُبُورِ {

1 - ताबई” ताबईन: त्यस व्यक्तिलाई भनिन्छ जुन आस्थाको अवस्थामा सहावीसित भेटेको होस् ।

महिलाहरूलाई धिक्कृत गरेका छन्” । (यस हदीसलाई तिर्मिजीले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बानले सही भनेका छन् ।)

४७४- र हजरत अबू सईद खुदरी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले नौहा¹ (विलाप) गर्ने महिला र त्यसलाई सुन्ने महिलालाई धिक्कृत गरेका छन्” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन् ।)

४७५- र हजरत उम्मे अतीयह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले हामी (महिलाहरू) सित यो संकल्प लिएका थिए कि हामी नौहा नगरौं” । (बुखारी, मुस्लिम)

४७६- र हजरत उमर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “मृतकमाथि नौहा गर्नुको कारण त्यसलाई त्यसको चिहानमा यातना दिइन्छ” । (बुखारी, मुस्लिम)

र यिनी दुवैले (बुखारी, मुस्लिमले) नै यस्तै हदीस मुगीरह बिन शुअबाको माध्यमले पनि वर्णन गरेका छन् ।

४७७- र हजरत अनस रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “म रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमकी एउटी छोरीको कफन दफनमा उपस्थित थिएँ, र रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम उनको (छोरीको) चिहान निकट बसेका थिए, त मैले हेरेँ कि उहाँका दुवै आँखाबाट आँसु बगिरहेको थियो” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

४७८- र हजरत जाबिर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “आफ्नो मृतकहरूलाई रात्रीमा नदफनाऊ यस

أَخْرَجَهُ التِّرْمِذِيُّ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ .

४७४- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

قَالَ : { لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ النَّائِحَةَ ،

وَالْمُسْتَمِعَةَ } أَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ .

४७५- وَعَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهَا قَالَتْ : { أَخَذَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

أَنْ لَا نَنْوَحَ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

४७६- وَعَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ

ﷺ قَالَ : { الْمَيِّتُ يُعَدَّبُ فِي قَبْرِهِ بِمَا

نَيَحَ عَلَيْهِ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

وَلَهُمَا : نَحْوُهُ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ .

४७७- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : {

شَهِدْتُ بِنْتًا لِلنَّبِيِّ ﷺ تُدْفَنُ ، وَرَسُولُ

اللَّهِ ﷺ جَالِسٌ عِنْدَ الْقَبْرِ ، فَرَأَيْتُ عَيْنَيْهِ

تَدْمَعَانِ } رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

४७८- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ

ﷺ قَالَ : { لَا تَدْفِنُوا مَوْتَاكُمْ بِاللَّيْلِ إِلَّا

أَنْ تُضْطَرُّوا } أَخْرَجَهُ ابْنُ مَاجَهَ . وَأَصْلُهُ

1 - नौहा: मृतकको शवमाथि ठूलो स्वरमा विलाप गर्नु, र कपडालाई च्यात्नु, र आफ्नो गाल र छातीमाथि प्रहार गर्नु आदि ।

अवस्था बाहेक कि तिमीहरू यस्तो गर्नुमा बाधित भइहाल” । (यस हदीसलाई इब्ने माजाले वर्णन गरेका छन्, र यसको मूल हदीस मुस्लिममा छ तर त्यसमा वर्णित छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले पुरुष मान्छेलाई रात्रीमा दफनाउनुबाट ढाँटेका छन् जबसम्म कि त्यसको जनाजाको नमाज नपढियोस् ।)

४७९- र हजरत अब्दुल्लाह बिन जअफर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “जब हजरत जअफरको शहादतको खबर आयो, त्यस समय जब उहाँलाई शहीद गरियो, त नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: जअफरका परिवारको लागि भोजनको व्यवस्था गर, किनकि उनीहरूमाथि जुन कुरो आइपरेको छ त्यसले उनीलाई यसबाट व्यस्त गरिदिएको छ” । (यस हदीसलाई नेसाई बाहेक पाँचौंले वर्णन गरेका छन् ।)

४८०- र हजरत सुलैमान बिन बुरैदह रहेमहुल्लाह आफ्नो बुवाको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि: उनको बुवाले भने: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले उनीहरूलाई (सहाबाहरूलाई) यो सिकाउँथे कि जब उनी कब्रस्तानतिर जाउन् त भनुन्: प्रशान्ति होस् तिमीहरूमाथि हे चिहानमा भएका आस्थावान र मुसलमानहरू, र अल्लाहले चाहेकोमा हामी पनि तिमीहरूसित आइमिल्ले छौं, र हामी आफूहरूको लागि र तिमीहरूको लागि अल्लाहसित शान्ति सुरक्षाको याचना गर्दछौं” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

४८१- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम मदिनाको कब्रस्तानबाट

في "مُسْلِمٍ"، لَكِنْ قَالَ: زَجَرَ أَنْ يُقْبَرَ الرَّجُلُ بِاللَّيْلِ، حَتَّى يُصَلَّى عَلَيْهِ.

४७९- وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: { لَمَّا جَاءَ نَعْيُ

جَعْفَرٍ - حِينَ قُتِلَ - قَالَ النَّبِيُّ ﷺ

"اصْنَعُوا لِآلِ جَعْفَرٍ طَعَامًا، فَقَدْ أَتَاهُمْ

مَا يَشْغَلُهُمْ" { أَخْرَجَهُ الْحَمْسَةُ، إِلَّا

النَّسَائِيُّ .

४८०- وَعَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ

أَبِيهِ قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعَلِّمُهُمْ

إِذَا خَرَجُوا إِلَى الْمَقَابِرِ: { السَّلَامُ عَلَى

أَهْلِ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ،

وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لِلْآحِقُونَ، أَسْأَلُ

اللَّهَ لَنَا وَلَكُمْ الْعَافِيَةَ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

४८१- وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُمَا قَالَ: { مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِقُبُورِ

الْمَدِينَةِ، فَأَقْبَلَ عَلَيْهِمْ بِوَجْهِهِ فَقَالَ:

गुज्रनु भयो, अनि उनीहरू (चिहानमा भएकाहरू) तिर अनुहार गरेर भन्नु भयो: तिमीहरूमाथि अल्लाहको प्रशान्ति अवतरित होस् हे चिहानमा भएकाहरू, अल्लाह हामी र तिमीहरूलाई क्षमा प्रदान गरोस्, तिमीहरू हामीहरूका अग्रगामीहरू हौ र हामी पनि तिमीहरूको पछि आउने नै छौं” । (यस हदीसलाई तिर्मिजीले वर्णन गरेका छन्, र यसलाई विश्वासनीय पनि भनेका छन् ।)

४८२- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “तिमीहरू मृतकलाई गाली नगर्नु, किनकि उनीहरूले त्यो पाइहाले जुन उनीहरूले पठाएका थिए” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

र इमाम तिर्मिजीले यस्तै हदीस हजरत मुगीरहको माध्यमले वर्णन गरेका छन् तर त्यसमा यो छ कि: “अनि तिमी जीवितहरूलाई कष्ट पुऱ्याउँछौ” ।

४- जकात (धर्मदाय) को वर्णन

४८३- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले हजरत मुआजलाई यमन देशतिर पठाउनु भयो...” अनि पूर्ण हदीस वर्णन गर्नु भयो जसमा यो पनि छ कि: “नि:सन्देह अल्लाहले उनीहरूमाथि उनीहरूको मालमा जकात (धर्मदाय) अनिवार्य गरेको छ, जुन उनीहरूका समृद्धहरूबाट लिएर उनीहरूका निमुखाहरूमाथि फर्काइन्छ” । (यस हदीसलाई बुखारी र मुस्लिमले वर्णन गरेका छन्, र वर्णित शब्द बुखारीका हुन् ।)

४८४- र हजरत अनस रजिअल्लाहो

"السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ الْقُبُورِ، يَغْفِرُ اللَّهُ لَنَا وَلَكُمْ، أَنْتُمْ سَلَفُنَا وَنَحْنُ بِالْآثَرِ" { رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَقَالَ: حَسَنٌ .

४८२- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { لَا تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ، فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى مَا قَدَّمُوا { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

وَرَوَى التِّرْمِذِيُّ عَنِ الْمَغِيرَةِ نَحْوَهُ، لَكِنْ قَالَ: { فَتَوَدُّوا الْأَحْيَاءَ } .

४- كِتَابُ الزَّكَاةِ

४८३- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ بَعَثَ مُعَاذًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَى الْيَمَنِ... { فَذَكَرَ الْحَدِيثَ، وَفِيهِ: { أَنَّ اللَّهَ قَدْ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي أَمْوَالِهِمْ، تُؤْخَذُ مِنْ أَعْيَانِهِمْ، فَتُرَدُّ فِي فُقَرَائِهِمْ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَاللَّفْظُ لِلْبُخَارِيِّ

४८४- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ

अन्होको वर्णन छ कि: हजरत अबू बक्र सिद्दीक रजिअल्लाहो अन्होले उनलाई अनिवार्य जकातको विधि लेखेर दिएको थिए कि: “यो त्यो अनिवार्य जकातको विधि हो जसलाई रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले समस्त मुसलमानहरूमाथि अनिवार्य गरेका छन्, र जसको आदेश अल्लाहले आफ्नो सन्देशलाई दिएका हुन्, र त्यो विधि हो: २४ र त्यसभन्दा कम ऊँटको संख्यामा प्रत्येक पाँच ऊँटमा एउटा बाखा जकात दिनुपर्छ, र जब ऊँटहरूको संख्या २५ पुगोस्, त २५ देखि ३५ ऊँटसम्ममा एक सालको पोथी ऊँटनी जकात दिनुपर्छ, तर यदि एक वर्षको पोथी उपलब्ध नहोस् भने दुई वर्षको भाले ऊँट जकात दिनुपर्छ, र जब संख्या ३६ देखि ४५ सम्म होस्, त दुई वर्षको पोथी ऊँटनी जकातमा दिनुपर्छ, र जब संख्या ४६ देखि ६० सम्म होस् त तीन वर्षको पोथी ऊँटनी जकातमा दिनुपर्छ, जुन ऊँटसित सम्भोग गर्नुमा सूक्ष्म हुन्छ, र जब संख्या ६१ देखि ७५ सम्म पुगेको होस् त चार वर्षको भाले ऊँट जकातमा दिनुपर्छ, र जब संख्या ७६ देखि ९० सम्म पुगोस् त दुई वर्षको दुई पोथी ऊँटनी जकातमा दिनुपर्छ, र जब संख्या ९१ देखि १२० सम्म पुगोस् त तीन वर्षका दुई पोथी ऊँटनी जकातमा दिनुपर्छ जुन सम्भोग योग्य होउन्, र जब संख्या १२० देखि बढी भइहालोस् त प्रत्येक ४० को संख्यामा दुई वर्षको पोथी ऊँटनी र प्रत्येक ५० को संख्यामा तीन वर्षको पोथी ऊँटनी जकातमा दिनुपर्छ । र जसको पासमा मात्र चार ऊँट होउन् त त्यसमाथि जकात अनिवार्य छैन, यस अवस्था बाहेक कि ऊँटहरूको स्वामी आफै आफ्नो मनले जकात दिन चाहोस् । र बाखाहरूको जकात: जब बाखाहरू बाहिर चरेर पेट पाल्दछन् त

الصَّدِيقِ ﷺ كَتَبَ لَهُ { هَذِهِ فَرِيضَةُ
الصَّدَقَةِ الَّتِي فَرَضَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى
الْمُسْلِمِينَ، وَالَّتِي أَمَرَ اللَّهُ بِهَا رَسُولَهُ فِي
أَرْبَعٍ وَعِشْرِينَ مِنَ الْإِبِلِ فَمَا دُونَهَا الْغَنَمُ
فِي كُلِّ خَمْسٍ شَاةٌ، فَإِذَا بَلَغَتْ خَمْسًا
وَعِشْرِينَ إِلَى خَمْسٍ وَثَلَاثِينَ فَفِيهَا بِنْتُ
مَخَاضٍ أُنْثَى فَإِنْ لَمْ تَكُنْ فَابْنُ لَبُونٍ
ذَكَرٍ فَإِذَا بَلَغَتْ سِتًّا وَثَلَاثِينَ إِلَى
خَمْسٍ وَأَرْبَعِينَ فَفِيهَا بِنْتُ لَبُونٍ أُنْثَى،
فَإِذَا بَلَغَتْ سِتًّا وَأَرْبَعِينَ إِلَى سِتِّينَ فَفِيهَا
حِقَّةٌ طَرُوقَةٌ الْجَمَلِ فَإِذَا بَلَغَتْ وَاحِدَةً
وَسِتِّينَ إِلَى خَمْسٍ وَسَبْعِينَ فَفِيهَا جَذَعَةٌ
فَإِذَا بَلَغَتْ سِتًّا وَسَبْعِينَ إِلَى تِسْعِينَ فَفِيهَا
بِنْتُ لَبُونٍ، فَإِذَا بَلَغَتْ إِحْدَى وَتِسْعِينَ إِلَى
عِشْرِينَ وَمِائَةٍ فَفِيهَا حِقَّتَانِ طَرُوقَتَا
الْجَمَلِ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ
فَفِي كُلِّ أَرْبَعِينَ بِنْتُ لَبُونٍ، وَفِي كُلِّ
خَمْسِينَ حِقَّةٌ، وَمَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ إِلَّا أَرْبَعٌ
مِنَ الْإِبِلِ فَلَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ
رَبُّهَا . وَفِي صَدَقَةِ الْغَنَمِ سَائِمَتِهَا إِذَا

४० देखि १२० बाखासम्मको संख्यामा मात्र एक बाखा जकात दिनुपर्छ, र जब संख्या १२० भन्दा अधिक भइहालोस् त दुई बाखा जकातमा दिनुपर्छ, २०० को संख्यासम्म, अनि जब संख्या २०० भन्दा अधिक भइहालोस् त ३०० को संख्यासम्म दुई बाखा जकातमा दिनुपर्छ, अनि जब संख्या ३०० भन्दा अधिक भइहालोस् त प्रत्येक सयमा एक बाखा जकात दिनुपर्छ, तर यदि बाहिर चर्ने बाखाहरूको संख्या ४० भन्दा एक बाखा पनि कम होस् त त्यसको स्वामीमाथि त्यसमा जकात अनिवार्य छैन, तर त्यो आफ्नो मनले जकात दिनसक्छ । र जकात लिनु दिनुको भयले नत विभाजित भएर चर्ने बाखाहरूलाई एकमा मिसाइन्छ, नत एकसाथ चर्नेहरूलाई विभाजित गरिन्छ, र जुन बाखाहरूका मालिक दुई व्यक्ति होउन् त दुवै व्यक्ति एकनास जकात निष्कासित गरुन्, र जकातमा नत बुढो जनावर लिइन्छ, नत आँखाको अंधो, नत जनावरहरूलाई बाहने साँडलाई नै लिइन्छ, तर यदि जनावरको मालिक साँड नै दिन चाहन्छ भने कुनै आपत्ति छैन । र चाँदीको सिक्का (रुपैयाँ) को जकात निष्कासित गर्ने विधि हो: २०० दिरहम (चाँदीको रुपैयाँ) मा त्यसको चालिसौं भाग जकातमा दिनुपर्छ (अर्थात २०० दिरहममा ५ दिरहम), र यदि मान्छेको पासमा १९९ दिरहम मात्र होस् त त्यसमाथि जकात अनिवार्य छैन, तर मालिकले स्वइच्छाले दिन चाहन्छ भने कुरो बेग्लै छ । र जुन मान्छेमाथि चार वर्षको ऊँटनी जकात दिनु अनिवार्य होस् तर त्यसको पासमा चार वर्षको पोथी ऊँटनी छैन बरु तीन वर्षको पोथी ऊँटनी छ, त यस्तो अवस्थामा त्यसबाट त्यही तीन वर्षको ऊँटनी जुन सम्भोग योग्य छ त्यसैलाई

كَانَتْ أَرْبَعِينَ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ شَاةٍ شَاةً، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ إِلَى مِائَتَيْنِ فَفِيهَا شَاتَانِ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى مِائَتَيْنِ إِلَى ثَلَاثِمِائَةٍ فَفِيهَا ثَلَاثُ شِيَاهٍ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى ثَلَاثِمِائَةٍ فَفِي كُلِّ مِائَةٍ شَاةً، فَإِذَا كَانَتْ سَائِمَةٌ الرَّجُلِ نَاقِصَةٌ مِنْ أَرْبَعِينَ شَاةٍ شَاةً وَاحِدَةً فَلَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ، إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا. وَلَا يُجْمَعُ بَيْنَ مُتَفَرِّقٍ وَلَا يُفَرَّقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ خَشِيَّةٍ الصَّدَقَةِ، وَمَا كَانَ مِنْ خَلِيطَيْنِ فَإِنَّهُمَا يَتَرَاجَعَانِ بَيْنَهُمَا بِالسَّوِيَّةِ، وَلَا يُخْرَجُ فِي الصَّدَقَةِ هَرِمَةٌ وَلَا ذَاتُ عَوَارٍ، إِلَّا أَنْ يَشَاءَ الْمُصَدِّقُ، وَفِي الرَّفَّةِ رُبُعُ الْعَشْرِ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ إِلَّا تِسْعِينَ وَمِائَةً فَلَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا، وَمَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ مِنَ الْإِبِلِ صَدَقَةُ الْجَذَعَةِ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ جَذَعَةٌ وَعِنْدَهُ حِقَّةٌ، فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ الْحِقَّةُ، وَيَجْعَلُ مَعَهَا شَاتَيْنِ إِنْ اسْتَيْسَرَتْ لَهُ، أَوْ عِشْرِينَ دِرْهَمًا، وَمَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ صَدَقَةُ الْحِقَّةِ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ

दिइन्छ र त्यसको साथमा दुई बाखा पनि यस शर्तको साथ कि बाखा सरलताले पाइयोस्, नत्र त्यसको सट्टामा (दुई बाखाको सट्टामा) बीस दिरहम लिइन्छ । र जसमाथि तीन वर्षको पोथी ऊँटनी जकातमा दिनु अनिवार्य होस् तर त्यससित तीन वर्षको ऊँटनी छैन बरु चार वर्षको पोथी ऊँटनी छ भने जकात असूल गर्ने व्यक्ति त्यसबाट त्यो चार वर्षको ऊँटनी लिएर त्यसलाई दुई बाखा वा बीस दिरहम फिर्ता गरोस्” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

४८५- र हजरत मुआज बिन जबल रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले उहाँलाई यमनतिर पठाउनु भयो, अनि उहाँलाई यो आदेश दिनु भयो कि: ३० गाईमा एक वर्षको पोथी वा भाले बाछ्यो जकातमा लेउनु, र प्रत्येक ४० को संख्यामा दुई वर्षको भाले बाछ्यो जकातमा लेउनु, र त्यहाँका बासीहरूमध्येबाट प्रत्येक व्यस्कसित एक दिनार टेक्स (राजस्व) असूल गरुन् वा दीनारको सट्टामा एक मआफेरी लुगा (जुन यमनमा बनाइन्छ) असूल गरुन्” । (यस हदीसलाई पाँचौले वर्णन गरेका छन्, र वर्णित शब्द अहमदका हुन्, र यस हदीसलाई इमाम तिर्मिजीले विश्वासनीय भनेका छन् र यसको मौसूल हुने कुरामा मतभेदको संकेत पनि गरेका छन्, र इब्ने हिब्बान एवं हाकिमले यसलाई सही भनेका छन् ।)

४८६- र हजरत अमर बिन शुअैब आफ्नो बाबु र बाजेको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “मुसलमानहरूसित जकात उनीहरूको पानी खुवाउने स्थान (पनघट) मा नै असूल गरिन्छ” । (यस हदीसलाई अहमदले वर्णन गरेका छन् ।)

الْحَقَّةُ، وَعِنْدَهُ الْجَذَعَةُ، فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ
الْجَذَعَةُ، وَيُعْطِيهِ الْمُصَدَّقُ عِشْرِينَ دِرْهَمًا
أَوْ شَاتَيْنِ { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

४८५ - وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ }
أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ، فَأَمَرَهُ أَنْ
يَأْخُذَ مِنْ كُلِّ ثَلَاثِينَ بَقْرَةً تَبِيعًا أَوْ تَبِيعَةً،
وَمِنْ كُلِّ أَرْبَعِينَ مُسِنَّةً، وَمِنْ كُلِّ حَالِمْ
دِينَارًا أَوْ عَدْلَهُ مُعَافِرٍ { رَوَاهُ الْخُمْسَةُ،
وَاللَّفْظُ لِأَحْمَدَ، وَحَسَنَهُ التِّرْمِذِيُّ وَأَشَارَ
إِلَى اخْتِلَافٍ فِي وَصْلِهِ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ
حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ .

४८६ - وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ
أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ
ﷺ: { تُؤْخَذُ صَدَقَاتُ الْمُسْلِمِينَ عَلَى
مِيَاهِهِمْ } رَوَاهُ أَحْمَدُ .

وَلِأَبِي دَاوُدَ: { وَلَا تُؤْخَذُ صَدَقَاتُهُمْ

र अबू दाऊदले वर्णन गरेको हदीसमा छः “उनीहरूसित जकात मात्र उनीहरूको घरमा नै असूल गरिन्छ” ।

४८७- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ किः रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयोः “मुसलमानको दास र त्यसको घोडामा त्यसमाथि जकात अनिवार्य छैन” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

र मुस्लिमको हदीसमा छः “दासमाथि फितराको जकात (सद्कतुल् फित्र) बाहेक कुनै जकात अनिवार्य छैन” ।

४८८- र हजरत बहज बिन हकीम आफ्नो बुवा र बाजेको माध्यमले वर्णन गर्छन् किः रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयोः “चर्ने समस्त ऊँटहरूमा ४० को संख्या पुगेपछि दुई वर्षको पोथी ऊँटनी जकातमा दिनुपर्छ, र ऊँटहरूलाई उनीहरूको आँकलनबाट विभाजित गरिन्न, त जुन व्यक्ति सद्इच्छाले पुण्य पाउने मनसायले जकात दिन्छ त त्यसलाई त्यसको पुण्य अवश्य मिल्नेछ, र जुन व्यक्तिले जकात दिदैन, त हामी त्यसबाट जकात जबरजस्ती असूल गर्छौं र त्यसको केही अन्य सम्पत्ति पनि, यो हाम्रो प्रतिपालकका कर्तव्यहरूमध्येको एउटा अंश हो, र यस (जकात) बाट मुहम्मदको परिवारको लागि केही पनि वैध छैन” । (यस हदीसलाई अहमद, अबू दाऊद र नेसाईले वर्णन गरेका छन्, र हाकिमले यसलाई सही भनेका छन्, र इमाम शाफईले यसको सही हुनुबारे आफ्नो दृष्टिकोणलाई अलमलमा राखेका छन् ।)

४८९- र हजरत अली रजिअल्लाहो अन्होको

إِلَّا فِي دُورِهِمْ } .

४८७- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي عَبْدِهِ وَلَا فِي فَرَسِهِ صَدَقَةٌ } رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

وَلِلْمُسْلِمِ: { لَيْسَ فِي الْعَبْدِ صَدَقَةٌ إِلَّا

صَدَقَةُ الْفِطْرِ } .

४८८- وَعَنْ بَهْزِ بْنِ حَكِيمٍ، عَنْ

أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { فِي كُلِّ سَائِمَةٍ إِبِلٍ: فِي أَرْبَعِينَ بِنْتُ لَبُونٍ، لَا تُفَرَّقُ إِبِلٌ عَنْ حِسَابِهَا، مَنْ أَعْطَاهَا مُؤْتَجِرًا بِهَا فَلَهُ أَجْرُهُ، وَمَنْ مَنَعَهَا فَإِنَّا آخِذُوهَا وَشَطْرَ مَالِهِ، عَزْمَةٌ مِنْ عَزْمَاتِ رَبَّنَا، لَا يَحِلُّ لِآلِ مُحَمَّدٍ مِنْهَا شَيْءٌ } رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَأَبُو دَاوُدَ، وَالتَّسَائِي، وَصَحَّحَهُ الْحَاكِمُ، وَعَلَّقَ الشَّافِعِيُّ الْقَوْلَ بِهِ عَلَى ثُبُوتِهِ .

४८९- وَعَنْ عَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ

वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जब तिम्रो पासमा दुई सय दरिहम होस् र त्यसमाथि एक वर्ष बितिसकेको होस्, त त्यसमा पाँच दिरहम जकात छ, र बीस दिनार (सुनको रुपैयाँ) भन्दा कममा तिम्रीमाथि कुनै जकात छैन, तर यदि तिमिसित बीस दिनार छ र त्यसमाथि एक वर्ष बितिसकेको छ भने त्यसमा आधा दिनार जकात छ, र यसभन्दा अधिकमा यसै हिसाबले जकात दिनुपर्छ, र कुनै मालमाथि तबसम्म जकात अनिवार्य हुँदैन जबसम्म त्यसमाथि एक वर्ष नबितोस्” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन्, र यो विश्वासनीय पनि छ, तर यसको मरफूअ हुने कुरामा मतभेद छ ।)

र तिर्मिजीमा इब्ने उमरको माध्यमले एउटा हदीस वर्णित छ कि: “जसलाई कुनै माल प्राप्त भयो त त्यसमा तबसम्म जकात अनिवार्य हुँदैन जबसम्म त्यसमाथि एक वर्ष नगुज्रोस्” । (र सही कुरो यो हो कि यो हदीस मौकूफ छ ।)

४९०- र हजरत अली रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “काम गर्ने गोरुहरूमाथि जकात छैन” । (यस हदीसलाई अबू दाऊद र दारकुत्नीले वर्णन गरेका छन्, र यो हदीस पनि मौकूफ छ ।)

४९१- र हजरत अमर बिन शुअैब आफ्नो बुवा र बाजे अब्दुल्लाह बिन अमरको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसलाई कुनै अनाथ टुहुरोको मालको स्वामत्त्व मिलोस् त्यो त्यस मालद्वारा व्यवसाय गरोस्, र त्यस माललाई त्यस्तै नछाडोस् कि त्यसलाई जकात खाइदेओस्” । (यस हदीसलाई तिर्मिजी र दारकुत्नीले वर्णन गरेका छन्, तर

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { إِذَا كَانَتْ لَكَ مِائَتَا دِرْهَمٍ - وَحَالَ عَلَيْهَا الْحَوْلُ - فَفِيهَا خَمْسَةٌ دَرَاهِمَ، وَلَيْسَ عَلَيْكَ شَيْءٌ حَتَّى يَكُونَ لَكَ عِشْرُونَ دِينَارًا، وَحَالَ عَلَيْهَا الْحَوْلُ، فَفِيهَا نِصْفُ دِينَارٍ، فَمَا زَادَ فَبِحِسَابِ ذَلِكَ، وَلَيْسَ فِي مَالٍ زَكَاةٌ حَتَّى يَحُولَ عَلَيْهِ الْحَوْلُ } رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَهُوَ حَسَنٌ، وَقَدْ اخْتَلَفَ فِي رَفْعِهِ .

وَالْتِّرْمِذِيُّ؛ عَنِ ابْنِ عُمَرَ: { مَنْ اسْتَفَادَ مَالًا، فَلَا زَكَاةَ عَلَيْهِ حَتَّى يَحُولَ الْحَوْلُ } وَالرَّاجِحُ وَقْفُهُ .

४९० - وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { لَيْسَ فِي الْبَقَرِ الْعَوَامِلِ صَدَقَةٌ } رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالِدَّارِقُطْنِيُّ، وَالرَّاجِحُ وَقْفُهُ أَيْضًا .

४९१ - وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { مَنْ وَلِيَ يَتِيمًا لَهُ مَالٌ، فَلْيَتَّجِرْ لَهُ، وَلَا يَتْرُكْهُ حَتَّى تَأْكُلَهُ الصَّدَقَةُ } رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، وَالِدَّارِقُطْنِيُّ، وَإِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ . وَلَهُ شَاهِدٌ مُرْسَلٌ عِنْدَ

यसको सनद जईफ छ, र यसको साक्षी (बलशाली बनाउनेवाला) एउटा मुरसल हदीस छ, जसलाई इमाम शाफईले वर्णन गरेका छन् ।)

४९२- र हजरत अब्दुल्लाह बिन अबू औफा रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “ जब कुनै समूह रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको पासमा आफ्नो जकातको साथ आउंथ्यो त उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम भन्थे: हे अल्लाह यिनीहरूमाथि कृपा गर” । (बुखारी, मुस्लिम)

४९३- र हजरत अली रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “हजरत अब्बास रजिअल्लाहो अन्होले नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमसित जकातलाई त्यसको निर्धारित समयभन्दा अघि नै दिनुको बारेमा सोधे, त उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले उनलाई यस्तो गर्नुको अनुमति प्रदान गरे” । (यस हदीसलाई तिर्मिजी र हाकिमले वर्णन गरेका छन् ।)

४९४- र हजरत जाबिर बिन अब्दुल्लाह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “पाँच ऊकिया¹ भन्दा कम चाँदीमा जकात अनिवार्य छैन, र नत पाँच ऊँटभन्दा कम संख्यामा नै जकात छ, र पाँच वसक² भन्दा कम खजूरमा पनि जकात छैन” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।) र मुस्लिमले नै अबू सईदको माध्यमले अर्को हदीस वर्णन गरेका छन् कि: “पाँच वसकभन्दा कम खजूर र गेंडा (अनाज) मा जकात अनिवार्य छैन” । र अबू सईदले वर्णन

الشَّافِعِيُّ .

४९२- وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أُوْفَى

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَتَاهُ

قَوْمٌ بِصَدَقَتِهِمْ قَالَ: "اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِمْ"

{ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

४९३- وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ أَنْ الْعَبَّاسَ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ فِي تَعْجِيلِ صَدَقَتِهِ

قَبْلَ أَنْ تَحِلَّ، فَرَخَّصَ لَهُ فِي ذَلِكَ { رَوَاهُ

التِّرْمِذِيُّ، وَالْحَاكِمُ .

४९४- وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { لَيْسَ

فِيمَا دُونَ خَمْسِ أَوْاقٍ مِنَ الْوَرِقِ صَدَقَةٌ،

وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ ذَوْدٍ مِنَ الْإِبِلِ

صَدَقَةٌ، وَلَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ مِنَ

التَّمْرِ صَدَقَةٌ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

وَلَهُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي سَعِيدٍ: { لَيْسَ

فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسَاقٍ مِنْ تَمْرٍ وَلَا حَبِّ

1 - एक ऊकिया ४० दिरहमको हुन्छ ।

2 - एक वसक ६० साअको हुन्छ, र एक साअ लगभग २,५ वा २,६ (२ कि. ५०० ग्राम वा २ कि. ६०० ग्राम) किलो ग्रामको हुन्छ ।

गरेको हदीसको मूल तथ्यलाई बुखारी मुस्लिम दुवैले वर्णन गरेका छन् ।

४९५- र हजरत सालिम बिन अब्दुल्लाह आफ्नो बुवाको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जुन जमिन आकाशय पानी अथवा मूल सरिता आदिको पानीले सिँचाइ गरिन्छ, वा त्यसमा प्राकृतिक तौरले शीतलता हुन्छ त्यसबाट उब्जने उब्जनमा पूर्ण उब्जनको दशौं भाग जकात छ, र जुन उब्जनलाई पानी तानेर सिँचाइ गरिन्छ त्यसमा पूर्ण उब्जनको बीसौं भाग जकात छ” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

र अबू दाऊदको हदीसमा छ: “वा प्राकृतिक तौरले शीतलतावाला जमिन होस् त त्यसमा दशौं भाग जकात छ, (तर यिनले असरीयन्को ठाउँमा बअलन् शब्दको वर्णन गरेका छन्,) र जस जमिनलाई जनावर अथवा गागरोद्वारा पानी तानेर सिँचाइ गरियोस् त्यसमा पूर्ण उब्जनको बीसौं भाग जकात छ” ।

४९६- र हजरत अबू मूसा अल् अश्अरी र मुआज रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले उनी दुवैसित भन्नु भयो: “तिमी दुवै निम्नका चार किसिमका उब्जन बाहेक अन्य उब्जनबाट जकात नलिनु: जौ, गहूँ, किशमिश र खजूर” । (यस हदीसलाई तव्रानी र हाकिमले वर्णन गरेका छन् ।)

र दारकुत्नीले हजरत मुआजको माध्यमले वर्णन गरेका छन् कि: “त रह्यो कुरो काँकरो, खरबूजा, अनार र ऊखुको त रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले यसको जकात माफ गर्नु भएको छ” । तर यसको सनद जईफ छ ।

صَدَقَةٌ { . وَأَصْلُ حَدِيثِ أَبِي سَعِيدٍ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

٤٩٥- وَعَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ

أَبِيهِ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: { فِيمَا سَقَتِ السَّمَاءُ وَالْعُيُونُ، أَوْ كَانَ عَثَرِيًّا: الْعُشْرُ، وَفِيمَا سَقِيَ بِالنَّضْحِ: نِصْفُ الْعُشْرِ. } رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

وَلِأَبِي دَاوُدَ: { أَوْ كَانَ بَعْلًا: الْعُشْرُ،

وَفِيمَا سَقِيَ بِالسَّوَانِي أَوْ النَّضْحِ: نِصْفُ الْعُشْرِ } .

٤٩٦- وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ؛

وَمُعَاذِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهُمَا: { لَا تَأْخُذَا فِي الصَّدَقَةِ إِلَّا مِنْ هَذِهِ الْأَصْنَافِ الْأَرْبَعَةِ: الشَّعِيرِ، وَالْحِنْطَةِ، وَالزَّبِيبِ، وَالتَّمْرِ } رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ، وَالْحَاكِمُ .

وَلِلدَّارِقُطِيِّ، عَنْ مُعَاذٍ: { فَأَمَّا الْقِثَاءُ،

وَالْبَطِيخُ، وَالرُّمَّانُ، وَالْقَصَبُ، فَقَدْ عَفَا عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ } وَإِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ

४९७- र हजरत सहल बिन खैसमा रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले हामीलाई यो आदेश गरे कि: “जब तिमी खाद्यान्नको अनुमान लगाऊ त एक तिहाई छाडिदेऊ, त यदि एक तिहाई छाड्न सक्दैनौ भने एक चौथाई छाडिदेऊ” । (यस हदीसलाई इब्ने माजा बाहेक पाँचौले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बान एवं हाकिमले यसलाई सही पनि भनेका छन् ।)

४९८- र हजरत अत्ताब बिन उसैद रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले यो आदेश गरे कि: “अंगूरलाई पनि उस्तै अनुमानित गरियोस् जसरी खजूरलाई अनुमानित गरिन्छ, अनि त्यसको जकातमा किश्मशिलाई लिइयोस्” । (यस हदीसलाई पाँचौले वर्णन गरेका छन्, तर यसको सनदमा कटाच्छ छ ।)

४९९- र हजरत अमर बिन शुअैब आफ्नो बुवा र बाजेको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि: “एउटी महिला रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम समक्ष आई, यस्तो अवस्थामा कि उसको साथमा त्यसको छोरी पनि थिई, र त्यसको छोरीको हातमा सुनको दुई कंगन थिए, त रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले त्यस महिलासित भने: के तिमी यसको जकात निष्कासित गर्छौ ? त त्यसले भन्यो: निकाल्दैन । त उहाँले भन्नु भयो: के तिमीलाई यो मन पर्दछ कि प्रलयको दिन अल्लाह यसको सट्टामा आगोको कंगन लगाउन दिउन्, त यो कुरो सुनेर महिलाले ती दुवै कंगनलाई फालिहालि” । (यस हदीसलाई तीनौले वर्णन गरेका छन्, र

४९७- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ -

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { إِذَا خَرَصْتُمْ، فَخُذُوا، وَدَعُوا الثُّلُثَ، فَإِنْ لَمْ تَدَعُوا الثُّلُثَ، فَدَعُوا الرَّبْعَ } رَوَاهُ الْخَمْسَةُ إِلَّا ابْنَ مَاجَةَ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ .

४९८- وَعَنْ عَتَّابِ بْنِ أُسَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

قَالَ: أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { أَنْ يُخْرَصَ الْعِنَبُ كَمَا يُخْرَصُ النَّخْلُ، وَتُؤَخَذَ زَكَاتُهُ زَيْبًا } رَوَاهُ الْخَمْسَةُ، وَفِيهِ انْقِطَاعٌ .

४९९- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ

أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ { أَنَّ امْرَأَةً أَتَتْ النَّبِيَّ ﷺ وَمَعَهَا ابْنَةٌ لَهَا، وَفِي يَدِ ابْنَتِهَا مِسْكَتَانِ مِنْ ذَهَبٍ، فَقَالَ لَهَا: "أَتُعْطِينَ زَكَاتَ هَذَا؟" قَالَتْ: لَا. قَالَ: "أَيْسُرُكَ أَنْ يُسَوِّرَكَ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ سَوَارِينَ مِنْ نَارٍ؟" فَأَلْقَتْهُمَا. { رَوَاهُ الثَّلَاثَةُ، وَإِسْنَادُهُ قَوِيٌّ. وَصَحَّحَهُ الْحَاكِمُ: مِنْ حَدِيثِ عَائِشَةَ .

यसको सनद सशक्त छ, र हाकिमले यस हदीसलाई हजरत आइशाको माध्यमले सही भनेका छन् ।)

५००- र हजरत उम्मे सलमा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “म सुनको पाजेब लगाउँथे, अनि मैले सोधे कि हे अल्लाहका रसूल के यो कन्ज^१ हो ? त रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: यदि तिमी यसको अनिवार्य जकात निष्कासित गर्दछौ भने यो कन्ज होइन” । (यस हदीसलाई अबू दाऊद र दारकुत्नीले वर्णन गरेका छन्, र हाकिमले यसलाई सही भनेका छन् ।)

५०१- र हजरत समुरह बिन जुन्दुब रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम हामीलाई व्यवसाय सामग्रीमा पनि जकात निष्कासित गर्ने आदेश गर्थे” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन्, र यसको सनद विकारयुक्त छ ।)

५०२- र हजरत अबू हरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो कि: उत्खनति धातु पदार्थमा पूर्ण पदार्थको पाँचौं भाग जकात छ” । (बुखारी, मुस्लिम)

५०३- र हजरत अमर बिन शुअैब आफ्नो बुवा र बाजेको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले त्यस खजानाको बारेमा भन्नु भयो जसलाई एउटा मान्छेले निर्वासित ठाउँमा पाएको थियो कि: यदि तिमिले त्यसलाई आबादित नगरमा पाएका छौ भने त्यसको ऐलान गर, र यदि निर्वासित गाउँमा पाएका छौ भने त्यसमा र उत्खनित धातु आदिमा पाँचौं भाग जकात

५००- وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهَا؛ { أَنَّهَا كَانَتْ تَلْبَسُ أَوْضَاحًا مِنْ

ذَهَبٍ فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَكَنْزٌ هُوَ؟

[فَ] قَالَ: "إِذَا أَدَّيْتَ زَكَاتَهُ، فَلَيْسَ

بِكَنْزٍ". { رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالدَّارِقُطْنِيُّ،

وَصَحَّحَهُ الْحَاكِمُ .

५०१- وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهَا: { كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَأْمُرُنَا؛ أَنْ

نُخْرِجَ الصَّدَقَةَ مِنَ الَّذِي نَعُدُّهُ لِلْبَيْعِ .

رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَإِسْنَادُهُ لَيْسَ .

५०२- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُ: { قَالَ: "وَفِي الرَّكَازِ:

الْحُمْسُ". { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

५०३- وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ

أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ - فِي

كَنْزٍ وَجَدَهُ رَجُلٌ فِي خَرِبَةٍ -: "إِنْ وَجَدْتَهُ

فِي قَرْيَةٍ مَسْكُونَةٍ، فَعَرِّفْهُ، وَإِنْ وَجَدْتَهُ فِي

قَرْيَةٍ غَيْرِ مَسْكُونَةٍ، فَفِيهِ وَفِي الرَّكَازِ:

1- त्यो धन सम्पत्ति जसको अनिवार्य जकात चुक्ता नगरियोस् ।

छ” । (यस हदीसलाई इब्ने माजाले विश्वासनीय सनदको माध्यमले वर्णन गरेका छन् ।)

५०४- र हजरत बिलाल इब्नुल् हारिस रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले कबल ठाउँमा भएको खानीबाट जकात असूल गर्नु भयो” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन् ।)

सदकतुल् फित्र (फित्रा) को वर्णन

५०५- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले सदकतुल् फित्र¹ अनिवार्य गर्नु भयो एक साअ् खजूर वा जौबाट, प्रत्येक मुसलमान व्यक्ति, दास, स्वतन्त्र, पुरुष, महिला, बुढा र बच्चाहरूमाथि । र यो आदेश गर्नु भयो कि त्यसलाई ईदगाह जानुभन्दा अघि नै दिइयोस्” । (बुखारी, मुस्लिम) र इब्ने अदिले यसलाई अन्य सूत्रद्वारा वर्णन गरेका छन्, र दारकुत्नीले जईफ सनदको माध्यमले वर्णन गरेका छन् जसमा छ कि: “ताकि उनीहरूलाई (निमुखाहरूलाई) यस दिन (ईदको दिन) यताउता चक्र लगाउनुबाट निस्पृह गरिदेऊ” ।

५०६- र हजरत अबू सईद खुदरी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “हामी फित्रामा नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको जीवनकालमा खाद्यान्नबाट एक साअ्, वा

الْحُمْسُ . { أَخْرَجَهُ ابْنُ مَاجَةَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ .

५०४ - وَعَنْ بِلَالِ بْنِ الْحَارِثِ رضي الله عنه { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَخَذَ مِنَ الْمَعَادِنِ الْقَبِيلِيَّةِ الصَّدَقَةَ . { رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ .

بَابُ صَدَقَةِ الْفِطْرِ

५०५ - عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: { فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم زَكَاةَ الْفِطْرِ، صَاعًا مِنْ تَمْرٍ، أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ: عَلَى الْعَبْدِ وَالْحُرِّ، وَالذَّكْرِ، وَالْأُنْثَى، وَالصَّغِيرِ، وَالْكَبِيرِ، مِنَ الْمُسْلِمِينَ، وَأَمَرَ بِهَا أَنْ تُؤَدَّى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الصَّلَاةِ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

وَلِابْنِ عَدِيٍّ مِنْ وَجْهِ آخَرَ وَالذَّارِقُطْنِيِّ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ: { اغْنَوْهُمْ عَنِ الطَّوَافِ فِي هَذَا الْيَوْمِ { .

५०६ - وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضي الله عنه قَالَ: { كُنَّا نُعْطِيهَا فِي زَمَانِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم

1 - सदकतुल् फित्र: यसलाई हाम्रो देश नेपालमा फित्रा भनिन्छ, जसलाई रमजान समाप्त भएको खुशीको अवसरमा ईदको चन्द्र हेरे पश्चात तिष्कासित गरिन्छ ।

एक साअ खजूरबाट, वा एक साअ जौबाट, वा एक साअ किशमिशबाट दिन्थे” । (बुखारी, मुस्लिम, र एउटा हदीसमा छ कि: “वा एक साअ पनीरबाट” ।)

र अबू सईद भन्छन् कि: म त निरन्तर अहिलेसम्म उस्तै त्यसलाई निष्कासित गर्दछु जसरी रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको जीवनकालमा निष्कासित गर्थे । र अबू दाऊदमा छ कि: “म सदैव एक साअ नै निष्कासित गर्दछु ।”

५०७- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले जकातुल् फित्र अनिवार्य गर्नु भयो ब्रतालुको अनर्गल र अमानवीय कुराहरूबाट पवित्रताको लागि, र निमुखाहरूको भोजनको लागि, त जसले यसलाई ईदको नमाजभन्दा अघि वितरण गर्नु त त्यसबाट यो जकात स्वीकृत भयो, र जसले यसलाई ईदको नमाज पश्चात दियो त त्यो दानहरूमध्ये एउटा दान हो” । (यस हदीसलाई अबू दाऊद र इब्ने माजाले वर्णन गरेका छन्, र हाकिमले यसलाई सही भनेका छन् ।)

अध्याय: नफिली दानको वर्णन

५०८- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “सात व्यक्तिहरू यस्ता छन् जिनलाई अल्लाह त्यस दिन आफ्नो सिंहासनको छहारी प्रदान गर्नेछ जुन दिन त्यस छहारी बाहेक कतै छहारी

صَاعًا مِنْ طَعَامٍ، أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ، أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ، أَوْ صَاعًا مِنْ زَبِيبٍ. { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَفِي رِوَايَةٍ: { أَوْ صَاعًا مِنْ أَقِطٍ } . قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: أَمَّا أَنَا فَلَا أَزَالُ أَخْرِجُهُ كَمَا كُنْتُ أَخْرِجُهُ فِي زَمَنِ رَسُولِ اللَّهِ . وَلَا بِي دَاوُدَ: { لَا أَخْرِجُ أَبَدًا إِلَّا صَاعًا } .

५०७- وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: { فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زَكَاةَ الْفِطْرِ؛ طُهْرَةً لِلصَّائِمِ مِنَ اللَّغْوِ، وَالرَّفَثِ، وَطُعْمَةً لِلْمَسَاكِينِ، فَمَنْ آدَاهَا قَبْلَ الصَّلَاةِ فَهِيَ زَكَاةٌ مَقْبُولَةٌ، وَمَنْ آدَاهَا بَعْدَ الصَّلَاةِ فَهِيَ صَدَقَةٌ مِنَ الصَّدَقَاتِ. } رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَابْنُ مَاجَةَ، وَصَحَّحَهُ الْحَاكِمُ .

بَابُ صَدَقَةِ التَّطَوُّعِ

५०८- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: { سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ... } فَذَكَرَ

हुँदैन...” अनि पूर्ण हदीस वर्णन गर्नु भयो जसमा यो पनि छ कि: “र ती मानिसहरूमध्ये एउटा त्यो व्यक्ति पनि हो जसले यस्तो गोप्य तरिकाले दान गर्‍यो कि त्यसको देब्रे हातलाई पनि थाहा भएन कि त्यसको दायाँ हातले के खर्च गर्‍यो” । (बुखारी, मुस्लिम)

५०९- र हजरत उक्बा बिन आमिर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: मैले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई यो भन्दै सुनेको छु कि: “प्रत्येक व्यक्ति आफूले दान गरेको छहारीमा हुनेछ, यहाँसम्म कि सबैको हिसाब किताब सम्पन्न भइहालोस्” । (यस हदीसलाई इब्ने हिब्बान र हाकिमले वर्णन गरेका छन् ।)

५१०- र हजरत अबू सईद खुदरी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जुन सुकै मुसलमान व्यक्तिले आफ्नो कुनै नि:वस्त्र मुसलमान भाइलाई लुगा लगाउन दियो त त्यसलाई अल्लाह स्वर्गको हरियो लुगा लगाउन दिन्छ, र जुन सुकै मुसलमान व्यक्तिले आफ्नो कुनै भोको मुसलमान भाइलाई भोजन गरायो त अल्लाह त्यसलाई स्वर्गका फलहरूबाट खुवाउँछ, र जुन सुकै मुसलमान व्यक्तिले आफ्नो कुनै तिर्खाएको मुसलमान भाइलाई पानी खुवायो त अल्लाह त्यसलाई सिलबन्द भएको स्वच्छ मदिरा सेवन गराउँछ” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन्, तर यसको सनद विकारयुक्त छ ।)

५११- र हजरत हकीम बिन हिजाम रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “माथिको हात (दिनेवाला हात) तल्लो हात (लिनेवाला हात) भन्दा श्रेष्ठ छ, र दान

الْحَدِيثُ وَفِيهِ: { وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

५०९- وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: { كُلُّ امْرِيٍّ فِي ظِلِّ صَدَقَتِهِ حَتَّى يُفْصَلَ بَيْنَ النَّاسِ } رَوَاهُ ابْنُ حِبَّانَ وَالْحَاكِمُ .

५१०- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: { أَيُّمَا مُسْلِمٍ كَسَا مُسْلِمًا ثَوْبًا عَلَى عُرْيٍ كَسَاهُ اللَّهُ مِنْ خُضْرِ الْجَنَّةِ، وَأَيُّمَا مُسْلِمٍ أَطْعَمَ مُسْلِمًا عَلَى جُوعٍ أَطْعَمَهُ اللَّهُ مِنْ ثَمَارِ الْجَنَّةِ، وَأَيُّمَا مُسْلِمٍ سَقَى مُسْلِمًا عَلَى ظَمًا سَقَاهُ اللَّهُ مِنَ الرَّحِيقِ الْمَخْتُومِ } رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَفِي إِسْنَادِهِ لِيْنٌ.

५११- وَعَنْ حَكِيمِ بْنِ حِرَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: { الْيَدُ الْأَعْلَى خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى، وَأَبْدَأُ بِمَنْ تَعُولُ، وَخَيْرٌ

दिनुको आरम्भ ती मानिसहरूबाट गर जिनको तिमी पालनपोषण गर्दछौ, र सर्वोत्कृष्ट दान त्यो हो जुन आफ्नो आवश्यकता पूर्ण गरे पश्चात दिइयोस्, र जुन व्यक्ति भिक्षा माग्नुबाट बाँच्दछ अल्लाह त्यसलाई यसबाट बचाइलिन्छ, र जुन निस्पृहताको प्रदर्शन गर्छ अल्लाह त्यसलाई निस्पृह बनाइदिन्छ" । (यस हदीसलाई बुखारी र मुस्लिमले वर्णन गरेका छन्, र वर्णित शब्द बुखारीका हुन् ।)

५१२- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: "भनियो हे अल्लाहको रसूल: कुन दान चाहिँ श्रेष्ठ छ ? त उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: कम धन भएको मान्छेको दान, र ती मान्छेहरूद्वारा आरम्भ गरिएको दान जसको तिमी पालनपोषण गर्दछौ" । (यस हदीसलाई अहमद र अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन्, र यसलाई इब्ने खुजैमा, इब्ने हिब्बान र हाकिमले सही भनेका छन् ।)

५१३- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होबाटै वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: "दान गर, त एउटा मान्छेले भन्यो: हे अल्लाहको सन्देश मसित एक दिनार छ ? त उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: त्यसलाई आफूमाथि दान गर (खर्च गर), त त्यस मान्छेले भन्यो: मसित एउटा अरु छ, त उहाँले भन्नु भयो: त्यसलाई आफ्नो छोरा माथि दान गर, त त्यस मान्छेले भन्यो: मसित एउटा अरु छ, त उहाँले भन्नु भयो: त्यसलाई आफ्नो स्वास्नीमाथि दान गर, त त्यस मान्छेले भन्यो: मसित एउटा अरु छ, त उहाँले भन्नु भयो: त्यसलाई आफ्नो सेवकमाथि दान गर, त त्यस मान्छेले भन्यो: मसित एउटा अरु छ, त उहाँले भन्नु भयो:

الصَّدَقَةَ عَنْ ظَهْرِ غِنَى، وَمَنْ يَسْتَعْفِفُ يُعْفِهِ اللَّهُ، وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ. { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَاللَّفْظُ لِلْبُخَارِيِّ .

५१२ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: {

قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ: أَيُّ الصَّدَقَةِ أَفْضَلُ؟

قَالَ: "جُهِدُ الْمُقِلِّ، وَابْدَأْ بِمَنْ تَعُولُ" {

أَخْرَجَهُ أَحْمَدُ، وَأَبُو دَاوُدَ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ

خُزَيْمَةَ، وَابْنُ جِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ .

५१३ - وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

ﷺ: { "تَصَدَّقُوا" فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ

اللَّهِ، عِنْدِي دِينَارٌ؟ قَالَ: "تَصَدَّقْ بِهِ

عَلَى نَفْسِكَ" قَالَ: عِنْدِي آخَرُ، قَالَ:

"تَصَدَّقْ بِهِ عَلَى وَلَدِكَ" قَالَ: عِنْدِي

آخَرُ، قَالَ: "تَصَدَّقْ بِهِ عَلَى زَوْجَتِكَ،

قَالَ: عِنْدِي آخَرُ، قَالَ: "تَصَدَّقْ بِهِ

عَلَى خَادِمِكَ" قَالَ: عِنْدِي آخَرُ، قَالَ:

"أَنْتَ أَبْصَرُ" . { رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ

त्यसलाई खर्च गर्नेबारे तिमीलाई राम्ररी थाहा छ” । (यस हदीसलाई अबू दाऊद र नेसाईले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बान एवं हाकिमले यसलाई सही भनेका छन् ।)

५१४- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जब महिला बिना अपव्ययता आफ्नो घरको खाद्यान्नबाट दान गर्छे, त त्यसलाई यस खर्च गर्नुको पुण्य मिल्छ, र त्यसको लोग्नेलाई त्यसलाई कमाउनको पुण्य मिल्छ, र त्यसलाई भण्डारन र व्यवस्थापन गर्नेलाई पनि यस्तै पुण्य मिल्दछ, र हरेकको पुण्य एकअर्काको पुण्यमा कुनै प्रकारको कमी गर्दैन” । (बुखारी, मुस्लिम)

५१५- र हजरत अबू सईद खुदरी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “इब्ने मसऊदकी स्वास्नी जैनब आइन् अनि भनन्: हे अल्लाहका रसूल, हजरले आज दान गर्ने आदेश दिनु भएको छ, र मसित मेरो अभूषणहरू छन् जसलाई म दान गर्न चाहन्छु, तर इब्ने मसऊदको यो विचार छ कि उनी र उनको सन्तान यस दानको त्यस व्यक्तिभन्दा अधिक हकदार छन् जसलाई म दान गर्नेछु, त नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: इब्ने मसऊदले सत्य भने, तिम्रो लोग्ने र सन्तान यसको त्यस मान्छेभन्दा अधिक अधिकारी छन् जसमाथि तिमी दान गर्नेछौं” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

५१६- र हजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जुन मानिसहरू भिक्षा माग्नुलाई आफ्नो

وَالنَّسَائِي، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ وَالْحَاكِمُ .

५१४- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: { إِذَا أَنْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ طَعَامِ بَيْتِهَا، غَيْرَ مُفْسِدَةٍ، كَانَ لَهَا أَجْرُهَا بِمَا أَنْفَقَتْ وَلِزَوْجِهَا أَجْرُهُ بِمَا اكْتَسَبَ وَلِلْخَازِنِ مِثْلُ ذَلِكَ، وَلَا يَنْقُصُ بَعْضُهُمْ أَجْرَ بَعْضٍ شَيْئًا } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

५१५- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهَا قَالَتْ: { جَاءَتْ زَيْنَبُ امْرَأَةُ ابْنِ مَسْعُودٍ، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّكَ أَمَرْتَ الْيَوْمَ بِالصَّدَقَةِ، وَكَانَ عِنْدِي حُلِيِّ لِي، فَأَرَدْتُ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِهِ، فَرَعَمَ ابْنُ مَسْعُودٍ أَنَّهُ وَوَلَدُهُ أَحَقُّ مَنْ تَصَدَّقْتُ بِهِ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ "صَدَقَ ابْنُ مَسْعُودٍ، زَوْجُكَ وَوَلَدُكَ أَحَقُّ مَنْ تَصَدَّقْتُ بِهِ عَلَيْهِمْ" . { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

५१६- وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: { مَا يَزَالُ

पेशा बनाइलिन्छन्, उनीहरू प्रलयको दिन यस्तो अवस्थामा आउने छन् कि उनीहरूको अनुहारमा मासुको एउटा डल्लो पनि हुँदैन” । (बुखारी, मुस्लिम)

५१७- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जुन व्यक्ति आफ्नो सम्पत्तिमा वृद्धि गर्नुको लागि अरुसित भिक्षा माग्दछ, त त्यो आगोको अगुल्टो बाहेक केही माँगिरहेको छैन, त अब चाहे त्यो त्यसलाई (अगुल्टोलाई) कम गरौस् वा अधिक” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

५१८- र हजरत जुबैर इब्नुल् औवाम रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “तिमीहरूमध्ये कुनै व्यक्ति पनि एउटा रस्सा लिएर बनमा गएर दाउरा बाँधेर आफ्नो पिठ्युँमा बोकेर ल्याएर बजारमा विक्री गरौस् र यस कार्यद्वारा अल्लाह त्यसको अनुहारलाई भिक्षा माँगनुबाट सुरक्षित गरिदेओस् त्यसको भिक्षा माँग्ने कार्यभन्दा अति उत्तम छ, किनकि भिक्षा माग्दा केही मानिसहरू त्यसलाई भिक्षा दिन्छन् त केही दिदैनन्” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

५१९- र हजरत समुरह बिन जुन्दुब रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “भिक्षा माँग्नु एउटा घाउ लगाउनु हो जसद्वारा मान्छे आफ्नो अनुहारमा घाउ लगाउँछ, यस अवस्था बाहेक कि मान्छे राजाबाट माँगोस् वा भिक्षा माँग्नुमा बाधित र विवश होस्” । (यस हदीसलाई तिर्मिजीले वर्णन गरेका छन्, र सही पनि भनेका छन् ।)

अध्याय: जकातलाई वितरण गर्नुको वर्णन

الرَّجُلُ يَسْأَلُ النَّاسَ حَتَّى يَأْتِيَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَيْسَ فِي وَجْهِهِ مُزْعَةٌ لَحْمٍ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

۵۱۷- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { مَنْ سَأَلَ النَّاسَ أَمْوَالَهُمْ تَكْثُرًا، فَإِنَّمَا يَسْأَلُ جَمْرًا، فَلَيْسَتْ تَقِلُّ أَوْ لَيْسَتْ تَكْثُرُ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

۵۱۸- وَعَنْ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: { لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ، فَيَأْتِيَ بِحُزْمَةِ الْحُطْبِ عَلَى ظَهْرِهِ، فَيَبِيعَهَا، فَيَكْفَى اللَّهُ بِهَا وَجْهَهُ، خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ النَّاسَ أَعْطَوْهُ أَوْ مَنَعُوهُ { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

۵۱۹- وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { الْمَسْأَلَةُ كَدٌّ يَكْدُ بِهَا الرَّجُلُ وَجْهَهُ، إِلَّا أَنْ يَسْأَلَ الرَّجُلُ سُلْطَانًا، أَوْ فِي أَمْرٍ لَا بُدَّ مِنْهُ { رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهُ .

بَابُ قِسْمِ الصَّدَقَاتِ

۵२०- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

५२०- र हजरत अबू सईद खुदरी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “पाँच प्रकारका समृद्धहरू बाहेक कुनै अन्य समृद्धको लागि जकात वैध छैन: त्यसलाई असूल गर्ने समृद्ध मान्छेको लागि, वा यस्तो समृद्ध व्यक्ति जसले त्यस जकातलाई आफ्नो पैसाले किनेको होस्, वा श्रृणी मान्छे, वा अल्लाहको मार्गमा धर्मयुद्ध गर्ने व्यक्ति, वा यस्तो जकातको माल जुन कुनै गरिबलाई दिइएको होस् अनि त्यस गरिबले त्यो माल समृद्ध व्यक्तिलाई उपहारमा देओस्” । (यस हदीसलाई अहमद, अबू दाऊद र इब्ने माजाले वर्णन गरेका छन्, र यसलाई हाकिमले सही भनेका छन्, र यसलाई मुरसल हुने कारण विकारयुक्त पनि भनिएको छ ।)

५२१- र हजरत उबैदुल्लाह बिन अदी बिन खियारको वर्णन छ कि: “उनीसित दुई व्यक्तिले वर्णन गरे कि उनी दुवै रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम समक्ष गए अनि उहाँसित जकातको माल माँगे, अनि उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले उनी दुवैलाई तलदेखि माथिसम्म राम्ररी हेरे, त दुवैलाई सशक्त पाए, अनि भने: यदि तिमी दुवैलाई मन परोस् त म तिमीलाई जकातको माल दिइहाल्छु, तर समृद्ध यसको हकदार छैन, नत यसको हकदार कुनै बलशाली कमाउन सक्ने मान्छे नै छ” । (यस हदीसलाई अबू दाऊद र नेसाई एवं अहमदले वर्णन गरेका छन्, र इमाम अहमदले यसलाई सशक्त पनि भनेका छन् ।)

५२२- र हजरत कबीसह बिन मुखारिक अल् हिलाली रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “भिक्षा माग्नु निम्नका तीन प्रकारका

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { لَا تَحِلُّ الصَّدَقَةُ لِعَيْنِي إِلَّا لِحِمْسَةٍ: لِعَامِلٍ عَلَيْهَا، أَوْ رَجُلٍ اشْتَرَاهَا بِمَالِهِ، أَوْ غَارِمٍ، أَوْ غَازٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، أَوْ مَسْكِينٍ تُصَدَّقَ عَلَيْهِ مِنْهَا، فَأَهْدَى مِنْهَا لِعَيْنِي } رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَأَبُو دَاوُدَ، وَابْنُ مَاجَةَ، وَصَحَّحَهُ الْحَاكِمُ، وَأَعْلَلَ بِالْإِسْرَائِيلِ.

५२१- وَعَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَدِيٍّ بْنِ الْخِيَارِ؛ { أَنَّ رَجُلَيْنِ حَدَّثَاهُ أَنَّهُمَا أَتَيَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَسْأَلَانِهِ مِنَ الصَّدَقَةِ، فَقَلَّبَ فِيهِمَا الْبَصَرَ، فَرَأَاهُمَا جُلْدَيْنِ، فَقَالَ: "إِنْ شِئْتُمَا، وَلَا حَظَّ فِيهَا لِعَيْنِي، وَلَا لِقَوِيٍّ مُكْتَسِبٍ". } رَوَاهُ أَحْمَدُ وَفَقَّوَاهُ، وَأَبُو دَاوُدَ، وَالنَّسَائِيُّ .

५२२- وَعَنْ قَبِيصَةَ بْنِ مُخَارِقِ الْهَلَالِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { إِنَّ الْمَسْأَلَةَ لَا تَحِلُّ إِلَّا لِأَحَدٍ ثَلَاثَةً: رَجُلٌ تَحْمَلُ حِمَالَةً، فَحَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ حَتَّى

व्यक्ति बाहेक कसैको लागि वैध छैन: एउटा त्यो व्यक्ति जुन कसै अरुको श्रृण चुक्ता गर्ने भारी उठाइहालोस्, त त्यो त्यति समयसम्म भिक्षा माँग्न सक्दछ जबस त्यो श्रृण उठाएको भारी चुक्ता नभइहालोस्, अनि जब श्रृण चुक्ता भइजाओस् त त्यो भिक्षा माँग्नु बन्द गरिदेओस् । र अर्को त्यो व्यक्ति जसलाई कुनै विपत्तिले आइ समातेको होस् अनि त्यसको समस्त धनसम्पत्ति विनष्ट भइहालेको होस्, त त्यसको लागि दैनिक आवश्यकता पूर्तिको लागि भिक्षा माँग्नु वैध भयो । र तेस्रो त्यो व्यक्ति जुन भोकमरीको शिकार भएको होस्, अनि त्यसको सम्प्रदायका तीन व्यस्क बुद्धिजीविहरू यस कुराको गवाही पनि देउन् कि वास्तवमा यसलाई भोकमरीले आइसमातेको छ, त त्यस मान्छेको लागि भिक्षा माँग्नु वैध भयो ताकि त्यो आफ्नो दैनिक खानपानको व्यवस्था गर्न सकोस्, र यिनीहरू बाहेकका मान्छेहरूको लागि भिक्षा माँग्नु हराम छ हे कुवैसा, यसर्थ यदि कोही भिक्षा माग्दछ त त्यो हराम खान्छ” । (यस हदीसलाई मुस्लिम, अबू दाऊद, इब्ने खुजैमा र इब्ने हिब्बानले वर्णन गरेका छन् ।)

५२३- र हजरत अब्दुल मुत्तलिब बिन रबीअह इब्नुल् हारिस रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जकात र दानको माल मुहम्मदको परिवारको लागि जायज छैन, किनकि यो मानिसहरूको फोहोर हो” । र एउटा अर्को हदीसमा छ कि: “यो नत मुहम्मदको लागि जायज छ नत मुहम्मदको परिवारको लागि नै” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

५२४- र हजरत जुबैर बिन मुत्इम रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “म र

يُصِيبَهَا، ثُمَّ يُمْسِكُ، وَرَجُلٌ أَصَابَتْهُ جَائِحَةٌ، اجْتَاَحَتْ مَالَهُ، فَحَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ حَتَّى يُصِيبَ قِيَامًا مِنْ عَيْشٍ، وَرَجُلٌ أَصَابَتْهُ فَاقَةٌ حَتَّى يَقُومَ ثَلَاثَةً مِنْ ذَوِي الْحِجَى مِنْ قَوْمِهِ: لَقَدْ أَصَابَتْ فُلَانًا فَاقَةٌ؛ فَحَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ حَتَّى يُصِيبَ قِيَامًا مِنْ عَيْشٍ، فَمَا سِوَاهُنَّ مِنَ الْمَسْأَلَةِ يَا فَيِصَّةٌ سُحَّتْ يَأْكُلُهَا صَاحِبُهَا سُحْتًا { رَوَاهُ مُسْلِمٌ، وَأَبُو دَاوُدَ، وَابْنُ خُرَيْمَةَ، وَابْنُ حِبَّانَ.

५२३- وَعَنْ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ بْنِ رَبِيعَةَ

بْنِ الْحَارِثِ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم: { إِنَّ الصَّدَقَةَ لَا تَنْبَغِي لِآلِ مُحَمَّدٍ، إِنَّمَا هِيَ أَوْسَاحُ النَّاسِ } . وَفِي رِوَايَةٍ: { وَإِنَّهَا لَا تَحِلُّ لِمُحَمَّدٍ وَلَا آلِ مُحَمَّدٍ } رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

५२४- وَعَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ رضي الله عنه

قَالَ: { مَشَيْتُ أَنَا وَعُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ

उसमान बिन अफ्फान रजिअल्लाहो अन्हो नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको पासमा गएँ, अनि हामी दुवैले भनें: हे अल्लाहको रसूल हजरले अब्दुल मुत्तलिबका सन्तानहरूलाई खैबरको खुम्सबाट (पाँचौं भागबाट) दिनु भयो तर हामीलाई छाडिदिनु भयो जबकि हामी र उनीहरू एउटै श्रेणीका हौं, त रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: मुत्तलिबका सन्तानहरू र हाशिमका सन्तानहरू दुवै एउटै हुन्" । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

५२५- र हजरत अबू राफेअ रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: " नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले मखजूम नामक गोत्रको एउटा मान्छेलाई जकात असूल गर्नुको लागि पठाउनु भयो, त त्यस व्यक्तिले अबू राफेअसित भन्यो: तिमी पनि मसँगै आऊ, किनकि यस्तो गरेमा तिमीलाई पनि यसबाट केही अंश मिल्नेछ, त मैले भनें: म तबसम्म तिम्रो साथमा जाँदैन जबसम्म यसबारे नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमसित नसोधिहालूँ, अनि उनी रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम समक्ष आएर यसको बारेमा सोधे, त उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: समुदायको दास पनि समुदायमध्येको हुन्छ, र नि:सन्देह हाम्रो लागि जकातको माल जायज छैन" । (यस हदीसलाई अहमद र तीनों एवं इब्ने खुजैमा र इब्ने हिब्बानले वर्णन गरेका छन् ।)

५२६- र हजरत सालिम बिन अब्दुल्लाह बिन उमर आफ्नो बुवाको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि: "रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम जब हजरत उमरलाई कुनै कुरा उपहार दिन्थे, त उहाँ रजिअल्लाहो अन्हो भन्थे: यो मभन्दा गरिबलाई प्रदान गर्नुस्, अनि नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम भन्थे: यसलाई

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَعْطَيْتَ بَنِي الْمُطَّلِبِ مِنْ حُمْسِ خَيْبَرَ وَتَرَكْتَنَا، وَنَحْنُ وَهُمْ بِمَنْزِلَةٍ وَاحِدَةٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "إِنَّمَا بَنُو الْمُطَّلِبِ وَبَنُو هَاشِمٍ شَيْءٌ وَاحِدٌ". { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

٥٢٥ - وَعَنْ أَبِي رَافِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ رَجُلًا عَلَى الصَّدَقَةِ مِنْ بَنِي مَخْزُومٍ، فَقَالَ لِأَبِي رَافِعٍ: اصْحَبْنِي، فَإِنَّكَ تُصِيبُ مِنْهَا، قَالَ: حَتَّى آتِيَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسْأَلَهُ. فَاتَاهُ فَسَأَلَهُ، فَقَالَ: "مَوْلَى الْقَوْمِ مِنْ أَنْفُسِهِمْ، وَإِنَّا لَا تَحِلُّ لَنَا الصَّدَقَةُ". { رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَالثَّلَاثَةُ، وَابْنُ خُزَيْمَةَ، وَابْنُ حِبَّانَ .

٥٢٦ - وَعَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، عَنْ أَبِيهِ؛ { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يُعْطِي عُمَرَ الْعَطَاءَ، فَيَقُولُ: أَعْطِهِ أَفْقَرَ مِنِّي، فَيَقُولُ: "خُذْهُ فَتَمَوَّلْهُ، أَوْ تَصَدَّقْ بِهِ، وَمَا جَاءَكَ مِنْ هَذَا الْمَالِ، وَأَنْتَ

लिइहाल, अनि यसबाट व्यवसाय गरेर समृद्ध भइहाल वा यसलाई दान गरिहाल, यसर्थ जुन माल तिम्रो पासमा बिना इच्छा र बिना माँगिकन् आओस् त्यसलाई लिइहाल, र जुन यसरी मिल्दैन त्यसको पछि लागेर आफूलाई हैरान नपार” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

५- व्रत (उपवास) को वर्णन

५२७- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “तिमीमध्ये कोही पनि रमजानभन्दा अघि नै एक वा दुई दिनको व्रत नबसोस्, त्यस व्यक्ति बाहेक जुन निरन्तरताले व्रत बसिरहेको छ त त्यो व्रत बस्न सक्दछ” । (बुखारी, मुस्लिम)

५२८- र हजरत अम्मार बिन यासिर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “जसले साँदिगद दिनमा व्रत बस्यो त्यसले अबूल कासिम (मुहम्मद सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम) को अवज्ञा गर्‍यो” । (यस हदीसलाई बुखारीले तअलीकन् वर्णन गरेका छन्, र पाँचौले मौसूलन् वर्णन गरेका छन्, र इब्ने खुजैमा एवं इब्ने हिब्बानले यसलाई सही भनेका छन् ।)

५२९- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: मैले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई भन्दै सुनेको छु कि: “जब तिम्रो चन्द्रलाई हेर त व्रतको आरम्भ गर, र जब त्यसलाई हेर त इफ्तार गरिहाल (अर्थात व्रतलाई विराम देऊ), तर यदि बादल छाएको होस् त त्यसको गणनालाई पूर्ण गर” । (बुखारी, मुस्लिम) र मुस्लिममा छ कि: “यदि बादल भइहालोस्, त तीस दिनलाई पूर्ण गर” । र बुखारीमा छ:

غَيْرِ مُشْرِفٍ وَلَا سَائِلٍ فَخُذْهُ، وَمَا لَا فَلَا تُتْبِعْهُ نَفْسَكَ". { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

५- كِتَابُ الصِّيَامِ

५२७- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { لَا تَقْدَمُوا رَمَضَانَ بِصَوْمِ يَوْمٍ وَلَا يَوْمَيْنِ، إِلَّا رَجُلٌ كَانَ يَصُومُ صَوْمًا، فَلْيَصُمْهُ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

५२८- وَعَنْ عَمَّارِ بْنِ يَاسِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

قَالَ: { مَنْ صَامَ الْيَوْمَ الَّذِي يُشَكُّ فِيهِ فَقَدْ عَصَى أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ } وَذَكَرَهُ الْبُخَارِيُّ تَعْلِيْقًا، وَوَصَلَهُ الْخُمْسَةَ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ خُرَيْمَةَ، وَابْنُ حِبَّانَ .

५२९- وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: { إِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَصُومُوا، وَإِذَا رَأَيْتُمُوهُ فَأَفْطِرُوا، فَإِنْ غَمَّ عَلَيْكُمْ فَأَقْدُرُوا لَهُ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

وَلِمُسْلِمٍ: { فَإِنْ أُغْمِيَ عَلَيْكُمْ

“त तीस दिनको गणनालाई पूर्ण गर” । र यिनैले वर्णन गरेको अबू हुरैरहको हदीसमा छ: “त शअ्वान महिनालाई तीस दिन पूर्ण गर” ।

५३०- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “मानिसहरू चन्द्र हेर्नथाले, त मैले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई खबर दिएँ कि मैले चन्द्रलाई हेरिसकेको छु, अनि उहाँले स्वयम् ब्रत बस्नु भयो र मानिसहरूलाई पनि ब्रत बस्ने आदेश गर्नु भयो” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बान एवं हाकिमले यसलाई सही पनि भनेका छन् ।)

५३१- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: एउटा गाउँले मान्छे आएर नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमसति भन्यो: “निसन्देह मैले चन्द्र हेरेको छु, त नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: के तिमी यो गवाही दिन्छौ कि अल्लाह बाहेक कोही सत्य पूज्य छैन? त त्यसले भन्यो: हो, (म गवाही दिन्छु) । त उहाँले भन्नु भयो: के तिमी यो गवाही दिन्छौ कि मुहम्मद अल्लाहका सन्देष्टा हुन्? त त्यसले भन्यो: हो, (म गवाही दिन्छु) । त वर्णनकर्ता भन्छन् कि: अनि उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: हे विलाल सबै मानिसहरूमा आह्वान गरिदेऊ कि भोली ब्रत बसुन्” । (यस हदीसलाई पाँचौंले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने खुजैमा एवं इब्ने हिब्बानले यसलाई सही भनेका छन्, र नेसाईले यसको मुरसल हुने कुरालाई सशक्त

فَأَقْدُرُوا لَهُ ثَلَاثِينَ { . وَ لِلْبُخَارِيِّ : }
فَأَكْمِلُوا الْعِدَّةَ ثَلَاثِينَ { . وَ لَهُ فِي حَدِيثِ
أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ } فَأَكْمِلُوا عِدَّةَ شَعْبَانَ
ثَلَاثِينَ { .

५३०- وَعَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُمَا قَالَ: { تَرَاءَى النَّاسُ الْهَيْلَالَ،
فَأَخْبَرْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنِّي رَأَيْتُهُ،
فَصَامَ، وَأَمَرَ النَّاسَ بِصِيَامِهِ { رَوَاهُ أَبُو
دَاوُدَ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ .

५३१- وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُمَا أَنَّ أَعْرَابِيًّا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
فَقَالَ: { إِنِّي رَأَيْتُ الْهَيْلَالَ، فَقَالَ: " أَتَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ؟ " قَالَ: نَعَمْ.
" أَتَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ؟ " قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: " فَأَذِّنْ فِي النَّاسِ يَا
بِلَالُ أَنْ يَصُومُوا غَدًا " { رَوَاهُ الْخُمْسَةُ،
وَصَحَّحَهُ ابْنُ خُرَيْمَةَ، وَابْنُ حِبَّانَ وَرَجَّحَ
النَّسَائِيُّ إِسْأَلَهُ .

५३२- وَعَنْ حَفْصَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ

भनेका छन् ।)

५३२- र हजरत हफ्सा (आस्थावानहरूकी आमा) रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले प्रातःकालभन्दा अघि नै ब्रतको नीयत गरेन त त्यसको ब्रत मान्य हुँदैन” । (यस हदीसलाई पाँचौंले वर्णन गरेका छन्, र नेसाई एवं तिर्मिजीले यसलाई मौकूफ भनेका छन्, र इब्ने खुजैमा एवं इब्ने हिब्बानले यसलाई मरफूअन् सही भनेका छन् ।)

र दारकुत्नीले यसरी वर्णन गरेका छन्: “जसले रात्रीमा नै आफूमाथि ब्रतलाई अनिवार्य गरेन त्यसको ब्रत हुँदैन” ।

५३३- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “एक दिन नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम हामी समक्ष आउनु भयो, र भन्नु भयो: के तिमीसित केही (खाने कुरा) छ ? त हामीले भने: केही छैन । त उहाँले भन्नु भयो: यसो भए म ब्रत बसेको छु । अनि एउटा अर्को दिन हामी समक्ष आउनु भयो, त हामीले भने: हामीलाई हलुवा उपहारमा दिइएको छ, त उहाँले भन्नु भयो: मलाई देखाऊ, नि:सन्देह म बिहानैदेखि ब्रत बसेको अवस्थामा छु, अनि उहाँले खानु भयो” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

५३४- र हजरत सहल बिन सअद रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “मानिसहरू त्यस समयसम्म भलाईमा हुनेछन् जबसम्म इफ्तारी गर्नुमा शीघ्रता र हतार गर्छन्” । (बुखारी, मुस्लिम)

र तिर्मिजीमा हजरत अबू हुरैरद्वारा वर्णित

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: { مَنْ لَمْ يُبَيِّتِ الصِّيَامَ قَبْلَ الْفَجْرِ فَلَا صِيَامَ لَهُ } رَوَاهُ الْحُمْسَةُ، وَمَالَ النَّسَائِيُّ وَالتِّرْمِذِيُّ إِلَى تَرْجِيحِ وَفْقِهِ، وَصَحَّحَهُ مَرْفُوعًا ابْنُ خُرَيْمَةَ وَابْنُ حِبَّانَ .

وَاللَّدَارِقُطِيُّ: { لَا صِيَامَ لِمَنْ لَمْ يَفْرِضْهُ مِنَ اللَّيْلِ } .

٥٣٣- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: { دَخَلَ عَلَيَّ النَّبِيُّ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ فَقَالَ: " هَلْ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ؟ " فُلْنَا: لَا. قَالَ: " فَإِنِّي إِذَا صَائِمٌ " ثُمَّ أَتَانَا يَوْمًا آخَرَ، فَقُلْنَا: أَهْدِي لَنَا حَيْسًا، فَقَالَ: " أَرَيْنِيهِ، فَلَقَدْ أَصْبَحْتُ صَائِمًا " فَأَكَلَ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

٥٣٤- وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَلُوا الْفِطْرَ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

وَالْتِّرْمِذِيُّ: مِنْ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ

हदीसमा छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो कि: “अल्लाहले भनेको छ कि: मेरा भक्तहरूमध्ये प्रियतम् भक्त ती हुन् जुन इफ्तारी गर्नुमा हतार गर्छन्” ।

५३५- र हजरत अनस बिन मालिक रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “सहरी गर्दैगर किनकि सहरी गर्नु कल्याणकारी छ” । (बुखारी, मुस्लिम)

५३६- र हजरत सलमान बिन आमिर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “तिमीमध्ये जब कोही इफ्तारी गरोस् त खजूरले इफ्तारी गरोस्, त यदि त्यसलाई खजूर उपलब्ध छैन भने पानीले इफ्तारी गरोस्, किन भने पानी पवित्र हुन्छ” । (यस हदीसलाई पाँचौंले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने खुजैमा एवं इब्ने हिब्बान र हाकिमले यसलाई सही भनेका छन् ।)

५३७- र हजरत अबू हरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले निरंतर ब्रत बस्नुबाट मनाही गर्नु भयो, त मुसलमानहरूमध्येबाट एउटा मान्छेले भन्यो: यसो भए हे अल्लाहका रसूल तपाईं त निरंतर ब्रत बस्नुहुन्छ ? त उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: तिमीहरूमध्ये को म जस्तो छ र ? किन भने म रात्री यस्तो अवस्थामा व्यतीत गर्छु कि मेरो प्रतिपालक मलाई खुवाउँछ र पिलाउँछ । त जब मानिसहरू निरंतर ब्रत नबस्नुबाट इन्कारी भए त उहाँले उनीहरूसंगै एक दिन र अर्को दिन पनि निरंतर ब्रत बसे, अनि चन्द्रलाई हेरे, अनि

رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: { قَالَ اللهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ } . أَحَبُّ عِبَادِي إِلَيَّ أَعْجَلُهُمْ فِطْرًا {

٥٣٥- وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ { تَسَحَّرُوا فَإِنَّ فِي السَّحُورِ بَرَكَةً } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

٥٣٦- وَعَنْ سَلْمَانَ بْنِ عَامِرٍ الضَّبِّيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: { إِذَا أَفْطَرَ أَحَدُكُمْ فَلْيُفِطِرْ عَلَى تَمْرٍ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيُفِطِرْ عَلَى مَاءٍ، فَإِنَّهُ طَهُورٌ } رَوَاهُ الْحُمْسَةُ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ خُزَيْمَةَ وَابْنُ حِبَّانَ وَالْحَاكِمُ .

٥٣٧- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: { نَهَى رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْوِصَالِ، فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ: فَإِنَّكَ يَا رَسُولَ اللهِ تُتَوَاصِلُ؟ قَالَ: " وَأَيُّكُمْ مِثْلِي؟ إِيَّيْ أَيْتُ يُطْعِمُنِي رَبِّي وَيَسْقِينِي ". فَلَمَّا أَبَوْا أَنْ يَنْتَهُوا عَنِ الْوِصَالِ وَاصَلَ بِهِمْ يَوْمًا، ثُمَّ يَوْمًا، ثُمَّ رَأَوْا الْهَيْلَالَ، فَقَالَ: " لَوْ تَأَخَّرَ الْهَيْلَالَ لَزِدْتُمْ " كَأَلْمَنْكَلِ لَهُمْ حِينَ أَبَوْا

उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: यदि आज चन्द्र हेरिदैनथ्यो भने म तिमीहरूसँगै अभैँ निरन्तर ब्रत बस्थेँ, त मानो मानिसहरूले नमानेको हुनाले उनीलाई दण्डित गरिराखेका थिए” । (बुखारी, मुस्लिम) ५३८- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले भूट बोल्नु र त्यसै बमोजिम कार्य गर्नुलाई र मूर्खतालाई त्यागेन, त अल्लाहलाई त्यसको खान पान त्याग्नुको कुनै आवश्यकता छैन” । (यस हदीसलाई बुखारी र अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन् र वर्णित शब्द यिनै (अबू दाऊद) का हुन् ।)

५३९- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम ब्रत बसेको अवस्थामा (आफ्नो पत्नीलाई) चुम्बन लिन्ये, र ब्रत बसेकै अवस्थामा स्पर्श पनि गर्थे, तर उहाँलाई तिमीहरूभन्दा अधिक आफूमाथि (आफ्नो इन्द्रियहरूमाथि) नियन्त्रण थियो” । (बुखारी, मुस्लिम, र वर्णित शब्द मुस्लिमका हुन् ।)

र एउटा हदीसमा यति वृद्धि पनि वर्णित छ कि: “यो कार्य रमजानको ब्रतको अवस्थामा गर्थे” ।

५४०- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले एहरामको हालतमा र ब्रतको अवस्थामा हिजामत* गराउनु भयो” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

५४१- र हजरत शदाद बिन औस रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम बकीअ नामक

أَنْ يَنْتَهُوا { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

५३८- وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

{ مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ، وَالْجَهْلَ، فَلَيْسَ لِلَّهِ حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، وَأَبُو دَاوُدَ وَاللَّفْظُ لَهُ .

५३९- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا

قَالَتْ: { كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُقَبِّلُ وَهُوَ صَائِمٌ، وَيُبَاشِرُ وَهُوَ صَائِمٌ، وَلَكِنَّهُ أَمْلَأَكُمْ لِإِزْبِهِ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَاللَّفْظُ لِمُسْلِمٍ .

وَزَادَ فِي رِوَايَةٍ: { فِي رَمَضَانَ .

५४०- وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُمَا؛ { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اخْتَجَمَ وَهُوَ مُحْرِمٌ، وَاخْتَجَمَ وَهُوَ صَائِمٌ { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

५४१- وَعَنْ شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنِّي عَلَى رَجُلٍ بِالْبُقَيْعِ

♦ एक प्रकारले रगतलाई निष्कासन गर्नुलाई हिजामत गराउनु वा पोछना लगाउनु भनिन्छ ।

स्थमानमा एउटा यस्तो मान्छे समक्ष आए जुन रमजानको महिनामा हिजामत गराइरहेको थियो, त उहाँले भन्नु भयो: हिजामत गर्ने र गराउने दुवैको ब्रत भंग भयो” । (यस हदीसलाई पाँचौंले वर्णन गरेका छन्, र अहमद, इब्ने हिब्बान एवं इब्ने खुजैमाले यसलाई सही भनेका छन् ।)

५४२- र हजरत अनस बिन मालिक रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “सर्वप्रथम हिजामत गराउनु यस कारण अप्रिय ठहर भयो किनकि ब्रत बसेको अवस्थामा जअ्फर बिन अबि तालिबले हिजामत गराए, त जब उनको पासबाट नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम गुज्रे त भने: यिनी दुवैको ब्रत भंग भयो । अनि यस पश्चात उहाँले ब्रतालुलाई हिजामत गराउने कुराको अनुमति प्रदान गरे, र हजरत अनस ब्रत बसेकै अवस्थामा हिजामत गराउंथे” । (यस हदीसलाई दारकुत्नीले वर्णन गरेका छन्, र यसलाई सशक्त पनि भनेका छन् ।)

५४३- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले ब्रत बसेकै अवस्थामा सुर्मा लगाउनु भयो” । (यस हदीसलाई इब्ने माजाले जईफ सनदको माध्यमले वर्णन गरेका छन् ।)

र इमाम तिर्मिजीले भन्नु भएको छ कि: यस सन्दर्भमा कुनै सही कुरो वर्णित छैन ।

५४४- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले ब्रत बसेको अवस्थामा केही खायो अथवा पियो, त त्यसलाई चाहियो कि आफ्नो ब्रतलाई

وَهُوَ يَحْتَجِمُ فِي رَمَضَانَ. فَقَالَ: " أَفْطَرَ الْحَاجِمُ وَالْمَحْجُومُ " { رَوَاهُ الْخُمْسَةُ إِلَّا التِّرْمِذِيُّ، وَصَحَّحَهُ أَحْمَدُ، وَابْنُ خُزَيْمَةَ، وَابْنُ حِبَّانَ.

५४२- وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه قَالَ: { أَوَّلُ مَا كُرِهَتْ الْحِجَامَةُ لِلصَّائِمِ؛ أَنَّ جَعْفَرَ بْنَ أَبِي طَالِبٍ اخْتَجَمَ وَهُوَ صَائِمٌ، فَمَرَّ بِهِ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ: " أَفْطَرَ هَذَا "، ثُمَّ رَخَّصَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم بَعْدُ فِي الْحِجَامَةِ لِلصَّائِمِ، وَكَانَ أَنَسٌ يَحْتَجِمُ وَهُوَ صَائِمٌ { رَوَاهُ الدَّارَقُطْنِيُّ وَقَوَّاهُ .

५४३- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، { أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم اِكْتَحَلَ فِي رَمَضَانَ، وَهُوَ صَائِمٌ { رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ .

قَالَ التِّرْمِذِيُّ: لَا يَصِحُّ فِيهِ شَيْءٌ .

५४४- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم { مَنْ نَسِيَ وَهُوَ صَائِمٌ، فَأَكَلَ أَوْ شَرِبَ، فَلَيْتَمَّ صَوْمَهُ،

पूर्ण गरोस्, किनकि त्यसलाई अल्लाहले खुवाए र पल्लिएको छ” । (बुखारी, मुस्लिम)

र हाकिमले यसरी वर्णन गरेका छन् कि: “जसले बिसेर रमजानमा खानपान गर्‍यो, त नत त्यसमाथि कजा ♦ छ नत कफ्फारह ♥ नै छ” । (र यो हदीस सही छ ।)

५४५- र हजरत अबू हुदैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसलाई आफै बान्ता आयो त त्यसमाथि कजा छैन, र जसले जानेर बान्ता गर्‍यो त्यसमाथि ब्रतको कजा गर्नु पर्छ” । (यस हदीसलाई पाँचौंले वर्णन गरेका छन्, र यसलाई अहमदले विकारयुक्त भनेका छन्, र दारकुत्नीले यसलाई सशक्त भनेका छन् ।)

५४६- र हजरत जाविर बिन अब्दुल्लाह रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम रमजानको महिनामा मक्का वजिय गरेको साल मक्कातिर निस्कनु भयो, अनि ब्रत बसेकै अवस्थामा कुराअल् गमीम नामक स्थानसम्म पुगनु भयो, र उहाँका समस्त साथीहरू पनि ब्रतको अवस्थामा नै थिए, अनि उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले एक प्याली पानी माँगनु भयो, अनि त्यसलाई उठाउनु भयो यहाँसम्म कि सबैले हेरे, अनि पानीलाई पिनु भयो, अनि यस पश्चात उहाँसित भनियो: अहिले पनि केही मानिसहरू ब्रत बसेकै अवस्थामा छन् (अर्थात उहाँ जस्तै ब्रतलाई भंग गरेनन्), त उहाँले भन्नु भयो: उनीहरू नै अवज्ञाकारी हुन्, उनीहरू नै

فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللَّهُ وَسَقَاهُ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

وَالْحَاكِمِ: { مَنْ أَفْطَرَ فِي رَمَضَانَ نَاسِيًا فَلَا قِضَاءَ عَلَيْهِ وَلَا كَفَّارَةَ { وَهُوَ صَحِيحٌ .

५६०- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { مَنْ ذَرَعَهُ الْقَيْءُ فَلَا قِضَاءَ عَلَيْهِ، وَمَنْ اسْتَقَاءَ فَعَلَيْهِ الْقِضَاءُ { رَوَاهُ الْخَمْسَةُ. وَأَعْلَهُ أَحْمَدُ. وَقَوَاهُ الدَّارِقُطِيُّ .

५६६- وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا؛ { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ عَامَ الْفَتْحِ إِلَى مَكَّةَ فِي رَمَضَانَ، فَصَامَ حَتَّى بَلَغَ كُرَاعَ الْعُغَيْمِ، فَصَامَ النَّاسُ، ثُمَّ دَعَا بِقَدَحٍ مِنْ مَاءٍ فَرَفَعَهُ، حَتَّى نَظَرَ النَّاسُ إِلَيْهِ، ثُمَّ شَرِبَ، فَقِيلَ لَهُ بَعْدَ ذَلِكَ: إِنَّ بَعْضَ النَّاسِ قَدْ صَامَ. قَالَ: "أَوْلَيْكَ الْعُصَاةُ، أَوْلَيْكَ الْعُصَاةُ" {

♦ कजा गर्नुको अर्थ हो: छुटेको ब्रतलाई अन्य दिनहरूमा बसेर त्यसको भरपाई गर्नु ।

♥ कफ्फारहको अर्थ हो: त्यसलाई छाडेको दण्डमा बर्धानले तोकेको कुरा अथवा सजायलाई भोनु ।

अवज्ञाकारी हुन्” ।

र अर्को हदीसमा शब्द यसरी छ कि: “त उहाँसित भनियो: मानिसहरूमाथि ब्रत बस्नु कष्टदायी भयो, र उनीहरू मात्र तपाईंले के गर्नुहुन्छ त्यसैको प्रतिक्षामा छन्, त अस नमाज पश्चात उहाँले पानीको एक प्याला माँग्नु भयो, अनि त्यसलाई खानु भयो” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

५४७- र हजरत हम्जह बिन अमर अल् असलमी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “उनले भने हे अल्लाहको रसूल ! म आफूमा यात्रामा पनि ब्रत बस्नुको शक्ति पाउँछु, त के यदि म यात्रामा ब्रत बस्छु भने मलाई दोष लाग्छ ? त रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: यो अल्लाहको तर्फबाट छुट हो, यसर्थ जसले त्यसलाई अपनायो, त्यसले राम्रो कार्य गर्‍यो, र जसले ब्रत बस्नुलाई मनपरायो त त्यसमाथि कुनै दोष लाग्दैन” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

र यस हदीसको मूल तथ्य बुखारी र मुस्लिममा छ हजरत आइशाले वर्णन गरेको यस हदीसमा: “कि हम्जह बिन अमरले सोधे...” ।

५४८- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “ठूलो उमेर भएको बृद्धको लागि यो अनुमति छ कि त्यो ब्रत नबसोस्, बरु प्रत्येक दिनको सट्टामा एक मिसकीनलाई भोजन गराओस्, र त्यसमाथि ब्रतको कुनै कजा छैन” । (यस हदीसलाई दारकुल्ती एवं हाकिमले वर्णन गरेका छन्, र दुवैले यसलाई सही पनि भनेका छन् ।)

وَفِي لَفْظٍ: { فَقِيلَ لَهُ: إِنَّ النَّاسَ قَدْ شَقَّ عَلَيْهِمُ الصِّيَامُ، وَإِنَّمَا يُنظَرُونَ فِيمَا فَعَلْتَ، فَدَعَا بِقَدَحٍ مِنْ مَاءٍ بَعْدَ الْعَصْرِ، فَشَرِبَ } رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

५४७- وَعَنْ حَمْزَةَ بْنِ عَمْرٍو الْأَسْلَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ؛ أَنَّهُ قَالَ: { يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَجِدُ بِي قُوَّةً عَلَى الصِّيَامِ فِي السَّفَرِ، فَهَلْ عَلَيَّ جُنَاحٌ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ " هِيَ رُخْصَةٌ مِنَ اللَّهِ، فَمَنْ أَخَذَ بِهَا فَحَسَنٌ، وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يَصُومَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ " } رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

وَأَصْلُهُ فِي " الْمُتَّفَقِ " مِنْ حَدِيثِ عَائِشَةَ؛ { أَنَّ حَمْزَةَ بْنَ عَمْرٍو سَأَلَ }

५४८- وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ -رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا- قَالَ: { رُخِّصَ لِلشَّيخِ الْكَبِيرِ أَنْ يُفْطِرَ، وَيُطْعِمَ عَنْ كُلِّ يَوْمٍ مَسْكِينًا، وَلَا فِضَاءَ عَلَيْهِ } رَوَاهُ الدَّارِقُطْنِيُّ، وَالْحَاكِمُ، وَصَحَّحَاهُ .

५४९- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “एउटा मान्छे नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम समक्ष आएर भन्यो: हे अल्लाहको रसूल म विनष्ट भएँ । त उहाँले भन्नु भयो: कुन कुराले तिमीलाई विनष्ट गन्यो ? त त्यस मान्छेले भन्यो: मैले रमजानमा (ब्रत बसेको अवस्थामा) आफ्नो स्वास्नीसित सम्भोग गरें, त उहाँले भन्नु भयो: के तिमीमा यति सामर्थ छ कि एक गर्दन (दास) स्वतन्त्र गर । त त्यस व्यक्तिले भन्यो: मसित यसको तागत छैन । त उहाँले भन्नु भयो: के तिमी दुई महिना निरन्तर ब्रत बस्न सक्दछौ ? त त्यसले भन्यो: सक्दैन । त उहाँले भन्नु भयो: के तिमीसित यति खाद्य छ कि साठ्ठी असहायलाई भोजन गराउन सक ? त त्यस मान्छेले भन्यो: मसित यति खाद्य पदार्थ छैन । अनि त्यो व्यक्ति त्यतै बसिराख्यो, अनि नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको पासमा एक टोकरी खजूर ल्याइयो । त उहाँले त्यस मान्छेसित भन्नु भयो: यस खजूरलाई दान गरिहाल, त त्यसले भन्यो: के म आफूभन्दा अधिक निर्धनमाथि दान गरूँ ? किनकि यी दुवै पर्वतबीच मभन्दा धेरै निर्धन कोही पनि छैन, त मान्छेको यो कुरा सुनेर नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम हाँसे यहाँसम्म कि उहाँका दाँतहरू जाहेर भइहाले, अनि उहाँले भन्नु भयो: जाऊ र आफ्नो परिवारलाई खुवाइदेऊ” । (यस हदीसलाई सातौंले वर्णन गरेका छन्, र शब्द मुस्लिमका हुन् ।)

५५०- र हजरत आइशा एवं उम्मे सलमा रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम सम्भोग गरे पश्चातको अपवित्रतामा विहान गर्थे, अनि स्नान गरेर ब्रत बस्थे” । (बुखारी, मुस्लिम) र मुस्लिमले उम्मे सलमाको हदीसमा यति

५४९ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: {

جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: هَلَكْتُ

يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: " وَمَا أَهْلَكَ؟ "

قَالَ: وَقَعْتُ عَلَى امْرَأَتِي فِي رَمَضَانَ،

فَقَالَ: " هَلْ تَجِدُ مَا تَعْتَقُ رَقَبَةً؟ " قَالَ:

لَا. قَالَ: " فَهَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَصُومَ

شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ؟ " قَالَ: لَا. قَالَ: "

فَهَلْ تَجِدُ مَا تُطْعِمُ سِتِّينَ مِسْكِينًا؟ "

قَالَ: لَا، ثُمَّ جَلَسَ، فَأُتِيَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِعَرَقٍ

فِيهِ تَمْرٌ. فَقَالَ: " تَصَدَّقْ بِهَذَا "، فَقَالَ:

أَعْلَى أَفْقَرٍ مِنَّا؟ فَمَا بَيْنَ لَابَتَيْهَا أَهْلٌ

بَيْتٍ أَحْوَجُ إِلَيْهِ مِنَّا، فَضَحِكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

حَتَّى بَدَتْ أَنْيَابُهُ، ثُمَّ قَالَ: " اذْهَبْ

فَأَطْعِمْهُ أَهْلَكَ " { رَوَاهُ السَّبْعَةُ، وَاللَّفْظُ

لِمُسْلِمٍ .

५५० - وَعَنْ عَائِشَةَ وَأُمِّ سَلَمَةَ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا { أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

يُصْبِحُ جُنُبًا مِنْ جَمَاعٍ، ثُمَّ يَغْتَسِلُ وَيَصُومُ

अभिवृद्धि वर्णन गरेका छन् कि: “र त्यसको कजा गर्दैनथे” ।

५५१- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसको मृत्यु यस्तो अवस्थामा भयो कि त्यसमाथि अनिवार्य ब्रत बाँकी थियो त त्यसको तर्फबाट त्यसको वली (अभिभावक) ब्रत बस्छ” । (बुखारी, मुस्लिम)

अध्याय: नफिली ब्रत र ती ब्रतहरूको वर्णन
जसबाट मनाही गरिएको छ

५५२- र हजरत अबू कतादा अल् अन्सारी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “अरफातको दिनको ब्रतको बारेमा रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमसित सोधियो, त उहाँले भन्नु भयो: यो ब्रत विगत र भविष्य दुई वर्षको पापलाई नष्ट गरिदिन्छ । र उहाँसित आशूरा (दश मुहर्रम) को दिनको ब्रतको बारेमा सोधियो, त उहाँले भन्नु भयो: विगत एक वर्षको पापलाई नष्ट गरिदिन्छ । र उहाँसित सोमवारको दिनको ब्रत बस्नेबारे सोधियो, त उहाँले भन्नु भयो: यो त्यो दिन हो जस दिन मेरो जन्म भयो, र यसै दिन मलाई दूतत्व प्रदान गरियो, वा ममाथि वह्यको अवतरण भयो ।” (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

५५३- र हजरत अबू अय्यूब अल् अन्सारी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले रमजानको ब्रत बस्यो, अनि शौवाल महिनाको छ (६) ब्रत पनि बस्यो, त त्यसले

{ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ. زَادَ مُسْلِمٌ فِي حَدِيثِ أُمِّ سَلَمَةَ: [وَ لَا يَقْضِي .]

५५१- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صِيَامٌ صَامَ عَنْهُ وَلِيُّهُ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

بَابُ صَوْمِ التَّطَوُّعِ وَمَا نُهِِيَ عَنْ صَوْمِهِ

५५२- عَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سُئِلَ عَنْ صَوْمِ يَوْمِ عَرَفَةَ. قَالَ: " يُكْفَرُ السَّنَةَ الْمَاضِيَةَ وَالْبَاقِيَةَ "، وَسُئِلَ عَنْ صِيَامِ يَوْمِ عَاشُورَاءَ. قَالَ: " يُكْفَرُ السَّنَةَ الْمَاضِيَةَ " وَسُئِلَ عَنْ صَوْمِ يَوْمِ الْاِثْنَيْنِ، قَالَ: " ذَلِكَ يَوْمٌ وُلِدْتُ فِيهِ، وَبُعِثْتُ فِيهِ، أَوْ أُنْزِلَ عَلَيَّ فِيهِ " { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

५५३- وَعَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { مَنْ صَامَ رَمَضَانَ، ثُمَّ أَتْبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ كَانَ

पूर्ण सालको ब्रत बसे सरह भयो” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

५५४- र हजरत अबू सईद अल् खुदरी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जस कसैले पनि अल्लाहको मार्गमा एक दिन ब्रत बस्दछ, त अल्लाह त्यसको अनुहारलाई नर्कबाट सत्तरी साल जति टाढा गरिदिन्छ” । (बुखारी, मुस्लिम, र वर्णित शब्द मुस्लिमका हुन् ।)

५५५- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम यसरी निरन्तर ब्रत बस्थे यहाँसम्म कि हामी भन्नथाल्दथे कि अब उहाँ ब्रत त्यागदैनन्, र यसरी निरन्तर ब्रत बस्दैनथे कि हामी भन्नथाल्दथे कि अब ब्रत नै बस्दैनन्, र मैले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई रमजान महिना बाहेक अरु कुनै पूर्ण महिनाको ब्रत बस्दा हेरेको छैन, र शअ्वानभन्दा अधिक अरु कुनै महिनामा ब्रत बस्दा हेरे छैन” । (बुखारी, मुस्लिम, र वर्णित शब्द मुस्लिमका हुन् ।)

५५६- र हजरत अबू जर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले हामीलाई आदेश गरे कि हामी महिनामा तीन दिन ब्रत बसौं: १३, १४, १५ तारिखको दिन” । (यस हदीसलाई नेसाई र तिर्मिजीले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बानले सही भनेका छन् ।)

५५७- र हजरत अबू हरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो

كَصِيَامِ الدَّهْرِ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

५५४- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { مَا مِنْ عَبْدٍ يَصُومُ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ إِلَّا بَاعَدَ اللَّهُ بِذَلِكَ الْيَوْمِ عَنْ وَجْهِهِ النَّارَ سَبْعِينَ خَرِيفًا { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَاللَّفْظُ لِمُسْلِمٍ .

५५५- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: { كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَصُومُ حَتَّى نَقُولَ لَا يُفْطِرُ، وَيُفْطِرُ حَتَّى نَقُولَ لَا يَصُومُ، وَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ اسْتَكْمَلَ صِيَامَ شَهْرٍ قَطُّ إِلَّا رَمَضَانَ، وَمَا رَأَيْتُهُ فِي شَهْرٍ أَكْثَرَ مِنْهُ صِيَامًا فِي شَعْبَانَ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَاللَّفْظُ لِمُسْلِمٍ .

५५६- وَعَنْ أَبِي دَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ نَصُومَ مِنْ الشَّهْرِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ: ثَلَاثَ عَشْرَةَ، وَأَرْبَعَ عَشْرَةَ، وَخَمْسَ عَشْرَةَ { رَوَاهُ النَّسَائِيُّ، وَالتِّرْمِذِيُّ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ .

५५७- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ

अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “महिलालाई यो वैध छैन कि त्यो आफ्नो लोग्नेको उपस्थितिमा बिना उसको अनुमति ब्रत बसोस्” । (बुखारी, मुस्लिम, र वर्णित शब्द बुखारीका हुन् ।)
र अबू दाऊदले यति वृद्धि वर्णन गरेका छन्: “रमजानको ब्रत बाहेक” ।

५५८- र हजरत अबू सईद अल् खुदरी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले दुई दिनको ब्रत बस्नुबाट मनाही गरेका छन्: ईद (ईदुल् फित्र) र (ईदुल् अजहा) बकरईदको दिन” । (बुखारी, मुस्लिम)

५५९- र हजरत नुवैशा अल् हुजली रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “तशरीकका दिनहरू खानपानका दिन र अल्लाहको स्मरण गर्ने दिन हुन्” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

५६०- र हजरत आइशा एवं इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “तशरीकका दिनहरूमा ब्रत बस्नुको अनुमति छैन मात्र त्यस मान्छे बाहेक जोसित कुर्बानीको जनावर नहोस्” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

५६१- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “ अन्य रात्रीहरूमध्ये जुमआको रात्रीलाई नमाजको लागि विशिष्ट नगर, नत समस्त

رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { لَا يَحِلُّ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَصُومَ وَزَوْجَهَا شَاهِدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَاللَّفْظُ لِلْبُخَارِيِّ .
وَزَادَ أَبُو دَاوُدَ: { غَيْرَ رَمَضَانَ } .

٥٥٨- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنْ صِيَامِ يَوْمَيْنِ: يَوْمِ الْفِطْرِ وَيَوْمِ النَّحْرِ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

٥٥٩- وَعَنْ نُبَيْشَةَ الْهَدَلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { أَيَّامُ التَّشْرِيقِ أَيَّامٌ أَكَلٌ وَشُرْبٌ، وَذِكْرٌ لِلَّهِ وَعَجَلٌ } رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

٥٦٠- وَعَنْ عَائِشَةَ وَابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَا: { لَمْ يُرَخَّصْ فِي أَيَّامِ التَّشْرِيقِ أَنْ يُصْمَنَ إِلَّا لِمَنْ لَمْ يَجِدِ الْهُدْيَ } رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

٥٦١- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { لَا تَحْتَصُوا لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ بِقِيَامٍ مِنْ بَيْنِ اللَّيَالِي، وَلَا تَحْتَصُوا يَوْمَ

दिनहरूमध्ये जुमआको दिनलाई ब्रत बस्नुको लागि विशिष्ट गर, यस अवस्था बाहेक कि मान्छे ब्रत बस्दै आएको छ अनि त्यसैभित्र जुमआको दिन परिहालोस्” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

५६२- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “तिमीमध्ये कोही पनि जुमआको दिन ब्रत नबसोस्, यस अवस्था बाहेक कि त्यो त्यसभन्दा एक दिन अधि वा एक दिन पछि पनि ब्रत बसोस्” । (बुखारी, मुस्लिम)

५६३- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जब शअ्वान महिनाको आधा भाग बितिसकोस् त त्यसमा ब्रत नबस” । (यसलाई पाँचौंले वर्णन गरेका छन्, र इमाम अहमदले यसलाई मुन्कर भनेका छन् ।)

५६४- र हजरत सम्माअ् बन्ते बूसर रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “अनिवार्य ब्रत बाहेक अन्य कुनै ब्रत शनिवारको दिन नबस, त यदि तिमी कुनै कुरा नपाऊ अंगूरको वोक्रा वा कुनै रुखको हाँगा बाहेक त त्यसैलाई खाइहाल” । (यसलाई पाँचौंले वर्णन गरेका छन्, र यसका वर्णनकर्ताहरू विश्वासनीय छन्, तर यसमा केही विकारयुक्त कुराहरू छन्, र इमाम मालिकले यसलाई मुन्कर भनेका छन् । र अबू दाऊदले यसलाई मन्सूख (स्थगित भएको) भनेका छन् ।)

الْجُمُعَةِ بِصِيَامٍ مِنْ بَيْنِ الْأَيَّامِ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ فِي صَوْمٍ يَصُومُهُ أَحَدُكُمْ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

५६२- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { لَا يَصُومَنَّ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، إِلَّا أَنْ يَصُومَ يَوْمًا قَبْلَهُ، أَوْ يَوْمًا بَعْدَهُ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

५६३- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { إِذَا انْتَصَفَ شَعْبَانَ فَلَا تَصُومُوا { رَوَاهُ الْخُمْسَةُ، وَاسْتَنْكَرَهُ أَحْمَدُ .

५६४- وَعَنْ الصَّمَاءِ بِنْتِ بُسْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { لَا تَصُومُوا يَوْمَ السَّبْتِ، إِلَّا فِيمَا افْتُرِضَ عَلَيْكُمْ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ أَحَدُكُمْ إِلَّا لِحَاءِ عِنَبٍ، أَوْ عُودَ شَجَرَةٍ فَلْيَمْضِعْهَا { رَوَاهُ الْخُمْسَةُ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ، إِلَّا أَنَّهُ مُضْطَرِبٌ . وَقَدْ أَنْكَرَهُ مَالِكٌ . وَقَالَ أَبُو دَاوُدَ: هُوَ مَنْسُوخٌ .

५६५- र हजरउम्मे सलमा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम सबैभन्दा अधिक शनिवार र अइतवारको दिन ब्रत बस्थे, र भन्थे: यी दुवै दिन बहुदेववादीहरूका पर्वका दिन हुन्, त म उनीहरूको विरोध गर्न चाहन्छु” । (यस हदीसलाई नेसाईले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने खुजैमाले यसलाई सही भनेका छन्, र वर्णित शब्द इब्ने खुजैमाकै हुन् ।)

५६६- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले अरफातको दिनको अरफातमा रहेर ब्रत बस्नुबाट मनाही गरेका छन्” । (यस हदीसलाई तिर्मिजी बाहेक पाँचौले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने खुजैमा एवं हाकिमले यसलाई सही भनेका छन्, र उकैलीले यसलाई मुन्कर भनेका छन् ।)

५६७- र हजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले सदैव ब्रत बस्यो मानो त्यसले ब्रत नै बसेन” । (बुखारी, मुस्लिम) र मुस्लिमले हजरत अबू कतादाको माध्यमले एउटा हदीस वर्णन गरेका छन् जसको शब्द हो: “त त्यसले नत ब्रत नै बस्यो नत खानपान नै गयो” ।

०६०- وَعَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا؛ { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ أَكْثَرَ مَا يَصُومُ مِنَ الْأَيَّامِ يَوْمَ السَّبْتِ، وَيَوْمَ الْأَحَدِ، وَكَانَ يَقُولُ: " إِنَّهُمَا يَوْمَا عِيدٍ لِلْمُشْرِكِينَ، وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أَخَالَفَهُمْ " } أَخْرَجَهُ النَّسَائِيُّ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ خُرَيْمَةَ، وَهَذَا لَفْظُهُ .

०६१- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ { نَهَى عَنْ صَوْمِ يَوْمِ عَرَفَةَ بِعَرَفَةَ } رَوَاهُ الْحُمْسَةُ غَيْرَ التِّرْمِذِيِّ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ خُرَيْمَةَ، وَالْحَاكِمُ، وَاسْتَنْكَرَهُ الْعَقِيلِيُّ .

०६७- وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { لَا صَامَ مَنْ صَامَ الْأَبَدَ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

وَلِمُسْلِمٍ عَنْ أَبِي قَتَادَةَ بِلَفْظٍ: { لَا صَامَ وَلَا أَفْطَرَ } .

अध्याय: एतकाफ र रमजानमा कियाम
गर्नुको वर्णन

५६८- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले ईमानको अवस्थामा अल्लाहको प्रसन्नता पाउने उद्देश्यले रमजानमा कियाम गर्‍यो, त त्यसका विगतका समस्त पापहरूलाई क्षमा गरिन्छ” । (बुखारी, मुस्लिम)

५६९- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “जब रमजान महिनाको अन्तिम दश दिनको पाख आउँथ्यो त रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम पूर्णरूपले पूजाको लागि कम्मर कसेर त्यसको रात्रीमा स्वयम् पनि जागदथे, र आफ्नो जहान परिवारलाई पनि जगाउँथे” । (बुखारी, मुस्लिम)

५७०- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम रमजानको अन्तिम दश दिनको एतकाफ[♥] बस्थे, यहाँसम्म कि उहाँको स्वर्गवास भयो, अनि तत्पश्चात उनकी स्वास्नीहरू एतकाफमा बस्दैगर्थिइन्” । (बुखारी, मुस्लिम)

५७१- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: “जब रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम एतकाफ बस्ने मन बनाउँथे त फज्र नमाज पढेर एतकाफमा बस्ने ठाउँमा प्रवेश गर्थे” । (बुखारी, मुस्लिम)

بَابُ الْإِعْتِكَافِ وَقِيَامِ رَمَضَانَ

५६८- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: { مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

५६९- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا

قَالَتْ: { كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْعَشْرُ -أَي: الْعَشْرُ الْأَخِيرُ مِنْ رَمَضَانَ- شَدَّ مِئْزَرَهُ، وَأَحْيَا لَيْلَهُ، وَأَيَّقُظَ أَهْلَهُ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

५७०- وَعَنْهَا: { أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ

يَعْتَكِفُ الْعَشْرَ الْأَوَّخِرَ مِنْ رَمَضَانَ، حَتَّى تَوَفَّاهُ اللَّهُ، ثُمَّ اعْتَكَفَ أَرْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِهِ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

५७१- وَعَنْهَا قَالَتْ: { كَانَ رَسُولُ

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَعْتَكِفَ صَلَّى الْفَجْرَ، ثُمَّ دَخَلَ مُعْتَكِفَهُ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

♦ रमजानमा कियामको अर्थ हो: रमजानको रात्रीमा नमाज अथवा कुरथान पढ्नु ।

♥ एतकाफ: अल्लाहको स्मरण र पूजा गर्ने उद्देश्यले मस्जिदमा एकात्तमा भएर बस्नु ।

५७२- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: “जब रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम एतकाफको अवस्थामा हुन्थे त मस्जिदबाटै आफ्नो टाउको मेरो पासमा गरिदिन्थे, अनि म उहाँको कपाल कोरिदिन्थे, र उहाँ एतकाफमा भएको अवस्थामा बिना आवश्यकता घरमा प्रवेश गर्दैनथे” । (बुखारी, मुस्लिम, र वर्णित शब्द बुखारीका हुन् ।)

५७३- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: “एतकाफमा बसेको मान्छेको लागि सुन्नत यो छ कि: त्यो विरामी मान्छेसित मिल्न नजाओस्, नत जनाजामा नै शामिल होओस्, र नत महिलालाई स्पर्श नै गरोस्, नत महिलासित सहवास नै गरोस्, र बिना आवश्यकता मस्जिदबाट बाहिर ननिस्कोस्, हो, यदि अत्याधिक आवश्यक होस् भने निस्कन सक्छ, र बिना ब्रत बसिकन् एतकाफ हुँदैन, र एतकाफ मात्र जामेअ मस्जिदमा (जसमा पाँचौं बखतको नमाज जमाअतको साथ पढिन्छ) नै मान्य हुन्छ” । (यसलाई अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन्, र यसका वर्णनकर्ताहरू पनि सत्यवान छन्, तर यस हदीसको अन्तिम भाग मौकूफ छ ।)

५७४- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “एतकाफ बस्ने मान्छेमाथि ब्रत बस्नु अनिवार्य छैन यस अवस्था बाहेक कि त्यो आफै आफूमाथि अनिवार्य गरिहालोस्” । (यस हदीसलाई दारकुत्नी र हाकिमले वर्णन गरेका छन्, र अधिक सम्भावना छ कि यो हदीस पनि मौकूफ छ ।)

५७५- र हजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “नबीका साथीहरूमध्ये केहीले सपनामा

५७२- وَعَنْهَا قَالَتْ: { إِنَّ كَانَ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَيَدْخُلُ عَلَيَّ رَأْسَهُ - وَهُوَ فِي الْمَسْجِدِ - فَأَرْجُلُهُ، وَكَانَ لَا يَدْخُلُ الْبَيْتَ إِلَّا لِلْحَاجَةِ، إِذَا كَانَ مُعْتَكِفًا { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَاللَّفْظُ لِلْبُخَارِيِّ .

५७३- وَعَنْهَا قَالَتْ: { السُّنَّةُ عَلَى

الْمُعْتَكِفِ أَنْ لَا يَعُودَ مَرِيضًا، وَلَا يَشْهَدَ جَنَازَةً، وَلَا يَمَسَّ امْرَأَةً، وَلَا يُبَاشِرَهَا، وَلَا يُخْرِجُ لِلْحَاجَةِ، إِلَّا لِمَا لَا بُدَّ لَهُ مِنْهُ، وَلَا اعْتِكَافَ إِلَّا بِصَوْمٍ وَلَا اعْتِكَافَ إِلَّا فِي مَسْجِدٍ جَامِعٍ { رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَلَا بَأْسَ بِرِجَالِهِ، إِلَّا أَنَّ الرَّاجِحَ وَقَفُ آخِرِهِ.

५७४- وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُمَا؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: { لَيْسَ عَلَى الْمُعْتَكِفِ صِيَامٌ إِلَّا أَنْ يَجْعَلَهُ عَلَى نَفْسِهِ { رَوَاهُ الدَّارِقُطْنِيُّ وَالْحَاكِمُ، وَالرَّاجِحُ وَقَفُهُ أَيْضًا .

५७५- وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُمَا: { أَنَّ رِجَالًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ

रमजानको अन्तिम सप्ताहमा सम्मानित रात्रीलाई (लैलतुल् कद्रलाई) हेरे, त रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: म तिमीहरूको अन्तिम सप्ताहको सपनालाई एकमत हुँदा हेरिरहेको छु, यसर्थ जुन व्यक्ति पनि यसको खोज गर्नेछ त्यो यसै सप्ताहमा यसको खोज गरोस्" । (बुखारी, मुस्लिम)

५७६- र हजरत मुआविया बिन अबि सुफियान रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले सम्मानित रात्रीको बारेमा भन्नु भयो: "त्यो सत्ताइसौं रात्री हो" । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन्, र यसको मौकूफ हुने अधिक सम्भावना छ ।) र यस सम्मानित रात्रीलाई नामांकित गर्ने बारे लगभग चालीस कथनहरू छन् जसलाई मैले फतहुल् बारीमा विस्तारले वर्णन गरेको छु ।

५७७- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: "मैले भने हे अल्लाहको सन्देष्टा: यदि मलाई यो थाहा भइहालोस् कि कुन रात्री सम्मानित रात्री हो भने म त्यसमा के भनूँ ? त उहाँले भन्नु भयो: तिमी भन: हे अल्लाह तिमी क्षमादाता हौ, क्षमालाई मन पराउँछौ, यसर्थ मलाई क्षमा प्रदान गरिदेऊ" । (यसलाई अबू दाऊद वाहेक पाँचौंले वर्णन गरेका छन्, र तिर्मिजी एवं हाकिमले यसलाई सही पनि भनेका छन् ।)

५७८- र हजरत अबू सईद अल् खुदरी

ﷺ أُرُوا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْمَنَامِ، فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ "أَرَى رُؤْيَاكُمْ قَدْ تَوَاطَأَتْ فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ، فَمَنْ كَانَ مُتَحَرِّبَهَا فَلْيَتَحَرَّهَا فِي السَّبْعِ الْأَوَاخِرِ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

५७६- وَعَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ: { لَيْلَةُ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ } رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالرَّاجِحُ وَفُقُهُ .

وَقَدْ اِخْتَلَفَ فِي تَعْيِينِهَا عَلَى أَرْبَعِينَ قَوْلًا أوردتها في "فتح الباري".

५७७- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: { قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ: أَرَأَيْتَ إِنْ عَلِمْتُ أَيَّ لَيْلَةٍ لَيْلَةُ الْقَدْرِ، مَا أَقُولُ فِيهَا؟ قَالَ: " قُولِي: اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوفٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي " } رَوَاهُ الْخُمْسَةُ، غَيْرَ أَبِي دَاوُدَ، وَصَحَّحَهُ التِّرْمِذِيُّ، وَالْحَاكِمُ .

५७८- وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ

रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “तीन मस्जिद बाहेक अन्य कुनै मस्जिदतिर यात्रा गर्नु वैध छैन, (र ती तीन मस्जिद हुन:) मस्जिदुल् हराम, र यो मस्जिद अर्थात मस्जिदे नब्वी, र मस्जिदुल् अक्सा” । (बुखारी, मुस्लिम)

६- हज्जको वर्णन

अध्याय: हज्जको श्रेष्ठता र त्यो को कसमाथि अनिवार्य छ यसको वर्णन

५७९- र हजरत अबू हरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “एउटा उमरा अर्को उमरासम्म भएको समस्त पापहरूको कफ्फारा (नष्टकारी) हो, र स्वीकृत हज्जको प्रतिफल स्वर्ग बाहेक केही होइन” । (बुखारी, मुस्लिम)

५८०- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “मैले भनै: हे अल्लाहका रसूल ! के महिलाहरूमाथि जिहाद (धर्मयुद्ध) छ ? त उहाँले भन्नु भयो: हो, छ तर यस्तो धर्मयुद्ध जसमा संघर्ष हुँदैन, र त्यो हो: हज्ज र उमरा” । (यस हदीसलाई अहमद र इब्ने माजाले वर्णन गरेका छन्, र शब्द यिनैका हुन्, र यसको सनद सही छ । र यसको मूल मर्म सहीहमा (बुखारीमा) छ ।)

५८१- र हजरत जाविर बिन अब्दुल्लाह रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको पासमा एउटा

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { لَا تُشَدُّ الرَّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ: الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، وَمَسْجِدِي هَذَا، وَالْمَسْجِدِ الْأَقْصَى } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६- كِتَابُ الْحَجِّ

بَابُ فَضْلِهِ وَبَيَانِ مَنْ فُرِضَ عَلَيْهِ

५७९- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا، وَالْحُجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

५८०- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: { قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! عَلَى النِّسَاءِ جِهَادٌ؟ قَالَ: " نَعَمْ، عَلَيْهِنَّ جِهَادٌ لَا قِتَالَ فِيهِ: الْحُجُّ، وَالْعُمْرَةُ " } رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَابْنُ مَاجَةَ وَاللَّفْظُ لَهُ، وَإِسْنَادُهُ صَحِيحٌ. وَأَصْلُهُ فِي الصَّحِيحِ.

५८१- وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: { أَتَى النَّبِيَّ ﷺ

गाउँले आयो, अनि भन्यो: हे अल्लाहको रसूल ! मलाई उमराको बारेमा बताउनुस् कि के त्यो अनिवार्य छ ? त उहाँले भन्नु भयो: अनिवार्य छैन, तर उमरा गर्नु तिम्रो लागि लाभदायक नै छ" । (यस हदीसलाई अहमद र तिर्मिजीले वर्णन गरेका छन्, र यो हदीस मौकूफ छ ।)

र यस हदीसलाई इब्ने अदीले अर्को जईफ सूत्रद्वारा हजरत जाबिरको माध्यमले वर्णन गरेका छन् जसमा छ: "हज्ज र उमरा अनिवार्य छन्" ।)

५८२- र हजरत अनस रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: "भनियो: हे अल्लाहको सन्देष्टा सबील के हो ? त उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: यात्राको खर्च र सवारी" । (यस हदीसलाई दारकुत्नीले वर्णन गरेका छन्, र हाकिमले सही भनेका छन्, तर यो हदीस मुरसल छ ।)

र यस हदीसलाई तिर्मिजीले इब्ने उमरको माध्यमले पनि वर्णन गरेका छन्, तर यसको सनद जईफ छ ।

५८३- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: " नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम रौहाब् नामक स्थानमा एउटा सवार गुटलाई भेटाए, त उनीहरूसित सोधे: तिमीहरू को हो ? त उनीहरूले भने: हामी मुसलमान हौं । अनि उनीहरूले सोधे: हजुर को हुनुहुन्छ ? त उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: म अल्लाहको सन्देष्टा हूँ, त एउटी महिलाले एउटा बच्चालाई उठाएर भनिन्: के यस बच्चाको

أَعْرَابِيٌّ. فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَخْبِرْنِي عَنْ
الْعُمْرَةِ، أَوْاجِبَةٌ هِيَ؟ فَقَالَ: " لَا. وَأَنَّ
تَعْتَمِرَ خَيْرٌ لَكَ " { رَوَاهُ أَحْمَدُ،
وَالْتِّرْمِذِيُّ، وَالرَّاجِحُ وَقْفُهُ.

وَأَخْرَجَهُ ابْنُ عَدِيٍّ مِنْ وَجْهِ آخَرَ
ضَعِيفٍ. عَنْ جَابِرٍ مَرْفُوعًا: { الْحَجُّ
وَالْعُمْرَةُ فَرِيضَتَانِ } .

٥٨٢- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { قِيلَ
يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا السَّبِيلُ؟ قَالَ: " الزَّادُ
وَالرَّاحِلَةُ " { رَوَاهُ الدَّارِقُطْنِيُّ وَصَحَّحَهُ
الْحَاكِمُ، وَالرَّاجِحُ إِسْرَأَهُ .

وَأَخْرَجَهُ التِّرْمِذِيُّ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ
عُمَرَ أَيْضًا، وَفِي إِسْنَادِهِ ضَعْفٌ .

٥٨٣- وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُمَا؛ { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَقِيَ رَكْبًا بِالرُّوحَاءِ
فَقَالَ: " مَنْ الْقَوْمُ؟ " قَالُوا: الْمُسْلِمُونَ.
فَقَالُوا: مَنْ أَنْتَ؟ قَالَ: " رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
" فَرَفَعَتْ إِلَيْهِ امْرَأَةٌ صَبِيًّا. فَقَالَتْ: أَلْهَذَا
حَجٌّ؟ قَالَ: " نَعَمْ: وَلَكَ أَجْرٌ " { رَوَاهُ

हज्ज हुन्छ ? त उहाँले भन्नु भयो: हो, हुन्छ, र तिमीलाई यसको पुण्य मिल्छ” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

५८४- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: “फजल बिन अब्बास रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको पछाडि सवारीमा बसेका थिए, अनि खुसुम नामक गोत्रकी महिला आइन्, त फजल त्यस महिलालाई र त्यो महिला फजललाई हेर्न लागे, र नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम फजलको अनुहारलाई अर्कोतिर हटाउन थाले । अनि त्यस महिलाले भनिन्: हे अल्लाहको रसूल जुन हज्ज अल्लाहले आफ्नो भक्तहरूमाथि अनिवार्य गरेको छ त्यो हज्ज मेरो बुवामाथि अनिवार्य भइसकेको छ तर उनी यति वृद्ध छन् कि सवारीमाथि बस्न सक्दैनन्, त के म उनको तर्फबाट हज्ज गरूँ ? त उहाँले भन्नु भयो: हो, गर, र यो उहाँको विदाईको हज्जको कुरो हो” । (बुखारी, मुस्लिम, र वर्णित शब्द बुखारीका हुन् ।)

५८५- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: “जुहैना नामक कुलकी एउटी महिला नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको पासमा आएर भनि: मेरी आमाले यो भाकल मानेकी थिई कि त्यो हज्ज गर्छे, अनि हज्ज गर्नुभन्दा अगावै नै त्यसको मृत्यु भयो, त के म उसको तर्फबाट हज्ज गर्नसक्दछु ? त उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: हाँ, उसको तर्फबाट हज्ज गरिहाल, तिम्रो के विचार छ यदि त्यसमाथि कसैको कर्जा (श्रृण) भएको भए तिमी त्यसलाई तिर्ने थिएनौ ? यसर्थ अल्लाहको हकलाई पूर्ण गर्दैगर, किनकि अल्लाह यसको अधिक हकदार छ कि त्यसको हकलाई पूर्ण गरियोस्” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

مُسْلِمٌ .

٥٨٤ - وَعَنْهُ قَالَ: { كَانَ الْفَضْلُ بْنُ

عَبَّاسٍ رَدِيفَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ . فَجَاءَتْ

إِمْرَأَةً مِنْ خَثْعَمَ، فَجَعَلَ الْفَضْلُ يَنْظُرُ

إِلَيْهَا وَتَنْظُرُ إِلَيْهِ، وَجَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ

يَصْرِفُ وَجْهَ الْفَضْلِ إِلَى الشَّقِّ الْآخَرِ .

فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ فَرِيضَةَ اللَّهِ

عَلَى عِبَادِهِ فِي الْحَجِّ أَذْرَكَتْ أَبِي شَيْخًا

كَبِيرًا، لَا يَثْبُتُ عَلَى الرَّاحِلَةِ، أَفَأَحُجُّ

عَنْهُ؟ قَالَ: " نَعَمْ " وَذَلِكَ فِي حَجَّةِ

الْوَدَاعِ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَاللَّفْظُ لِلْبُخَارِيِّ .

٥٨٥ - وَعَنْهُ: { أَنَّ امْرَأَةً مِنْ جُهَيْنَةَ

جَاءَتْ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ: إِنَّ أُمِّي

نَذَرَتْ أَنْ تَحُجَّ، فَلَمْ تَحُجَّ حَتَّى مَاتَتْ،

أَفَأَحُجُّ عَنْهَا؟ قَالَ: " نَعَمْ "، حُجِّي

عَنْهَا، أَرَأَيْتِ لَوْ كَانَ عَلَى أُمَّكِ دَيْنٌ،

أَكُنْتَ قَاضِيَتَهُ؟ أَفْضُوا اللَّهَ، فَاللَّهُ أَحَقُّ

بِالْوَفَاءِ { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

٥٨٦ - وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

५८६- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जुन सुकै बच्चाले हज्ज गयो, अनि त्यो व्यस्क भयो, त त्यसलाई अनिवार्य छ कि त्यो एउटा अर्को हज्ज गरोस्, र जुन सुकै दासले हज्ज गयो, अनि त्यसलाई स्वतन्त्र गरियो, त त्यसलाई पनि एउटा अर्को हज्ज गुर्न अनिवार्य छ” । (यस हदीसलाई इब्ने अबि शैबा र बैहकीले वर्णन गरेका छन्, र यसका वर्णनकर्ताहरू विश्वासनीय छन्, तर यसको मरफूअ हुने कुरामा मतभेद छ, र सही कुरो अनुसार यो हदीस मौकूफ छ ।)

५८७- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: मैले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई खुत्बामा यो भन्दै सुनेको छु कि: “कुनै पनि पुरुषमान्छे बिना मुहरिम कुनै पनि महिलाको साथ एकान्तमा नजाओस्, र नत कुनै पनि महिला बिना मुहरिम यात्रा नै गरोस्, त एउटा मान्छे उभेर भन्यो: हे अल्लाहका रसूल मेरो स्वास्नी हज्जको लागि गएकी छे, र मलाई फलाना फलाना युद्धको लागि लेखेर नामांकित गरिएको छ, त उहाँले भन्नु भयो: जाऊ र आफ्नो स्वास्नीको साथ हज्ज गर” । (बुखारी, मुस्लिम, र वर्णित शब्द मुस्लिमका हुन् ।)

५८८- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले सुन्नु भयो कि एउटा मान्छे भनिरहेको छ कि: शुब्रुमाको तर्फबाट लब्बैक, त उहाँले भन्नु भयो: यो शुब्रुमा को हो ? त त्यस मान्छेले भन्यो: त्यो मेरो भाइ हो, वा मेरो कुनै निकटतम आफन्ती हो, त उहाँले भन्नु भयो: के तिमीले स्वयम्को लागि हज्ज गरिसक्यो ? त त्यसले भन्यो: गरे छैन । त उहाँले भन्नु

ﷺ: { أَيَّمَا صَيِّ حَجٍّ، ثُمَّ بَلَغَ الْحِنْثَ، فَعَلَيْهِ أَنْ يَحُجَّ حَجَّةً أُخْرَى، وَأَيَّمَا عَبْدٍ حَجَّ، ثُمَّ أُعْتِقَ، فَعَلَيْهِ أَنْ يَحُجَّ حَجَّةً أُخْرَى } رَوَاهُ ابْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَالْبَيْهَقِيُّ وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ، إِلَّا أَنَّهُ اخْتَلَفَ فِي رَفْعِهِ، وَالْمَحْفُوظُ أَنَّهُ مَوْقُوفٌ.

५८७- وَعَنْهُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: { لَا يَخْلُونَ رَجُلًا بِامْرَأَةٍ إِلَّا وَمَعَهَا ذُو مَحْرَمٍ، وَلَا تُسَافِرُ الْمَرْأَةُ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ } فَقَامَ رَجُلٌ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ امْرَأَتِي خَرَجَتْ حَاجَّةً، وَإِنِّي اكْتَسَبْتُ فِي عَزْوَةٍ كَذَا وَكَذَا، قَالَ: " أَنْتَ لَقَدْ مَتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَاللَّفْظُ لِمُسْلِمٍ .

५८८- وَعَنْهُ: { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَمِعَ رَجُلًا يَقُولُ: لَبَيْكَ عَنْ شُبْرُمَةَ، قَالَ: " مَنْ شُبْرُمَةُ؟ " قَالَ: أَخٌ لِي، أَوْ قَرِيبٌ لِي، قَالَ: " حَجَجْتَ عَنْ نَفْسِكَ؟ " قَالَ: لَا. قَالَ: " حُجَّ عَنْ نَفْسِكَ، ثُمَّ

भयो: पहिला स्वयम्को लागि हज्ज गर, अनि शुब्रुमाको लागि हज्ज गर्नु” । (यस हदीसलाई अबू दाऊद र इब्ने माजाले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बानले यसलाई सही भनेका छन्, र इमाम अहमद निकट यो हदीस मौकूफ छ ।)

५८९- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले हामीलाई खुत्वा दिदै भन्नु भयो: नि:सन्देह अल्लाहले तिमीहरूमाथि हज्जलाई अनिवार्य गरेको छ, त हजरत अक्रअ बिन हाबिसले उभेर भन्नु भयो: हे अल्लाहका रसूल के प्रत्येक साल हज्ज अनिवार्य छ ? त उहाँले भन्नु भयो: यदि मैले भनिदिउँ भने अनिवार्य भइहाल्छ, यसर्थ जीवनमा मात्र एक पटक अनिवार्य छ, र त्यसभन्दा अधिक नफिली हुनेछ” । (तिर्मिजी बाहेक यस हदीसलाई पाँचौले वर्णन गरेका छन् ।)

अध्याय: मीकातहरूको वर्णन

५९०- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले मदिनाबासीहरूको लागि जुल् हुलैफालाई, र शामबासीहरूको लागि जुहफालाई, र नजदबासीहरूको लागि करनुल् मनाजिललाई, र यमनबासीहरूको लागि यलमलमलाई मीकात (एहराम लगाउने ठाउँ) तोके, र भने: यी मीकातहरू उपरोक्तमा वर्णित बासीहरूको लागि र ती समस्त मानिसहरूको लागि हो जुन यसबाट गुज्रन्छन् हज्ज अथवा उमराको नीयतले, र जुन मानिसहरू यस निर्धारित सीमाभित्र छन् उनीहरूको एहराम लगाउने ठाउँ उही हो जहाँबाट उनीहरू नीयत गर्छन्, यहाँसम्म कि मक्काबासीहरू मक्काबाट नै एहराम लगाउँछन्” । (बुखारी, मुस्लिम)

حُجَّ عَنْ شُبْرُمَةَ " { رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَابْنُ مَاجَةَ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ، وَالرَّاجِحُ عِنْدَ أَحْمَدَ وَقُفُّهُ .

५८९- وَعَنْهُ قَالَ: خَطَبْنَا رَسُولَ اللَّهِ

ﷺ فَقَالَ: { " إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ عَلَيْكُمُ الْحَجَّ " فَقَامَ الْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ فَقَالَ: أَيْ كُلِّ عَامٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: " لَوْ قُلْتَهَا لَوَجَبَتْ، الْحَجُّ مَرَّةً، فَمَا زَادَ فَهُوَ تَطَوُّعٌ " { رَوَاهُ الْحُمْسِيُّ، غَيْرَ التِّرْمِذِيِّ .

بَابُ الْمَوَاقِيتِ

५९०- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا؛ { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَقَّتَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ: ذَا الْحُلَيْفَةِ، وَلِأَهْلِ الشَّامِ: الْجُحْفَةَ، وَلِأَهْلِ بَجْدٍ: قَرْنَ الْمَنَازِلِ، وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ: يَلْمَمَ، هُنَّ هُنَّ وَلَمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِهِنَّ مِمَّنْ أَرَادَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ، وَمَنْ كَانَ دُونَ ذَلِكَ فَمِنْ حَيْثُ أَنْشَأَ، حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ مِنْ مَكَّةَ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

५९१- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ

५९१- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले इराकबासीहरूको लागि जाते इर्कलाई मीकात निर्धारित गरेका छन्” । (यस हदीसलाई अबू दाऊद र नेसाईले वर्णन गरेका छन् ।)

र यस हदीसको मूल तथ्य इमाम मुस्लिमले हजरत जाबिरको माध्यमले वर्णन गरेका छन्, तर यस हदीसको वर्णनकर्तालाई यसको मरफूअ हुने कुरामा शंका छ । र बुखारीमा छ कि: “हजरत उमरले जाते इर्कलाई मीकात निर्धारित गर्नु भयो ” । र अहमद, अबू दाऊद र तिर्मिजीले इब्ने अब्बासको माध्यमले वर्णन गरेका छन् कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले (मशिरकबासी) पूर्वेली बासीहरूको लागि अकीकलाई मीकात निर्धारित गरेका छन्” ।

अध्याय: एहरामको विशेषता र प्रकारको वर्णन

५९२- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “हामी विदाईको हज्जको अवसरमा नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको साथमा निस्कें, त हामीमध्ये केहीले मात्र उमराको लागि एहराम लगाए (तल्विया भने), त केहीले हज्ज र उमरा दुवैको लागि एहराम लगाए, त केहीले मात्र हज्जको लागि एहराम लगाए, त जसले मात्र उमराको लागि एहराम लगाएका थिए उनीहरू एहराम फुकालेर हलाल भए, र जेजसले हज्ज अथवा हज्ज र उमरा दुवैको लागि एहराम लगाएका थिए उनीसबै तबसम्म हलाल भएनन् जबसम्म कि कुर्बानीको दिन आएन” । (बुखारी, मुस्लिम)

عَنْهَا: { أَنَّ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَقَّتَ لِأَهْلِ الْعِرَاقِ ذَاتَ عَرِيقٍ } رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتَّسَائِي .

وَأَصْلُهُ عِنْدَ مُسْلِمٍ مِنْ حَدِيثِ جَابِرٍ إِلَّا أَنَّ رَاوِيَهُ شَكَّ فِي رَفْعِهِ . وَفِي الْبُخَارِيِّ: { أَنَّ عُمَرَ هُوَ الَّذِي وَقَّتَ ذَاتَ عَرِيقٍ } . وَعِنْدَ أَحْمَدَ، وَأَبِي دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيِّ: عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَقَّتَ لِأَهْلِ الْمَشْرِقِ: الْعَقِيقَ } .

بَابُ وُجُوهِ الْإِحْرَامِ وَصِفَتِهِ

٥٩٢- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: { خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ عَامَ حَجَّةِ الْوُدَاعِ، فَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِعُمْرَةٍ، وَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِحَجٍّ وَعُمْرَةٍ، وَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِحَجٍّ، وَأَهَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْحَجِّ، فَأَمَّا مَنْ أَهَلَ بِعُمْرَةٍ فَحَلَّ، وَأَمَّا مَنْ أَهَلَ بِحَجٍّ، أَوْ جَمَعَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَلَمْ يَحِلُّوا حَتَّى كَانَ يَوْمَ النَّحْرِ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

अध्याय: एहराम र त्यससित संलग्न
कुराहरूको वर्णन

५९३- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले मात्र मस्जिदको पासबाट नै एहराम लगाउनु भयो” । (बुखारी, मुस्लिम)

५९४- र हजरत खल्लाद बिन साइब आफ्नो बुवा रजिअल्लाहो अन्होको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “मेरो पासमा हजरत जिब्रील आउनु भयो र मलाई यो आदेश गर्नु भयो कि आफ्नो साथीहरूलाई यो आदेश गरूँ कि उनीहरू तल्लिया भन्दा अआफ्नो स्वरलाई उच्च पारुन्” । (यसलाई पाँचौले वर्णन गरेका छन्, र तिर्मिजी एवं इब्ने हिब्बानले यसलाई सही भनेका छन् ।)

५९५- र हजरत जैद बिन साबित रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले एहराम लगाउँदा लुगालाई फुकालेर स्नान गर्नु भयो” । (यस हदीसलाई तिर्मिजीले वर्णन गरेका छन्, र विश्वासनीय पनि भनेका छन् ।)

५९६- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमसित सोधियो कि (मुहरिम) एहराम लगाउने मान्छे लुगामध्ये के के लगाउँछ ? त उहाँले भन्नु भयो: तिमी कमिज नलगाउनु, नत सिरवाल लगाउनु, नत टोपी र मोजा नै लगाउनु, हो यदि कसैसित जुत्ता छैन भने त्यो मोजलाई गोलीगाँठभन्दा तलसम्मको भागलाई काटेर लगाओस्, र यस्तो लुगा पनि नलगाउनु जसमा जअफ्रान वा वरस नामक सुगन्ध लागेको होस्” । (बुखारी, मुस्लिम, र वर्णित

بَابُ الْإِحْرَامِ وَمَا يَتَعَلَّقُ بِهِ

५९३ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: { مَا أَهَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِلَّا مِنْ عِنْدِ الْمَسْجِدِ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

५९४ - وَعَنْ خَلَادِ بْنِ السَّائِبِ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { أَتَانِي جِبْرِيلُ، فَأَمَرَنِي أَنْ أَمُرَ أَصْحَابِي أَنْ يَرْفَعُوا أَصْوَاتَهُمْ بِالْإِهْلَالِ } رَوَاهُ الْحُمْسَةُ، وَصَحَّحَهُ التِّرْمِذِيُّ، وَابْنُ حِبَّانَ

५९५ - وَعَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَجَرَّدَ لِإِهْلَالِهِ وَاعْتَسَلَ { رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَحَسَّنَهُ .

५९६ - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سُئِلَ: مَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ مِنَ الثِّيَابِ؟ فَقَالَ: " لَا تَلْبَسُوا الْقُمُصَ، وَلَا الْعَمَائِمَ، وَلَا السَّرَاوِيَلَاتِ، وَلَا الْبِرَانِسَ، وَلَا الْخِفَافَ، إِلَّا أَحَدٌ لَا يَجِدُ النَّعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسِ الْخُفَيْنِ وَلْيَقْطَعْهُمَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ، وَلَا

शब्द मुस्लिमका हुन् ।)

५९७- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “म रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई उहाँले एहराम लगाउनुभन्दा अघि सुगन्ध लगाउँथे, र त्यस समय पनि जब एहरामबाट हलाल हुन्थे तवाफ गर्नुभन्दा अघि नै” । (बुखारी, मुस्लिम)

५९८- र हजरत उसमान बिन अफ्फान रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “एहराम लगाएको मान्छे नत विवाह गर्छ, नत त्यसको विवाह गराइन्छ, र नत त्यो विवाहको प्रस्तावना नै दिन्छ” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

५९९- र हजरत अबू कतादा अल् अन्सारी रजिअल्लाहो अन्हाको जंगली गद्दाको कथाको सन्दर्भमा वर्णन छ जसमा उनी एहराम लगाएका थिएनन् कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले आफ्ना साथीहरूसित जुनकि एहराम लगाएका थिए भन्नु भयो: के तिमीमध्ये कसैले यसलाई शिकार गर्नुको आदेश दिएको छ वा कुनै प्रकारले त्यस शिकारतिर संकेत गरेको छ ? त उहाँका साथीहरूले भने: हामीले त्यसमध्ये केही गरेका छैनौं । त उहाँले भन्नु भयो: यसो भए त्यसबाट बचेको मासुलाई तिमीहरू खान सक्दछौं” । (बुखारी, मुस्लिम)

६००- र हजरत सअब बिन जसामा अल्लैसी रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम जब अबवा अथवा वद्दान नामक स्थानमा थिए त यिनले

تَلَبَسُوا شَيْئًا مِنَ الثِّيَابِ مَسَّهُ الرَّعْفَرَانُ
وَلَا الْوَرَسُ" { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَاللَّفْظُ لِمُسْلِمٍ
- ५९७ - وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا
قَالَتْ: { كُنْتُ أُطِيبُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ
لِإِحْرَامِهِ قَبْلَ أَنْ يُجْرِمَ، وَلِحِلِّهِ قَبْلَ أَنْ
يَطُوفَ بِالْبَيْتِ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

- ५९८ - وَعَنْ عَثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { لَا يَنْكِحُ
الْمُحْرِمُ، وَلَا يُنْكَحُ، وَلَا يَخْطُبُ { رَوَاهُ
مُسْلِمٌ .

५९९ - وَعَنْ أَبِي قَتَادَةَ الْأَنْصَارِيِّ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { فِي قِصَّةِ صَيْدِهِ الْحِمَارَ الْوَحْشِيِّ،
وَهُوَ غَيْرُ مُحْرِمٍ، قَالَ: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ
ﷺ لِأَصْحَابِهِ، وَكَانُوا مُحْرِمِينَ: " هَلْ
مِنْكُمْ أَحَدٌ أَمَرَهُ أَوْ أَشَارَ إِلَيْهِ بِشَيْءٍ ؟ "
قَالُوا: لَا. قَالَ: " فَكُلُوا مَا بَقِيَ مِنْ لَحْمِهِ
" { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६०० - وَعَنْ الصَّعْبِ بْنِ جَثَامَةَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَنَّهُ أَهْدَى لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ
حِمَارًا وَحْشِيًّا، وَهُوَ بِالْأُبْوَاءِ، أَوْ بَوْدَانَ،

उहाँलाई जंगली गद्दाको मासु उपहारमा पेश गरे, त उहाँले उनलाई त्यो उपहार फर्काए, र भने: हामीले तिम्रो यो उपहार मात्र यस कारण फर्काएँ किनकि हामी एहरामको अवस्थामा छौं” । (बुखारी, मुस्लिम)

६०१- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “ पाँच प्रकारका जनावरहरू दुष्ट हुन्छन् जिनलाई हरममा र हरम बाहिर प्रत्येक ठाउँमा बध गरिन्छ, र ती चौपाया हुन्: काग, चिल, बिच्छु, मुसो र काट्ने कुकुर” । (बुखारी, मुस्लिम)

६०२- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले एहराममा भएको अवस्थामा हिजामत गराउनु भयो” । (बुखारी, मुस्लिम)

६०३- र हजरत कअब बिन उजरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “मलाई उठाइएर रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको पासमा यस्तो अवस्थामा ल्याइयो कि मेरो अनुहारमा जुम्मा (जू) हरू गिरिरहेका थिए, त उहाँले भन्नु भयो: मलाई थाहा थिएन कि तिम्रीलाई विरामीले यति कष्ट पुऱ्याइराखेको छ, के तिम्रीसित बाखा छ ? त मैले भनें: छैन, त उहाँले भन्नु भयो: यसो भए तीन दिनको ब्रत बस, वा छ (६) निमुखालाई खाना खुवाऊ, तर प्रत्येक निमुखालाई आधा साअ् जति खाद्य पदार्थ दिनु पर्छ” । (बुखारी, मुस्लिम)

६०४- र हजरत अबू हरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “जब अल्लाहले आफ्नो सन्देशलाई मक्कामाथि विजय

فَرَدَّهُ عَلَيْهِ، وَقَالَ: " إِنَّا لَمْ نَزِدْهُ عَلَيْكَ إِلَّا أَنَا حُرْمٌ " { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६०१- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا

قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { حَمْسٌ مِنَ الدَّوَابِّ كُلُّهُنَّ فَاسِقٌ، يُقْتَلْنَ فِي الْحِلِّ وَالْحَرَمِ: الْغُرَابُ، وَالْحِدَاةُ، وَالْعَقْرَبُ، وَالْفَأْرَةُ، وَالْكَلْبُ الْعَقُورُ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६०२- وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُمَا؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ { اخْتَجَمَ وَهُوَ مُحْرِمٌ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६०३- وَعَنْ كَعْبِ بْنِ عُجْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُمَا: { حُمِلْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَالْقَمَلُ يَتَنَاثَرُ عَلَيَّ وَجْهِي، فَقَالَ: " مَا كُنْتُ أَرَى الْوَجَعَ بَلَغَ بِكَ مَا أَرَى، بَجِدُ شَاءَ؟ قُلْتُ: لَا. قَالَ: " فَصُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ، أَوْ أَطْعِمْ سِتَّةَ مَسَاكِينَ، لِكُلِّ مِسْكِينٍ نِصْفُ صَاعٍ " } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६०४- وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُمَا: { لَمَّا فَتَحَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ ﷺ مَكَّةَ، قَامَ

प्रदान गर्थ्यो, त अल्लाहको रसूल मानिसहरूबीच उभेर अल्लाहको गुणगान र प्रशंसा गरे, अनि भने: निःसन्देह अल्लाहले मक्काबाट हाथीलाई रोक्थ्यो, र यसमाथि आफ्नो सन्देष्टा र आस्थावानहरूलाई अधिपत्य प्रदान गर्थ्यो, र यसलाई मभन्दा पहिला कसैको लागि हलाल गरिएन, र मेरो लागि पनि दिनको एक भाग मात्र हलाल गरियो, र म पश्चात पनि यसलाई कसैको लागि हलाल गरिने छैन, यसर्थ नत यसको शिकारलाई भगाइन्छ, नत यसमा भएको काँडावाला बिरुवालाई उखेलिन्छ, नत यसमा गिरेको कुनै बस्तुलाई उठाइन्छ, मात्र त्यस मान्छे बाहेक जुन त्यसको ऐलान गर्नेछ, र जसको कुनै मान्छेको बध गरिन्छ, त्यसलाई दुई लाभदायक कुरामध्ये एकको अख्तियारी हुन्छ । त हजरत अब्बासले भन्नु भयो: इज्खिर नामक घाँस बाहेक हे अल्लाहका रसूल, किनकि त्यसलाई हामी आफ्ना घर र चिहानहरूमा प्रयोग गर्छौं, त उहाँले भन्नु भयो: इज्खिर घाँस बाहेक, (अर्थात यस घाँसलाई काट्न र उखेल्न सकिन्छ)। (बुखारी, मुस्लिम)

६०५- र हजरत अब्दुल्लाह बिन जैद बिन आसिम रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “निःसन्देह हजरत इब्राहीमले मक्कालाई हराम गरे र त्यसका बासीहरूको लागि याचना गरे, र मैले मदिनालाई यस्तै हराम गर्ने जसरी इब्राहीमले मक्कालाई हराम गरेका थिए, र मैले पनि यसको मुद्द र साअमा कल्याणको याचना गर्ने जसरी हजरत इब्राहीमले मक्काबासीहरूको लागि गरेका थिए” । (बुखारी, मुस्लिम)

رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي النَّاسِ، فَحَمِدَ اللَّهُ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: " إِنَّ اللَّهَ حَبَسَ عَن مَكَّةَ الْفِيلَ، وَسَلَّطَ عَلَيْهَا رَسُولَهُ وَالْمُؤْمِنِينَ، وَإِنَّهَا لَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ كَانَ قَبْلِي، وَإِنَّمَا أُحِلَّتْ لِي سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ، وَإِنَّهَا لَنْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ بَعْدِي، فَلَا يُنْفَرُ صَيْدُهَا، وَلَا يُخْتَلَى شَوْكُهَا، وَلَا تَحِلُّ سَاقِطَتُهَا إِلَّا لِمُنْشِدٍ، وَمَنْ قُتِلَ لَهُ فَتِيلٌ فَهُوَ بِخَيْرِ النَّظَرَيْنِ " فَقَالَ الْعَبَّاسُ: " إِلَّا الْإِذْحَرَ، يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَإِنَّا نَجْعَلُهُ فِي قُبُورِنَا وَبُيُوتِنَا، فَقَالَ: " إِلَّا الْإِذْحَرَ " { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६०५- وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَاصِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { إِنَّ إِبْرَاهِيمَ حَرَّمَ مَكَّةَ وَدَعَا لِأَهْلِهَا، وَإِنِّي حَرَّمْتُ الْمَدِينَةَ كَمَا حَرَّمَ إِبْرَاهِيمُ مَكَّةَ، وَإِنِّي دَعَوْتُ فِي صَاعِهَا وَمُدِّهَا بِمِثْلِي مَا دَعَا إِبْرَاهِيمُ لِأَهْلِ مَكَّةَ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६०६- र हजरत अली बिन अबि तालिब रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “मदिना हरम हो औरदेखि सौर नामक स्थानसम्म” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

अध्याय: मक्कामा प्रवेश हुनु र हज्ज गर्नुको तरिका

६०७- र हजरत जाविर बिन अब्दुल्लाह रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले हज्जको लागि निस्के त हामी पनि उहाँको साथमा निस्कें यहाँसम्म कि हामी जुल् हुलैफा नामक स्थानसम्म पुगें, त अस्मा बन्ते उमैसले शिशु जन्माइनु, त उहाँले भन्नु भयो: तिमी स्नान गरेर कुनै लुगाले लंगोट बाँधिकन एहराम लगाऊ । र रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले मस्जिदमा नमाज पढनु भयो, अनि कसबा नामक सवारीमाथि सवार हुनु भयो यहाँसम्म कि जब उहाँ बैदा नामक स्थानको समान स्थानमा पुगनु भयो त एकेश्वरवादीय तल्लिया भन्नु भयो जुन यो हो: हाजिर छु हे अल्लाह म हाजिर (उपस्थित) छु, म हाजिर छु तिम्रो कोही पनि सहभागी छैन म हाजिर छु, नि:सन्देह समस्त प्रशंसाहरू तिम्रै लागि छन् र समस्त अनुकम्पा र समस्त सत्ताहरू पनि, र तिम्रो कोही साभ्नीदार छैन ।

यहाँसम्म कि जब हामी कअवासम्म पुगें त उहाँले कालो पत्थरलाई स्पर्श गर्नु भयो, अनि तवाफ (परिक्रमा) गर्दा तीन पटक तीव्र चाल चलेर र बाँकी चार चक्र सामान्य चाल चलेर पूर्ण गर्नु भयो, अनि मुकामे इब्राहीम निकट आएर नमाज पढनु भयो, अनि पुन: कालो पत्थरतिर फर्केर आउनु भयो अनि

६०६- وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { الْمَدِينَةُ حَرَمٌ مَا بَيْنَ عَيْرٍ إِلَى ثَوْرٍ } رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

بَابُ صِفَةِ الْحَجِّ وَدُخُولِ مَكَّةَ

६०७- وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حَجَّ، فَخَرَجْنَا مَعَهُ، حَتَّى أَتَيْنَا ذَا الْحُلَيْفَةِ، فَوَلَدَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ عُمَيْسٍ، فَقَالَ: " اِعْتَسِلِي وَاسْتَشْفِرِي بِثَوْبٍ، وَأَحْرِمِي " وَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي الْمَسْجِدِ، ثُمَّ رَكِبَ الْقُصُوءَاءَ حَتَّى إِذَا اسْتَوَتْ بِهِ عَلَى الْبَيْدَاءِ أَهْلًا بِالتَّوْحِيدِ: " لَبَيْكَ اللَّهُمَّ لَبَيْكَ، لَبَيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، لَبَيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنَّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ " .

حَتَّى إِذَا أَتَيْنَا الْبَيْتَ اسْتَلَمَ الرُّكْنَ،

فَرَمَلَ ثَلَاثًا وَمَشَى أَرْبَعًا، ثُمَّ أَتَى مَقَامَ إِبْرَاهِيمَ فَصَلَّى، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى الرُّكْنِ فَاسْتَلَمَهُ.

त्यसलाई स्पर्श गर्नु भयो ।

अनि ढोकाबाट निस्क सफा पर्वततिर आउनु भयो, त जब सफासित निकट हुनु भयो त यो पढनु भयो: (अर्थ): निःसन्देह सफा र मरवा पर्वत अल्लाहका निशानीहरूमध्येको हो । र म त्यसबाट आरम्भ गरिरहेको छु जसबाट अल्लाहले आरम्भ गरेको छ । अनि सफामाथि चढनु भयो, त अल्लाहको एकेश्वरवादको गुणगान गर्नु भयो र तक्वीर भन्नु भयो, र भन्नु भयो: अल्लाह बाहेक कोही सत्य पूज्य छैन त्यो एकलै छ त्यसको कोही सहभागी छैन, र त्यसैको लागि सत्ता छ, र त्यसको लागि समस्त प्रशंसा छ, र त्यो प्रत्येक कुरामाथि सामर्थ्यवान छ, अल्लाह बाहेक कोही सत्य पूजनीय छैन त्यो एकलै छ जसले आफ्नो अठोटलाई पूर्ण गर्‍यो, र आफ्नो भक्तको सहायता गर्‍यो, र एकलै समस्त समूहहरूलाई पराजित गर्‍यो । अनि यसबीच तीन पटक याचना गर्नु भयो, अनि मरवातिर प्रस्थान गर्नु भयो यहाँसम्म कि जब उहाँको पाइला घाटीको तल्लो भागमा पर्यो त दगुर्नथाले, अनि जब चढान आयो त मरवातिर सामान्य चाल चलेर हिँडन थाले, अनि मरवा पर्वतमाथि पनि उस्तै गरे जसरी सफामाथि गरेका थिए... अनि पूर्ण हदीसलाई वर्णन गर्नु भयो, जसमा यो पनि छ: त जब तरवियाको दिन (आठ तरिखको दिन) आयो त सबै मिनातिर प्रस्थान गरे, र रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम सवारीमाथि सवार भए, अनि मिनामा जुहर, अस्त्र, मग़रिब, इशा र फज़्रको नमाज पढे, अनि अलिकति प्रतिक्षा गरे यहाँसम्म कि सूर्य उदय भयो, त त्यहाँबाट प्रस्थान गरे यहाँसम्म कि अरफातमा आए, त त्यहाँ जुन रातो खीमा लगाइएको थियो त्यहाँ आएर सवारीबाट भरे ।

ثُمَّ خَرَجَ مِنَ الْبَابِ إِلَى الصَّفَا، فَلَمَّا
دَنَا مِنَ الصَّفَا قَرَأَ: " إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ
مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ " " أَبَدًا بِمَا بَدَأَ اللَّهُ بِهِ "
فَرَقِيَ الصَّفَا، حَتَّى رَأَى الْبَيْتَ، فَاسْتَقْبَلَ
الْقِبْلَةَ فَوَحَّدَ اللَّهَ وَكَبَّرَهُ وَقَالَ: " لَا إِلَهَ
إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ،
وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا
إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ أَنْجَزَ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ
عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ " . ثُمَّ دَعَا
بَيْنَ ذَلِكَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، ثُمَّ نَزَلَ إِلَى
الْمَرْوَةِ، حَتَّى انْصَبَّتْ قَدَمَاهُ فِي بَطْنِ
الْوَادِي سَعَى حَتَّى إِذَا صَعَدَتَا مَشَى
إِلَى الْمَرْوَةِ فَفَعَلَ عَلَى الْمَرْوَةِ، كَمَا
فَعَلَ عَلَى الصَّفَا ... - فَذَكَرَ الْحَدِيثَ.
وَفِيهِ: فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ تَوَجَّهُوا إِلَى
مِنَى، وَرَكِبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَصَلَّى بِهَا
الظُّهْرَ، وَالْعَصْرَ، وَالْمَغْرِبَ، وَالْعِشَاءَ،
وَالْفَجْرَ، ثُمَّ مَكَثَ قَلِيلًا حَتَّى طَلَعَتِ
الشَّمْسُ، فَأَجَازَ حَتَّى أَتَى عَرَفَةَ، فَوَجَدَ

अनि जब सूर्य ढल्क्यो त कसवा सवारीलाई तयार गर्ने आदेश गरे, अनि घाटीको मध्यमा आउनु भयो, अनि सबैलाई खुत्वा दिनु भयो । अनि अजान भनियो, अनि इकामत भनियो, त उहाँले जुहरको नमाज पढनु भयो, अनि पुनः इकामत भनियो, त उहाँले अस्रको नमाज पनि पढनु भयो, तर यी दुवै नमाजको बीचमा कुनै अन्य नमाज पढनु भएन ।

अनि सवारीमाथि सवार हुनु भयो, अनि जब उभिने ठाउँमा पुगनु भयो त आफ्नो ऊँटनी कसवाको पेट पत्थरहरूतिर गर्नु भयो, र पैदल चल्ने पथलाई सामुन्ने गरेर किब्लातिर अनुहार गर्नु भयो, अनि सूर्य अस्त नभएसम्म त्यतै उभिराखे, त जब सूर्य अस्त भए पश्चातको लाली अलि लुप्त हुनथाल्यो र पूर्णरूपले सूर्य अस्त भयो, त उहाँले त्यहाँबाट प्रस्थान गर्नु भयो, र कसवा सवारीको लगामलाई यति तान्नु भयो कि त्यसको टाउको त्यसमाथि भएको बस्ने काठीसम्म पुग्न थाल्यो, र उहाँ आफ्नो दायाँ हातले संकेत गर्दै भन्दै जान्थे: हे मानिसहरू शान्ति सदभाव अख्तियार गर, र जहिले पनि उच्च स्थान आउँथ्यो उहाँ सवारीको लगामलाई ढिलो गरिदिन्थे ताकि त्यो त्यसमा चढ्न सकोस् ।

यहाँसम्म कि मुज्दलिफा पुगनु भयो, अनि त्यहाँ मग़रिब र इशा नमाज एक अजान र दुई इकामतले पढनु भयो, र ती दुवै नमाजहरूबीच कुनै प्रकारको गुणगान र नमाज पढनु भएन, अनि विश्रामको लागि लेट्नु भयो यहाँसम्म कि फज्र उदय भयो अर्थात प्रातःकाल (उषाकाल) उदय भयो, अनि उहाँले फज्र नमाज पढनु भयो जब विहान अलि स्पष्ट भयो एक अजान र एक इकामतको माध्यमले, अनि सवारीमाथि

الْقُبَّةَ قَدْ ضُرِبَتْ لَهُ بِنَمْرَةٍ فَنَزَلَ بِهَا.

حَتَّى إِذَا زَاغَتْ الشَّمْسُ أَمَرَ
بِالْقُصْوَاءِ، فَرِحَلَتْ لَهُ، فَأَتَى بَطْنَ
الْوَادِي، فَخَطَبَ النَّاسَ. ثُمَّ أَدَّنَ ثُمَّ أَقَامَ،
فَصَلَّى الظُّهْرَ، ثُمَّ أَقَامَ فَصَلَّى العَصْرَ، وَلم
يُصَلِّ بَيْنَهُمَا شَيْئًا.

ثُمَّ رَكِبَ حَتَّى أَتَى المَوْقِفَ فَجَعَلَ
بَطْنَ نَافِثِهِ القُصْوَاءِ إِلَى الصَّخْرَاتِ،
وَجَعَلَ حَبْلَ المِشَاةِ بَيْنَ يَدَيْهِ وَاسْتَقْبَلَ
القِبْلَةَ، فَلَمْ يَزَلْ وَاقِفًا حَتَّى عَرَبَتْ
الشَّمْسُ، وَذَهَبَتْ الصُّفْرَةُ قَلِيلًا، حَتَّى
غَابَ القُرْصُ، وَدَفَعَ، وَقَدْ شَنَقَ لِلْقُصْوَاءِ
الرِّمَامَ حَتَّى إِنَّ رَأْسَهَا لَيُصِيبُ مَوْرِكَ
رَحْلِهِ، وَيَقُولُ بِيَدِهِ اليُمْنَى: " أَيُّهَا النَّاسُ،
السَّكِينَةَ، السَّكِينَةَ "، كَلَّمَا أَتَى حَبْلًا
أَرْخَى لَهَا قَلِيلًا حَتَّى تَصْعَدَ.

حَتَّى أَتَى المَزْدَلِفَةَ، فَصَلَّى بِهَا
المَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ، بِأَذَانٍ وَاحِدٍ وَإِقَامَتَيْنِ،
وَلم يُسَبِّحْ بَيْنَهُمَا شَيْئًا، ثُمَّ اضْطَجَعَ

सवार भएर मुजदलिफामा भएको मश्रुअरुल् हराम नामक स्थानमा आउनु भयो, अनि किब्लातिर अनुहार गरेर याचना गर्नु भयो, र अल्लाहको महानताको गुणगान गर्नु भयो, र त्यस महान अल्लाहको स्मरण गर्नु भयो, त यस्तै अवस्थामा त्यस समयसम्म रहनु भयो जबसम्म कि सूर्य उदय हुनुभन्दा अघिको लाली स्पष्ट भएन ।

अनि तत्पश्चात सूर्य उदय हुनुभन्दा अगावै नै त्यहाँबाट प्रस्थान गर्नु भयो, अनि जब मुहस्सर नामक घाटीसम्म पुगनु भयो त अलि तीव्र गतिले हिँड्न थाल्नु भयो, अनि बीचमा भएको मार्गमा लाग्नु भयो जुन ठूलो जमरहसम्म पुगाउँछ, अनि जब उहाँ त्यस जमरहसम्म आउनु भयो जुन रुख निकट छ, त त्यसलाई सात कंकरी हान्नु भयो, र कंकरी हान्ने कार्य अन्तर्गत प्रत्येक कंकरीलाई हान्दा तक्वीर पनि भन्दै जानु हुन्थ्यो, र ती कंकरीहरू मटरको दाना जति आकारको थियो, र कंकरी उहाँले घाटीको मध्यठाउँबाट हान्नु भयो, अनि कुर्बानी (बलि) गरिने ठाउँमा आउनु भयो, अनि कुर्बानी गर्नु भयो, अनि रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम सवारीमाथि सवार भए अनि बैतुल्लाहतिर प्रस्थान गरे, अनि मक्का पुगेर त्यहाँ नै जुहरको नमाज पढे” । (पूर्ण हदीसलाई मुस्लिमले विस्तारले वर्णन गरेका छन् ।)

६०८- र हजरत खुजैमा बिन साबित रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम जब हज वा उमराको तल्लबया सिद्धयाउँथे त अल्लाहसित त्यसको प्रसन्नता र स्वर्गको याचना गर्थे, र त्यसको दयाको माध्यमले नकबाट शरण माँग्थे” । (यस हदीसलाई शाफईले जईफ

حَتَّى طَلَعَ الْفَجْرُ، فَصَلَّى الْفَجْرَ، حِينَ تَبَيَّنَ لَهُ الصُّبْحُ بِأَذَانٍ وَإِقَامَةٍ ثُمَّ رَكِبَ حَتَّى أَتَى الْمَشْعَرَ الْحَرَامَ، فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ، فَدَعَاهُ، وَكَبَّرَهُ، وَهَلَّلَهُ فَلَمْ يَزَلْ وَاقِفًا حَتَّى أَسْفَرَ جِدًّا.

فَدَفَعَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ، حَتَّى أَتَى بَطْنَ مُحَسَّرٍ فَحَرَكَ قَلِيلًا، ثُمَّ سَلَكَ الطَّرِيقَ الْوُسْطَى الَّتِي تَخْرُجُ عَلَى الْجُمْرَةِ الْكُبْرَى، حَتَّى أَتَى الْجُمْرَةَ الَّتِي عِنْدَ الشَّجَرَةِ، فَرَمَاهَا بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ، يُكَبِّرُ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ مِنْهَا، مِثْلَ حَصَى الْحَذْفِ، رَمَى مِنْ بَطْنِ الْوَادِي، ثُمَّ أَنْصَرَفَ إِلَى الْمَنْحَرِ، فَنَحَرَ، ثُمَّ رَكِبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَفَاضَ إِلَى الْبَيْتِ، فَصَلَّى بِمَكَّةَ الظُّهْرَ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ مُطَوَّلًا

۶۰۸- وَعَنْ خُزَيْمَةَ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ {

أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا فَرَعَ مِنْ تَلْبِيئِهِ فِي حَجٍّ أَوْ عُمْرَةٍ سَأَلَ اللَّهَ رِضْوَانَهُ وَالْجَنَّةَ وَاسْتَعَاذَ بِرَحْمَتِهِ مِنَ النَّارِ { رَوَاهُ

सनदको साथ वर्णन गरेका छन् ।)

६०९- र हजरत जाबिर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “मैले यता कुर्बानी (बलि) गर्ने, र समस्त मिना कुर्बानी गर्ने ठाउँ हो, यसर्थ अआफ्ना स्थानहरूमा कुर्बानी गरिहाल, र म यता उभे र समस्त अरफात उभिने ठाउँ हो, र मैले यता उभे, र समस्त मुज्दलिफा उभिने ठाउँ हो” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

६१०- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “जब नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम मक्कामा प्रवेश गरे त मक्काको उच्च स्थानबाट प्रवेश गरे, र त्यसको तल्लो भागबाट निस्के” । (बुखारी, मुस्लिम)

६११- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “ उनी जहिले पनि मक्का आउँथे त जी तुवा नामक स्थानमा रात्री बास गर्थे, अनि बिहान भए पश्चात स्नान गर्थे र भन्थे कि: यस्तै नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम पनि गर्नुहुन्थ्यो” । (बुखारी, मुस्लिम)

६१२- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम हज्रे असवद (कालो पत्थर) लाई चुम्दथे, र त्यसमाथि ढोग गर्थे” । (यस हदीसलाई हाकिमले मरफूअन् र वैहकीले मौकूफन वर्णन गरेका छन् ।)

६१३- र इब्ने अब्बासवाटै वर्णित छ कि

الشَّافِعِيُّ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ .

६०९- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { نَحَرْتُ هَاهُنَا، وَمِنِّي كُلُّهَا مَنْحَرًا، فَأَنْحَرُوا فِي رِحَالِكُمْ، وَوَقِفْتُ هَاهُنَا وَعَرَفْتُ كُلُّهَا مَوْقِفًا، وَوَقِفْتُ هَاهُنَا وَجَمَعْتُ كُلُّهَا مَوْقِفًا } رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

६१०- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمَّا جَاءَ إِلَى مَكَّةَ دَخَلَهَا مِنْ أَعْلَاهَا، وَخَرَجَ مِنْ أَسْفَلِهَا } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६११- وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: { أَنَّهُ كَانَ لَا يَقْدُمُ مَكَّةَ إِلَّا بَاتَ بِذِي طُوى حَتَّى يُصْبِحَ وَيَغْتَسِلَ، وَيَذْكُرُ ذَلِكَ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६१२- وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: { أَنَّهُ كَانَ يُقْبَلُ الْحَجَرَ الْأَسْوَدَ وَيَسْجُدُ عَلَيْهِ } رَوَاهُ الْحَاكِمُ مَرْفُوعًا، وَالْبَيْهَقِيُّ مَوْفُوعًا .

६१३- وَعَنْهُ قَالَ: أَمَرَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ {

रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले उनीहरूलाई यो आदेश गर्नु भयो कि: “परिक्रमागर्दा उनीहरू तीन चक्र तीव्र गतिले हिंडुन, र चार चक्र समान चाल चलुन् र दुवै कुना (रुकने यमानी र हज्रे असवद) बीच सामान्य चाल चलुन्” । (बुखारी, मुस्लिम)

६१४- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “उनी जब कअ्बाको पहिलो तवाफ (परिक्रमा) गर्थे त पहिलाका तीन चक्रमा बीरहरू भै चाल चलथे र शेष चार चक्रमा सामान्य चाल चलथे” । र एउटा अर्को हदीसमा वर्णित छ कि: “मैले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई हेरेँ कि जब उहाँ उमरा अथवा हज्जको लागि तवाफे कुदूम (मक्का पुगे वित्तिकै गरिने पहिलो तवाफ) गर्थे त तीन चक्रमा दौड लगाउँथे र चार चक्रमा सामान्य चाल चलथे” । (बुखारी, मुस्लिम)

६१५- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: “मैले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई बैतुल्लाहको दुवै कुना (हज्रे असवद र रुकने यमानी) बाहेक अरु कुनै ठाउँलाई स्पर्श गर्दा हेरेको छैन” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

६१६- र हजरत उमर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “उनले हज्रे असवदलाई चुमे र भने: मलाई थाहा छ कि तिमी हुंगा हौ, नत लाभ पुऱ्याउन सक्दछौ नत हानि, यदि मैले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई तिमीलाई चुम्दा नहेरको भए म तिमीलाई चुम्दैनथेँ” । (बुखारी, मुस्लिम)

६१७- र हजरत अबू तुफैल रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “ मैले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई तवाफ गर्दा

أَنْ يَرْمُلُوا ثَلَاثَةَ أَشْوَاطٍ وَيَمْشُوا أَرْبَعًا، وَأَنْ يَمْشُوا مَا بَيْنَ الرُّكْنَيْنِ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६१४- وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُمَا: { أَنَّهُ كَانَ إِذَا طَافَ بِالْبَيْتِ

الطَّوْفَ الْأَوَّلَ حَبًّا ثَلَاثًا وَمَشَى أَرْبَعًا.

وَفِي رَوَايَةٍ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِذَا طَافَ

فِي الْحَجِّ أَوْ الْعِمْرَةِ أَوَّلَ مَا يَقْدُمُ فَإِنَّهُ

يَسْعَى ثَلَاثَةَ أَطْوَافٍ بِالْبَيْتِ وَيَمْشِي

أَرْبَعَةً { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६१५- وَعَنْهُ قَالَ: { لَمْ أَرِ رَسُولَ

اللَّهِ ﷺ يَسْتَلِمُ مِنَ الْبَيْتِ غَيْرَ الرُّكْنَيْنِ

الْيَمَانِيِّينِ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

६१६- وَعَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُ قَالَ: إِنِّي أَعْلَمُ أَنَّكَ

حَجْرٌ لَا تَضُرُّ وَلَا تَنْفَعُ، وَلَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ

رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُقَبِّلُكَ مَا قَبَّلْتُكَ {

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६१७- وَعَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ رَضِيَ اللَّهُ

{ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَطُوفُ بِالْبَيْتِ

हेरें कि उहाँले हजे अस्वदलाई आफूसित भएको लट्ठीद्वारा स्पर्श गरेर त्यस लट्ठीलाई चुमे” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

६१८- र हजरत यअ्ला बिन उमैयह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले हरियो च्यादर लगाएर तवाफ गरे जसलाई उहाँले दायाँ काँखको तल गरेर बायाँ काँधामाथि हालेका थिए” । (यस हदीसलाई नेसाई बाहेक पाँचौंले वर्णन गरेका छन्, र इमाम तिर्मिजीले यसलाई सही पनि भनेका छन् ।)

६१९- र हजरत अनस रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “हामीमध्ये केही मान्छे लाइलाहा इल्लल्लाह भन्थे त यस कुरालाई पनि नराम्रो मानिदैनथ्यो, र केही मानिसहरू अल्लाहु अक्बर भन्थे त यस कुरालाई पनि नराम्रो मानिदैनथ्यो” । (यस हदीसलाई बुखारी र मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

६२०- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “ मलाई रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले यात्रुहरूको सरसामानको साथ वा भन्नु भयो कि निर्बल कम्जोरहरूको साथ मुजदलिफाबाट रात्रीमा पठाउनु भयो” । (यस हदीसलाई बुखारी र मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

६२१- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “हजरत सौदहले मुजदलिफाको रात्री उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमसित अनुमति माँग्नु भयो कि उनी उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमभन्दा अगावै फर्किहालुनु, र यो यस कारण किनकि उनी अलि मोटी थिइन्, अनि उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले उनलाई अनुमति प्रदान गरिदिनु भयो” । (बुखारी, मुस्लिम)

وَيَسْتَلِمُ الرُّكْنَ بِمِحْجَنٍ مَعَهُ، وَيُقَبِّلُ
الْمِحْجَنَ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

६१८- وَعَنْ يَعْلَى بْنِ أُمَيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

قَالَ: { طَافَ النَّبِيُّ ﷺ مُضْطَبِعًا بِيَدِهِ
أَخْضَرَ { رَوَاهُ الْحَمْسَةُ إِلَّا النَّسَائِيَّ،
وَصَحَّحَهُ التِّرْمِذِيُّ .

६१९- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { كَانَ

يُهِلُّ مِنَّا الْمُهْلُ فَلَا يُنْكِرُ عَلَيْهِ، وَيُكَبِّرُ
مِنَّا الْمُكَبِّرُ فَلَا يُنْكِرُ عَلَيْهِ { مُتَّفَقٌ
عَلَيْهِ .

६२०- وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُمَا قَالَ: { بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي
الثَّقَلِ، أَوْ قَالَ فِي الضَّعْفَةِ مِنْ جَمْعِ
بَلِيلٍ { . مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६२१- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا

قَالَتْ: { اسْتَأْذَنْتُ سَوْدَةَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ
لَيْلَةَ الْمُرْدَلِفَةِ: أَنْ تَدْفَعَ قَبْلَهُ، وَكَانَتْ
ثَبِطَةً -تَعْنِي: ثَقِيلَةً- فَأَذِنَ لَهَا { مُتَّفَقٌ
عَلَيْهِ .

६२२- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले हामीसित भन्नु भयो: “कंकरी तबसम्म नहान्नु जबसम्म सूर्य उदय नहोस्” । (यस हदीसलाई नेसाई बाहेक पाँचौले वर्णन गरेका छन्, र यसको सनदमा इन्किताअ* छ ।)

६२३- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले उम्मे सलमालाई कुर्बानीको रात्री पहिला नै पठाइदिनु भयो, अनि उनले फज्रभन्दा अगावै कंकरी हान्नु भयो अनि मक्का गएर तवाफे इफाजा (तवाफे जियारत) गर्नु भयो” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन्, र यसको सनद मुस्लिमको शर्त बमोजिम छ ।)

६२४- र हजरत उरवा बिन मुजर्रिस रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जुन व्यक्ति पनि मुजदलिफाको यस नमाजमा हाम्रो साथमा शामिल भयो, र हाम्रो साथमा वकूफ गर्‍यो यहाँसम्म कि हामीले यहाँबाट प्रस्थान गरें, र यसभन्दा अघि नै त्यो अरफातमा उभिसकेको छ रातको समयमा वा दिनमा, त त्यसको हज्ज पूर्ण भयो, र त्यसले आफ्नो अशुद्धिलाई सफा र स्वच्छ पायो” । (यस हदीसलाई पाँचौले वर्णन गरेका छन्, र यसलाई तिर्मिजी एवं इब्ने खुजैमाले सही भनेका छन् ।)

६२५- र हजरत उमर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “बहुदेववादीहरू सूर्य उदयपश्चात मात्रै (मुजदलिफाबाट) फर्कन्थे, र भन्थे: सबीर (पर्वत) प्रकाशित भइहाल्यो, र

६२२- وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { لَا تَزُمُوا الْجُمْرَةَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ } رَوَاهُ الْخُمْسَةُ إِلَّا النَّسَائِيُّ، وَفِيهِ انْقِطَاعٌ.

६२३- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: { أَرْسَلَ النَّبِيُّ ﷺ بِأُمَّ سَلَمَةَ لَيْلَةَ النَّحْرِ، فَرَمَتِ الْجُمْرَةَ قَبْلَ الْفَجْرِ، ثُمَّ مَضَتْ فَأَفَاضَتْ } رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَإِسْنَادُهُ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ .

६२४- وَعَنْ عُرْوَةَ بِنِ مُضَرِّسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { مَنْ شَهِدَ صَلَاتَنَا هَذِهِ -يَعْنِي: بِالْمُرْدَلِفَةِ- فَوَقَّفَ مَعَنَا حَتَّى نَدْفَعَ، وَقَدْ وَقَفَ بِعَرَفَةَ قَبْلَ ذَلِكَ لَيْلًا أَوْ نَهَارًا، فَقَدْ تَمَّ حَجُّهُ وَقَضَى نَفْتَهُ } رَوَاهُ الْخُمْسَةُ، وَصَحَّحَهُ التِّرْمِذِيُّ، وَابْنُ خُرَيْمَةَ.

६२५- وَعَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { إِنَّ الْمُشْرِكِينَ كَانُوا لَا يُفِيضُونَ حَتَّى تَطْلُعَ

* इन्किताअ, मुन्कतेअ: त्यो सनद जसमा कुनै वर्णनकर्ता छुटेको होस् वा अर्को वर्णनकर्ताबाट नसुनेको होस् ।

नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले उनीहरूको विरोध गरे यसर्थ उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले सूर्य उदयभन्दा पहिला नै त्यहाँबाट फर्कन्थे” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

६२६- र हजरत इब्ने अब्बास एवं उसामा बिन जैद रजिअल्लाहो अन्हुमको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम तबसम्म तलबिया भन्दै गर्थे जबसम्म ठूलो जमरहलाई कंकरी हान्दैनथे” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

६२७- र हजरत अब्दुल्लाह बिन मसऊद रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “उनले बैतुल्लाहलाई आफ्नो देब्रेतिर गरेर मिनालाई आफ्नो दायाँतिर गरेर जमरहलाई सात कंकरी हान्नु भयो, र भन्नु भयो: यो उहाँको उभिने ठाउँ हो जहाँमाथि सूरतुल् बकरहको अवतरण भयो” । (यस हदीसलाई बुखारी र मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

६२८- र हजरत जाबिर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले कुर्बानीको दिन एक पहर बिते पश्चात (चाशतको समय) जमरहलाई कंकरी हान्नु भयो, र त्यस दिन पश्चात सूर्य ढल्के पश्चात हान्नु भयो” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

६२९- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “उनी सबैभन्दा नजिकको जमरहलाई सात कंकरी हान्थे, र प्रत्येक कंकरीलाई हान्दा अल्लाहु अक्बर पनि भन्थे, अनि अगाडि जान्थे, अनि चौरमा आएर उभिहाल्थे, अनि किब्लातिर अनुहार

الشَّمْسُ، وَيَقُولُونَ: أَشْرَقَ ثَبِيرٌ وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَالَفَهُمْ، ثُمَّ أَفَاضَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

۶۲۶- وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَأُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَا: { لَمْ يَزَلِ النَّبِيُّ ﷺ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

۶۲۷- وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَنَّهُ جَعَلَ الْبَيْتَ عَنْ يَسَارِهِ، وَمِنَى عَنْ يَمِينِهِ، وَرَمَى الْجَمْرَةَ بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ وَقَالَ: هَذَا مَقَامُ الَّذِي أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

۶۲۸- وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { رَمَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْجَمْرَةَ يَوْمَ النَّحْرِ ضَحَى، وَأَمَّا بَعْدَ ذَلِكَ فَإِذَا زَالَتْ الشَّمْسُ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

۶۲۹- وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا { أَنَّهُ كَانَ يَرْمِي الْجَمْرَةَ الدُّنْيَا، بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ، يُكَبِّرُ عَلَى أَثَرِ كُلِّ حَصَاةٍ، ثُمَّ يَتَقَدَّمُ، ثُمَّ يُسْهَلُ، فَيَقُومُ

गरेर लामो समयसम्म उभेर हात उठाइकन् दुआ गर्थे, अनि बीचको जमरहलाई कंकरी हान्थे, अनि देब्रेतिर भई चौरमा आउँथे, अनि त्यहाँ किब्लातिर अनुहार गरेर लामो समयसम्म उभेर दुआ गर्थे, अनि ठूलो जमरहलाई घाटीको तल्लो भागबाट कंकरी हान्थे, अनि बिना उभिकन् फर्कन्थे, र उनको भनाई छ कि: मैले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई यसरी गर्दा नै हेरेको छु । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

فَيَسْتَقْبِلُ الْقِبْلَةَ، فَيَقُومُ طَوِيلًا، وَيَدْعُو وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ، ثُمَّ يَرْمِي الْوُسْطَى، ثُمَّ يَأْخُذُ ذَاتَ الشِّمَالِ فَيُسْهِلُ، وَيَقُومُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ، ثُمَّ يَدْعُو فَيَرْفَعُ يَدَيْهِ وَيَقُومُ طَوِيلًا، ثُمَّ يَرْمِي جَمْرَةَ ذَاتِ الْعَقَبَةِ مِنْ بَطْنِ الْوَادِي وَلَا يَقِفُ عِنْدَهَا، ثُمَّ يَنْصَرِفُ، فَيَقُولُ: هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَفْعَلُهُ { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

३०- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: हे अल्लाह टाउको खौराउनेहरूमाथि दया गर, त मानिसहरूले भने: र कपाल कटाउनेहरू हे अल्लाहका रसूल । त उहाँले तेस्रो पटक भन्नु भयो: र कपाल कटाउनेहरूमाथि पनि” । (बुखारी, मुस्लिम)

۶३०- وَعَنْهُ ؛ { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: "اللَّهُمَّ ارْحَمِ الْمُحَلِّقِينَ" قَالُوا: وَالْمُقَصِّرِينَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ فِي الثَّلَاثَةِ: "وَالْمُقَصِّرِينَ" { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६३१- र हजरत अब्दुल्लाह बिन अमर बिन आस रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम अन्तिम हज्जमा उभ्नु भयो, त मानिसहरू उहाँसित प्रश्न गर्न थाले, त यसै सन्दर्भमा एउटा मान्छेले भन्यो: मैले अज्ञानताले कुर्बानी गर्नुभन्दा अघि नै कपाल खौराएँ । त उहाँले भन्नु भयो: कुर्बानी गर यस्तो गर्नुमा कुनै दोष छैन, अनि अर्को मान्छे आयो र भन्यो: मैले अज्ञानताले कंकरी हान्नुभन्दा अघि नै कुर्बानी गरेँ । त उहाँले भन्नु भयो: कंकरी हान यसमा कुनै दोष छैन (कुनै आपत्ति छैन) । त त्यस दिन अघि वा पछि गर्ने कार्यहरूको

۶३१- وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَقَفَ فِي حَجَّةِ الْوُدَاعِ، فَجَعَلُوا يَسْأَلُونَهُ، فَقَالَ رَجُلٌ: لَمْ أَشْعُرْ، فَحَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أُذْبِحَ. قَالَ: "إِذْبَحْ وَلَا حَرَجَ" فَجَاءَ آخَرَ، فَقَالَ: لَمْ أَشْعُرْ، فَنَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أُرْمِيَ، قَالَ: "إِزِمْ وَلَا حَرَجَ"

सन्दर्भमा जति पनि प्रश्न उहाँसित गरियो ती सबैको उत्तरमा उहाँले भन्नु भयो, गर कुनै फरक छैन” । (बुखारी, मुस्लिम)

६३२- र हजरत मिस्र बिन मखरमा रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले टाउको खौराउनुभन्दा अघि नै कुर्बानी गरे, र आफ्नो साथीहरूलाई यसको आदेश पनि दिए” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

६३३- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जब तिमीहरू कंकरी हानेर टाउको खौराइहाल त तिम्रो लागि सुगन्ध प्रयोग गर्नु वैध भयो र महिलासँग सम्भोग बाहेक समस्त कार्य वैध भयो” । (यस हदीसलाई अहमद र अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन्, र यसको सनद जईफ छ ।)

६३४- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “महिलाहरूमाथि कपाल खौराउनु छैन, बरु उनीहरू कपाललाई काट्दछिन” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले विश्वासनीय सनदको माध्यमले वर्णन गरेका छन् ।)

६३५- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “अब्बास बिन अब्दुल मुत्तलिबले मिनाको रात्रीलाई मक्कामा व्यतीत गर्ने अनुमति माँगे ताकि हाजीहरूलाई जमजम खुवाउन सक्नु, त

فَمَا سُئِلَ يَوْمَئِذٍ عَنْ شَيْءٍ قُدِّمَ وَلَا أُخِّرَ إِلَّا قَالَ: " إِفْعَلْ وَلَا حَرَجَ " { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६३२- وَعَنْ الْمِسْوَرِ بْنِ مَخْرَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَحَرَ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ، وَأَمَرَ أَصْحَابَهُ بِذَلِكَ { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

६३३- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { إِذَا رَمَيْتُمْ وَحَلَقْتُمْ فَقَدْ حَلَّ لَكُمْ الطَّيِّبُ وَكُلُّ شَيْءٍ إِلَّا النَّسَاءَ { رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَأَبُو دَاوُدَ، وَفِي إِسْنَادِهِ ضَعْفٌ .

६३४- وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: { لَيْسَ عَلَى النَّسَاءِ حَلْقٌ، وَإِنَّمَا يُقَصَّرْنَ { رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ .

६३५- وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: { أَنَّ الْعَبَّاسَ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا اسْتَأْذَنَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَنْ يَبِيتَ

उहाँले उनीलाई यसको अनुमति प्रदान गरे”
। (बुखारी, मुस्लिम)

६३६- र हजरत आसिम बिन अदी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले ऊट चराउनेहरूलाई मिनाबाट बाहिर रात्री व्यतीत गर्ने अनुमति प्रदान गरे कि उनीहरू कुर्बानीको दिन कंकरी हानुन्, अनि दोस्रो र तेस्रो दिन पनि कंकरी हानुन्, अनि मिनाबाट फर्कने दिन पनि कंकरी हानुन्” । (यस हदीसलाई पाँचौले वर्णन गरेका छन्, र तिर्मिजी एवं इब्ने हिब्बानले सही पनि भनेका छन् ।)

६३७- र हजरत अबू बकरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले कुर्बानीको दिन हामीलाई खुत्वा (पर्वचन) दिए...” पूर्ण हदीससम्म । (बुखारी, मुस्लिम)

६३८- र हजरत सराअ् बन्ते नबहान रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “हामी समक्ष रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले टाउकोवाला दिन (१२ जिल् हिज्जाको दिन) खुत्वा दिनु भयो, र भन्नु भयो: के यो तशरीकको बीचको दिन होइन” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले विश्वासनीय सनदको माध्यमले वर्णन गरेका छन् ।)

६३९- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले उनीसित भने: “तिम्रो कअ्बाको र सफा मरवाको परिक्रमा तिम्रो हज्ज र उमरा दुवैको लागि पर्याप्त छ” । (

بِمَكَّةَ لَيْلِي مَنِي، مِنْ أَجْلِ سِقَايَتِهِ، فَأَذِنَ لَهُ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६३६- وَعَنْ عَاصِمِ بْنِ عَدِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَرْخَصَ لِرِعَاةِ الْإِبِلِ فِي الْبَيْتُوتَةِ عَنْ مَنِي، يَزْمُونَ يَوْمَ النَّحْرِ، ثُمَّ يَزْمُونَ الْغَدِ وَمِنْ بَعْدِ الْغَدِ لِيَوْمَيْنِ، ثُمَّ يَزْمُونَ يَوْمَ النَّفْرِ { رَوَاهُ الْخُمْسَةُ، وَصَحَّحَهُ التِّرْمِذِيُّ، وَابْنُ حِبَّانَ .

६३७- وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ النَّحْرِ... } الْحَدِيثِ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६३८- وَعَنْ سَرَاءَ بِنْتِ نَبْهَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: { خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ الرُّءُوسِ فَقَالَ: " أَلَيْسَ هَذَا أَوْسَطَ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ؟ " } الْحَدِيثِ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ .

६३९- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهَا: { طَوَافُكَ بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ يَكْفِيكَ لِحَجِّكَ

यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

६४०- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले तवाफे इफाजामा रमल (अलि तीव्र गतिले हिँड्नु) गर्नु भएन” । (यस हदीसलाई तिर्मिजी बाहेक पाँचौंले वर्णन गरेका छन्, र हाकिमले सही पनि भनेका छन् ।)

६४१- र हजरत अनस रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले जुहर, अस्र, मग़रिब र इशा पढ्नु भयो, अनि मुहस्सब नामक घाटीमा अलिकति विश्राम गर्नु भयो, अनि सवारीमा सवार भएर बैतुल्लाहसम्म जानु भयो, अनि त्यसको परिक्रमा गर्नु भयो” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

६४२- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “उनी मुहस्सब नामक घाटीमा बास गर्दैथिइन्, वरु भन्दथिन् कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम यता यस कारण बस्थे किनकि यहाँबाट फर्किनु सरल हुन्थयो” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

६४३- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “मानिसहरूलाई यो आदेश गरियो कि उनीहरूको मक्काको अन्तिम कार्य बैतुल्लाहको परिक्रमा गर्नु होस्, तर रजस्वलामा भएकी महिलाबाट यसलाई माफ गरियो” । (बुखारी, मुस्लिम)

وَعُمَرْتُكَ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

६४०- وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ { لَمْ يَزُمْلُ فِي السَّبْعِ الَّذِي أَفَاضَ فِيهِ { رَوَاهُ الْخُمْسَةُ إِلَّا التِّرْمِذِيُّ، وَصَحَّحَهُ الْحَاكِمُ.

६४१- وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ، ثُمَّ رَفَدَ رَفْدَةً بِالْمُحْصَبِ، ثُمَّ رَكِبَ إِلَى الْبَيْتِ فَطَافَ بِهِ { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

६४२- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: { أَنَّهَا لَمْ تَكُنْ تَفْعَلُ ذَلِكَ -أَي: النُّزُولَ بِالْأَبْطَحِ- وَتَقُولُ: إِنَّمَا نَزَلَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِأَنَّهُ كَانَ مَنْزِلًا أَسْمَحَ لِحُرُوجِهِ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

६४३- وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: { أَمَرَ النَّاسُ أَنْ يَكُونَ آخِرَ عَهْدِهِمْ بِالْبَيْتِ، إِلَّا أَنَّهُ خَفَّفَ عَنِ الْحَائِضِ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

६४४- र हजरत इब्नुज्जुबैर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “मेरो यस मस्जिदमा पढिएको नमाज यसबाहेक अन्य मस्जिदहरूमा पढिएको एक हजारभन्दा श्रेष्ठ छ मस्जिदे हराम बाहेक, र मस्जिदे हराममा पढिएको नमाज मेरो यस मस्जिदमा पढिएको एक सय नमाजभन्दा श्रेष्ठ छ” । (यस हदीसलाई अहमदले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्वानले यसलाई सही भनेका छन् ।)

अध्याय: हज्जबाट वंचित हुनु वा त्यसबाट रोकिनुको वर्णन

६४५- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई कअ्बाबाट रोकियो, त रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले आफ्नो टाउको खौराउनु भयो र आफ्नो स्वास्नीहरूसित सम्भोग गर्नु भयो, र आफ्नो हृदय (हज्जको बलिको जनावर) लाई बलि गर्नु भयो, यहाँसम्म कि अर्को वर्ष उमरा गर्नु भयो” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

६४६- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम जुबाअह विन्ते जुबैर बिन अब्दुल् मुत्तलिब रजिअल्लाहो अन्हाकहाँ गए, त उनले भनिन्: हे अल्लाहको रसूल म हज्ज गर्न चाहन्छु तर म विरामी छु, त नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: तिमी हज्ज गर र यो शर्त लगाइदेऊ कि: हे

६४४- وَعَنِ ابْنِ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِي مَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ ، وَصَلَاةٌ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاةٍ فِي مَسْجِدِي بِمِائَةِ صَلَاةٍ } رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ .

بَابُ الْفَوَاتِ وَالْإِخْصَارِ

६४५- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: { قَدْ أُخْصِرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَحَلَقَ وَجَامَعَ نِسَاءَهُ، وَخَرَّ هَدْيَهُ، حَتَّى اعْتَمَرَ عَامًا قَابِلًا } رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

६४६- وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: { دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَيَّ ضَبَاعَةً بِنْتُ الزُّبَيْرِ بِنْتُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي أُرِيدُ الْحَجَّ، وَأَنَا شَاكِيَةٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ " حُجِّي وَاسْتَرِطِي: أَنَّ مَحَلِّي حَيْثُ

अल्लाह जता तिमी मलाई रोक्दछौ त्यतै नै म एहराम फुकालिहाल्दछु” । (बुखारी, मुस्लिम)

६४७- र हजरत इक्रमा हज्जाज बिन अमर अल् अन्सारी रजिअल्लाहो अन्होको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसको खुट्टा भाँचियो वा त्यो लंगडो भइहालोस् त त्यो एहरामको बन्देजबाट मुक्त भयो, र त्यसमाथि अउने साल हज्ज गर्नु अनिवार्य भयो, इक्रमा भन्छन् कि: मैले यसबारे हजरत इब्ने अब्बास र अबू हुरैरहबाट सोधें ? त दुवैले भन्नु भयो: त्यसले सत्य भन्यो” । (यस हदीसलाई पाँचौंले वर्णन गरेका छन्, र इमाम तिर्मिजीले यसलाई विश्वासनीय पनि भनेका छन् ।)

त्यस युगका हाफिज, न्यायधीशहरूका नायक अबुल् फजल अहमद बिन अली बिन हज्ज अल् केनानी अल् असकलानी अल् मिस्री अल्लाह उनलाई सदैव भलाईमा राखुन् जुन यस किताबको संकलनकर्ता हुन् उनले भन्नु भयो: यो पहिलो भागको अन्त्य हो, र यो यस किताबको आधा भाग पनि हो, र उनको भनाई छ कि: १२/३/८२७ हिज्रीमा यसलाई लेखेर सम्पन्न गरें । र यो पूजा आराधनाबारे कुरा र निर्देशनहरूको चौथाइको अन्तिम भाग हो । अब यस पश्चात किताबुल् बुयूअ् अर्थात व्यापार अन्तर्गत कुरा आरम्भ हुन्छ । र सदैव अल्लाहको अपार शान्ति र दया अवतरित होस् हाम्रो नायक मुहम्मद सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लममाथि र उहाँका घर परिवार र समस्त साथीहरूमाथि । अल्लाह यसको लेखक र लेखकको माता पितालाई र समस्त मुसलमानहरूलाई क्षमा प्रदान गरुन्, र अल्लाह हामीहरूको सहायताको लागि पर्याप्त छ, र त्यो

حَبَسْتَنِي " { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

٦٤٧- وَعَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ الْحَجَّاجِ

بْنِ عَمْرٍو الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : { مَنْ كُسِرَ، أَوْ عُرِجَ، فَقَدَ حَلَّ وَعَلَيْهِ الْحُجُّ مِنْ قَابِلٍ، قَالَ عِكْرِمَةُ فَسَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ وَأَبَا هُرَيْرَةَ عَنْ ذَلِكَ؟ فَقَالَا: صَدَقَ { رَوَاهُ الْخُمْسَةُ، وَحَسَنَهُ التِّرْمِذِيُّ .

قَالَ مُصَنِّفُهُ حَافِظُ الْعَصْرِ قَاضِي

الْقَضَاةِ أَبُو الْفَضْلِ؛ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ حَجْرٍ الْكِنَانِيُّ الْعَسْقَلَانِيُّ الْمِصْرِيُّ أَبْفَاهُ اللَّهُ فِي خَيْرٍ: آخِرُ الْجُزْءِ الْأَوَّلِ. وَهُوَ النَّصْفُ مِنْ هَذَا الْكِتَابِ الْمُبَارَكِ قَالَ: وَكَانَ الْفَرَاغُ مِنْهُ فِي ثَانِي عَشَرَ شَهْرٍ رَبِيعِ الْأَوَّلِ سَنَةِ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ وَثَمَانِمِائَةٍ، وَهُوَ آخِرُ "رَبِيعِ الْعِبَادَاتِ"، وَيَتْلُوهُ كِتَابُ الْبُيُوعِ. وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ تَسْلِيمًا كَثِيرًا دَائِمًا أَبَدًا، غَفَرَ اللَّهُ لِكَاتِبِهِ، وَلِوَالِدَيْهِ، وَلِكُلِّ

सर्वोत्कृष्ट संरक्षक हो ।

७- व्यापार (खरिद विक्री) को वर्णन

अध्याय: व्यापारका शर्तहरू र त्यसका
निषेधित थरीहरूको वर्णन

६४८- र हजरत रेफाआ बिन राफेअ रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमसित सोधियो कि: कुन कमाइ चाहिँ राम्रो हुन्छ त उहाँले भन्नु भयो: “मान्छेको आफ्नो हातको कमाइ, र त्यो व्यापार जुन क्षलकपटबाट पवित्र होस्” । (यस हदीसलाई बज्जारले वर्णन गरेका छन्, र हाकिमले सही भनेका छन् ।)

६४९- र हजरत जाविर बिन अब्दुल्लाह रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: उनले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई मक्का विजय गरिएको साल भन्दै सुने जबकि उहाँ मक्कामा थिए कि: “नि:सनदेह अल्लाह र अल्लाहका रसूलले मदिरा मृतक, सुँगुर र मूर्तिको खरिद विक्रीलाई अवैध गरेका छन् । त भनियो: हे अल्लाहका रसूल ! मृतकको बोसोको बारेमा तपाईंको के विचार छ किनकि त्यसद्वारा डुंगाहरूलाई लेप लगाइन्छ, र चर्मलाई चिल्लो गरिन्छ, र मानिसहरू त्यसलाई जलाएर प्रकाश प्राप्त गर्छन् ? त उहाँले भन्नु भयो: होइन, त्यो अवैध छ, अनि यसै समय रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: अल्लाह यहूदीहरूलाई विनष्ट गरुन्, किनकि जब अल्लाहले उनीहरूमाथि त्यसको बोसोलाई हराम र अवैध गर्‍यो त उनीहरूले त्यसलाई पग्लाएर विक्री गरे, अनि त्यसलाई विक्री गरेर पाएको पैसालाई खाए” । (बुखारी, मुस्लिम)

المُسْلِمِينَ وَحَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ.

۷- كِتَابُ الْبَيْعِ

بَابُ شُرُوطِهِ وَمَا نُهِيَ عَنْهُ مِنْهُ

٦٤٨ - عَنْ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ

النَّبِيَّ ﷺ سُئِلَ: أَيُّ الْكَسْبِ أَطْيَبُ؟

قَالَ: { عَمَلُ الرَّجُلِ بِيَدِهِ، وَكُلُّ بَيْعٍ

مَبْرُورٍ } رَوَاهُ الْبَزَّازُ، وَصَحَّحَهُ الْحَاكِمُ.

٦٤٩ - وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ -

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا-؛ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ

ﷺ يَقُولُ عَامَ الْفَتْحِ، وَهُوَ بِمَكَّةَ: { إِنَّ

اللَّهَ وَرَسُولَهُ حَرَّمَ بَيْعَ الْخَمْرِ، وَالْمَيْتَةِ،

وَالْخِنْزِيرِ، وَالْأَصْنَامِ. فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ

! أَرَأَيْتَ شُحُومَ الْمَيْتَةِ، فَإِنَّهُ تُطْلَى بِهَا

السُّفُنُ، وَتُدْهَنُ بِهَا الْجُلُودُ، وَيَسْتَصْبَحُ بِهَا

النَّاسُ؟ فَقَالَ: " لَا. هُوَ حَرَامٌ "، ثُمَّ قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عِنْدَ ذَلِكَ: " قَاتَلَ اللَّهُ

الْيَهُودَ، إِنَّ اللَّهَ لَمَّا حَرَّمَ عَلَيْهِمْ شُحُومَهَا

جَمَلُوهُ، ثُمَّ بَاعُوهُ، فَأَكَلُوا ثَمَنَهُ { مُتَّفَقٌ

عَلَيْهِ .

६५०- र हजरत इब्ने मसऊद रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: मैले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई भन्दै सुनेको छु कि: “जब खरिद विक्री गर्ने मान्छेहरूबीच विवाद भइहालोस् र उनीसित प्रमाण नहोस् त सामान विक्री गर्ने मान्छेको कुरालाई नै सत्य मानिन्छ वा दुवै यस खरिद विक्रीलाई छाडिदिउन्” । (यस हदीसलाई पाँचौले वर्णन गरेका छन्, र हाकिमले यसलाई सही भनेका छन् ।)

६५१- र हजरत अबू मसऊद रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले कुकुरलाई विक्री गरिएको राशि, र व्यश्यावृत्तिबाट कमाइएको पैसा, र ज्योतिषीको कमाइलाई अवैध गरेका छन्” । (बुखारी, मुस्लिम)

६५२- र हजरत जाबिर विन अब्दुल्लाह रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “उनी आफ्नो थाकेको ऊँटमाथि सवार भएर यात्रा गरिरहेका थिए, अनि त्यसलाई छाडिदिने मन बनाए, त उनी भन्छन् कि: यसै समय मेरो पछाडिबाट नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम आउनु भयो, अनि उहाँले मेरो लागि दुआ गरेर मेरो ऊँटलाई हान्नु भयो, अनि त्यो थाकेको ऊँट यति तीव्र गतिले हिँड्न थाल्यो जति तीव्रताले त्यो कहिले पनि हिँडेको थिएन, अनि उहाँले भन्नु भयो: यसलाई मसित एक ऊकीयामा (चाँदीको चालिस रुपैयाँमा) विक्री गरिदेऊ । त मैले भेनें: म यसलाई विक्री गर्दैन । अनि उहाँले पुनः भन्नु भयो: यसलाई मसित विक्री गरिदेऊ । अनि मैले एक ऊकीयामा विक्री गरिदिँएँ, र यो

६५० - وَعَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: { إِذَا اِخْتَلَفَ الْمُتَبَايِعَانِ لَيْسَ بَيْنَهُمَا بَيِّنَةٌ، فَالْقَوْلُ مَا يَقُولُ رَبُّ السَّلْعَةِ أَوْ يَتْتَارِكَانِ { رَوَاهُ الْحَمْسَةُ، وَصَحَّحَهُ الْحَاكِمُ .

६५१ - وَعَنْ أَبِي مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَنَّ

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ ثَمَنِ الْكَلْبِ، وَمَهْرِ الْبَغِيِّ، وَحُلْوَانِ الْكَاهِنِ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६५२ - وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ -

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا-؛ { أَنَّهُ كَانَ يَسِيرُ عَلَى جَمَلٍ لَهُ أَعْيَا. فَأَرَادَ أَنْ يُسَيِّبَهُ. قَالَ: فَلَحِقَنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَعَا لِي، وَضَرَبَهُ، فَسَارَ سَيْرًا لَمْ يَسِرْ مِثْلَهُ، قَالَ: " بَعْنِيهِ بِوَقِيَّةٍ " فُلْتُ: لَا. ثُمَّ قَالَ: " بَعْنِيهِ " فَبِعْتُهُ بِوَقِيَّةٍ، وَاشْتَرَطْتُ حُمْلَانَهُ إِلَى أَهْلِي، فَلَمَّا بَلَغَتْ أَتَيْتُهُ بِالْجَمَلِ، فَفَقَدَنِي ثَمْنَهُ، ثُمَّ رَجَعْتُ فَأَرْسَلْتُ فِي أَثْرِي. فَقَالَ: "

शर्त पनि लगाएँ कि म यसमाथि सवार भएर आफ्नो घरपरिवारसम्म जान्छु । अनि जब म आफ्नो घर पुगिहालें त ऊँटलाई लिएर उहाँको पासमा आएँ, त उहाँले मलाई त्यसको नगद मूल्य चुक्ता गर्नु भयो । अनि जब म फर्केर आएँ त उहाँले मेरो पछाडि मेरो ऊँटलाई पठाइदिनु भयो र भन्नु भयो: के तिमी यो सोच्दछौ कि मैले तिम्रो ऊँटको मूल्यलाई कम गरें ताकि तिम्रो ऊँट लिइहालूँ, ल तिम्रो ऊँट पनि लेऊ र त्यसको पैसा पनि, दुवै तिम्रो भयो” । (बुखारी, मुस्लिम)

६५३- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: “हामीमध्ये एउटा मान्छेले आफ्नो मुदब्बर♦ दासलाई स्वतन्त्र गऱ्यो जसबाहेक त्यससित अन्य कुनै सम्पत्ति थिएन, त नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले त्यस दासलाई बोलाएर त्यसलाई विक्री गरिदिनु भयो” । (बुखारी, मुस्लिम)

६५४- र हजरत मैमूना नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमकी स्वास्नी रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “एउटा मूसो घीमा खसेर मर्यो, त नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमसित यसबारेमा सोधियो । त उहाँले भन्नु भयो: त्यसलाई र त्यसको वरिपरि भएको घीलाई फालिदेऊ, र बाँकीलाई खाऊ” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन्, र अहमद एवं नेसाईले यति अभिवृद्धि वर्णन गरेका छन्: “सुकेको (जमेको) घीमा” ।)

६५५- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जब कुनै मूसो घीमा खसोस्, त यदि घी जमेको होस् भने त्यस मूसोलाई र त्यसको वरिपरि भएको घीलाई फालिदेऊ (र बाँकीलाई खाऊ), र

أَتْرَانِي مَا كَسْتِكَ لِأَخَذَ جَمَلِكَ؟ خُذْ
جَمَلَكَ وَدَرَاهِمَكَ. فَهُوَ لَكَ { مُتَّفَقٌ
عَلَيْهِ، وَهَذَا السِّيَاقُ لِمُسْلِمٍ .

६५३ - وَعَنْهُ قَالَ: { أَعْتَقَ رَجُلٌ مِنَّا
عَبْدًا لَهُ عَن دُبُرٍ لَمْ يَكُنْ لَهُ مَالٌ غَيْرُهُ.
فَدَعَا بِهِ النَّبِيُّ ﷺ فَبَاعَهُ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

६५४ - وَعَنْ مَيْمُونَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ -
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَرَضِيَ عَنْهَا-؛ {
أَنَّ فَارَةً وَقَعَتْ فِي سَمْنٍ، فَمَاتَتْ فِيهِ،
فَسَأَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْهَا. فَقَالَ: " أَلْقُوهَا
وَمَا حَوْلَهَا، وَكُلُوهُ " { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .
وَزَادَ أَحْمَدُ. وَالنَّسَائِيُّ: فِي سَمْنٍ جَامِدٍ .

६५५ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { إِذَا وَقَعَتْ الْفَارَةُ
فِي السَّمْنِ، فَإِنْ كَانَ جَامِدًا فَأَلْقُوهَا وَمَا
حَوْلَهَا، وَإِنْ كَانَ مَائِعًا فَلَا تَقْرُبُوهُ { رَوَاهُ

♦ मुदब्बर: त्यो दास जस दाससित त्यसको मालिकले भनेको होस् कि मेरो मृत्यु पश्चात तिमी स्वतन्त्र भइहाल्छौ ।

यदि घी बग्ने खालको होस् त त्यसको समीप पनि नजाऊ अर्थात् समस्त घीलाई फालिदेऊ” । (यस हदीसलाई अहमद र अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन्, तर इमाम बुखारी र अबू हातिमले यस हदीसमाथि वहम (गुमान) हुने हुकुम लगाएको छन् ।)

६५६- र हजरत अबू जुबैरको भनाई छ कि: मैले हजरत जाबिरसित बिरालो र कुकुरलाई विक्री गरिएको पैसाको बारेमा सोधे त उनले भने: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले यसबाट ढाँटनु भएको छ” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन्, र नेसाईले यति वृद्धि वर्णन गरेका छन्: “शिकारी कुकुर बाहेक” ।)

६५७- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “मेरो पासमा हजरत बरीरह आएर भनिन्: मैले आफ्नो मालिकसित ९ ऊकियमा लिखत गरेको छु कि म प्रत्येक वर्ष एक ऊकीया दिएर स्वतन्त्र भइहाल्छु, यसर्थ यस कुरामा मेरो सहायता गर्नुस् । त मैले भनें: यदि तिम्रो मालिकलाई यो मन परोस् कि म त्यसको पूर्ण रकम एकै चोटि चुक्ता गरिहालूँ र तिम्रो विलायत* मेरो लागि भइहालोस् भने म यस्तो गर्नुको लागि तयार छु । त हजरत बरीरह आफ्नो परिवारतिर गइन्, र उनीलाई यस कुरोबाट अवगत गराइन्, त उनीहरू यसको इन्कारी भए, त उनी त्यहाँबाट फर्केर आइन् यस अवस्थामा कि रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम वसेका थिए । त उनले भनिन्: मैले यो कुरा उनीमाथि पेश गरेँ तर उनीहरूले यसको इन्कारी भए र भने कि: विलायत उनीहरूकै लागि रहन्छ । त नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले यस कुरालाई सुने, र हजरत

أَحْمَدُ، وَأَبُو دَاوُدَ، وَقَدْ حَكَمَ عَلَيْهِ
الْبُخَارِيُّ وَأَبُو حَاتِمٍ بِالْوَهْمِ .

६५६ - وَعَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ قَالَ: سَأَلْتُ

جَابِرًا عَنْ ثَمَنِ السَّنُورِ وَالْكَلْبِ؟ فَقَالَ: {
زَجَرَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ ذَلِكَ} رَوَاهُ مُسْلِمٌ.

وَالنَّسَائِيُّ وَزَادَ: {إِلَّا كَلْبَ صَيْدٍ}.

६५७ - وَعَنْ عَائِشَةَ - رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهَا - قَالَتْ: {جَاءَتْنِي بَرِيرَةٌ، فَقَالَتْ:

كَاتَبْتُ أَهْلِي عَلَى تِسْعِ أَوْاقٍ، فِي كُلِّ
عَامٍ أَوْقِيَّةً، فَأَعِينَنِي. فَقُلْتُ: إِنَّ أَحَبَّ

أَهْلِكَ أَنْ أَعِدَّهَا لَهُمْ وَيَكُونَ وَلَاؤُكَ لِي
فَعَلْتُ، فَذَهَبَتْ بَرِيرَةٌ إِلَى أَهْلِهَا. فَقَالَتْ

لَهُمْ؛ فَأَبَوْا عَلَيْهَا، فَجَاءَتْ مِنْ عِنْدِهِمْ،

وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَالِسٌ. فَقَالَتْ: إِنِّي قَدْ

عَرَضْتُ ذَلِكَ عَلَيْهِمْ فَأَبَوْا إِلَّا أَنْ يَكُونَ

الْوَلَاءُ لَهُمْ، فَسَمِعَ النَّبِيُّ ﷺ، فَأَخْبَرَتْ

عَائِشَةُ النَّبِيَّ ﷺ. فَقَالَ: خُذِيهَا

وَاشْتَرِي لَهُمُ الْوَلَاءَ، فَإِنَّمَا الْوَلَاءُ لِمَنْ

* विलायत: दास र त्यसलाई स्वतन्त्र गर्ने मान्छेबीचको रिश्तालाई भन्छन्, जसको लाभ यो हो कि दासको मरणोपरान्त त्यसको वारिस त्यसलाई स्वतन्त्र गर्ने मान्छे नै हुन्छ ।

आइशाले यस कुराको पूर्ण विवरण उहाँलाई बताउनु भयो, त उहाँले भन्नु भयो: उनलाई लिइहाल र उनीहरूसित विलायतको शर्त लगाइदिनु, किनकि विलायत उसैको लागि हुन्छ जुन दासलाई स्वतन्त्र गर्छ, त हजरत आइशाले उहाँले भनेको जस्तै गरिन् । अनि रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम मानिसहरूबीच उभेर अल्लाहको प्रशंसा गरे पश्चात भने: तत्पश्चात, मानिसहरूलाई के भएको छ कि यस्ता शर्तहरू लगाउँछन् जुन महान अल्लाहको ग्रन्थमा छैन, र जुन शर्त अल्लाहको किताबमा छैन त्यो अमान्य छ, चाहे त्यो सय शर्त किन नहोस्, अल्लाहको फैसला सत्य छ, र अल्लाहका शर्तहरू परिपूर्ण र सुदृढ छन्, र निःसन्देह विलायत त्यसैको लागि छ जसले स्वतन्त्र गर्छ” । (बुखारी, मुस्लिम, र वर्णित शब्द बुखारीका हुन् ।)

र मुस्लिममा छ कि: “त्यसलाई किनीहाल र स्वतन्त्र गरिहाल, र उनीसित विलायतको शर्त लगाइदिनु” ।

६५८- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “हजरत उमरले उम्मे वलदलाई ♦ विक्री गर्नुबाट मनाही गर्नु भयो, र भन्नु भयो: त्यसलाई नत विक्री गरिन्छ नत त्यसलाई उपहारमा दिइन्छ, नत विरासतमा बाँटिन्छ, यसर्थ त्यसको मालिक त्यससित लाभान्वित होस् त्यसको मालिकको मृत्यु पश्चात त्यो स्वतन्त्र भइहाल्छे” । (यस हदीसलाई मालिक र बैहकीले वर्णन गरेका छन्, र भनेका छन् कि: केही वर्णनकर्ताहरूले यसलाई मरफूअ भनेका छन् तर यो मात्र गुमान हो ।)

६५९- र हजरत जाबिर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “हामी आफ्ना उम्मे वलद

أَعْتَقَ فَفَعَلْتَ عَائِشَةُ، ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي النَّاسِ خَطِيْبًا فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ. ثُمَّ قَالَ: " أَمَّا بَعْدُ، مَا بَالُ رِجَالٍ يَشْتَرِطُونَ شُرُوطًا لَيْسَتْ فِي كِتَابِ اللَّهِ وَعَبْلِ مَا كَانَ مِنْ شَرْطٍ لَيْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ فَهُوَ بَاطِلٌ، وَإِنْ كَانَ مِائَةَ شَرْطٍ، فَضَاءُ اللَّهِ أَحَقُّ، وَشَرْطُ اللَّهِ أَوْثَقُ، وَإِنَّمَا الْوَلَاءُ لِمَنْ أَعْتَقَ " { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَاللَّفْظُ لِلْبُخَارِيِّ .

وَعِنْدَ مُسْلِمٍ فَقَالَ: { اشْتَرِيهَا وَأَعْتِقِيهَا وَاشْتَرِطِي لَهُمُ الْوَلَاءَ }

६०८ - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: { نَهَى عُمَرُ عَنْ بَيْعِ أُمَّهَاتِ الْأَوْلَادِ فَقَالَ: لَا تِبَاعُ، وَلَا تُوهَبُ، وَلَا تُورَثُ، لَيْسَتْ مَتَّعَ بِهَا مَا بَدَأَ لَهُ، فَإِذَا مَاتَ فَهِيَ حُرَّةٌ } رَوَاهُ مَالِكٌ، وَالْبَيْهَقِيُّ، وَقَالَ: رَفَعَهُ بَعْضُ الرُّوَاةِ، فَوَهُم .

६०९ - وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { كُنَّا

♦ उम्मे वलद: त्यो दासी जसको पेटबाट त्यसको मालिकको बच्चा जन्मेको होस् ।

दासीहरूलाई विक्री गर्दथेँ यस्तो अवस्थामा कि नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम जीवित नै थिए, र हामी यसलाई कुनै दोषयुक्त कुरा मान्दैनथेँ” । (यस हदीसलाई नेसाई, इब्ने माजा र दारकुत्नीले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बानले सही भनेका छन् ।)

६६०- र हजरत जाविर बिन अब्दुल्लाह रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “आवश्यकताभन्दा बढी भएको पानीलाई विक्री गर्नुबाट नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले मनाही गरेका छन्” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन्, र अर्को हदीसमा यति वृद्धि वर्णन गरेका छन्: “र ऊँटको सम्भोगको पैसाबाट पनि” ।)

६६१- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले ऊँटको सम्भोगको पैसा लिनुलाई अवैध गरेका छन्” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

६६२- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले गर्भमा भएको बच्चालाई विक्री गर्नुबाट मनाही गरेका छन्, र यसको विक्री अनभिज्ञकालमा गरिन्थ्यो, र यो यसरी कि मान्छे ऊँटनीलाई यस शर्तमा खरिद गन्थ्यो कि त्यो यस ऊँटनीको मूल्य त्यस समय चुक्ता गर्नेछ, जब त्यो त्यसको गर्भमा भएको बच्चालाई जन्माओस्, अनि जन्मिएको बच्चा पनि बच्चालाई जन्माओस्” । (बुखारी, मुस्लिम, र वर्णित शब्द बुखारीका हुन् ।)

نَبِيْعُ سَرَارِنَا، اُمَمَاتِ الْاَوْلَادِ، وَالنَّبِيِّ ﷺ حَيًّا، لَا نَرَى بِذَلِكَ بَأْسًا { رَوَاهُ النَّسَائِيُّ، وَابْنُ مَاجَهَ وَالِدَّارْقُطَنِيُّ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ .

६६० - وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: { نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ بَيْعِ فَضْلِ الْمَاءِ } رَوَاهُ مُسْلِمٌ . وَزَادَ فِي رِوَايَةٍ: { وَعَنْ بَيْعِ ضِرَابِ الْجَمَلِ } .

६६१ - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: { نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ عَسَبِ الْفَحْلِ } رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

६६२ - وَعَنْهُ؛ { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنْ بَيْعِ حَبْلِ الْحَبَلَةِ، وَكَانَ بَيْعًا يَتْبَاعُهُ أَهْلُ الْجَاهِلِيَّةِ: كَانَ الرَّجُلُ يَبْتَاغُ الْجُرُورَ إِلَى أَنْ تُنْتَجَ النَّاقَةُ، ثُمَّ تُنْتَجُ الَّتِي فِي بَطْنِهَا } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ ، وَاللَّفْظُ لِلْبُخَارِيِّ .

६६३ - وَعَنْهُ؛ { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

६६३- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले विलायतलाई विक्री गर्नुबाट मनाही गरेका छन्” । (बुखारी, मुस्लिम)

६६४- र हजरत अबू हरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले कंकरी फालेर खरिद विक्री गर्नुबाट रोकेका छन्, र क्षलकपट भएको खरिद विक्रीबाट रोकेका छन्” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

६६५- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले पनि कुनै खाने कुरा खरिद गरोस् त त्यो तबसम्म त्यसलाई विक्री नगरोस् जबसम्म त्यसको माप तौल नगरोस्” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

६६६- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले एउटै खरिद अथवा विक्रीमा दुई खरिद विक्री गर्नुबाट मनाही गरेका छन्” । (यसलाई अहमद र नेसाईले वर्णन गरेका छन्, र तिर्मिजी एवं इब्ने हिब्बानले यसलाई सही भनेका छन्, र अबू दाऊदमा छ कि: “जसले एउटा सामानको दुई मूल्य निर्धारित गर्‍यो त त्यो याता कम मूल्यलाई लेओस् वा यो सूदव्याज भयो” ।)

६६७- र हजरत अमर बिन शुअैब आफ्नो बुवा बाजेको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “ श्रृण र खरिदविक्री एकैसाथ र एउटा खरिद विक्रीमा दुई शर्त वैध छैन, नत कुनै बस्तुलाई बिना नियन्त्रित गरिकन् त्यसको नाफा लिनु नै जायज छ, र नत त्यस बस्तुको विक्री नै जायज छ जुन तिम्रो पासमा छैन” । (यस हदीसलाई पाचैले वर्णन

نَهَى عَنْ بَيْعِ الْوَلَاءِ، وَعَنْ هَيْبَتِهِ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

۶۶۴ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: {

نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ بَيْعِ الْحِصَاةِ، وَعَنْ بَيْعِ الْغَرْرِ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

۶۶۵ - وَعَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

قَالَ: { مَنْ اشْتَرَى طَعَامًا فَلَا يَبِيعُهُ حَتَّى يَكْتَالَهُ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

۶۶۶ - وَعَنْهُ قَالَ: { نَهَى رَسُولُ

اللَّهِ ﷺ عَنْ بَيْعَتَيْنِ فِي بَيْعَةٍ { رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَالنَّسَائِيُّ، وَصَحَّحَهُ التِّرْمِذِيُّ، وَابْنُ حِبَّانَ. وَلَا يُبَى دَاوُدَ: { مَنْ بَاعَ بَيْعَتَيْنِ فِي بَيْعَةٍ فَلَهُ أَوْكُسُهُمَا، أَوْ الرَّبَا {.

۶۶۷ - وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ،

عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { لَا يَجِلُّ سَلْفٌ وَبَيْعٌ وَلَا شَرْطَانِ فِي

بَيْعٍ، وَلَا رِبْحٌ مَا لَمْ يُضْمَنْ، وَلَا بَيْعٌ مَا لَيْسَ عِنْدَكَ { رَوَاهُ الْحُمْسِيُّ، وَصَحَّحَهُ

التِّرْمِذِيُّ، وَابْنُ خُزَيْمَةَ، وَالْحَاكِمُ. وَأَخْرَجَهُ

गरेका छन्, र यसलाई तिर्मिजी, इब्ने खुजैमा र हाकिमले सही भनेका छन् । र उलूमल् हदीस नामक किताबमा अबू हनीफाको माध्यमले यसै अमरको हदीसलाई निम्न शब्दले वर्णन गरेका छन्: “उहाँले एकैसाथ खरिद विक्री र शर्त लगाउनुबाट मनाही गरेका छन्” । र यस्तै सनदले तब्रानीले अवसतमा वर्णन गरेका छन्, तर यो हदीस (गरिब) अपरिचित छ ।)

६६८- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले बयानाको माध्यमले खरिद विक्री गर्नुबाट मनाही गरेका छन्” । (यसलाई मालिकले वर्णन गरेका छन्, र भनेका छन् कि: यो हदीस मलाई अमर बिन शुअैबको माध्यमले पुगेको छ ।)

६६९- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “मैले बजारबाट तेल किनें, र जब मेरो सौदा पक्का भयो अर्थात किन्ने प्रक्रिया पूर्ण भयो, त मलाई यस्तो मान्छे मिल्यो जुन मलाई यसको राम्रो नाफा दिइरहेको थियो, त मैले यो मन बनाएँ कि त्यस मान्छेसित हात मिलाएर कुरा पक्का गरिहालूँ, त कसैले मेरो पछाडिबाट मेरो हातलाई समात्यो, त जब मैले पल्टेर हेरें त उनी जैद बिन साबित थिए, त उनले मसित भने: जताबाट किनेका छौ त्यतै विक्री नगर यहाँसम्म कि त्यस सौदालाई आफ्नो घरसम्म पुऱ्याइहाल, किनकि रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले यस कुराबाट मनाही गरेका छन् कि जताबाट सामान किनियोस् त्यतै विक्री पनि गरियोस्, बरु त्यसलाई व्यवसायी तबसम्म नबेचोस् जबसम्म त्यसलाई आफ्नो घर नपुऱ्याओस्” । (यस हदीसलाई अहमद र अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन्, र शब्द अबू दाऊदका

في " عُلُومِ الْحَدِيثِ " مِنْ رِوَايَةِ أَبِي حَنِيفَةَ، عَنْ عَمْرِو الْمَدْكُورِ بِلَفْظٍ: " نَهَى عَنْ بَيْعٍ وَشَرْطٍ " وَمِنْ هَذَا الْوَجْهِ أَخْرَجَهُ الطَّبْرَانِيُّ فِي " الْأَوْسَطِ " وَهُوَ غَرِيبٌ .

٦٦٨ - وَعَنْهُ قَالَ: { نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ بَيْعِ الْعُرْبَانِ } رَوَاهُ مَالِكٌ، قَالَ: بَلَّغَنِي عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، بِهِ .

٦٦٩ - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: { ابْتَعْتُ زَيْتًا فِي السُّوقِ، فَلَمَّا اسْتَوْجَبْتُهُ لِقَيْبِي رَجُلٌ فَأَعْطَانِي بِهِ رِيحًا حَسَنًا، فَأَرَدْتُ أَنْ أَضْرِبَ عَلَى يَدِ الرَّجُلِ، فَأَخَذَ رَجُلٌ مِنْ خَلْفِي بِدِرَاعِي، فَالْتَفَتُ، فَإِذَا هُوَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ، فَقَالَ: لَا تَبِعْهُ حَيْثُ ابْتَعْتَهُ حَتَّى تَحُوزَهُ إِلَى رَحْلِكَ؛ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى أَنْ تُبَاعَ السَّلْعُ حَيْثُ تُبْتَاغُ، حَتَّى يَحُوزَهَا التُّجَّارُ إِلَى رِحَالِهِمْ } رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَأَبُو دَاوُدَ وَاللَّفْظُ لَهُ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ

हुन्, र इब्ने हिब्बान एवं हाकिमले यसलाई सही पनि भनेका छन् ।)

६७०- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: “मैले भने हे अल्लाहको रसूल ! म बकीअ नामक स्थानमा विक्री गर्छु, त म दिनारमा विक्री गरी दिरहममा भुक्तानी लिन्छु, त कहिले दिरहममा विक्री गरेर दिनारमा असूलदछु अर्थात यसको सट्टामा त्यो र त्यसको सट्टामा यसलाई लिन्छु ? त रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: यदि त्यसै दिनको भाउ अनुकूल होस् र विक्रेता र खरिदारको बिछोडभन्दा अघि कसैमाथि कसैको हक बाँकी नरहोस् भने यसमा कुनै दोष छैन” । (यस हदीसलाई पाँचौले वर्णन गरेका छन्, र हाकिमले यसलाई सही भनेका छन् ।)

६७१- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले नजश[♦] विक्रीबाट मनाही गरेका छन्” । (बुखारी, मुस्लिम)

६७२- र हजरत जाविर बिन अब्दुल्लाह रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले मुहाकला,[•] र मुजाबना,^{*} र मुखावरा,[▲] र वैअे इस्तिस्नाबाट[∇] मनाही गरेका छन्, तर वैअे इस्तिस्नालाई यस अवस्थामा वैध भनेका छन्

وَالْحَاكِمُ .

६७० - وَعَنْهُ قَالَ: { قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنِّي أبيعُ بِالْبَقِيعِ، فَأبيعُ بِالَدَّنَانِيرِ وَأأخذُ الدَّرَاهِمَ، وَأبيعُ بِالَدَّرَاهِمِ وَأأخذُ الدَّنَانِيرَ، أَخذُ هَذَا مِنْ هَذِهِ وَأُعْطِي هَذِهِ مِنْ هَذَا؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: لَا بَأْسَ أَنْ تَأْخُذَهَا بِسَعْرِ يَوْمِهَا مَا لَمْ تَتَمَرَّقَا وَيَبِينَكُمَا شَيْءٌ } رَوَاهُ الْخُمْسَةُ، وَصَحَّحَهُ الْحَاكِمُ .

६७१ - وَعَنْهُ قَالَ: { نَهَى ﷺ عَنِ النَّجْشِ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६७२ - وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا-؛ { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنِ الْمُحَاقَلَةِ، وَالْمُزَابَنَةِ، وَالْمُخَابَرَةِ، وَعَنِ الثُّنْيَا، إِلَّا أَنْ تُعْلَمَ } رَوَاهُ الْخُمْسَةُ

♦ नजश: कुनै मान्छेलाई सामान किन्नु छैन तर त्यसले सामानको विशेषता वर्णन गरी त्यसको मूल्यमा अभिवृद्धि गरिदिन्छ त यसै कार्यलाई नजश भनिन्छ ।

• मुहाकला: बालामा लागेको अनाजलाई गल्लाबाट विक्री गर्नु ।

* मुजाबना: रुखमा लागेको फललाई सुकेको परिपक्व फलबाट विक्री गर्नु ।

▲ मुखावरा: जमिनको मालिक आफ्नो जमिनलाई कसैलाई यस शर्तमा देओस् कि फलानो भागको उब्जन म लिन्छु र फलानो भागको तिमी लिनेछौ ।

∇ वैअे इस्तिस्ना: मान्छे भनोस् कि फलाना वस्तु विक्री गर्छु त्यसको यति भाग बाहेक र त्यो त्यस बाँकी बच्ने भागलाई स्पष्ट नगरोस् ।

जब त्यो अज्ञात नहोस्” । (यस हदीसलाई इब्ने माजा बाहेक पाँचौले वर्णन गरेका छन्, र तिर्मिजीले यसलाई सही भनेका छन् ।)
 ६७३- र हजरत अनस रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले मुहाकला, र मुखाजरा, ♦ र मुलामसा, • र मुनाबजा, * र मुजाबनाबाट रोकेका छन्” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

६७४- र हजरत ताऊस इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “बाहिरावाट आएको व्यापारीलाई अगाडि गएर बाटैमा नमिल्नु, नत कुनै शहरी कुनै गाउँलेको सामानलाई विक्री नै गरोस् । त मैले इब्ने अब्बाससित भनें: कुनै शहरी कुनै गाउँलेको सामान विक्री नगरोस्को अर्थ के हो ? त उनले भने: यसको अर्थ हो कि: शहरी गाउँलेको दलाल नबनोस्” । (बुखारी, मुस्लिम, र वर्णित शब्द बुखारीका हुन् ।)

६७५- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “बाहिरावाट खाद्य पदार्थ ल्याउनेहरूसित अगाडि गएर नमिल, त जुन अगाडि गएर त्यसबाट मिलेर कुनै वस्तु खरिद गयो, त जब त्यस सामानको मालिक बजारमा आउँछ त त्यसलाई अख्तियार हुन्छ । अर्थात बजारमा आए पश्चात त्यो त्यस विक्री गर्ने कार्यलाई भंग गर्न सक्छ र त्यसलाई निरंतरता पनि

إِلَّا ابْنَ مَاجَةَ، وَصَحَّحَهُ التِّرْمِذِيُّ .

۶۷۳ - وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: {

نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْمُحَاقَلَةِ، وَالْمُخَاضِرَةِ، وَالْمَلَامَسَةِ، وَالْمُنَابَذَةِ، وَالْمُرَابَنَةِ { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

۶۷۴ - وَعَنْ طَاوُسٍ، عَنِ ابْنِ

عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { لَا تَلَقُّوا الرُّكْبَانَ، وَلَا يَبِيعُ حَاضِرٌ لِبَادٍ . } قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ: مَا قَوْلُهُ: " وَلَا يَبِيعُ حَاضِرٌ لِبَادٍ؟ " قَالَ: لَا يَكُونُ لَهُ سِمْسَارًا { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ وَاللَّفْظُ لِلْبُخَارِيِّ .

۶۷۵ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { لَا تَلَقُّوا الْجُلَبَ، فَمَنْ تَلَّقِيَ فَاشْتَرِيَ مِنْهُ، فَإِذَا أَتَى سَيِّدَهُ السُّوقَ فَهُوَ بِالْحِيَارِ { . رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

♦ मुखाजरा: फल र खाद्य पदार्थलाई पाक्नुभन्दा अघि नै विक्री गर्नु ।

• मुलामसा: वस्तुलाई स्पर्श गरेर खरिद र विक्री गर्नु ।

♣ मुनाबजा: खरिद विक्री गर्ने मान्छेहरू वस्तुलाई फ्याँकेर खरिद विक्री गर्नु ।

दिन सकछ” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

६७६- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले मनाही गरेका छन् कि कुनै शहरी गाउँले मान्छेको सामान विक्री गरोस्, र भनेका छन्: नत तिमी दाम (मूल्य) बढाऊ, नत कुनै मान्छे आफ्नो भाइको खरिदमाथि खरिद गरोस्, नत कुनै व्यक्ति आफ्नो भाइको विवाहको प्रस्तावनामाथि प्रस्तावना नै देओस्, र नत कुनै महिला अर्को महिलाको तलाकको माँग गरोस् ताकि त्यसको अंशलाई पनि स्वयम् भोगोस्” । (बुखारी, मुस्लिम, र मुस्लिममा छ कि: “नत कुनै मान्छे आफ्नो भाइको सौदामाथि सौदा गरोस्” ।)

६७७-र हजरत अबू अय्यूब अल् अन्सारी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: मैले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई भन्दै सुनेको छु कि: “जसले आमालाई त्यसको बच्चाबाट अलग गयो, अल्लाह प्रलयको दिन त्यसलाई त्यसका आफनतीहरूबाट अलग गरिदिन्छ” । (यस हदीसलाई अहमदले वर्णन गरेका छन्, र तिर्मिजी एवं हाकिमले यसलाई सही भनेका छन्, तर यसको सनदमा वादविवाद छ, र यसको साक्षी अर्को हदीस पनि छ ।)

६७८- र हजरत अली बिन अवि तालिब रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले मलाई दुई भाइ भएका दासलाई विक्री गर्ने आदेश गरे, अनि मैले दुवैलाई अलग गरेर विक्री गरिदिँ, अनि यसलाई मैले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमसित वर्णन गरें, त उहाँले भन्नु भयो: छिटो जाऊ र दुवैलाई फर्काएर ल्याऊ, अनि दुवैलाई एकैठाउँमा विक्री गर” । (यस

६७६ - وَعَنْهُ قَالَ: { نَهَى رَسُولُ

اللَّهِ ﷺ أَنْ يَبِيعَ حَاضِرٌ لِبَادٍ، وَلَا تَنَاجَشُوا، وَلَا يَبِيعَ الرَّجُلُ عَلَى بَيْعِ أَخِيهِ، وَلَا يَخْطُبُ عَلَى خِطْبَةِ أَخِيهِ، وَلَا تُسْأَلُ الْمَرْأَةُ طَلَاقَ أُخْتِهَا لِتَكْفَأَ مَا فِي إِنْثَائِهَا { مَتَّفَقٌ عَلَيْهِ . وَلِمُسْلِمٍ: { لَا يَسْمُ الْمُسْلِمُ عَلَى سَوْمِ الْمُسْلِمِ } .

६७७ - وَعَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: { مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ وَالِدَةٍ وَوَلَدِهَا، فَرَّقَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَحَبِّتِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ } رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَصَحَّحَهُ التِّرْمِذِيُّ، وَالْحَاكِمُ، وَلَكِنْ فِي إِسْنَادِهِ مَقَالٌ. وَلَهُ شَاهِدٌ .

६७८ - وَعَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ أَبِيعَ غُلَامَيْنِ أَحْوَيْنِ، فَبِعْتُهُمَا، فَفَرَّقْتُ بَيْنَهُمَا، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: أَدْرِكُهُمَا، فَارْتَجِعْهُمَا، وَلَا تَبِعْهُمَا إِلَّا

हदीसलाई अहमदले वर्णन गरेका छन्, र यसका वर्णनकर्ताहरू सत्यवान छन्, र यसलाई इब्ने खुजैमा, इब्नुल् जारुद, र इब्ने हिब्बान, हाकिम, तब्रानी र इब्नुल् कत्तानले सही भनेका छन् ।)

६७९- र हजरत अनस बिन मालिक रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको जीवन कालमा एक चोटि मदिनाको मूल्यहरूमा निकै वृद्धि भयो, त मानिसहरूले भने: हे अल्लाहका रसूल ! महंगाइ अति धेरै भयो यसर्थ हामीहरूको लागि मूल्य निर्धारित गरिदनुस्, त रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: नि: सन्देह अल्लाह नै मूल्यलाई निर्धारित गर्नेवाला हो, र त्यो नै भाउ घटाउँछ बढाउँछ, र त्यो नै अनुकम्पा दिनेवाला हो, र मेरो यो इच्छा छ कि म अल्लाहसित यस्तो अवस्थामा साक्षातकार गरूँ कि ममाथि कसैको माल र रगतबारे कुनै प्रकारको हक नहोस् जसको त्यो मसित माँग गरोस्” । (नेसाई बाहेक यसलाई पाँचौले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बानले यसलाई सही भनेका छन् ।)

६८०- र हजरत मअ्मर बिन अब्दुल्लाह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “दोषी पापी बाहेक कोही पनि एहतेकार (मूल्य वृद्धि गर्ने उद्देश्यले खाद्य पदार्थलाई भण्डार गर्नु) गर्दैन” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

६८१-र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “ऊटनी र बाखाको थनलाई बाँधेर त्यसको दूधलाई

جَمِيعًا { رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ، وَقَدْ صَحَّحَهُ ابْنُ خُرَيْمَةَ، وَابْنُ الْجَارُودِ، وَابْنُ حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ، وَالطَّبْرَانِيُّ، وَابْنُ الْقَطَّانِ

٦٧٩ - وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه

قَالَ: { غَلَا السَّعْرُ بِالْمَدِينَةِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ النَّاسُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! غَلَا السَّعْرُ، فَسَعَّرْنَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمُسَعِّرُ، الْقَابِضُ، الْبَاسِطُ، الرَّازِقُ، وَإِنِّي لَأَرْجُو أَنْ أَلْقَى اللَّهَ -تَعَالَى-، وَلَيْسَ أَحَدٌ مِنْكُمْ يَطْلُبُنِي بِمَظْلَمَةٍ فِي دَمٍ وَلَا مَالٍ " { رَوَاهُ الْحُمْسَةُ إِلَّا النَّسَائِيَّ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ .

٦٨٠ - وَعَنْ مَعْمَرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { لَا يَخْتَكِرُ إِلَّا خَاطِئٌ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

٦٨١ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه عَنِ

النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: { لَا تَصْرُؤُوا الْإِبِلَ وَالْغَنَمَ، فَمَنْ إِبْتَاعَهَا بَعْدُ فَإِنَّهُ بِخَيْرِ النَّظَرَيْنِ بَعْدَ

रोकेर विक्री नगर, त जसले पनि यस्तो जनावर किनोस् त त्यसलाई दूध दुहे पश्चात दुई कुराको अख्तियार हुन्छ, यदि त्यो चाहोस् त त्यसलाई त्यस्तै स्वीकार गरोस्, र यदि चाहोस् त त्यस जनावरलाई एक साअ खजूरको साथ फर्काओस्” । (बुखारी, मुस्लिम)

र मुस्लिममा छ कि: “यस्तो अवस्थामा त्यसलाई तीन दिनको अख्तियार हुन्छ” । र अर्को हदीसमा छ जसलाई बुखारीले तअलीकन् वर्णन गरेका छन् कि: “त्यस जनावरको साथ एक साअ खाद्यान्न फर्काओस् जुन गहूँ नहोस्” । र बुखारी भन्छन् कि: अधिकतम् हदीसहरूमा खजूरको नै वर्णन छ ।

६८२- र हजरत इब्ने मसऊद रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “जुन व्यक्ति यस्तो बाखा किनोस् जसको थनमा दूध रोकिएको छ त त्यसलाई चाहियो कि त्यसलाई फिर्ता गरोस् र त्यसको साथमा एक साअ पनि फर्काओस्” । (यसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन्, र इस्माईलीले यति विद्धि वर्णन गरेका छन् कि: “खजूरबाट” ।)

६८३- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम एउटा अनाजको ढेरबाट गुज्रनु भयो, अनि आफ्नो हात त्यसभित्र हाल्नु भयो त शीतलता महसूस गर्नु भयो, त भन्नु भयो: हे अनाजवाला यो के यो ? त त्यसले भन्यो: यसमाथि पानी परेको थियो हे अल्लाहको रसूल । त उहाँले भन्नु भयो: यसो भए तिमिले यसलाई माथि किन गरेनौ ताकि मानिसहरू देखेर किनुन् ? त जसले पनि क्षल गयो त्यो हामीमध्येको होइन” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

أَنْ يَجْلِبَهَا، إِنْ شَاءَ أَمْسَكَهَا، وَإِنْ شَاءَ رَدَّهَا وَصَاعًا مِنْ تَمْرٍ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

وَلِمُسْلِمٍ: { فَهُوَ بِالْخِيَارِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ }

. وَفِي رِوَايَةٍ: { لَهُ، عَلَّقَهَا } الْبُخَارِيُّ: }

رَدَّ مَعَهَا صَاعًا مِنْ طَعَامٍ، لَا سَمْرَاءَ {

قَالَ الْبُخَارِيُّ: وَالتَّمْرُ أَكْثَرُ .

٦٨٢ - وَعَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رضي الله عنه قَالَ:

{ مَنْ اشْتَرَى شَاءَ مُحْفَلَةً، فَرَدَّهَا، فَلْيَرُدَّ

مَعَهَا صَاعًا { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ. وَزَادَ

الْإِسْمَاعِيلِيُّ: مِنْ تَمْرٍ .

٦٨٣ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه { أَنَّ

رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَرَّ عَلَى صُبْرَةِ طَعَامٍ،

فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِيهَا، فَنَالَتْ أَصَابِعُهُ بَلَلًا ،

فَقَالَ: " مَا هَذَا يَا صَاحِبَ الطَّعَامِ؟ "

قَالَ: أَصَابَتْهُ السَّمَاءُ يَا رَسُولَ اللَّهِ .

فَقَالَ: أَفَلَا جَعَلْتَهُ فَوْقَ الطَّعَامِ؛ كَيْ يَرَاهُ

النَّاسُ؟ مَنْ عَشَّ فَلَيْسَ مِنِّي { رَوَاهُ

مُسْلِمٌ .

६८४- र हजरत अब्दुल्लाह बिन बुरैदह आफ्नो बुवा रजिअल्लाहो अन्होको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले अँगूर टिपने समय त्यसलाई टिपेन ताकि त्यसलाई मदिरा बनाउने मान्छेलाई विक्री गरोस्, त त्यसले जानेर नर्कको आगोमा प्रवेश गर्‍यो” । (यस हदीसलाई तब्रानीले अवसतमा विश्वासनीय सनदको माध्यमले वर्णन गरेका छन् ।)

६८५- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “नाफा जमानतको प्रतिफल हो” । (यस हदीसलाई पाँचौले वर्णन गरेका छन्, र बुखारी एवं अबू दाऊदले यसलाई जईफ भनेका छन्, र तिर्मिजी, इब्ने खुजैमा, इब्नुल् जारुद, इब्ने हिब्बान, हाकिम र इब्नुल् कत्तानले यसलाई सही भनेका छन् ।)

६८६- र हजरत उरवा अल् वारकी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले उनलाई एक दिनार दिए ताकि त्यसबाट उनी एउटा कुर्बानीको जनावर वा एउटा बाखा किनुन्, अनि उनी दुई बाखा किने, अनि उनले एउटा बाखालाई एक दिनारले विक्री गरे, अनि एक दिनार र एउटा बाखा लिएर उहाँको पासमा आए, त उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले उनको लागि कल्याणको दुआ गर्नु भयो, तत्पश्चात यदि उनी माटो पनि किन्दथे भने त्यसमा पनि नाफा पाइहाल्थे” । (नेसाई

६८४ - وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ،
عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ }
مَنْ حَبَسَ الْعِنَبَ أَيَّامَ الْقَطَافِ، حَتَّى
يَبِيعَهُ مِمَّنْ يَتَّخِذُهُ حَمْرًا، فَقَدْ تَقَحَّمَ النَّارَ
عَلَى بَصِيرَةٍ { . رَوَاهُ الطَّبْرَانِيُّ فِي
الْأَوْسَطِ " بِإِسْنَادٍ حَسَنِ .

६८५ - وَعَنْ عَائِشَةَ - رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهَا - قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ }
الْحَرَاجُ بِالضَّمَانِ { رَوَاهُ الْحُمْسَةُ، وَضَعَّفَهُ
الْبُخَارِيُّ، وَأَبُو دَاوُدَ وَصَحَّحَهُ التِّرْمِذِيُّ،
وَأَبْنُ خُرَيْمَةَ، وَأَبْنُ الْجَارُودِ، وَأَبْنُ حِبَّانَ،
وَالْحَاكِمُ، وَأَبْنُ الْقَطَّانِ.

६८६ - وَعَنْ عُرْوَةَ الْبَارِقِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ }
أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَعْطَاهُ دِينَارًا يَشْتَرِي بِهِ
أُضْحِيَّةً، أَوْ شَاةً، فَاشْتَرَى شَاتَيْنِ، فَبَاعَ
إِحْدَاهُمَا بِدِينَارٍ، فَأَتَاهُ بِشَاةٍ وَدِينَارٍ، فَدَعَا
لَهُ بِالْبَرَكَةِ فِي بَيْعِهِ، فَكَانَ لَوْ اشْتَرَى تُرَابًا
لَرَبِحَ فِيهِ { رَوَاهُ الْحُمْسَةُ إِلَّا النَّسَائِيَّ .
وَقَدْ أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ ضِمْنَ حَدِيثٍ، وَلَمْ

बाहेक यसलाई पाँचौले वर्णन गरेका छन्, र इमाम बुखारीले पनि एउटा हदीस अन्तर्गत उपरोक्तका शब्दहरूभन्दा भिन्न शब्दहरूद्वारा वर्णन गरेका छन् । र इमाम तिर्मिजीले यस हदीसको पुष्टिकरण हकीम बिन हिजामको हदीसद्वारा गरेका छन् ।)

६८७- र हजरत अबू हसईद अल् खुदरी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले जनावरको गर्भमा भएको बच्चालाई गरिद गर्नुबाट रोकेका छन् यहाँसम्म कि त्यसलाई जन्माइयोस्, र त्यसको थनमा भएको दूधलाई पनि, र भगेरु दासलाई खरिद गर्नुबाट पनि, र युद्धमा मिलेको माललाई भागवण्डा हुने कार्यबाट अघि नै किन्नु बाट, र दानलाई लिनुभन्दा अघि नै किन्नुबाट, र डुबुल्की लगाउने मान्छेलाई मात्र एक डुबुल्कीको पैसालिनुबाट पनि मनाही गरेका छन्” । (यस हदीसलाई इब्ने माजा, बज्जार र दारकुत्नीले जईफ सनदद्वारा वर्णन गरेका छन् ।)

६८८- र हजरत इब्ने मसूद रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “माछालाई पानीमा नकिन किनकि यसमा धोका छ” । (यस हदीसलाई अहमदले वर्णन गरेका छन्, र यो संकेत गरेका छन् कि सत्यमा यो हदीस मौकूफ छ ।)

६८९- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले फललाई खाने योग्य हुनुभन्दा अघि नै विक्री गर्नुबाट मनाही गरेका छन्, र जनावरको पिठ्युमा भएको ऊन र त्यसको थनमा भएको दूधलाई पनि विक्री गर्नुबाट रोकेका छन्” । (यस हदीसलाई दारकुत्नीले र तब्रानीले

يَسْقُ لَفْظُهُ . وَأُورِدَ التِّرْمِذِيُّ لَهُ شَاهِدًا:

مِنْ حَدِيثِ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ.

६८७ - وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنْ شِرَاءِ مَا

فِي بُطُونِ الْأَنْعَامِ حَتَّى تَضَعَ، وَعَنْ بَيْعِ مَا

فِي ضُرُوعِهَا، وَعَنْ شِرَاءِ الْعَبْدِ وَهُوَ آبِقٌ،

وَعَنْ شِرَاءِ الْمَغَانِمِ حَتَّى تُقَسَمَ، وَعَنْ

شِرَاءِ الصَّدَقَاتِ حَتَّى تُقْبَضَ، وَعَنْ ضَرْبَةِ

الْغَائِصِ { رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ، وَالْبَيْهَقِيُّ،

وَالدَّارَقُطْنِيُّ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ.

६८८ - وَعَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { لَا تَشْتَرُوا السَّمَكَ

فِي الْمَاءِ؛ فَإِنَّهُ عَرَزٌ { رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَأَشَارَ

إِلَى أَنَّ الصَّوَابَ وَفَّقَهُ .

६८९ - وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُمَا - قَالَ: { نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ

تُبَاعَ ثَمْرَةٌ حَتَّى تُطْعَمَ، وَلَا يُبَاعَ صُوفٌ

عَلَى ظَهْرٍ، وَلَا لَبَنٌ فِي ضَرْعٍ { رَوَاهُ

الطَّبْرَانِيُّ فِي " الْأَوْسَطِ " وَالدَّارَقُطْنِيُّ .

अवसतमा वर्णन गरेका छन् । र अबू दाऊदले मरासीलमा इकरमाको माध्यमले वर्णन गरेका छन् र यो नै सही कुरो हो । र यिनले इब्ने अब्बासको माध्यमले पनि मौकूफन् सशक्त सनदको साथ वर्णन गरेका छन्, र यसै कुरालाई वैहकीले सही भनेका छन् ।)

६९०- र हजरत अबू हरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले वीर्य र गर्भमा भएको बच्चालाई विक्री गर्नुबाट मनाही गरेका छन्” । (यस हदीसलाई बज्जारले वर्णन गरेका छन्, र यसको सनद जईफ छ ।)

६९१- र हजरत अबू हरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जुन मान्छेले सामान विक्री गरे पश्चात पनि कुनै मुसलमानबाट सामानलाई फिर्ता लिइहाल्छ, त अल्लाह त्यसका समस्त दोष पापलाई माफ गरिदिन्छ” । (यस हदीसलाई अबू दाऊद र इब्ने माजाले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्वान एवं हाकिमले यसलाई सही भनेका छन् ।)

अध्याय: खरिद विक्रीमा अख्तियारको वर्णन

६९२- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जब दुई मान्छे खरिद विक्री गर्छन्, त जबसम्म दुवै एकैसाथ छन् दुवैलाई खरिद विक्रीलाई भंग गर्ने अख्तियार छ, वा एउटाले आर्कोलाई

وَأَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ فِي " الْمَرَاسِيلِ " لِعِكْرِمَةَ، وَهُوَ الرَّاجِحُ. وَأَخْرَجَهُ أَيْضًا مَوْقُوفًا عَلَى ابْنِ عَبَّاسٍ بِإِسْنَادٍ قَوِيٍّ، وَرَجَّحَهُ الْبَيْهَقِيُّ .

६९० - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه { أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم نَهَى عَنْ بَيْعِ الْمَضَامِينِ، وَالْمَلَأَقِيحِ { رَوَاهُ الْبَزَّازُ، وَفِي إِسْنَادِهِ ضَعْفٌ.

६९१ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم { مَنْ أَقَالَ مُسْلِمًا بَيْعَتَهُ، أَقَالَهُ اللَّهُ عَشْرَتَهُ { رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَابْنُ مَاجَةَ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ .

بَابُ الْخِيَارِ

६९२ - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا -، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ: { إِذَا تَبَايَعَ الرَّجُلَانِ، فَكُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَتَفَرَّقَا وَكَانَا جَمِيعًا، أَوْ يُخَيَّرُ

अख्तियार देओस्, त यदि दुवैमध्ये कसैले अर्कोलाई अख्तियार दियो र यसैमा दुवै सहमत भए, त यो सौदा पक्का भयो, र यदि खरिद विक्री गरेर दुवै अलग भए र दुवैमध्ये कसैले पनि यस खरिद विक्रीलाई भंग गरेन भने यो सौदा पनि पक्का भयो” । (बुखारी, मुस्लिम, र वर्णित शब्द मुस्लिमका हुन् ।)

६९३- र हजरत अमर बिन शुअैब आफ्नो बाबु बाजेको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “खरिदार र विक्रेता दुवैलाई तबसम्म अख्तियार हुन्छ जबसम्म दुवै अलग हुँदैनन् यस शर्तको साथ कि सामान अख्तियार योग्य होस्, र मान्छेको लागि यो जायज छैन कि त्यो सामान फिर्ता गर्ने भयले अलग भइहालोस्” । (इब्ने माजा वाहेक यसलाई पाँचौले वर्णन गरेका छन्, र दारकुल्ती, इब्ने खुजैमा र इब्नुल् जारुदले पनि वर्णन गरेका छन् । र एउटा हदीसमा छ: “यहाँसम्म कि उनी आफ्नो त्यस ठाउँबाट अलग होउन् ।”)

६९४- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: एउटा मान्छेले नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमसित यो गुनासो गर्‍यो कि त्यो खरिद विक्रीमा धोका खाइहाल्छ, त उहाँले भन्नु भयो: “जब तिमी खरिद विक्री गर त भन: यसमा कुनै प्रकारको क्षल चल्दैन” । (बुखारी, मुस्लिम)

अध्याय: सूदव्याजको वर्णन

أَحَدُهُمَا الْآخَرَ، فَإِنْ خَيْرَ أَحَدُهُمَا الْآخَرَ فَبَيَّاعًا عَلَى ذَلِكَ فَقَدْ وَجَبَ الْبَيْعُ، وَإِنْ تَفَرَّقَا بَعْدَ أَنْ تَبَايَعَا، وَلَمْ يَتْرُكْ وَاحِدٌ مِنْهُمَا الْبَيْعَ فَقَدْ وَجَبَ الْبَيْعُ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَاللَّفْظُ لِمُسْلِمٍ .

६९३ - وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: { الْبَائِعُ وَالْمُبْتَاعُ بِالْخِيَارِ حَتَّى يَتَفَرَّقَا، إِلَّا أَنْ تَكُونَ صَفْقَةً خِيَارٍ، وَلَا يَجِلُّ لَهُ أَنْ يُفَارِقَهُ خَشْيَةً أَنْ يَسْتَقِيلَهُ { رَوَاهُ الْخُمْسَةُ إِلَّا ابْنَ مَاجَةَ، وَالِدَارُقُطْنِي، وَابْنُ خُرَيْمَةَ، وَابْنُ الْجَارُودِ . وَفِي رِوَايَةٍ: { حَتَّى يَتَفَرَّقَا مِنْ مَكَانِهِمَا { .

६९४ - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: ذَكَرَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ يُخَدَعُ فِي الْبُيُوعِ فَقَالَ: { إِذَا بَايَعْتَ فَقُلْ: لَا خَلَابَةَ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

بَابُ الرِّبَا

६९५ - عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { لَعَنَ

६९५- र हजरत जाबिर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले सूद खाने मान्छे र खुवाउने मान्छे, त्यसलाई लेख्ने मान्छे र त्यसको गवाही दिने मान्छेलाई धिक्कृत गरेका छन्, र भन्नु भएको छ कि: यस पापमा यी सबै एकनास छन्” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् । र बुखारीमा पनि यस्तै हदीस अबू जुहैफाको माध्यमले वर्णित छ ।)

६९६- र हजरत अब्दुल्लाह बिन मसऊद रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “सूदका ७३ श्रेणीहरू छन्, जसको न्यूनतम श्रेणी त्यस मान्छेको पाप सरह छ जुन आफ्नो आमाको साथमा व्यभिचार गरोस्, र यसको सर्वोत्कृष्ट श्रेणी हो कुनै मुसलमान मान्छेको इज्जत लुट्नु” । (यस हदीसलाई इब्ने माजाले संक्षेपमा, र हाकिमले पूर्ण हदीस वर्णन गरेका छन्, र सही पनि भनेका छन् ।)

६९७- र हजरत अबू सईद अल् खुदरी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “सुनलाई सुनसित एकनासगरी विक्री गर, र एकअर्काको तौलमा कमी र वृद्धि नगर, र चाँदीलाई चाँदीसित बरोबरगरी विक्री गर, र एकअर्काको तौलमा कमी र वृद्धि नगर, र यसमध्ये (सुन चाँदी) उपस्थितलाई अनउपस्थितसित विक्री नगर” । (बुखारी, मुस्लिम)

६९८- र हजरत उबादह बिन सामित रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो:

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَكَلَ الرِّبَا، وَمُوكَلَّهُ، وَكَاتِبُهُ، وَشَاهِدِيهِ، وَقَالَ: " هُمْ سَوَاءٌ " { رَوَاهُ مُسْلِمٌ . وَلِلْبُخَارِيِّ نَحْوُهُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي جُحَيْفَةَ .

६९६ - وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: { الرِّبَا ثَلَاثَةٌ وَسَبْعُونَ بَابًا أَيْسَرُهَا مِثْلُ أَنْ يَنْكِحَ الرَّجُلُ أُمَّهُ، وَإِنَّ أَرْبَى الرِّبَا عِرْضُ الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ { رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ مُخْتَصَرًا، وَالْحَاكِمُ بِتَمَامِهِ وَصَحَّحَهُ .

६९७ - وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { لَا تَبِيعُوا الذَّهَبَ بِالذَّهَبِ إِلَّا مِثْلًا بِمِثْلٍ، وَلَا تُشَفُّوا بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ، وَلَا تَبِيعُوا الْوَرِقَ بِالْوَرِقِ إِلَّا مِثْلًا بِمِثْلٍ، وَلَا تُشَفُّوا بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ، وَلَا تَبِيعُوا مِنْهَا غَائِبًا بِنَاجِزٍ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

६९८ - وَعَنْ عَبْدِادَةَ بْنِ الصَّامِتِ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { الذَّهَبُ

“सुनलाई सुनबाट, र चाँदीलाई चाँदीबाट, र जौलाई जौबाट, र गहुँलाई गहुँबाट, र खजूरलाई खजूरबाट, र नुनलाई नुनबाट एकअर्का बराबर र नगद विक्री गरियोस्, अर्थात एक हातले लिने अर्को हातले दिने, तर यदि थरी र प्रकार भिन्न भइहालोस् भने तिमीहरू जसरी चाह त्यसरी खरिद विक्री गर यदि नगद खरिद विक्री हुन्छ” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

بِالدَّهَبِ، وَالْفِضَّةِ بِالْفِضَّةِ، وَالْبُرِّ بِالْبُرِّ،
وَالشَّعِيرُ بِالشَّعِيرِ، وَالتَّمْرُ بِالتَّمْرِ، وَالْمِلْحُ
بِالْمِلْحِ، مِثْلًا بِمِثْلٍ، سَوَاءً بِسَوَاءٍ، يَدًا
بِيَدٍ، فَإِذَا اخْتَلَفَتْ هَذِهِ الْأَصْنَافُ فَيُعَوُّ
كَيْفَ شِئْتُمْ إِذَا كَانَ يَدًا بِيَدٍ { رَوَاهُ
مُسْلِمٌ .

६९९- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “सुनलाई सुनसित एकनासगरी तौल बराबरगरी विक्री गर, र चाँदीलाई चाँदीसित तौल बरोबरगरी विक्री गर, त जसले वृद्धि गयो वा अधिक लियो त यो सूद भयो” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

٦٩٩ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { الدَّهَبُ بِالدَّهَبِ
وَوِزْنًا بِوِزْنٍ مِثْلًا بِمِثْلٍ، وَالْفِضَّةُ بِالْفِضَّةِ وَوِزْنًا
بِوِزْنٍ مِثْلًا بِمِثْلٍ، فَمَنْ زَادَ أَوْ اسْتَزَادَ فَهُوَ
رِبَاً { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

७००- र हजरत अबू सर्इद र अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले एउटा मान्छेलाई खैबरमा कार्यवाहक नियुक्त गर्नु भयो, अनि त्यो मान्छे अति राम्रो खजूर लिएर उहाँ समक्ष उपस्थित भयो, त रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भने: के खैबरका समस्त खजूर यस्तै हुन्छ ? त त्यस मान्छेले भन्यो: होइन हे अल्लाहको रसूल, बरु हामी यस्तो एक साञ् खजूर दुई अथवा तीन साञ् खजूर दिएर लिन्छौं, त रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: यस्तो नगर बरु आफ्नो खजूरलाई दिरहममा विक्री गर अनि दिरहमसित यस्तो राम्रो खजूरलाई खरिद गर, र भन्नु भयो: र जुन

٧٠٠ - وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ، وَأَبِي هُرَيْرَةَ
-رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا- { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ
ﷺ اسْتَعْمَلَ رَجُلًا عَلَى خَيْبَرَ، فَجَاءَهُ
بِتَمْرٍ جَنِيبٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَكُلُّ
تَمْرٍ خَيْبَرَ هَكَذَا؟ " فَقَالَ: لَا، وَاللَّهِ يَا
رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا لَنَأْخُذُ الصَّاعَ مِنْ هَذَا
بِالصَّاعَيْنِ وَالثَّلَاثَةَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
" لَا تَفْعَلْ، بَعِ الْجَمْعَ بِالدَّرَاهِمِ، ثُمَّ ابْتَعِ

कुराहरूलाई तौल गरिन्छ त्यसमा पनि यो हुकुम नै लागू हुन्छ” । (बुखारी, मुस्लिम, र मुस्लिममा छ: र यस्तै तौल गरिने वस्तुहरूको पनि कुरा छ ।)

७०१- र हजरत जाबिर बिन अब्दुल्लाह रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले खजूरको कुनै यस्तो ढेर जसको मापतौल थाहा छैन त्यसलाई थाहा भएको खजूरसित विक्री गर्नुबाट मनाही गरेका छन्” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

७०२- र हजरत मअ्मर बिन अब्दुल्लाह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: मैले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई यो भन्दै सुनेको छु कि: “खद्यान्नको बदलामा खद्यान्न एउटै प्रकारको र एकनास हुनुपर्छ, र त्यस समय हामीहरूको खाना जौ नै हुन्थ्यो” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

७०३- र हजरत फजाला बिन उबैद रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “खैबरको दिन मैले एउटा हार १२ दिनारमा किनें जसमा पत्थर र सुनको नग थियो, अनि मैले ती दुवैलाई अलग अलग गरें, त म त्यसको १२ दिनारभन्दा अधिक मूल्य पाएँ, त यस कुरालाई मैले नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम समक्ष चर्चा गरें, त उहाँले भन्नु भयो: जबसम्म दुवैलाई अलग नगरियोस् त्यसलाई विक्री गर्नु सही छैन” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

७०४- र हजरत समुरह बिन जुन्दुब

بِالدَّرَاهِمِ جَنِيبًا } وَقَالَ فِي الْمِيزَانِ مِثْلَ ذَلِكَ. مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ . وَلِمُسْلِمٍ: " وَكَذَلِكَ الْمِيزَانُ " .

۷۰۱ - وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ : { نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ بَيْعِ الصُّبْرَةِ مِنَ التَّمْرِ لَا يُعْلَمُ مَكِيلُهَا بِالْكَيْلِ الْمُسَمَّى مِنَ التَّمْرِ } رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

۷۰۲ - وَعَنْ مَعْمَرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : إِنِّي كُنْتُ أَسْمَعُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ : { الطَّعَامُ بِالطَّعَامِ مِثْلًا بِمِثْلِ } وَكَانَ طَعَامُنَا يَوْمَئِذٍ الشَّعِيرَ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ

۷۰۳ - وَعَنْ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : { إِشْتَرَيْتُ يَوْمَ خَيْبَرَ قِلَادَةً بِإِثْنَيْ عَشَرَ دِينَارًا، فِيهَا ذَهَبٌ وَخَرَزٌ، فَفَصَلْتُهَا فَوَجَدْتُ فِيهَا أَكْثَرَ مِنْ إِثْنَيْ عَشَرَ دِينَارًا، فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ : " لَا تُبَاعُ حَتَّى تُفْصَلَ } رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

۷۰۴ - وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले जनावरलाई जनावरको सट्टामा उधार विक्री गर्नुबाट मनाही गरेका छन्” । (यसलाई पाँचौले वर्णन गरेका छन्, र तिर्मिजी एवं इब्नुल् जारुदले सही भनेका छन् ।)

७०५- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: मैले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई भन्दै सुनेको छु कि: “जब तिमीहरू ईनाद्वारा खरिद विक्री गर्न थाल्दछौ, र गोरुको पुच्छर समात्न थाल्दछौ, र खेतीपाती गर्नुलाई नै रुचाउँछौ, र धर्मयुद्धलाई त्यागिदिन्छौ, त अल्लाह तिमीमाथि तिरस्कार र अभिशाप अवतरित गरिदिन्छ, जुन तबसम्म समाप्त हुँदैन जबसम्म तिमी आफ्नो धर्मतिर फर्कि आउँदैनौ” । (यसलाई अबू दाऊदले नाफेअको माध्यमले वर्णन गरेका छन्, र यसको सनदमा वादविवाद छ । र यस्तै हदीसलाई अहमदले अताअको माध्यमले वर्णन गरेका छन् जसका वर्णनकर्ताहरू सत्यवान छन्, र यसलाई इब्नुल् कत्तानले सही पनि भनेका छन् ।)

७०६- र हजरत अबू उमामा रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले आफ्नो भाइको लागि कुनै सिफारिश गर्‍यो, अनि त्यसले त्यस सिफारिशको कारण त्यसलाई कुनै उपहार दियो अनि त्यसले त्यो उपहार स्वीकार पनि गर्‍यो, त त्यो व्याजको ठूलो ढोकासम्म पुगिहाल्यो” । (यस हदीसलाई अहमद र अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन्, र यसको सनदमा वादविवाद छ ।)

७०७- र हजरत अब्दुल्लाह बिन अमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “रसूल

{ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنْ بَيْعِ الْحَيَوَانِ بِالْحَيَوَانِ نَسِيئَةً } رَوَاهُ الْخَمْسَةُ، وَصَحَّحَهُ التِّرْمِذِيُّ، وَابْنُ الْجَارُودِ .

७०५ - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: { إِذَا تَبَايَعْتُمْ بِالْعَيْنَةِ، وَأَخَذْتُمْ أَذْنَابَ الْبَقَرِ، وَرَضَيْتُمْ بِالزَّرْعِ، وَتَرَكْتُمْ الْجِهَادَ، سَلَطَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ ذُلًّا لَا يَنْزِعُهُ حَتَّى تَرْجِعُوا إِلَى دِينِكُمْ } رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ مِنْ رِوَايَةٍ نَافِعٍ عَنْهُ، وَفِي إِسْنَادِهِ مَقَالٌ. وَلَا أَحْمَدَ: نَحْوُهُ مِنْ رِوَايَةٍ عَطَاءٍ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ وَصَحَّحَهُ ابْنُ الْقَطَّانِ .

७०६ - وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { مَنْ شَفَعَ لِأَخِيهِ شَفَاعَةً، فَأَهْدَى لَهُ هَدِيَّةً، فَقَبِلَهَا، فَقَدْ أَتَى أَبَا عَظِيمًا مِنْ أَبْوَابِ الرَّبِّ } رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَأَبُو دَاوُدَ، وَفِي إِسْنَادِهِ مَقَالٌ .

७०७ - وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو -

♦ ईना: कुनै व्यक्ति कसैसित निर्धारित मूल्य र निर्धारित समयको लागि कुनै वस्तु विक्री गरेको, अनि समयसीमा सकेपछि त्यसैलाई कम मूल्यमा त्यसबाट खरिद गरेको ।

सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले सूद लिनेवाला र दिनेवाला दुवैलाई तिरस्कृत गरेका छन् ।” (यस हदीसलाई अबू दाऊद र तिर्मिजीले वर्णन गरेका छन्, र सही पनि भनेका छन् ।)

७०८- र हजरत अब्दुल्लाह बिन अमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले एउटा सेनालाई तयार गर्ने आदेश गरे, त ऊँटहरूको अभाव भयो, अनि रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले दानको ऊँटबाट उधार ऊँट लिने आदेश गरे, त वर्णनकर्ता भन्छन कि: म दानको एक ऊँटलाई दुई ऊँटको सट्टामा लिनथे” । (यस हदीसलाई हाकिम र बैहकीले वर्णन गरेका छन्, र यसका वर्णनकर्ताहरू सत्यनिष्ठ छन् ।)

७०९- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले मुजाबनाबाट रोकेका छन्, र मुजाबना यो हो कि मान्छे आफ्नो बगैचाको ताजा खजूरलाई सुकेको खजूरसित मापेर विक्री गरोस्, वा ताजा टिपेको अँगूरलाई किश्मिशसित मापेर विक्री गरोस्, वा खेतमा भएको अन्नलाई काटेर स्वच्छ पारेको अन्नसित विक्री गरोस्, त यी समस्तबाट उहाँले रोकेका छन्” । (बुखारी, मुस्लिम)

७१०- र हजरत सअद बिन अबि वक्कास रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “जब रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमसित प्रश्न गरियो कि ताजा खजूरलाई सुकेको खजूरबाट विक्री गर्नु कस्तो छ ? त मैले उहाँलाई भन्दै

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: { لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الرَّاشِيَّ وَالْمُرْتَشِيَّ } رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهُ .

۷۰۸ - وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا-؛ { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَمَرَهُ أَنْ يُجَهَّزَ جَيْشًا فَنَفِدَتْ الْإِبِلُ، فَأَمَرَهُ أَنْ يَأْخُذَ عَلَى فَلَائِصِ الصَّدَقَةِ. قَالَ: فَكُنْتُ آخِذُ الْبَعِيرَ بِالْبَعِيرَيْنِ إِلَى إِبِلِ الصَّدَقَةِ } رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَالْبَيْهَقِيُّ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ .

۷۰۹ - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: { نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْمُرَابَنَةِ؛ أَنْ يَبِيعَ ثَمَرٌ حَائِطِهِ إِنْ كَانَ نَخْلًا بِثَمَرٍ كَيْلًا، وَإِنْ كَانَ كَرْمًا أَنْ يَبِيعَهُ بِزَيْبٍ كَيْلًا، وَإِنْ كَانَ زَرْعًا أَنْ يَبِيعَهُ بِكَيْلِ طَعَامٍ، نَهَى عَنْ ذَلِكَ كُلِّهِ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

۷۱۰ - وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سُئِلَ عَنِ اشْتِرَاءِ الرُّطْبِ بِالثَّمَرِ. فَقَالَ: أَيْنَقُصُ

सुनें कि: उहाँले सोध्नु भयो के जब खजूर सुकिन्छ त कम भइहाल्छ ? त मानिसहरूले भने: हो कम भइहाल्छ । त उहाँले यस खरिद विक्रीबाट मनाही गरिदिए” । (यस हदीसलाई पाँचौंले वर्णन गरेका छन्, र इब्नुल् मदीनी, तिर्मिजी, इब्ने हिब्बान र हाकिमले सही पनि भनेका छन् ।)

७९१- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले उधारको सट्टामा उधारलाई विक्री गर्नुबाट रोकेका छन् अर्थात श्रृणको सट्टामा श्रृणलाई विक्री गर्नुबाट मनाही गरेका छन्” । (यस हदीसलाई इसहाक र बज्जारले जईफ सनदको माध्यमले वर्णन गरेका छन् ।)

अध्याय: अराया[♦] को अनुमति र रुख एवं फलको खरिद विक्रीको वर्णन

७९२- र हजरत जैद बिन साबित रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले अरायाको लागि अनुमति प्रदान गरेका छन् कि त्यसलाई अनुमानद्वारा माप गरेर विक्री गरियोस्” । (बुखारी, मुस्लिम, र मुस्लिमको हदीसमा छ कि: “उहाँले अरायाको सन्दर्भमा यो अनुमति दिनु भएको छ कि परिवारवालाहरू ताजा खजूरलाई अनुमान गरेर सुकेको खजूर दिएर खानुको लागि लिइहालुन्” ।)

७९३- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले अरायामा यो अनुमति प्रदान गरेका छन् कि पाँच वसक वा त्यस भन्दा कम खजूरमा त्यसलाई अनुमान गरेर

الرُّطْبُ إِذَا يَيْسَ؟ " قَالُوا: نَعَمْ. فَنَهَى

عَنْ ذَلِكَ { رَوَاهُ الْحُمْسَةُ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ الْمَدِينِيِّ، وَالتِّرْمِذِيُّ، وَابْنُ حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ

۷۱۱ - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُمَا-؛ { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنْ بَيْعِ

الْكَالِيِّ بِالْكَالِيِّ، يَعْنِي: الدَّيْنِ بِالَّذِينَ

رَوَاهُ إِسْحَاقُ، وَالبَزَّازُ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ .

بَابُ الرُّخْصَةِ فِي العَرَايَا وَبَيْعِ

الأصُولِ وَالثَّمَارِ

۷۱۲ - عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ رَخَّصَ فِي العَرَايَا: أَنَّ

تُبَاعَ بِحَرْصِهَا كَيْلًا { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

وَلِمُسْلِمٍ: { رَخَّصَ فِي العَرِيَّةِ يَأْخُذُهَا أَهْلُ

الْبَيْتِ بِحَرْصِهَا تَمْرًا، يَأْكُلُونَهَا رُطْبًا {

۷۱۳ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ رَخَّصَ فِي بَيْعِ العَرَايَا

بِحَرْصِهَا، فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ، أَوْ فِي

♦ अराया: रुखमा भएको फललाई अनुमानद्वारा माप गरेर सुकेको खजूरसित विक्री गर्नु ।

विक्री गरियोस्” । (बुखारी, मुस्लिम)

७१४- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले फललाई पाक्नुभन्दा अगावै विक्री गर्नुबाट रोकेका छन्, विक्री गर्ने मान्छे र खरिद गर्ने मान्छे दुवैलाई यसबाट रोकेका छन्” । (बुखारी, मुस्लिम, र अर्को हदीसमा छ कि: जब उहाँसित त्यसको पाक्ने अवस्थाको बारेमा प्रश्न गरियो ? त उहाँले भन्नु भयो: “जब त्यसलाई कुनै विपत्तिको भय नरहोस्” ।)

७१५- र हजरत अनस बिन मालिक रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले फललाई परिपक्व नहुन्जेल विक्री गर्नुबाट मनाही गरेका छन्, त भनियो: परिपक्वताको अवस्था के हो ? त उहाँले भन्नु भयो: जब त्यो पहिलो वा रातो भइहालोस्” । (बुखारी, मुस्लिम, र वर्णित शब्द बुखारीका हुन् ।)

७१६- र हजरत अनस बिन मालिक रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले अँगूरलाई कालो नहुन्जेल विक्री गर्नुबाट मनाही गरेका छन्, र अन्नलाई कठोर हुनुभन्दा अघि विक्री गर्नुबाट मनाही गरेका छन्” । (यस हदीसलाई नेसाई बाहेक पाँचौंले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बान एवं हाकिमले यसलाई सही पनि भनेका छन् ।)

७१७- र हजरत जाबिर बिन अब्दुल्लाह रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो:

خَمْسَةَ أَوْسُقٍ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

٧١٤ - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: { نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ بَيْعِ الثَّمَارِ حَتَّى يَبْدُو صَلَاحَهَا، نَهَى الْبَائِعَ وَالْمُبْتَاعَ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ . وَفِي رِوَايَةٍ: وَكَانَ إِذَا سُئِلَ عَنْ صَلَاحِهَا؟ قَالَ: " حَتَّى تَذَهَبَ عَاقِبَتُهُ " .

٧١٥ - وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنْ بَيْعِ الثَّمَارِ حَتَّى تُزْهَى . قِيلَ: وَمَا زَهُوْهَا؟ قَالَ: " تَحْمَارٌ وَتَصْفَارٌ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ ، وَاللَّفْظُ لِلْبُخَارِيِّ .

٧١٦ - وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنْ بَيْعِ الْعِنَبِ حَتَّى يَسْوَدَ، وَعَنْ بَيْعِ الْحَبِّ حَتَّى يَشْتَدَّ { رَوَاهُ الْخُمْسَةُ، إِلَّا النَّسَائِيُّ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ .

٧١٧ - وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

“यदि तिमीले आफ्नो भाइलाई फल विक्री गर्थौ अनि त्यसलाई कुनै विपत्तिले आइसमात्यो, त तिम्रो लागि यो वैध छैन कि तिमी त्यसबाट केही लेऊ, तिमी बिना अधिकार आफ्नो भाइको माल कसरी लिन्छौ ?” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन्, र उनैले वर्णन गरेको एउटा हदीसमा छ: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले आपतविपत्ति परेमा सामानको मूल्य नलिनुको आदेश गरेका छन्” ।)

७१८- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले खजूरलाई कल्मी (वोबर) गरे पश्चात विक्री गरेको छ, त त्यसको फल विक्रेताको नै हो यस अवस्था बाहेक कि खरिदारले शर्त लगाएको होस्” । (बुखारी, मुस्लिम)

अध्याय: पेशगी भुक्तानी (सलम) र कर्ज एवं रेहनको वर्णन

७१९- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम मदिना आउनु भयो यस्तो अवस्थामा कि मदिनाबासीहरू फलहरूको मूल्य (दाम) एक दुई वर्षको पेशगी दिन्थे, त उहाँले भन्नु भयो: “यदि मान्छे फलमा पेशगी भुक्तानी गर्न चाहन्छ, त त्यसलाई चाहियो कि निर्धारित समयसम्मको लागि राम्ररी मापतौल गरेर पेशगी देओस्” । (बुखारी, मुस्लिम, र बुखारीमा छ: “जुन कुनै पनि वस्तुमा पेशगी दिन चाहोस्” ।)

७२०- र हजरत अब्दुर्रहमान बिन अबजी

{ لَوْ بَعْتَ مِنْ أُخِيكَ ثَمْرًا فَأَصَابَتْهُ جَائِحَةٌ، فَلَا يَحِلُّ لَكَ أَنْ تَأْخُذَ مِنْهُ شَيْئًا. بِمِ تَأْخُذُ مَالَ أُخِيكَ بِغَيْرِ حَقٍّ؟ }
رَوَاهُ مُسْلِمٌ . وَفِي رِوَايَةٍ لَهُ: { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَرَ بِوَضْعِ الْجَوَائِحِ } .

७१८ - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا -، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: { مَنْ إِيْتَأَعَ نَخْلًا بَعْدَ أَنْ تُؤَبِّرَ، فَتَمَرَّتْهَا لِلْبَائِعِ الَّذِي بَاعَهَا، إِلَّا أَنْ يَشْتَرِطَ الْمُتَبَاعُ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

أَبْوَابُ السَّلْمِ وَالْقَرْضِ، وَالرَّهْنِ.

७१९ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ الْمَدِينَةَ، وَهُمْ يُسَلِفُونَ فِي الثَّمَارِ السَّنَةَ وَالسَّنَتَيْنِ، فَقَالَ: { مَنْ أَسْلَفَ فِي ثَمْرٍ فَلْيُسَلِفْ فِي كَيْلٍ مَعْلُومٍ، وَوَزْنٍ مَعْلُومٍ، إِلَى أَجَلٍ مَعْلُومٍ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ . وَالْبُخَارِيُّ: " مَنْ أَسْلَفَ فِي شَيْءٍ " .

७२० - وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي زَيْدٍ،

एवं अब्दुल्लाह बिन अबि औफा रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “हामी रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमसंग युद्धमा माल प्राप्त गर्थे, अनि शामका जाटहरूमध्ये केही जाट आउंथे, अनि हामी उनीहरूलाई गहूँ, जौ, किश्मिश र एउटा हदीसमा छ कि: र तेल एउटा निर्धारित अवधिको लागि पेशगीमा दिन्थे, त सोधियो कि: के उनीहरू खेतीपाती गर्थे ? त दुवैले भने: हामी उनीहरूसित यसवारे प्रश्न नै गर्दैनथे” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

७२१- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले मान्छेहरूको माल यस इच्छाको साथ लियो कि त्यो त्यसलाई भुक्तानी अवश्य गर्नेछ, त अल्लाह त्यसको कर्जालाई भुक्तानी गरिदिन्छ, र जसले श्रृण यस मनसायले लिन्छ कि त्यसलाई विनष्ट गरोस्, त अल्लाह त्यसलाई विनष्ट गरिदिन्छ” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

७२२- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “मैले भने हे अल्लाहका रसूल ! फलानाको शामबाट कपडा आएको छ त यदि तपाईं पनि कसैलाई पठाएर सुगम्ता नहुन्जेल केही समयको लागि दुई लुगा लिइहाल्नुस्, अनि उहाँले एउटा मान्छेलाई पठाउनु भयो, तर त्यस कपडावालाले उधारी दिनुबाट इन्कारी भयो” । (यस हदीसलाई हाकिम र बैहकीले वर्णन गरेका छन्, र यसका वर्णनकर्ताहरू सत्यनिष्ठ छन् ।)

७२३- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो

وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أُوْفَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَا: { كُنَّا نَصِيبُ الْمَغَانِمَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكَانَ يَأْتِينَا أَنْبَاطٌ مِنْ أَنْبَاطِ الشَّامِ، فَنُسَلِّفُهُمْ فِي الْحِنْطَةِ وَالشَّعِيرِ وَالزَّيْبِ - وَفِي رِوَايَةٍ: وَالزَّيْتِ - إِلَى أَجْلِ مُسَمَّى. قِيلَ: أَكَانَ لَهُمْ زَرْعٌ؟ قَالَا: مَا كُنَّا نَسْأَلُهُمْ عَنْ ذَلِكَ { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

۷۲۱ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: { مَنْ أَخَذَ أَمْوَالَ النَّاسِ يُرِيدُ أَدَاءَهَا، أَدَّى اللَّهُ عَنْهُ، وَمَنْ أَخَذَهَا يُرِيدُ إِتْلَافَهَا، أَتْلَفَهُ اللَّهُ { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

۷۲۲ - وَعَنْ عَائِشَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - قَالَتْ: { قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ فُلَانًا قَدِمَ لَهُ بَزٌّ مِنَ الشَّامِ، فَلَوْ بَعَثْتَ إِلَيْهِ، فَأَخَذْتَ مِنْهُ ثَوْبَيْنِ بِنَسِيئَةٍ إِلَى مَيْسَرَةٍ؟ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ، فَاَمْتَنَعَ { أَخْرَجَهُ الْحَاكِمُ، وَالْبَيْهَقِيُّ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ.

۷۲۳ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “रेहन (धितो) राखिएको सवारीमाथि त्यसलाई खाना चारा दिनुको सट्टामा सवारी गरिन्छ, र त्यसको थनको दूध खाइन्छ त्यसलाई खाना चारा गराउनुको सट्टामा जबकि त्यो रेहनमा राखिएको होस्, र जुन सवारी गछ्छ र दूध खान्छ त्यसमाथि त्यसको खानपानको दायित्व छ” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

७२४- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “धितोमा राखिएको वस्तुसित त्यसको मालिकलाई वंचित गरिदैन, त्यसको नाफा पनि त्यसैको हो, र त्यसको क्षति पनि त्यो नै विहोर्छ” । (यस हदीसलाई दारकुत्नी र हाकिमले वर्णन गरेका छन्, र यसका वर्णनकर्ताहरू सत्यनिष्ठ छन्, तर अबू दाऊद र आदि निकट यो हदीस मुरसल छ ।)

७२५- र हजरत अबू राफेअ रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले एउटा मान्छेसित तन्नेरी अवस्थामा पुगेको ऊँट उधार लिनु भयो, अनि उहाँको पासमा दानका केही ऊँट आए, त उहाँले अबू राफेअलाई आदेश गरे कि त्यस मान्छेलाई व्यस्क ऊँट चुक्ता गरियोस्, त अबू राफेअले भने: हामीसित त्यसको ऊँटभन्दा राम्रो ऊँट नै छन्, त उहाँले भन्नु भयो: त्यो नै त्यसलाई देऊ, किनकि सर्वोत्तम मान्छे त्यो नै हो जुन सर्वोत्कृष्ट तरिकाले उधारी चुक्ता गरोस्” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

७२६- र हजरत अली रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “समस्त कर्ज (श्रृण)

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { الظَّهْرُ يُرَكَّبُ
بِنَفَقَتِهِ إِذَا كَانَ مَرَهُونًا، وَبِنُ الدَّرِّ يُشْرَبُ
بِنَفَقَتِهِ إِذَا كَانَ مَرَهُونًا، وَعَلَى الَّذِي
يُرَكَّبُ وَيُشْرَبُ النَّفَقَةُ } رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

۷۲۴ - وَعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: { لَا يَغْلِقُ الرَّهْنُ
مِنْ صَاحِبِهِ الَّذِي رَهْنَهُ، لَهُ غَنَمُهُ، وَعَلَيْهِ
غُرْمُهُ } رَوَاهُ الدَّارِقُطِيُّ، وَالْحَاكِمُ، وَرِجَالُهُ
ثِقَاتٌ. إِلَّا أَنَّ الْمَحْفُوظَ عِنْدَ أَبِي دَاوُدَ
وَعَبْرَهُ إِسْرَالَهُ .

۷۲۵ - وَعَنْ أَبِي رَافِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَنَّ

النَّبِيَّ ﷺ اسْتَسَلَفَ مِنْ رَجُلٍ بَكْرًا
فَقَدِمَتْ عَلَيْهِ إِبِلٌ مِنَ الصَّدَقَةِ، فَأَمَرَ أَبَا
رَافِعٍ أَنْ يَقْضِيَ الرَّجُلَ بَكْرَهُ، فَقَالَ: لَا
أَجِدُ إِلَّا خَيْرًا . قَالَ: " أَعْطِهِ إِيَّاهُ،
فَإِنَّ خَيْرَ النَّاسِ أَحْسَنُهُمْ قَضَاءً } رَوَاهُ
مُسْلِمٌ .

۷۲۶ - وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ

رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ { كُلُّ

जुन नाफालाई तानेर ल्याओस् त्यो सूद हो” । (यसलाई हारिस बिन अबि उसामाले वर्णन गरेका छन्, तर यसको सनद सही छैन । र बैहकीले फुजाला बिन उबैदको माध्यमले एउटा जईफ हदीस वर्णन गरेका छन् जुन यसलाई सशक्तिकरण गर्छ । र बुखारीले अब्दुल्लाह बिन सलामको माध्यमले यस हदीसको अन्तिम भागलाई मौकूफ भनेका छन् ।)

अध्याय: निर्धन घोषित गर्नु र माललाई चलाउनुबाट रोक्नुको वर्णन

७२७- र हजरत अबू बक्र बिन अब्दुर्रहमानको वर्णन छ कि: हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको भनाई छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जुन मान्छे आफ्नो माल निर्धन भइसकेको मान्छेको पासमा उस्तै अवस्थामा पाओस् जसरी त्यसलाई दिएको थियो त अन्य व्यक्तिहरूको तुलनामा त्यो त्यस मालको अरुभन्दा अधिक हकदार छ” । (बुखारी, मुस्लिम)

र अबू दाऊद एवं मालिकले अबि बक्र बिन अब्दुर्रहमानको माध्यमले मुरसल हदीस वर्णन गरेका छन् जसका शब्द निम्न हुन्: “जसले पनि आफ्नो माललाई विक्री गर्‍यो अनि जससित विक्री गरेको थियो त्यो निर्धन (विपन्न) भयो, र विक्री गर्ने मान्छेले त्यसबाट आफ्नो सामानको मूल्यमध्ये केही लिएको छैन, त त्यसले खरिद गरेको मान्छेको पासमा आफ्नो माल दिएकै अवस्थामा पायो, त त्यो त्यस मालको अरुभन्दा अधिक हकदार हुन्छ, र यदि खरिद गर्ने मान्छेको मृत्यु भयो भने यो मान्छे पनि अन्य उधार दिएका मानिसहरू सरह भइहाल्छ” ।

र बैहकीले यसलाई मुत्तसिल वर्णन गरेका

قَرَضٍ جَرَّ مَنفَعَةً، فَهُوَ رَبًّا { رَوَاهُ الْحَارِثُ بْنُ أَبِي أُسَامَةَ، وَإِسْنَادُهُ سَاقِطٌ . وَ لَهُ شَاهِدٌ ضَعِيفٌ عَنِ فَضَالَةَ بْنِ عُبَيْدٍ عِنْدَ الْبَيْهَقِيِّ . وَ آخَرٌ مَوْقُوفٌ عَنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلَامٍ عِنْدَ الْبُخَارِيِّ .

بَابُ التَّفْلِيسِ وَالْحَجْرِ

۷۲۷ - عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ: { مَنْ أَدْرَكَ مَالَهُ بِعَيْنِهِ عِنْدَ رَجُلٍ قَدْ أَفْلَسَ، فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ مِنْ غَيْرِهِ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

وَرَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَمَالِكٌ: مِنْ رِوَايَةِ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ مُرْسَلًا بِلَفْظٍ: { أَيُّمَا رَجُلٍ بَاعَ مَتَاعًا فَأَفْلَسَ الَّذِي إِبْتَاعُهُ، وَمَنْ يَقْبِضِ الَّذِي بَاعَهُ مِنْ ثَمَنِهِ شَيْئًا ، فَوَجَدَ مَتَاعَهُ بِعَيْنِهِ، فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ، وَإِنْ مَاتَ الْمُشْتَرِي فَصَاحِبُ الْمَتَاعِ أَسْوَهُ الْعُرْمَاءِ { .

وَوَصَلَهُ الْبَيْهَقِيُّ، وَضَعَفَهُ تَبَعًا لِأَبِي

छन् र अबू दाऊद भैं जईफ पनि भनेका छन् ।

र अबू दाऊद एवं इब्ने माजाले उमर बिन खलदहको माध्यमले वर्णन गरेका छन् कि उमरले भने: हामी आफ्नो एउटा साथीको सन्दर्भमा जुन विपन्न भइसकेको थियो हजरत अबू हुरैरहको पासमा आएँ, त अबू हुरैरहले भने म तिमीहरूको समस्याको फैसला रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले गरेको फैसलाद्वारा गर्छु: “जुन मान्छे आफ्नो माल निर्धन भइसकेको वा मरिसकेको मान्छेको पासमा उस्तै अवस्थामा पाओस् जसरी त्यसलाई दिएको थियो त अन्य व्यक्तिहरूको तुलनामा त्यो त्यस मालको अरुभन्दा अधिक हकदार छ” । (यसलाई हाकिमले सही भनेका छन्, र मर्नुको वृद्धिले गर्दा यसलाई अबू दाऊदले जईफ भनेका छन् ।)

७२८- र हजरत अमर बिन शरीद आफ्नो बुवाको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “समृद्ध मान्छेको श्रृण तिर्नुमा आलटाल गर्नुले त्यसको इज्जत सम्मानलाई र त्यसलाई दण्ड दिनुलाई ग्राह्य गरिदिन्छ” । (यस हदीसलाई अबू दाऊद र नेसाईले वर्णन गरेका छन्, र बुखारीले तअलीकन् वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बानले सही भनेका छन् ।)

७२९- र हजरत अबू सईद अल् खुदरी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “एउटा मान्छेले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको जीवन कालमा धेरै नोक्सानी बेहोच्यो, अनि त्यसमाथि श्रृणको भारी यति बढ्यो कि त्यो विपन्न भइहाल्यो, त रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: यसलाई दान देऊ, अनि मानिसहरूले दान दिए, तै पनि त्यसको

दाऊद .

وَرَوَى أَبُو دَاوُدَ، وَابْنُ مَاجَةَ: مِنْ رِوَايَةِ عُمَرَ بْنِ خَلْدَةَ قَالَ: أَتَيْنَا أَبَا هُرَيْرَةَ فِي صَاحِبٍ لَنَا قَدْ أَفْلَسَ، فَقَالَ: لَا أَقْضِيَنَّ فِيكُمْ بِقَضَاءِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ } مَنْ أَفْلَسَ أَوْ مَاتَ فَوَجَدَ رَجُلًا مَتَاعَهُ بِعَيْنِهِ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ { وَصَحَّحَهُ الْحَاكِمُ، وَضَعَفَ أَبُو دَاوُدَ هَذِهِ الزِّيَادَةَ فِي ذِكْرِ الْمَوْتِ .

७२८ - وَعَنْ عَمْرِو بْنِ الشَّرِيدِ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ } لِيِ الْوَالِدِ يُجِلُّ عِرْضَهُ وَعُقُوبَتَهُ { رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالنَّسَائِيُّ، وَعَلَّقَهُ الْبُخَارِيُّ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ .

७२९ - وَعَنْ أَبِي سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { أُصِيبَ رَجُلٌ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي ثَمَارٍ ابْتَاعَهَا، فَكَثُرَ دَيْنُهُ، فَأَفْلَسَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ " تَصَدَّقُوا عَلَيْهِ " فَتَصَدَّقَ النَّاسُ عَلَيْهِ، وَلَمْ يَبْلُغْ

पूर्ण भुक्तानी पुगेन, त रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले त्यसलाई श्रृण दिएका मानिसहरूसित भने: जति पाउँछौ त्यति लिइहाल, र यस बाहेक तिमीहरूको लागि शेष केही छैन" । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

७३०- र हजरत इब्ने कअब बिन मालिक आफ्नो बुवाको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि: "रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले हजरत मुआजलाई उनको मालमा कुनै प्रकारको खरिद विक्री गर्नुबाट मनाही गरिदिनु भयो, र उनको श्रृणलाई चुक्ता गर्नुको लागि उनको माललाई विक्री गरिदिनु भयो" । (यस हदीसलाई दारकुत्नीले वर्णन गरेका छन्, र हाकिमले सही भनेका छन्, र अबू दाऊदले मुरसलन् वर्णन गरेका छन्, र यसैलाई सही भनेका छन् ।)

७३१- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: "मलाई उहुद युद्धको अवसरमा नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम समक्ष युद्धमा शामिल गरिने मनसायले पेश गरियो, र म त्यस समय १४ वर्षको थिएँ, त उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले मलाई युद्धमा सहभागी हुने अनुमति दिनु भएन, अनि खनदक युद्धको अवसरमा जब मलाई पेश गरियो र त्यति बेला मेरो उमेर १५ वर्षको थियो, त उहाँले मलाई युद्धमा शामिल हुने अनुमति प्रदान गरे" । (बुखारी, मुस्लिम, र बैहकीको एउटा हदीसमा छ: "त मलाई अनुमति दिनु भएन र मलाई व्यस्क मान्नु भएन" । र यस हदीसलाई इब्ने खुजैमाले सही भनेका छन् ।)

७३२- र हजरत अतीयह अल् कुरजी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: "हामीलाई बन् कुरैजा नामक युद्धको

ذَلِكَ وَفَاءَ دِينِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِعُرْمَائِهِ: " خُذُوا مَا وَجَدْتُمْ، وَلَيْسَ لَكُمْ إِلَّا ذَلِكَ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

۷۳۰ - وَعَنْ ابْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حَجَرَ عَلَى مُعَاذِ مَالِهِ، وَبَاعَهُ فِي دَيْنٍ كَانَ عَلَيْهِ، { رَوَاهُ الدَّارِقُطْنِيُّ، وَصَحَّحَهُ الْحَاكِمُ، وَأَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ مُرْسَلًا، وَرَجَّحَ .

۷۳۱ - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: { عُرِضْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ يَوْمَ أُحُدٍ، وَأَنَا ابْنُ أَرْبَعِ عَشْرَةَ سَنَةً، فَلَمْ يُجِزْنِي، وَعُرِضْتُ عَلَيْهِ يَوْمَ الْخَنْدَقِ، وَأَنَا ابْنُ خَمْسِ عَشْرَةَ سَنَةً، فَأَجَازَنِي { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ . وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبَيْهَقِيِّ: " فَلَمْ يُجِزْنِي، وَلَمْ يَرِنِي بَلَعْتُ " . وَصَحَّحَهَا ابْنُ خُرَيْمَةَ .

۷۳۲ - وَعَنْ عَطِيَّةِ الْفُرْطِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: { عُرِضْنَا عَلَى النَّبِيِّ ﷺ يَوْمَ فُرَيْطَةَ، فَكَانَ مَنْ أَنْبَتَ قُتِلَ، وَمَنْ لَمْ يُنْبِتْ

मौकामा रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम समक्ष प्रस्तुत गरियो, त जसको गुप्ताङ्गको रौं आएको थियो त्यसलाई वध गरियो, र जसको रौं आएको थिएन त्यसलाई छाडियो, र म ती बालकहरूमध्येका थिएँ जिनको गुप्ताङ्गको रौं आएको थिएन यसर्थ मलाई छाडियो” । (यस हदीसलाई पाँचौंले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बान एवं हाकिमले सही पनि भनेका छन् ।)

७३३- र हजरत अमर बिन शुअैब आफ्नो बुवा बाजेको माध्यमले वर्णन गरेका छन् कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “महिलाको लागि लोग्नेको बिना अनुमति कुनै वस्तु कसैलाई उपहार दिनु वैध छैन” । र अर्को हदीसमा छ: “कुनै महिलालाई आफ्नो व्यक्तिगत मालमा पनि कुनै प्रकारको हेरफेर गर्ने अख्तियार छैन जबसम्म त्यो आफ्नो लोग्नेको स्वामित्वमा छे (विवाहको बन्धनमा छे)” । (यस हदीसलाई अहमद र तिर्मिजी बाहेक समस्त सुननवालाहरूले वर्णन गरेका छन्, र हाकिमले यसलाई सही भनेका छन् ।)

७३४- र हजरत क्वैसा बिन मुखारिक अल् हिलाली रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “भिक्षा माँग्नु निम्नका तीन प्रकारका मान्छे बाहेक कसैको लागि वैध छैन: एउटा त्यो मान्छे जसमाथि जमानतको (अर्काको कर्ज चुक्ता गरिने जमानत) धेरै भारी आइहालोस् त भिक्षा माँग्नु त्यसको लागि वैध भइहाल्यो यहाँसम्म कि त्यो त्यस बोकेको कर्जलाई चुक्ता गरिहालोस्, र अर्को त्यो मान्छे जसलाई विपत्तिले आइसमात्यो जस कारण त्यसको माल नष्ट भयो, त त्यसको लागि पनि माँग्नु वैध भयो यहाँसम्म कि त्यसको दैनिक आवश्यकता पूर्ण

خُلِّي سَبِيلُهُ، فَكُنْتُ فِيْمَنْ لَمْ يُنْبِتْ
فَخُلِّي سَبِيلِي { رَوَاهُ الْخَمْسَةُ، وَصَحَّحَهُ
ابْنُ حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ.

۷۳۳ - وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ،
عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ
قَالَ: { لَا يَجُوزُ لِامْرَأَةٍ عَطِيَّةٌ إِلَّا بِإِذْنِ
زَوْجِهَا } . وَفِي لَفْظٍ: { لَا يَجُوزُ لِلْمَرْأَةِ أَمْرٌ
فِي مَالِهَا، إِذَا مَلَكَ زَوْجُهَا عِصْمَتَهَا }
رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَأَصْحَابُ السُّنَنِ إِلَّا
التِّرْمِذِيَّ، وَصَحَّحَهُ الْحَاكِمُ.

۷۳۴ - وَعَنْ قَبِيصَةَ بِنِ مُحَمَّدٍ
الْهَلَالِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
إِنَّ الْمَسْأَلَةَ لَا تَحِلُّ إِلَّا لِأَحَدٍ ثَلَاثَةً: رَجُلٍ
تَحْمَلُ حَمَالَةً فَحَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ حَتَّى
يُصِيبَهَا ثُمَّ يُمْسِكَ، وَرَجُلٍ أَصَابَتْهُ جَائِحَةٌ
اجْتَاَحَتْ مَالَهُ، فَحَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ حَتَّى
يُصِيبَ قَوْمًا مِنْ عَيْشِهِ، وَرَجُلٍ أَصَابَتْهُ
فَاقَةٌ حَتَّى يَقُولَ ثَلَاثَةً مِنْ ذَوِي الْحِجَى

हुनथालोस्, र तेस्रो त्यो मान्छे जसलाई भोकमरी लागोस् र जसको लागि त्यसको समुदायका तीन बुद्धिमानहरूले यो गवाही देउन् कि त्यसलाई वास्तवमा भोकमरीले आइसमातेको छ, त त्यसको लागि माँगनु वैध भइहाल्छ” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

अध्याय: सुलहको वर्णन

७३५- र हजरत अमर बिन औफ अल् मुज्नी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “समस्त प्रकारका सुलह सन्धि गर्नु मुसलमानहरूबीच वैध छ, त्यस सुलह बाहेक जुन वैधलाई अवैध वा अवैधलाई वैध गरोस्, र मुसलमानहरू आफ्नो शर्तमाथि कायम रहनु, त्यस शर्त बाहेक जुन वैधलाई अवैध वा अवैधलाई वैध गरोस्” । (यस हदीसलाई तिर्मिजीले वर्णन गरेका छन् र सही पनि भनेका छन्, तर विदहरूले उनको यस कुरामाथि कटाच्छ गरेका छन्, किनकि यस हदीसको वर्णनकर्ता अब्दुल्लाह बिन अमर बिन औफ जईफ छन् । त कदाचित इमाम तिर्मिजीले यसको अत्याधिक सनदको कारणले यसलाई सही भनेका छन् । र इब्ने हिब्बानले पनि अबू हरैरहको माध्यमले यसलाई सही भनेका छन् ।)

७३६- र हजरत अबू हरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “कुनै छिमेकी आफ्नो कुनै छिमेकीलाई आफ्नो पर्खालमा काठ टाँस्नुबाट नरोकोस् । अनि अबू हरैरह भन्छन्: तिमीहरूलाई के भएको छ कि म तिमीलाई यसबाट विमुख हुँदा हेरिरहेको छु ? अल्लाहको शपथ म यसद्वारा तिमीहरूको

مِنْ قَوْمِهِ: لَقَدْ أَصَابَتْ فُلَانًا فِاقَةٌ، فَحَلَّتْ لَهُ الْمَسْأَلَةُ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

بَابُ الصُّلْحِ

۷۳۵ - عَنْ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ الْمُزَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { الصُّلْحُ جَائِزٌ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ، إِلَّا صُلْحًا حَرَّمَ حَلَالًا وَ أَحَلَّ حَرَامًا، وَالْمُسْلِمُونَ عَلَى شُرُوطِهِمْ، إِلَّا شَرْطًا حَرَّمَ حَلَالًا وَ أَحَلَّ حَرَامًا } رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ وَصَحَّحَهُ . وَأَنْكَرُوا عَلَيْهِ؛ . لِأَنَّ رَاوِيَهُ كَثِيرٌ بِنَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ ضَعِيفٌ . وَكَأَنَّهُ إِعْتَبَرَهُ بِكَثْرَةِ طُرُقِهِ . وَقَدْ صَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ مِنْ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ .

۷۳۶ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: { لَا يَمْنَعُ جَارٌ جَارَهُ أَنْ يَغْرِزَ خَشْبَةً فِي جِدَارِهِ . } ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَا لِي أَرَاكُمْ عَنْهَا مُعْرِضِينَ؟ وَاللَّهِ لَأَرْمِينَ بِهَا بَيْنَ أَكْتَفَيْكُمْ { مُتَّفَقٌ

कांधामाथि प्रहार गर्नेछु” । (बुखारी, मुस्लिम)

७३७- र हजरत अबू हुमैद अस्साअदी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “कुनै पनि मान्छेको लागि यो वैध छैन कि त्यो आफ्नो भाइको लट्ठी पनि बिना त्यसको अनुमति लेओस्” । (यस हदीसलाई इब्ने हिब्बान र हाकिमले आफ्नो सहीहको किताबमा वर्णन गरेका छन् ।)

अध्याय: ओसारपोसार (ट्रान्स्फर) र
जमानतको वर्णन

७३८- र हजरत अबू हरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “समृद्ध मान्छेको टालमटोल अत्याचार हो, र तिमीमध्ये जब कसैलाई समृद्ध मान्छेको हवाला ♦ दिइयोस् त त्यसलाई चाहियो कि यसलाई कबूल गरौस्” । (बुखारी, मुस्लिम, र अहमदको हदीसमा छ: “त त्यसको हवाला कबूल गरौस्” ।)

७३९- र हजरत जाबिर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “हामीमध्ये एउटा मान्छेको देहान्त भयो, त हामीले त्यसलाई स्नान गराएँ, र सुगन्ध लगाएँ र कफनाएँ, अनि त्यसलाई लिएर रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको पासमा आएँ, अनि भनै: यसमाथि जनाजाको नमाज पढनुहुन्छ ? त उहाँले एक पाइला अगाडि आए पश्चात भने: के यसमाथि कसैको कर्ज छ ? त हामीले भनै: यसमाथि दुई दिनार कर्ज छ, त उहाँ सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम फर्कन

عَلَيْهِ .

۷۳۷ - وَعَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { لَا يَجِلُّ لِأَمْرِي أَنْ يَأْخُذَ عَصَا أَخِيهِ بِغَيْرِ طِيبِ نَفْسٍ مِنْهُ } رَوَاهُ ابْنُ حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ فِي "صَحِيحَيْهِمَا" .

بَابُ الْحَوَالَةِ وَالضَّمَانِ

۷۳۸ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ، وَإِذَا أَتَيْتُمْ أَحَدَكُمْ عَلَى مَلِيٍّ فَلْيَتَّبِعْ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ . وَفِي رِوَايَةِ أَحْمَدَ: { فَلْيَخْتَلْ } . {

۷۳۹ - وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

تُوِّفِي رَجُلًا مِنَّا، فَعَسَلْنَا، وَحَنَطْنَا، وَكَفَّنَا، ثُمَّ أَتَيْنَا بِهِ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقُلْنَا: نُصَلِّي عَلَيْكَ؟ فَخَطَا خَطِي، ثُمَّ قَالَ: " أَعَلَيْهِ دَيْنٌ؟ " قُلْنَا: دِينَارَانِ، فَأَنْصَرَفَ، فَتَحَمَّلَهُمَا أَبُو فَتَادَةَ، فَأَتَيْنَاهُ، فَقَالَ أَبُو

♦ हवाला र हेवाला: कुनै व्यक्तिको जिम्मामा रहेको कर्जलाई अर्को मान्छेको जिम्मामा गर्नुलाई भनिन्छ ।

थाले, त त्यस कर्जलाई अबू कतादाले आफ्नो जिम्मामा लिए, अनि हामी उहाँको पासमा आएँ, त अबू कतादाले भने: त्यसको कर्जको दुई दिनार मेरो जिम्मामा भयो, त रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: त्यो कर्जा तिमीलाई चुक्ता गर्नु अनिवार्य भयो र मृतक त्यसबाट मुक्त भयो” । (यस हदीसलाई अहमद, अबू दाऊद र नेसाईले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बान एवं हाकिमले यसलाई सही भनेका छन् ।)

७४०- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको पासमा यस्तो मृतक मान्छेलाई ल्याइन्थ्यो जसमाथि कर्जा हुन्थ्यो, त उहाँ सोध्दथे: के यसले कर्जा चुक्ता गर्नुको लागि केही छाडेको छ ? त जब भनिन्थ्यो कि: त्यसले श्रृणलाई चुक्ता गर्नुको लागि केही माल छाडेको छ, त त्यसको जनाजाको नमाज पढाउँथे नत्र भन्थे: तिमीहरू आफ्नो साथीको जनाजाको नमाज पढिहाल, अनि जब अल्लाहले उहाँको लागि विजयको ढोका खोलिदिए त उहाँले भन्नु भयो: म आस्थावानहरूको लागि उनीहरूको ज्यानभन्दा अधिक निकट छु तसर्थ यदि कुनै यस्तो व्यक्तिको मृत्यु हुन्छ जसमाथि श्रृण छ त त्यसको श्रृणलाई म चुक्ता गर्छु” । (बुखारी, मुस्लिम, र बुखारीको एउटा हदीसमा छ: “त जसको मृत्यु भयो र त्यसले श्रृण चुक्ता गर्नुको लागि केही छाडेको छैन” ।)

७४१- र हजरत अमर बिन शुअैब आफ्नो बुवा बाजेको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “दण्डमा जिम्मेवारी लिनु (जमानत लिनु) छैन” । (यसलाई बैहकीले जईफ सनदको माध्यमले वर्णन गरेका छन् ।)

قَتَادَةَ: الدِّينَارَانِ عَلَيَّ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ " أَحَقُّ الْغَرِيمِ وَبَرِيٌّ مِنْهُمَا الْمَيِّتُ؟ " قَالَ: نَعَمْ، فَصَلَّى عَلَيْهِ { رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَأَبُو دَاوُدَ، وَالنَّسَائِيُّ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ، وَالْحَاكِمُ .

٧٤٠ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُؤْتَى بِالرَّجُلِ الْمُتَوَفَّى عَلَيْهِ الدَّيْنِ، فَيَسْأَلُ: " هَلْ تَرَكَ لِدَيْنِهِ مِنْ قَضَاءٍ؟ " فَإِنْ حُدِّثَ أَنَّهُ تَرَكَ وَفَاءً صَلَّى عَلَيْهِ، وَإِلَّا قَالَ: " صَلُّوا عَلَيَّ صَاحِبِكُمْ " فَلَمَّا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْفُتُوحَ قَالَ: " أَنَا أَوْلَى بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ، فَمَنْ تُوَفِّي، وَعَلَيْهِ دَيْنٌ فَعَلَيْ قَضَاؤُهُ { فَمَنْ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ . وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ: { فَمَنْ مَاتَ وَلَمْ يَتْرُكْ وَفَاءً } .

٧٤١ - وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { لَا كِفَالَةَ فِي حَدِّ { رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ .

अध्याय: साभेदारी र वकील बन्नुको वर्णन

७४२- र हजरत अबू हरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “अल्लाहको भनाई छ: म साभेदारहरूको तेस्रो हूँ जब ती दुवैमध्ये कोही कसैसित विश्वासघात नगरोस्, त जब दुवैमध्ये कसैले बेइमानी गर्छ त म ती दुवैको बीचबाट निस्कहाल्छु” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन्, र हाकिमले सही भनेका छन् ।)

७४३- र हजरत साइब बिन यजीद अल् मखजूमि रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “उनी नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको साभेदार थिए उहाँलाई दूतत्व प्राप्त हुनुभन्दा अघि, अनि मक्काको विजयको दिन उनी रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम समक्ष आए त उहाँले भन्नु भयो: मेरो भाइ र मेरो साभेदारलाई स्वागत छ” । (यस हदीसलाई अहमद, अबू दाऊद र इब्ने माजाले वर्णन गरेका छन् ।)

७४४- र हजरत अब्दुल्लाह बिन मसूद रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “बद्र युद्धको दिन म र अम्मार एवं सअद साभेदार बने ती समस्तमा जुन त्यस दिन मिल्ने थियो..., पूर्ण हदीससम्म । र यसै हदीसमा अगाडि छ कि: अनि सअद दुई बन्दीलाई लिएर आए र म र अम्मार केही ल्याएनौं” । (यस हदीसलाई नेसाई र अन्य विद्हरूले वर्णन गरेका छन् ।)

७४५- र हजरत जाबिर बिन अब्दुल्लाह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “म खैबरतिर प्रस्थान गर्ने मन बनाएँ त नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम समक्ष आएँ, त उहाँले भन्नु भयो: जब तिमि खैबरमा मेरो

بَابُ الشَّرِكَةِ وَالْوَكَالَةِ

۷۴۲ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { قَالَ اللَّهُ: أَنَا ثَالِثُ الشَّرِيكَيْنِ مَا لَمْ يَخُنْ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ، فَإِذَا خَانَ خَرَجْتُ مِنْ بَيْنَهُمَا } رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَصَحَّحَهُ الْحَاكِمُ .

۷۴۳ - وَعَنْ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدَ

الْمَخْزُومِيِّ { أَنَّهُ كَانَ شَرِيكَ النَّبِيِّ ﷺ قَبْلَ الْبَعْثَةِ، فَجَاءَ يَوْمَ الْفَتْحِ، فَقَالَ: " مَرْحَبًا بِأَخِي وَشَرِيكِي } رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَأَبُو دَاوُدَ، وَابْنُ مَاجَةَ .

۷۴۴ - وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: { إِشْتَرَكْتُ أَنَا وَعَمَّارٌ وَسَعْدٌ فِيمَا نُصِيبُ يَوْمَ بَدْرٍ.. } الْحَدِيثُ. وَتَمَامُهُ: فَجَاءَ سَعْدٌ بِأَسِيرِينَ، وَلَمْ أَجِئْ أَنَا وَعَمَّارٌ بِشَيْءٍ. رَوَاهُ النَّسَائِيُّ وَعَبْدُ

۷۴۵ - وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ -

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - { قَالَ: أَرَدْتُ الْخُرُوجَ إِلَى خَيْبَرَ، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ: " إِذَا

वकील समक्ष जानु त त्यसवाट १५ वसक असूल गरिलिनु” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन् र सही पनि भनेका छन् ।)

७४६- र हजरत उरवा अल् वारकी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले उनलाई एक दिनार दिएर उहाँको लागि एउटा बलिको जनावर किन्नुको लागि पठाए” पूर्ण हदीससम्म । (यस हदीसलाई बुखारीले एउटा हदीसमा वर्णन गरेका छन् जसलाई हामी वर्णन गरिसकेका छौं ।)

७४७- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले हजरत उमरलाई जकात (धर्मदाय) असूल गर्नुमा नियुक्त गरेका थिए...” । पूर्ण हदीससम्म । (बुखारी, मुस्लिम)

७४८- र हजरत जाबिर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “ नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले ६३ बलिको जनावरलाई बलि गर्नु भयो, अनि बाँकीलाई हजरत अलीलाई बलि गर्ने आदेश दिनु भयो” पूर्ण हदीससम्म । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

७४९- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ असीफको (मजदूरको) कथा अन्तर्गत कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “हे उनैस त्यस महिलाको पासमा जाऊ, त यदि त्यसले व्यभिचार गरेको कुरालाई स्वीकारदछे भने त्यसलाई ढुंगा हानिहानि मारिहाल...” । पूर्ण हदीससम्म । (बुखारी, मुस्लिम)

अध्याय: इक्कार गर्नु (स्वीकार गर्नु) को वर्णन

أَتَيْتَ وَكَيْلِي بِخَيْرٍ، فَخُذْ مِنْهُ خَمْسَةَ عَشَرَ وَسُقَا { رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَصَحَّحَهُ .

۷۴۶ - وَعَنْ عُرْوَةَ الْبَارِقِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ {

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعَثَ مَعَهُ بِدِينَارٍ يَشْتَرِي لَهُ أُضْحِيَّةً.. { الْحَدِيثُ . رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي أَثْنَاءِ حَدِيثٍ، وَقَدْ تَقَدَّمَ .

۷۴۷ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: {

بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عُمَرَ عَلَى الصَّدَقَةِ.. { الْحَدِيثُ . مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

۷۴۸ - وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَنَّ النَّبِيَّ

ﷺ نَحَرَ ثَلَاثًا وَسِتِّينَ، وَأَمَرَ عَلِيًّا أَنْ يَذْبَحَ الْبَاقِي { الْحَدِيثُ . رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

۷۴۹ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي

قِصَّةِ الْعَسِيفِ . قَالَ النَّبِيُّ ﷺ { وَأَعْدُ يَا أُنَيْسُ عَلَى امْرَأَةٍ هَذَا، فَإِنْ اعْتَرَفَتْ فَارْجُمَهَا.. { الْحَدِيثُ . مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

بَابُ الْإِقْرَارِ

७५०- र हजरत अबू जर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले मसित भन्नु भयो: “सत्य भन चाहे त्यो अप्रिय किन नहोस्” । (इब्ने हिब्बानले यसलाई लामो हदीस अन्तर्गत सही भनेका छन् ।)

अध्याय: उधार लिनु दिनुको वर्णन

७५१- र हजरत समुरह बिन जुन्दुब रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले कुनै कुरा लियो त त्यसको जिम्मा मा त्यो तबसम्म रहन्छ जबसम्म त्यसलाई चुक्ता नगरिदेओस्” । (यस हदीसलाई अहमद र चारौंले वर्णन गरेका छन्, र हाकिमले सही भनेका छन् ।)

७५२- र हजरत अबू हरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले तिमीसित नासो राखेको छ त्यसलाई त्यसको नासो दिइहाल, र जसले तिमीसित बेइमानी गरेको छ त्यससित पनि विश्वासघात नगर” । (यस हदीसलाई अबू दाऊद र तिर्मिजीले वर्णन गरेका छन्, र तिर्मिजीले यसलाई विश्वासनीय र हाकिमले सही भनेका छन्, र अबू हातिम राजीले यसलाई मुन्कर भनेका छन् ।)

७५३- र हजरत यअला बिन उमैया रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जब मेरा दूतहरू तिम्नो पासमा पुगुन् त उनीलाई तीस परिधान प्रदान गरिदिनु, त मैले भनें: हे अल्लाहको रसूल ! के यो जमानतप्राप्त उधार हो वा यस्तो उधारी

७५० - عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ:

لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { قُلِ الْحَقُّ، وَلَوْ كَانَ مُرًّا } صَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ فِي حَدِيثٍ طَوِيلٍ .

بَابُ الْعَارِيَةِ

७५१ - عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { عَلَى الْيَدِ مَا أَخَذْتَ حَتَّى تُؤَدِّيَهُ } رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَالْأَرْبَعَةُ، وَصَحَّحَهُ الْحَاكِمُ .

७५२ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { أَدِّ الْأَمَانَةَ إِلَى مَنْ ائْتَمَنَكَ، وَلَا تَخُنْ مَنْ خَانَكَ } رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ وَحَسَنَهُ، وَصَحَّحَهُ الْحَاكِمُ، وَاسْتَنْكَرَهُ أَبُو حَاتِمٍ الرَّازِيُّ.

७५३ - وَعَنْ يَعْلَى بْنِ أُمِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { إِذَا أَتَتْكَ رُسُلِي فَأَعْطِهِمْ ثَلَاثِينَ دِرْعًا }، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَعَارِيَةٌ مَضْمُونَةٌ أَوْ عَارِيَةٌ مُؤَدَّاهُ؟ قَالَ: بَلْ عَارِيَةٌ مُؤَدَّاهُ } رَوَاهُ

जसलाई फिर्ता गरिन्छ ? त उहाँले भन्नु भयो: बरु यो यस्तो उधार हो जसलाई फिर्ता गरिन्छ” । (यस हदीसलाई अहमद, अबू दाऊद र नेसाईले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बानले सही पनि भनेका छन् ।)

७५४- र हजरत सफ्वान बिन उमैया रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले हुनैनको दिन उनीबाट केही परिधान उधार लिए, त उनले भने: हे मुहम्मद के यसलाई जबरजस्ती लिनुहुन्छ ? त उहाँले भन्नु भयो: होइन, बरु जमानतप्राप्त उधार हो” । (यस हदीसलाई अबू दाऊद र नेसाईले वर्णन गरेका छन्, र यसलाई हाकिमले सही भनेका छन्, र इब्ने अब्बासको माध्यमले एउटा यसको जईफ साक्ष्य बन्ने हदीस पनि वर्णन गरेका छन् ।)

अध्याय: जबरजस्तीको वर्णन

७५५- र हजरत सईद बिन जैद रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले कसैको एक बित्ता जमिन अत्याचार गरेर जबरजस्ती लियो, त अल्लाह प्रलयको दिन त्यसको घाँटीमा सातवटै जमिनलाई हार बनाएर लगाइदिन्छ” । (बुखारी, मुस्लिम)

७५६- र हजरत अनस रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम आफ्नो कुनै स्वास्नीकहाँ थिए, अनि कुनै स्वास्नीले आफ्नो सेवकको माध्यमले एउटा प्यालामा खाना पठाइन्, त जुन स्वास्नीको पासमा उहाँ थिए तिनले त्यस प्यालालाई भाँचिदिइन्, अनि उहाँले त्यसलाई जोडेर त्यसमा खानालाई राखेर भन्नु भयो: खानालाई खाऊ, अनि शुद्ध

أَحْمَدُ، وَأَبُو دَاوُدَ، وَالنَّسَائِيُّ، وَصَحَّحَهُ
ابْنُ جِبَانَ .

۷۵۴ - وَعَنْ صَفْوَانَ بْنِ أُمَيَّةَ؛ { أَنَّ

النَّبِيِّ ﷺ اسْتَعَارَ مِنْهُ دُرُوعًا يَوْمَ حُنَيْنٍ.

فَقَالَ: أَغْصَبُ يَا مُحَمَّدُ؟ قَالَ: بَلْ عَارِيَةٌ

مَضْمُونَةٌ { رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالنَّسَائِيُّ،

وَصَحَّحَهُ الْحَاكِمُ . وَأَخْرَجَ لَهُ شَاهِدًا

ضَعِيفًا عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ .

بَابُ الْغَضَبِ

۷۵۵ - عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ - رَضِيَ

اللَّهُ عَنْهُمَا-؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: {

مَنْ إقْتَطَعَ شِبْرًا مِنَ الْأَرْضِ ظُلْمًا طَوْفَهُ

اللَّهُ إِيَّاهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ سَبْعِ أَرْضِينَ {

مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

۷۵۶ - وَعَنْ أَنَسٍ؛ { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ

كَانَ عِنْدَ بَعْضِ نِسَائِهِ، فَأَرْسَلَتْ إِحْدَى

أُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِينَ مَعَ خَادِمٍ لَهَا بِقِصْعَةٍ

فِيهَا طَعَامٌ، فَكَسَرَتِ الْقِصْعَةَ، فَضَمَّهَا،

وَجَعَلَ فِيهَا الطَّعَامَ. وَقَالَ: " كُلُوا "

प्याला त्यस सेवकलाई दिएर पठाए, र भाँचेको प्यालालाई आफ्नै पासमा राखे” । (यस हदीसलाई बुखारी र तिर्मिजीले वर्णन गरेका छन्, र तिर्मिजीले त्यो प्याला भाँचिने स्वास्नी हजरत आइशा हुन् भनेका छन्, र यति वृद्धि वर्णन गरेका छन्: कि नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “भोजनको बदला भोजन र भाँडाको सट्टा भाँडा” । र इमाम तिर्मिजीले यसलाई सही पनि भनेका छन् ।)

७५७- र हजरत राफेअ् बिन खदीज रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले कसैको जमिनमा त्यसको बिना अनुमति खेती गर्छ, त त्यसलाई त्यसखेतीमा कुनै अंश मिल्नेछैन, हो मात्र त्यसलाई त्यसको लगानी मिल्छ” । (यस हदीसलाई अहमद र नेसाई बाहेक चारौंले वर्णन गरेका छन्, र तिर्मिजीले यसलाई विश्वासनीय भनेका छन्, र भनिन्छ कि: इमाम बुखारीले यसलाई जईफ भनेका छन् ।)

७५८- र हजरत उरवा बिन जुबैर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमका साथीहरूमध्येबाट एउटा व्यक्तिले भन्यो: “दुई व्यक्ति आफ्नो भगडाको फैसला गराउने उद्देश्यले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम समक्ष उपस्थित भए, र कुरो यो थियो कि एउटा मान्छेले अर्को मान्छेको जमिनमा खजूर रोपेको थियो, त रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले यो फैसला सुनाउनु भयो कि: जमिन त त्यसको मालिकको नै हो, र जसले खजूर रोपेको छ त्यो आफ्नो खजूर उखेलिलेओस्, र भन्नु भयो: अत्याचारीलाई खजूर लगाउनुको कुनै

وَدَفَعَ الْقِصْعَةَ الصَّحِيحَةَ لِلرَّسُولِ، وَحَبَسَ الْمَكْسُورَةَ { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ . وَالتِّرْمِذِيُّ، وَاسْمَى الضَّارِبَةَ عَائِشَةَ، وَزَادَ: فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ { طَعَامٌ بِطَعَامٍ، وَإِنَاءٌ بِإِنَاءٍ } وَصَحَّحَهُ.

७५७ - وَعَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { مَنْ زَرَعَ فِي أَرْضٍ قَوْمٍ بغيرِ إِذْنِهِمْ، فَلَيْسَ لَهُ مِنَ الزَّرْعِ شَيْءٌ، وَلَهُ نَفَقَتُهُ } رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَالْأَزْبَعَةُ إِلَّا النَّسَائِيَّ، وَحَسَّنَهُ التِّرْمِذِيُّ . وَيُقَالُ: إِنَّ الْبُخَارِيَّ ضَعَّفَهُ.

७५८ - وَعَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ قَالَ: قَالَ قَالَ رَجُلٌ مِنَ الصَّحَابَةِ؛ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ { إِنَّ رَجُلَيْنِ اخْتَصَمَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي أَرْضٍ، غَرَسَ أَحَدُهُمَا فِيهَا نَخْلًا، وَالْأُخْرَى لِلْآخَرِ، فَقَضَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْأَرْضِ لِصَاحِبِهَا، وَأَمَرَ صَاحِبَ النَّخْلِ أَنْ يُجْرِحَ نَخْلَهُ. وَقَالَ: " لَيْسَ لِعَرَقٍ ظَالِمٍ حَقٌّ { رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ،

हक छैन” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन्, र यस हदीसको अन्तिम भाग सुननवर्णनकर्ताहरूले उरवाको हदीसमा वर्णन गरेका छन् सईद बिन जैदको माध्यमले । र यस हदीसको मौसूल र मुसल हुने कुरामा र यसको वर्णनकर्ता सहाबीको बारेमा मतभेद छ ।)

७५९- र हजरत अबि बक्रह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले मिनामा कुर्बानीको खुत्वामा (पर्वचनमा) भन्नु भयो: “नि:सन्देह तिमीहरूको रक्तपात र तिमीहरूको इज्जत आबरु तिमीमध्ये प्रत्येकको लागि उस्तै हराम छ जसरी आजको दिन यस शहरमा र यस महिनामा यी समस्त कुराहरू हराम छन्” । (बुखारी, मुस्लिम)

अध्याय: शुफ्आको वर्णन

७६०- र हजरत जाबिर बिन अब्दुल्लाह रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले ती समस्त कुराहरूमा शुफ्आको हुकुम दिनु भयो जसमा अंशबण्डा भएको छैन, यसर्थ जब हदबन्दी भइहालोस्, र मार्ग अलग विस्तार भइसकेको होस्, त कुनै शुफ्आ छैन” । (बुखारी, मुस्लिम, र वर्णित शब्द बुखारीका हुन् । र मुस्लिमको हदीसमा छ: “शुफ्आ प्रत्येक साभा वस्तुमा छ चाहे त्यो जमिन होस् वा घर र बगैचा, त यसको मालिकलाई यो वैध छैन कि त्यो यसलाई विक्री गरोस् यहाँसम्म कि आफ्नो साभेदार समक्ष

وَإِسْنَادُهُ حَسَنٌ . وَآخِرُهُ عِنْدَ أَصْحَابِ
" السُّنَنِ " مِنْ رِوَايَةِ عُرْوَةَ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ
زَيْدٍ . وَاخْتُلِفَ فِي وَصْلِهِ وَإِسَالِهِ، وَفِي
تَعْيِينِ صَحَابِيهِ .

٧٥٩ - وَعَنْ أَبِي بَكْرَةَ؛ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ
النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: فِي خُطْبَتِهِ يَوْمَ النَّحْرِ بِمِنَى
{ إِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ
عَلَيْكُمْ حَرَامٌ، كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا، فِي
بَلَدِكُمْ هَذَا، فِي شَهْرِكُمْ هَذَا } مُتَّفَقٌ
عَلَيْهِ .

بَابُ الشُّفْعَةِ

٧٦٠ - عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ -
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: { قَضَى رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ " بِالشُّفْعَةِ فِي كُلِّ مَا لَمْ يُقَسَمْ،
فَإِذَا وَقَعَتِ الْخُدُودُ وَصَرَّفَتِ الطُّرُقُ فَلَا
شُّفْعَةَ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ، وَاللَّفْظُ لِلْبُخَارِيِّ
. وَفِي رِوَايَةِ مُسْلِمٍ: { الشُّفْعَةُ فِي كُلِّ
شِرْكٍ: أَرْضٍ، أَوْ رَنْعٍ، أَوْ حَائِطٍ، لَا

♦ शुफ्आ: छिमेकमा बस्ने कारण कुनै वस्तुको खरिद विक्री आदि गर्ने सन्दर्भमा पहिला त्यसको हक अधिकार हुने कुरालाई जनाउने शब्द हो ।

विक्रीको प्रस्तावना नराखोस्” । र तहावीले वर्णन गरेको एउटा हदीसमा छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले प्रत्येक वस्तुमा शुफ्आ हुनुको फैसला गर्नु भएको छ । र यस हदीसका वर्णनकर्ताहरू सत्यनिष्ठ छन् ।)

७६१- र हजरत अबू राफेअ रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “छिमेकी निकट हुनुको कारण अधिक हकदार छ” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन्, र यसको सन्दर्भमा एउटा कथा छ ।)

७६२- र हजरत अनस बिन मालिक रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “घरको छिमेकी त्यस घरको अधिक हकदार हुन्छ” । (यस हदीसलाई नेसाईले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बानले यसलाई सही भनेका छन्, र यसमा विकारयुक्त कुरा छ ।)

७६३- र हजरत जाबिर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “छिमेकी छिमेकीको शुफ्आको अधिक हकदार छ, यदि त्यो अनउपस्थित छ भने त्यसको प्रतिक्षा गरिन्छ जब दुवैको बाटो एउटै होस्” । (यस हदीसलाई अहमद र चारौंले वर्णन गरेका छन्, र यसका वर्णनकर्ताहरू सत्यनिष्ठ छन् ।)

७६४- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “शुफ्आ रसूरी खोल्नु भैं हुन्छ” । (यस हदीसलाई इब्ने माजा र बज्जारले वर्णन गरेका छन्, र बज्जारले यति वृद्धि वर्णन गरेका छन्: “र अनउपस्थितको लागि कुनै शुफ्आ छैन” ।

يُصْلِحُ أَنْ يَبِيعَ حَتَّى يَعْضَرَ عَلَى شَرِيكِهِ
{ فِي رِوَايَةِ الطَّحَاوِيِّ: قَضَى النَّبِيُّ ﷺ
بِالشُّفْعَةِ فِي كُلِّ شَيْءٍ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ .

۷۶۱ - وَعَنْ أَبِي رَافِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { الْجَارُ أَحَقُّ بِصَقْبِهِ
{ أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ، وَفِيهِ قِصَّةٌ .

۷۶۲ - وَعَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { جَارُ الدَّارِ
أَحَقُّ بِالدَّارِ { رَوَاهُ النَّسَائِيُّ، وَصَحَّحَهُ
ابْنُ حِبَّانَ، وَلَهُ عِلَّةٌ .

۷۶۳ - وَعَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ { الْجَارُ أَحَقُّ بِشُفْعَةِ جَارِهِ،
يُنْتَظَرُ بِهَا - وَإِنْ كَانَ غَائِبًا - إِذَا كَانَ
طَرِيقُهُمَا وَاحِدًا { رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَالْأَزْبَعَةُ،
وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ .

۷۶۴ - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُمَا -، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: { الشُّفْعَةُ
كَحَلِّ الْعِقَالِ { رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ وَالْبَيْهَقِيُّ،
وَزَادَ: " وَلَا شُفْعَةَ لِعَائِبٍ " وَإِسْنَادُهُ

तर यसको सनद जईफ छ ।)

अध्याय: मुकार्जाको ♦ (बटाईको) वर्णन

७६५- र हजरत सुहैब रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “तीन कार्य अति कल्याणकारी हुन्छन्: निर्धारित समयसीमाको लागि विक्री गर्नु, र मुकार्जा गर्नु, र घरमा प्रयोगको लागि नकि विक्रीको लागि गहूमा जौलाई मिश्रित गर्नु” । (यस हदीसलाई इब्ने माजाले जईफ सनदको माध्यमले वर्णन गरेका छन् ।)

७६६- र हजरत हकीम बिन हिजाम रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “उनी जब कुनै मान्छेलाई मुकार्जा अर्थात बटाईमा कुनै माल दिन्थे त यो शर्त लगाउँथे कि: मेरो मालद्वारा नत जनावरको व्यापार गर्नु, नत त्यसलाई लिएर समुन्द्रमा नै जानु, नत बाढी आउने ठाउँमा नै लगाउनु, त यदि तिमीले उपरोक्तका कुराहरूलाई गर्नेछौ भने तिमी मेरो मालको जिम्मेवार हुनेछौ” अर्थात मैले भने अनुसार गरेनौ भने मेरो मालको क्षतिपूर्ति दिनुपर्छ । (यस हदीसलाई दारकुत्नीले वर्णन गरेका छन्, र यसका वर्णनकर्ताहरू सत्यनिष्ठ छन् । र इमाम मालिकले मुवत्तामा भन्छन्: कि अलाब् बिन अब्दुर्रहमान बिन यअकूब आफ्नो बुवा बाजेको माध्यमले वर्णन गरेका छन् कि: “उनले उसमानको मालमा व्यापार यस शर्तमा गरे कि नाफामा दुवै बराबर साभ्नीदार हुन्छन्” । र यो हदीस मौकूफ र सही छ ।)

ضَعِيفٌ .

بَابُ الْقِرَاضِ

۷६५ - عَنْ صُهَيْبٍ رضي الله عنه أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ: { ثَلَاثٌ فِيهِنَّ الْبَرَكَةُ: الْبَيْعُ إِلَى أَجَلٍ، وَالْمُقَارَضَةُ، وَخَلْطُ الْبُرِّ بِالشَّعِيرِ لَلْبَيْتِ، لَا لِلْبَيْعِ } رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ .

۷६६ - وَعَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رضي الله عنه أَنَّهُ كَانَ يَشْتَرِي عَلَى الرَّجُلِ إِذَا أَعْطَاهُ مَالًا مُقَارَضَةً: أَنْ لَا تَجْعَلَ مَالِي فِي كَيْدٍ رَطْبَةٍ، وَلَا تَحْمِلْهُ فِي بَحْرٍ، وَلَا تَنْزِلْ بِهِ فِي بَطْنِ مَسِيلٍ، فَإِنْ فَعَلْتَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ، فَقَدْ ضَمِنْتَ مَالِي { رَوَاهُ الدَّارَقُطْنِيُّ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ . وَقَالَ مَالِكٌ فِي " الْمَوْطَأِ " عَنْ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْقُوبَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ: { أَنَّهُ عَمِلَ فِي مَالٍ لِعُثْمَانَ عَلَى أَنَّ الرِّبْحَ بَيْنَهُمَا } وَهُوَ مَوْفُوفٌ صَحِيحٌ .

♦ मुकार्जा अथवा मुजारवा: एउटा व्यक्तिको माल होस् र अर्को व्यक्तिको परिश्रम अनि दुवै व्यक्ति त्यसबाट निर्धारित अंश लेउन् ।

अध्याय: सिँचाइ र जमिनलाई अधिया वा
ठेक्कामा दिनुको वर्णन

७६७- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले खैबरवासीहरूसित यसरी सहमति गर्नु भयो कि: फलफूल र खेतीहरूबाट जुन उब्जन आउँछ त्यसमा आधा अंश तिमीहरूको हुनेछ” । बुखारी, मुस्लिम)

र बुखारी र मुस्लिमकै अर्को हदीसमा छ कि: खैबरवासीहरू स्वयम् रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमसित यो माँग गरे कि: उनीहरूलाई उनीहरूको जमिनबाट नष्कासित नगरियोस्, बरु उनीहरू त्यसबाट भएको पैदावारबाट आधा भाग दिनेछन् । त रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: जबसम्म हामी चाहन्छौं हाम्रो यसै कुरामा हामीले सहमति दियोँ, अनि उनीहरू यसै शर्तमा कार्यरत रहे यहाँसम्म कि उनीहरूलाई हजरत उमरले त्यहाँबाट निष्कासित गरे” । र मुस्लिममा छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले खैबरका खजूरहरू र जमिनलाई खैबरमा भएका यहूदीहरूलाई यस शर्तमा दिए कि उनीहरू आफ्नो लगानी लगाएर त्यसमा खेती गर्छन् र उब्जनमा उनीहरूको आधा अंश हुनेछ” ।

७६८- र हजरत हन्जला बिन कैस रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “मैले राफेअ बिन खदीज रजिअल्लाहो अन्होसित सोधें कि: सुन चाँदीको सट्टामा जमिनलाई ठेक्कामा दिनु कस्तो छ ? त उनले भने: यसमा कुनै आपत्ति छैन, किनकि रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको जीवनकालमा मान्छेहरू आफ्नो जमिन यस शर्तमा दिन्थे कि जुन जमिन कुलोको निकट र पानीको

بَابُ الْمُسَاقَاةِ وَالْإِجَارَةِ

۷۶۷ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا-؛ { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَامَلَ أَهْلَ خَيْبَرَ بِشَطْرِ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا مِنْ ثَمَرٍ، أَوْ زَرْعٍ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

وَفِي رِوَايَةٍ لَهُمَا: فَسَأَلُوا أَنْ يُقَرَّهُمْ بِهَا عَلَى أَنْ يَكْفُوا عَمَلَهَا وَهُمْ نِصْفُ الثَّمَرِ، فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { نُفَرِّقُكُمْ بِهَا عَلَى ذَلِكَ مَا شِئْنَا ، فَقَرُّوا بِهَا، حَتَّى أَجْلَاهُمْ عُمَرُ { . وَلِمُسْلِمٍ: { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ دَفَعَ إِلَى يَهُودِ خَيْبَرَ نَخْلَ خَيْبَرَ وَأَرْضَهَا عَلَى أَنْ يَعْتَمِلُوهَا مِنْ أَمْوَالِهِمْ، وَلَهُ شَطْرُ ثَمَرِهَا { .

۷۶۸ - وَعَنْ حَنْظَلَةَ بْنِ قَيْسٍ قَالَ:

{ سَأَلْتُ رَافِعَ بْنَ خَدِيجٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ كِرَاءِ الْأَرْضِ بِالذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ؟ فَقَالَ: لَا بَأْسَ بِهِ، إِذَا كَانَ النَّاسُ يُؤَاجِرُونَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمَادِيَانَاتِ، وَأَقْبَالِ

बहावमा र अन्य जमिनको पैदा हुन्छ त्यो मेरो हुन्छ, त त्यसमध्ये केहीमा पैदा हुन्थ्यो र केहीमा खेती विनष्ट भइहाल्थ्यो, र मानिसहरूलाई बटाइ र ठेक्का यसै शर्तमा मिल्दथ्यो, त यसै कारण रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले यसबाट रोकेका थिए, तर यदि कुनै कुरा निर्धारित छ भने यस्तो ठेक्का (हुण्डा) दिनुमा कुनै दोष र आपत्ति छैन” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन्, र यस हदीसमा बुखारी मुस्लिमले वर्णन गरेको हदीसको स्पष्टीकरण छ जसमा यो भनिएको छ कि जमिनलाई ठेक्का र हुण्डामा दिनु अवैध छ ।)

७६९- र हजरत साबित बिन जहहाक रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले जमिनलाई अधियामा दिनुबाट मनाही गर्नु भयो, र ठेक्कामा (हुण्डामा) दिनुको आदेश गर्नु भयो” । (यस हदीसलाई पनि मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

७७०- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले हिजामत गराउनु भयो, र जसले हिजामत गरेको थियो त्यसलाई त्यसको पारिश्रमिक दिनु भयो” । त यदि हिजामतको परिश्रमिक हARAM हुन्थ्यो भने उहाँ त्यसलाई हिजामतको ज्याला दिने थिएनन् । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

७७१- र हजरत राफेअ बिन खदीज रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “हिजामतको परिश्रमिक अति नराम्रो छ” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

الْجَدَاوِلِ، وَأَشْيَاءَ مِنَ الزَّرْعِ، فَيَهْلِكُ هَذَا وَيَسْلَمُ هَذَا، وَيَسْلَمُ هَذَا وَيَهْلِكُ هَذَا، وَمَ يَكُنْ لِلنَّاسِ كِرَاءٌ إِلَّا هَذَا، فَلِذَلِكَ زَجَرَ عَنْهُ، فَأَمَّا شَيْءٌ مَعْلُومٌ مَضْمُونٌ فَلَا بَأْسَ بِهِ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ . وَفِيهِ بَيَانٌ لِمَا أُجْمِلَ فِي الْمُتَّفَقِ عَلَيْهِ مِنْ إِطْلَاقِ النَّهْيِ عَنِ كِرَاءِ الْأَرْضِ .

७६९ - وَعَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنْ الْمُزَارَعَةِ وَأَمَرَ بِالْمُؤَاجِرَةِ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ أَيْضًا .

७७० - وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا -؛ أَنَّهُ قَالَ: { إِحْتَجَمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَعْطَى الَّذِي حَجَمَهُ أَجْرَهُ { وَلَوْ كَانَ حَرَامًا لَمْ يُعْطِهِ . رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

७७१ - وَعَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { كَسْبُ الْحَجَامِ حَيْثُ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

७७२ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

७७२- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “अल्लाहको बनाई छ कि: म प्रलयको दिन तीन प्रकारका मान्छेहरूको विपक्षी हुन्छु: एउटा त्यो मान्छे जसले मेरो नामको माध्यमले प्रतिज्ञा गऱ्यो अनि त्यसलाई निर्वाह गरेन, अर्थात विश्वासघात गऱ्यो, र अर्को त्यो मान्छे जसले स्वतन्त्र मान्छेलाई विक्री गरेर त्यसको पैसा खायो, र तेस्रो त्यो मान्छे जसले कुनै व्यक्तिलाई मजदूरीमा राख्यो अनि त्यस व्यक्तिले कार्य पूर्ण गऱ्यो तर त्यसले त्यस मजदूरको पूर्ण परिश्रमिक दिएन” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

७७३- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “अल्लाहको किताब कुरआनलाई सिकाउनुमा जुन परिश्रमिक तिमी लिन्छौ त्यो परिश्रमिक नै सर्वोत्कृष्ट पारिश्रमिक हो” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

७७४- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “मजदूरको पारिश्रमिक त्यसको पसिना सुकिनुभन्दा अघि नै दिइहाल” । (यस हदीसलाई इब्ने माजाले वर्णन गरेका छन्, र यसै सन्दर्भमा अबू यअ्ला र वैहकीले हजरत अबू हुरैरहको माध्यमले हदीस वर्णन गरेका छन्, र यस्तै तब्रानीले हजरत जाबिरको माध्यमले, तर यी समस्त हदीसहरू जईफ छन् ।)

७७५- र हजरत अबू सईद अल् खुदरी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले कुनै मजदूरलाई मजदूरीमा राखोस् त त्यसलाई चाहियो कि त्यो त्यसको पूर्ण

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { قَالَ اللَّهُ ﷻ ثَلَاثَةٌ أَنَا خَصْمُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: رَجُلٌ أَعْطَى بِي ثُمَّ عَدَرَ، وَرَجُلٌ بَاعَ حُرًّا ، فَأَكَلَ ثَمَنَهُ، وَرَجُلٌ اسْتَأْجَرَ أَجِيرًا ، فَاسْتَوْفَى مِنْهُ، وَلَمْ يُعْطِهِ أَجْرَهُ } رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

७७३ - وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { إِنَّ أَحَقَّ مَا أَخَذْتُمْ عَلَيْهِ حَقًّا كِتَابُ اللَّهِ } أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ.

७७४ - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُمَا - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { أَعْطُوا الْأَجِيرَ أَجْرَهُ قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرْفُهُ } رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ. وَفِي الْبَابِ وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عِنْدَ أَبِي يَعْلَى وَالْبَيْهَقِيِّ، وَجَابِرٍ عِنْدَ الطَّبْرَانِيِّ، وَكُلُّهَا ضَعُافٌ.

७७५ - وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: { مَنْ اسْتَأْجَرَ أَجِيرًا، فَلْيُسَلِّمْ لَهُ

ज्याला दिइहालोस्” । (यस हदीसलाई अब्दुरजाकले वर्णन गरेका छन्, र यस हदीसको सनदमा निरन्तरता छैन, तर अबू हनीफाको माध्यमले बैहकीले मौसूलन् वर्णन गरेका छन् ।)

अध्याय: बन्जर (बाँझो) जमिनलाई आबादित गर्नुको वर्णन

७७६- र हजरत उरवाले हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको माध्यमले वर्णन गरेका छन् कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले कुनै यस्तो बन्जर जमिनलाई आबाद गर्‍यो जुन कसैको होइन, त त्यस जमिनको त्यो नै अधिक हकदार हुन्छ” । र उरवा भन्छन् कि: यसैद्वारा हजरत उमरले आफ्नो शासनकालमा फैसला पनि गरेका थिए । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

७७७- र हजरत सईद बिन जैद रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले मृतक (बाँझो) धरतीलाई जीवित (उब्जाउ) गर्‍या, त त्यो जमिन त्यसैको भइहाल्यो” । (यस हदीसलाई तीनौंले वर्णन गरेका छन्, र तिर्मिजिले विश्वासनीय पनि भनेका छन्, र यो पनि भनेका छन् कि: यो हदीस मुरसल छ, र उनको यो कथन ठीक नै छ । र यसको वर्णनकर्ता सहाबीको बारेमा मतभेद छ: त भनिएको छ कि: उनी हजरत जाबिर हुन्, त केहीको भनाई छ कि: उनी हजरत आइशा हुन्, र भनिएको छ कि: उनी अब्दुल्लाह बिन उमर हुन्, तर यस सनदभ्रमा सही पहिलो कथन नै छ ।)

७७८- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: सअब बिन जसामा रजिअल्लाहो अन्हाले यो खबर दिएका छन् कि नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु

أَجْرَتُهُ { رَوَاهُ عَبْدُ الرَّزَّاقِ وَفِيهِ انْقِطَاعٌ،
وَوَصَلَهُ الْبَيْهَقِيُّ مِنْ طَرِيقِ أَبِي حَنِيفَةَ .

بَابُ إِحْيَاءِ الْمَوَاتِ

۷۷۶ - عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ -

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا-؛ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: {
مَنْ عَمَّرَ أَرْضًا لَيْسَتْ لِأَحَدٍ، فَهُوَ أَحَقُّ
بِهَا { قَالَ عُرْوَةُ: وَقَضَى بِهِ عُمَرُ فِي
خِلَافَتِهِ. رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ.

۷۷۷ - وَعَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: { مَنْ أَحْيَا أَرْضًا مَيِّتَةً
فَهِِيَ لَهُ { رَوَاهُ الثَّلَاثَةُ، وَحَسَنَهُ التِّرْمِذِيُّ.

وَقَالَ: رُوِيَ مُرْسَلًا. وَهُوَ كَمَا قَالَ،

وَاخْتَلَفَ فِي صَحَابِيِّهِ، فَقِيلَ: جَابِرٌ،

وَقِيلَ: عَائِشَةُ، وَقِيلَ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو،

وَالرَّاجِحُ الْأَوَّلُ.

۷۷۸ - وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ؛ أَنَّ

الصَّعْبَ بْنَ جَثَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ

भयो: “अल्लाह र त्यसको सन्देष्टा बाहेक कसैको लागि गौचर विशिष्ट गर्नु वैध छैन” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

७७९- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “अनायासमा नत कोही कसैलाई कष्ट देओस् नत त्यसैलाई कसैद्वारा कष्ट दिइयोस्” । (यस हदीसलाई अहमद र इब्ने माजाले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने माजाले यसै जस्तो हदीस अबू सईदको माध्यमले पनि वर्णन गरेको छन्, तर सो हदीस मुवत्तामा मुर्सलन वर्णित छ ।)

७८०- र हजरत समुरह बिन जुन्दुब रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले कुनै जमिनको वरिपरि पर्खाल बनायो त्यो जमिन त्यसैको भयो” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन्, र इब्नुल् जारुदले सही भनेका छन् ।)

७८१- र हजरत अब्दुल्लाह बिन मुगाफल रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले कुनै इनार खोदयो त त्यसलाई यस इनारको वरिपरि चालिस हात जमिन मिलिहाल्ल त्यसका जनावरहरूलाई बाँधनुको लागि” । (यस हदीसलाई इब्ने माजाले जईफ सनदको माध्यमले वर्णन गरेका छन् ।)

७८२- र हजरत अलकमा बिन वायल आफ्नो बुवाको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले उनलाई हजरमौत नामक स्थानमा जमिनको एउटा कित्ता उपहारमा दिए” । (यस हदीसलाई अबू दाऊद र तिर्मिजीले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्वानले यसलाई सही भनेका छन् ।)

رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .
{ لَا حِمَى إِلَّا لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ }
قَالَ: { لَا حِمَى إِلَّا لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ }
رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

۷۷۹ - وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ } رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَابْنُ مَاجَةَ، وَهُوَ فِي الْمُوطَأِ مُرْسَلٌ .
۷۷۹ - وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ } رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَابْنُ مَاجَةَ، وَهُوَ فِي الْمُوطَأِ مُرْسَلٌ .

۷۸۰ - وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { مَنْ أَحَاطَ حَائِطًا عَلَى أَرْضٍ فَهِيَ لَهُ } رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ الْجَارُودِ .
۷۸۰ - وَعَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { مَنْ أَحَاطَ حَائِطًا عَلَى أَرْضٍ فَهِيَ لَهُ } رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ الْجَارُودِ .

۷۸۱ - وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: { مَنْ حَفَرَ بَيْتْرًا فَلَهُ أَرْبَعُونَ ذِرَاعًا عَطْنَا لِمَاشِيَّتِهِ } رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ .
۷۸۱ - وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُغَفَّلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: { مَنْ حَفَرَ بَيْتْرًا فَلَهُ أَرْبَعُونَ ذِرَاعًا عَطْنَا لِمَاشِيَّتِهِ } رَوَاهُ ابْنُ مَاجَةَ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ .

۷۸۲ - وَعَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَاثِلٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَقْطَعَهُ أَرْضًا بِحَضْرَمَوْتَ } رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ .
۷۸۲ - وَعَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ وَاثِلٍ، عَنْ أَبِيهِ؛ { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَقْطَعَهُ أَرْضًا بِحَضْرَمَوْتَ } رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، وَالتِّرْمِذِيُّ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ .

७८३- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले हजरत जुबैरलाई त्यति जमिन दिएका थिए जहाँसम्म उनको घोडा दगुरेको थियो, र जब उनको घोडा रुकेको थियो त उनले आफ्नो चाबुकलाई फ्याँकेका थिए, त उहाँले भन्नु भएको थियो: जहाँसम्म उनको चाबुक पुगेको छ त्यहाँसम्म उनलाई जमिन प्रदान गरियोस्” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले जईफ सनदको माध्यमले वर्णन गरेका छन् ।)

७८४- र सहाबामध्ये एउटा मान्छेको भनाईछ कि: “मैले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको साथमा युद्धगर्दा उहाँलाई यो भन्दै सुनें कि: मानिसहरू तीन कुरामा सहभागी छन्: पानी, घाँस र आगोमा” । (यस हदीसलाई अहमद र अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन्, र यसका वर्णनकर्ताहरू सत्यनिष्ठ छन् ।)

अध्याय: वकफको ♦ वर्णन

७८५- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जब मान्छेको मृत्यु भइहाल्छ त त्यसका समस्त कर्मका स्रोतहरू समाप्त भइहाल्छन् तीन कुराहरू बाहेक, र ती हुन्: निरंतर रहीरहने दान, वा यस्तो ज्ञान जसबाट लाभान्वित भइयोस्, वा यस्तो सदाचारी पुत्र जुन त्यसको लागि याचना गरियोस्” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

७८६- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “हजरत उमर खैबर स्थानमा जमिनको एउटा कित्ता पाए, अनि त्यसबारे परामर्शको लागि नबी सल्लल्लाहो

७८३ - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُمَا - { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَقْطَعَ الزُّبَيْرَ

حُضَرَ فَرَسِهِ ، فَأَجْرَى الْفَرَسَ حَتَّى قَامَ ،

ثُمَّ رَمَى سَوْطَهُ . فَقَالَ : " أَعْطُوهُ حَيْثُ

بَلَغَ السَّوْطُ { رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَفِيهِ ضَعْفٌ

७८४ - وَعَنْ رَجُلٍ مِنَ الصَّحَابَةِ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : { عَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ : النَّاسُ شُرَكَاءُ فِي ثَلَاثٍ

: فِي الْكَلَالِ ، وَالْمَاءِ ، وَالنَّارِ { رَوَاهُ

أَحْمَدُ ، وَأَبُو دَاوُدَ ، وَرِجَالُهُ ثِقَاتٌ .

بَابُ الْوَقْفِ

७८५ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ

رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ : { إِذَا مَاتَ

الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ

: صَدَقَةٌ جَارِيَةٌ ، أَوْ عِلْمٌ يُنْتَفَعُ بِهِ ، أَوْ

وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ { رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

७८६ - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُمَا - قَالَ : { أَصَابَ عُمَرُ أَرْضًا

♦ वकफ: कुनै वस्तु अल्लाहको प्रसन्नता पाउनको लागि यसरी दान गर्नु कि त्यसबाट सबै लाभान्वित होउन् तर कोही त्यसलाई विक्री गर्न नसकोस् ।

अलैहे वसल्लम समक्ष आए, अनि भने: हे अल्लाहका रसूल ! मैले खैबरमा केही जमिन पाएको छु र यस जस्तो बहुमूल्य माल मसित कुनै अर्को छैन । त उहाँले भन्नु भयो: यदि तिमी चाह त त्यस मूल माललाई आफूसित बाँकी राखेर त्यसको पैदावारलाई दान गरिदेऊ, त वर्णनकर्ता भन्छन् कि: अनि हजरत उमरले त्यसलाई यस शर्तमा दान गर्नु भयो कि त्यस मूल माललाई नत विक्री गरिन्छ नत त्यसलाई विरासतमा दिइन्छ, नत त्यसलाई कसैलाई उपहारमा दिइन्छ, बरु त्यसलाई खर्च गरिन्छ असहायहरूमाथि, र असहाय आफन्तीहरूमाथि, र कसैलाई स्वतन्त्र गर्नुमा, र अल्लाहको मार्गमा, र यात्रुमाथि, र अतिथिहरूमाथि, र जुन त्यसको व्यवस्थापक हुन्छ यदि त्यो सदोचित तरिकाले खान्छ र आफ्नो साथीलाई पनि उचित तरिकाले खुवाउँछ भने यसमा कुनै आपत्ति हुँदैन, यदि यसद्वारा त्यो माल अर्जन गर्न खोजेको छैन” । (बुखारी, मुस्लिम, र वर्णित शब्द मुस्लिमका हुन्, र बुखारीको एउटा हदीसमा छ कि: “उनले त्यसको मूल माललाई नै वकफ (दान) गरे यस शर्तमा कि त्यसलाई नत विक्री गरिन्छ नत कसैलाई उपहारमा दिइन्छ, बरु त्यसको फललाई दान सरह खर्च गरिन्छ” ।

७८७- र हजरत अबू हुरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले हजरत उमरलाई जकातको असूली गर्नुमा नियुक्त गरेर पठाए... पूर्ण हदीससम्म, र यसै हदीसमा छ कि: र हजरत खालिदले आफ्नो समस्त परिधान (कवच) हरूलाई अल्लाहको मार्गमा दान गरिदिए” । (बुखारी, मुस्लिम)

بِحَيْبَرِ ، فَأَتَى النَّبِيَّ ﷺ يَسْتَأْمِرُهُ فِيهَا ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ! إِنِّي أَصَبْتُ أَرْضًا بِحَيْبَرِ لَمْ أَصِبْ مَالًا قَطُّ هُوَ أَنفَسُ عِنْدِي مِنْهُ . قَالَ : " إِنْ شِئْتَ حَبَسْتَ أَصْلَهَا ، وَتَصَدَّقْتَ بِهَا " . قَالَ : فَتَصَدَّقْ بِهَا عُمَرُ ، غَيْرَ أَنَّهُ لَا يُبَاعُ أَصْلُهَا ، وَلَا يُورَثُ ، وَلَا يُوهَبُ ، فَتَصَدَّقْ بِهَا فِي الْفُقَرَاءِ ، وَفِي الْقُرْبَى ، وَفِي الرَّقَابِ ، وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ ، وَابْنِ السَّبِيلِ ، وَالضَّيْفِ ، لَا جُنَاحَ عَلَيَّ مَنْ وَلِيَهَا أَنْ يَأْكُلَ مِنْهَا بِالْمَعْرُوفِ ، وَيُطْعِمَ صَدِيقًا { غَيْرَ مَتَمَوْلٍ مَالًا . مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ ، وَاللَّفْظُ لِمُسْلِمٍ . وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ : { تَصَدَّقْ بِأَصْلِهِ ، لَا يُبَاعُ وَلَا يُوهَبُ ، وَلَكِنْ يُنْفَقُ ثَمْرُهُ } .

७८७ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : { بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عُمَرَ عَلَى الصَّدَقَةِ . . } الْحَدِيثُ ، وَفِيهِ : { وَأَمَّا خَالِدٌ فَقَدْ اِحْتَبَسَ أَدْرَاعَهُ وَأَعْتَادَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

अध्याय: उपहार र उमरा* एवं रुक्बाको*
वर्णन

७८८- र हजरत नुअ्मान बिन बशीर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: उनको बुवा उनलाई लिएर रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको पासमा आए र भने: “मैले मसित भएको एउटा दास आफ्नो यस छोरालाई प्रदान गरेको छु, त रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: के तिमीले आफ्ना समस्त सन्तानहरूलाई यस्तै दास प्रदान गरेका छौ ? त उनले भने: होइन, प्रदान गरेछैन, त उहाँले भन्नु भयो: यसो भए दासलाई यसबाट पनि फिर्ता लिइहाल । र अर्को हदीसका शब्दहरू यसरी छन्: मेरो बुवा मलाई लिएर नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम समक्ष आए ताकि उहाँलाई मलाई दिएको दानमाथि साक्ष्य बसालुन्, त उहाँले भन्नु भयो: के तिमीले आफ्ना समस्त सन्तानहरूलाई यस्तै दास प्रदान गरेका छौ ? त उनले भने: होइन, प्रदान गरेछैन, त उहाँले भन्नु भयो: तिमी अल्लाहसित डराऊ, र आफ्नो सन्तानहरूबीच न्यायको व्यवहार गर, अनि मेरो बुवा फर्केर आए, र मलाई प्रदान गरेको दानलाई फिर्ता लिए” । (बुखारी, मुस्लिम, र मुस्लिमको एउटा हदीसमा छ: “अनि उहाँले भन्नु भयो: यसमाथि म बाहेक कसै अरुलाई गवाह बनाऊ, अनि उहाँले भन्नु भयो: के तिमी यो चाहदैनौ कि सबै तिम्रो साथमा एकनास सुव्यवहार गरुन् ? त उनले भने: म किन चाहदैन तपाईंले भने अनुसार नै चाहन्छु, त उहाँले भन्नु भयो: यसो भए यसरी नगर” ।)

بَابُ الْهَبَةِ وَالْعُمْرِى وَالرُّقْبَى

७८८ - ७८९ - عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ -
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - أَنَّ أَبَاهُ أَتَى بِهِ رَسُولَ
اللَّهِ ﷺ فَقَالَ : { إِنِّي نَحَلْتُ ابْنِي هَذَا
عُلَامًا كَانَ لِي، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ " أَكُلُّ
وَلَدِكَ نَحَلْتَهُ مِثْلَ هَذَا " ؟ . فَقَالَ :
لَا . فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ " فَارْجِعْهُ " {
. وَفِي لَفْظٍ : { فَانْطَلَقَ أَبِي إِلَى النَّبِيِّ ﷺ
لِيُشْهِدَهُ عَلَى صَدَقَتِي . فَقَالَ : " أَفَعَلْتَ
هَذَا بِوَلَدِكَ كُلِّهِمْ " ؟ . قَالَ : لَا . قَالَ :
اتَّقُوا اللَّهَ ، وَاعْدِلُوا بَيْنَ أَوْلَادِكُمْ " فَارْجِعْ
أَبِي، فَرَدَّ تِلْكَ الصَّدَقَةَ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .
. وَفِي رِوَايَةٍ لِمُسْلِمٍ قَالَ : { فَأَشْهَدُ عَلَى
هَذَا عَيْرِي " ثُمَّ قَالَ : " أَيَسْرُكَ أَنْ يَكُونُوا
لَكَ فِي الْبَرِّ سَوَاءٌ ؟ " قَالَ : بَلَى . قَالَ :
" فَلَا إِذَا " .

♦ उमरा: कुनै मान्छे यो भनोस् कि यो वस्तु तिम्रो जीवनसम्म तिमीलाई दिई, र तिम्रो मृत्यु नहुन्जेल तिम्रै रहन्छ ।

♣ रुक्बा: कुनै मान्छे यो भनोस् कि यो वस्तु तिम्रो भयो, तर यदि तिमी मभन्दा अघि नै मर्नु भयो पुनः मेरो भइहाल्छ, तर यदि म नै पहिला मरें भने यो तिम्रै रहन्छ ।

७८९- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “उपहार दिएर त्यसलाई फिर्ता लिने मान्छे त्यस कुकुर जस्तो छ जुन उल्टी गरेर त्यसलाई खान्छ” । (बुखारी, मुस्लिम, र बुखारीको एउटा हदीसमा छ: “हाम्रो दृष्टिमा यस कुराभन्दा घृणित कुरा केही छैन कि कुनै मान्छे उपहार दिएर त्यसलाई फिर्ता लेओस् त्यस कुकुर भै जुन वान्ता गरेर त्यसलाई खान्छ” ।)

७९०- र हजरत इब्ने उमर र इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “कुनै मुसलमान मान्छेको लागि यो वैध छैन कि त्यो उपहार दिए पश्चात त्यसलाई फिर्ता लेओस्, यस बाहेक कि कुनै पिताले पुत्रलाई केही दिएको होस् अनि त्यसलाई फिर्ता लेओस्” । (यस हदीसलाई अहमद र चारौंले वर्णन गरेका छन्, र तिर्मिजी, इब्ने हिब्बान र हाकिमले यसलाई सही पनि भनेका छन् ।)

७९१- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हाको वर्णन छ कि: “रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम उपहार कबूल गर्थे, र त्यसको सट्टामा केही नकेही उपहार प्रदान गर्थे” । (यस हदीसलाई बुखारीले वर्णन गरेका छन् ।)

७९२- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “एउटा मान्छेले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई ऊँटनी उपहारमा दियो, अनि उहाँले पनि त्यसलाई केही उपहार दिए, अनि भने: के तिमी राजी छौ ? त त्यसले भन्यो: म राजी छैन, त

७८९ - وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ ﷺ { الْعَائِدُ فِي هَيْبَتِهِ كَالْكَلْبِ يَتَّقِيءُ ، ثُمَّ يَعُودُ فِي قَيْئِهِ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ . وَفِي رِوَايَةٍ لِلْبُخَارِيِّ : { لَيْسَ لَنَا مَثَلُ السَّوِّءِ ، الَّذِي يَعُودُ فِي هَيْبَتِهِ كَالْكَلْبِ يَرْجِعُ فِي قَيْئِهِ } .

७९० - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ ، وَابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ - ، عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ : { لَا يَجِلُّ لِرَجُلٍ مُسْلِمٍ أَنْ يُعْطِيَ الْعَطِيَّةَ ، ثُمَّ يَرْجِعَ فِيهَا ؛ إِلَّا الْوَالِدُ فِيمَا يُعْطِي وَوَلَدَهُ } رَوَاهُ أَحْمَدُ ، وَالْأَرْبَعَةُ ، وَصَحَّحَهُ التِّرْمِذِيُّ ، وَابْنُ حِبَّانَ ، وَالْحَاكِمُ .

७९१ - وَعَنْ عَائِشَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - قَالَتْ : { كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقْبَلُ الْهَدِيَّةَ ، وَيُثِيبُ عَلَيْهَا } رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ .

७९२ - وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ : { وَهَبَ رَجُلٌ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ نَاقَةً ، فَأَثَابَهُ عَلَيْهَا ، فَقَالَ : ”

उहाँले अरु दिए, र भने: के अब राजी भयौ ? त त्यसले भन्यो: अहिले पनि राजी छैन, त उहाँले अरु बढाएर दिए, र भने: के अब राजी भयौ ? त त्यसले भन्यो: हो, अहिले म राजी भएँ । (यस हदीसलाई अहमदले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बानले यसलाई सही भनेका छन् ।)

७९३- र हजरत जाबिर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “उमरा उसैको लागि भइहाल्छ जसलाई प्रदान गरिन्छ” । (बुखारी, मुस्लिम, र मुस्लिममा छ कि: “आफ्नो माललाई आफूसित सुरक्षित राख त्यसलाई विनष्ट नपार, त जसले कसैलाई उमरा प्रदान गर्‍यो त्यो त्यसैको लागि भइहाल्यो र त्यसका वारिसहरूको लागि चाहे त्यो जीवित रहोस् वा मरोस्” । र अर्को हदीसमा छ कि: “जुन उमरा प्रदान गर्नुको अनुमति अल्लाहको रसूलले प्रदान गरेका छन् त्यो यो हो कि: भनियोस्: यो तिम्रो लागि र तिम्रो पश्चात तिम्रा वारिसहरूको लागि हो । तर यदि मान्छेले यो भन्यो कि: यो तिम्रो लागि हो जबसम्म तिम्रो जीवित छौ, त यस्तो अवस्थामा त्यसको मृत्यु पश्चात माल त्यसको वास्तविक मालिकको भइहाल्छ” । र अबू दाऊद एवं नेसाईको एउटा हदीसमा छ कि: “नत रुकबा प्रदान गर नत उमरा, यसर्थ जसले पनि उमरा अथवा रुकबा प्रदान गर्‍यो त त्यो माल जसलाई प्रदान गरेछ त्यसको वारिसहरूको लागि नै भइहाल्यो” ।)

७९४- र हजरत उमर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “मैले एउटा मान्छेलाई अल्लाहको मार्गमा सवारी गर्नुको लागि एउटा घोडा दिएँ, त त्यस मान्छेले त्यस घोडालाई निकै दुर्बल गरिदियो, त मैले सोचें

رَضِيَتْ" ؟ قَالَ : لَا . فَرَادَهُ ، فَقَالَ :
"رَضِيَتْ" ؟ قَالَ : لَا . فَرَادَهُ . قَالَ :
"رَضِيَتْ" ؟ قَالَ : نَعَمْ . { رَوَاهُ أَحْمَدُ ،
وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ

۷۹۳ - وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { الْعُمْرَى لِمَنْ وَهَبَتْ لَهُ
{ مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ . وَلِمُسْلِمٍ : { أَمْسِكُوا
عَلَيْكُمْ أَمْوَالَكُمْ وَلَا تُفْسِدُوهَا ، فَإِنَّهُ مَنْ
أَعْمَرَ عُمْرَى فَهِيَ لِلَّذِي أُعْمِرَهَا حَيًّا
وَمَيِّتًا ، وَلِعَقِبِهِ { . وَفِي لَفْظٍ : { إِمَّا
الْعُمْرَى الَّتِي أَجَازَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ
يُقُولَ : هِيَ لَكَ وَلِعَقِبِكَ ، فَأَمَّا إِذَا قَالَ:
هِيَ لَكَ مَا عِشْتَ ، فَإِنَّهَا تَرْجِعُ إِلَى
صَاحِبِهَا { . وَلَا يُبِي دَاوُدَ وَالنَّسَائِيَّ : {
لَا تُرْقِبُوا ، وَلَا تُعْمِرُوا ، فَمَنْ أُرْقِبَ شَيْئًا
أَوْ أُعْمِرَ شَيْئًا فَهُوَ لِوَرِثَتِهِ { .

۷۹۴ - وَعَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ :
حَمَلْتُ عَلَى فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ،
فَأَضَاعَهُ صَاحِبُهُ ، فَظَنَنْتُ أَنَّهُ بَائِعُهُ

कि त्यो त्यस घोडालाई अति कम मूल्यमा विक्री गर्नेछ, त यस सम्बन्धमा मैले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमसित सोधें कि के म त्यसलाई किन्न सक्दछु ? त उहाँले भन्नु भयो: तिमी त्यसलाई कदापि नकन्नु चाहे त्यो तिमीलाई मात्र एक दिरहममा किन नदेओस्... पूर्ण हदीससम्म” । (बुखारी, मुस्लिम)

७९५- र हजरत अबू हरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “उपहार गर्दैगर किनकि यसद्वारा प्रेममा अभिवृद्धि हुन्छ” । (यस हदीसलाई बुखारीले आफ्नो किताब अल् अदबुल् मुफरदमा वर्णन गरेका छन्, र अबू यअलाले विश्वासनीय सनदको माध्यमले वर्णन गरेका छन् ।)

७९६- र हजरत अनस रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “उपहार गर्दैगर, किनकि उपहार ईर्ष्यालाई नष्ट गरिदिन्छ” । (यस हदीसलाई बज्जारले जईफ सनदद्वारा वर्णन गरेका छन् ।)

७९७- र हजरत अबू हरैरह रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “हे मुसलमानहरूकी महिलाहरू ! कुनै छिमेकी महिला कुनै छिमेकमा भएकी महिलाले पठाएको उपहारलाई घृणित नमानोस् चाहे त्यो उपहारमा बाखाको खुर किन नपठाएको होस्” । (बुखारी, मुस्लिम)

७९८- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले कुनै उपहार गयो, अनि त्यसलाई त्यस उपहारको साटोमा कुनै उपहार मिलेन त

بُرْخَصٍ، فَسَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ ذَلِكَ . فَقَالَ : " لَا تَبْتَعُهُ ، وَإِنْ أَعْطَاكَهُ بِدِرْهَمٍ ... { الْحَدِيثُ . مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

۷۹۵ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : { تَهَادُوا تَحَابُّوا } رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ فِي " الْأَدَبِ الْمُرَدِّ " وَأَبُو يَعْلَى بِإِسْنَادٍ حَسَنٍ .

۷۹۶ - وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { تَهَادُوا ، فَإِنَّ الْهُدْيَةَ تَسَلُّ السَّخِيمَةَ } رَوَاهُ الْبَزَّازُ بِإِسْنَادٍ ضَعِيفٍ .

۷۹۷ - وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { يَا نِسَاءَ الْمُسْلِمَاتِ ! لَا تَحْقِرَنَّ جَارَةَ لِحَارَتِهَا وَلَوْ فُرْسَنَ شَاةٍ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

۷۹۸ - وَعَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - ، عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ : { مَنْ وَهَبَ هِبَةً ، فَهُوَ أَحَقُّ بِهَا ، مَا لَمْ يُثَبَّ

त्यो त्यस उपहारको अधिक हकदार छ" । (यस हदीसलाई हाकिमले वर्णन गरेर सही पनि भनेका छन्, तर इब्ने उमरको माध्यमले यो हदीस हजरत उमरको कथन हो यो नै सिद्ध भएको छ ।)

अध्याय: खसेको वा हराएको बस्तुको वर्णन

७९९- र हजरत अनस रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: " नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम एउटा बाटोबाट गुज्ने जता एउटा खजूर खसेको थियो, त उहाँले भन्नु भयो: यदि मलाई यो भय हुँदैनथ्यो कि यो दानको हुनसक्छ त म यसलाई खाइहाल्थेँ" । (बुखारी, मुस्लिम)

८००- र हजरत जैद बिन खालिद अल् जुहनी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: "एउटा मान्छे नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको पासमा आयो, र कसैको खसेको वस्तुको बारेमा सोध्यो ? त उहाँले भन्नु भयो: त्यसको बिक्रो र बन्धनलाई राम्ररी पहिचान गरेर त्यसलाई राख, अनि एक वर्षसम्म त्यसको ऐलान गर्दैगर, त यदि त्यसको मालिक आउँछ भने त्यसलाई दिइहाल नत्र तिमी त्यसमा जे मन लागे गर । त त्यसले प्रश्न गर्‍यो: यदि कसैको बाखा हराएको होस् त ? त उहाँले भन्नु भयो: त्यो याता तिम्रो हो, वा तिम्रो भाइको हो, वा ब्वाँसोको हो । त त्यसले प्रश्न गर्‍यो: र हराएको ऊँटको बारेमा तपाईंको के उदगार छ ? त उहाँले भन्नु भयो: तिम्रीलाई त्यससित के सरोकार, किनकि त्यसको पानी र त्यसको जुत्ता त्यसको साथमै हुन्छ, त्यो पनघटमा गएर पानी खाइहाल्छ, र रुखहरूबाट पात आदि खाइहाल्छ, यहाँसम्म

عَلَيْهَا { رَوَاهُ الْحَاكِمُ وَصَحَّحَهُ،
وَالْمَحْفُوظُ مِنْ رِوَايَةِ ابْنِ عُمَرَ، عَنْ عُمَرَ
قَوْلُهُ

بَابُ اللَّقْطَةِ

७९९ - عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : { مَرَّ
النَّبِيُّ ﷺ بِتَمْرَةٍ فِي الطَّرِيقِ، فَقَالَ : " لَوْلَا
أَنِّي أَخَافُ أَنْ تَكُونَ مِنَ الصَّدَقَةِ
لَأَكَلْتُهَا" { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ.

८०० - وَعَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدِ الْجُهَنِيِّ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : { جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ
فَسَأَلَهُ عَنِ اللَّقْطَةِ ؟ فَقَالَ : " إِعْرِفْ
عِفَاصَهَا وَوِكَاءَهَا ، ثُمَّ عَرَّفَهَا سَنَةً ، فَإِنْ
جَاءَ صَاحِبُهَا وَإِلَّا فَشَأْنُكَ بِهَا" .

قَالَ : فَضَالَةُ الْغَنَمِ ؟ قَالَ : " هِيَ
لَكَ ، أَوْ لِأَخِيكَ ، أَوْ لِلذُّبِّ " .

قَالَ : فَضَالَةُ الْإِبِلِ ؟ قَالَ : " مَا
لَكَ وَلَهَا ؟ مَعَهَا سِقَاؤُهَا وَحِدَاؤُهَا ، تَرُدُّ
الْمَاءَ ، وَتَأْكُلُ الشَّجَرَ ، حَتَّى يَلْقَاهَا

कि त्यसको मालिक त्यसलाई भेटिहाल्छ” । (बुखारी, मुस्लिम)

६०१- र उनैद्वारा वर्णित छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले कुनै हराएको कुरालाई आफ्नो घरमा शरण दियो र त्यसको ऐलान गरेन, त त्यो मान्छे अति पथभ्रमित छ” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

६०२- र हजरत अयाज बिन हेमार रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जसले कुनै हराएको कुरा पाओस्, त त्यसलाई चाहियो कि दुई न्यायप्रिय मान्छेहरूलाई त्यसमा साक्ष्य बसालोस्, र त्यसको बिको र बन्धनलाई राम्ररी पहिचान गरिहालोस्, अनि त्यसलाई नत लुकाओस्, नत अदृश्य गरोस्, अनि जब त्यसको मालिक आउँछ त त्यो त्यसको अधिक हकदार हुन्छ, र यदि त्यसको मालिक आएन भने त्यो अल्लाहको माल हो त्यो जसलाई चाहोस् दिइहालोस्” । (यस हदीसलाई अहमद र तिर्मिजी बाहेक चारौंले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने खुजैमा, इब्नुल् जारुद र इब्ने हिब्बानले यसलाई सही भनेका छन् ।)

६०३- र हजरत अब्दुर्रहमान बिन उसमान अत्तैमी रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले हाजीहरूबाट गिरेको सामानलाई उठाउनुबाट मनाही गरेका छन्” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

६०४- र हजरत मिक्दाम बिन मअदी करब रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “ध्यान देऊ ! दाँतले चिथारेर खाने जनावरको मासु वैध छैन, नत घरेलु गद्हा नै वैध छ, र नत सन्धि भएकाहरूको

رُبُّهَا } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

۸۰۱ - وَعَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ

{ مَنْ آوَى ضَالَّةً فَهُوَ ضَالٌّ ، مَا لَمْ

يُعْرِفَهَا } رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

۸۰۲ - وَعَنْ عِيَّاضِ بْنِ حِمَارٍ رَضِيَ اللَّهُ

عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { مَنْ وَجَدَ

لُقْطَةً فَلْيُشْهِدْ ذَوِي عَدْلٍ ، وَلْيُحْفَظْ

عِفَاصَهَا وَوَكَاةَهَا ، ثُمَّ لَا يَكْتُمُ ، وَلَا

يُعَيِّبُ ، فَإِنْ جَاءَ رَبُّهَا فَهُوَ أَحَقُّ بِهَا ،

وَإِلَّا فَهُوَ مَالُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ } رَوَاهُ

أَحْمَدُ ، وَالْأَرْبَعَةُ إِلَّا التِّرْمِذِيَّ ، وَصَحَّحَهُ

ابْنُ خُرَيْمَةَ ، وَابْنُ الْجَارُودِ ، وَابْنُ حِبَّانَ .

۸۰۳ - وَعَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُثْمَانَ

التَّمِيمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنْ

لُقْطَةِ الْحَاجِّ } رَوَاهُ مُسْلِمٌ .

۸۰۴ - وَعَنْ الْمُقَدَّامِ بْنِ مَعْدِي

كَرِبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ {

أَلَا لَا يَحِلُّ ذُو نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ ، وَلَا

الْحِمَارُ الْأَهْلِيُّ ، وَلَا اللُّقْطَةُ مِنْ مَالِ

माललाई उठाउनु नै वैध छ त्यस गिरेको माल बाहेक जसको त्यसको मालिक निकट कुनै महत्व नहोस्” । (यस हदीसलाई मुस्लिमले वर्णन गरेका छन् ।)

अध्याय: अंशवण्डा र विरासतको वर्णन

८०५- र हजरत इब्ने अब्बास रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “फराइजलाई (इस्लामीय विधानले तोकेको हकलाई) त्यसका हकदारहरूलाई दिइहाल, अनि त्यस पश्चात जुन शेष बच्दछ त्यसलाई मृतकको निकटतम पुरुष आफन्तीलाई देऊ” । (बुखारी, मुस्लिम)

८०६- र हजरत उसामा बिन जैद रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “मुसलमान काफिरको र काफिर मुसलमानको वारिस हुन्सकदैन” । (बुखारी, मुस्लिम)

८०७- र हजरत इब्ने मसऊद रजिअल्लाहो अन्हुमाको छोरी र छोरीको छोरी एवं दिदी बहिनीको बारेमा वर्णन छ कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले छोरी, छोरीको छोरी (नात्नी), र दिदी बहिनीको बारेमा फैसला गर्नु भयो कि: छोरीको अंश आधा हो, र नात्नीको छठौं भाग अंश हो, (दुई तिहाइको पूरक), र जुन बाँकी बच्दछ त्यो दिदी अथवा बहिनीको हो मृतकले छोडेको सम्पत्तिमा” । (बुखारी, मुस्लिम)

८०८- र हजरत अब्दुल्लाह बिन अमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “दुई धर्मका धर्मावलम्बीहरू एकअर्काका

مُعَاهِدٍ ، إِلَّا أَنْ يَسْتَعْنِيَ عَنْهَا } رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ .

بَابُ الْفَرَائِضِ

८०५ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ } أَحِقُّوا الْفَرَائِضَ بِأَهْلِهَا ، فَمَا بَقِيَ فَهُوَ لِأَوْلَى رَجُلٍ ذَكَرٍ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

८०६ - وَعَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ : لَا يَرِثُ الْمُسْلِمُ الْكَافِرَ ، وَلَا يَرِثُ الْكَافِرُ الْمُسْلِمَ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ

८०७ - وَعَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ فِي بِنْتٍ ، وَبِنْتِ ابْنٍ ، وَأُخْتٍ - { قَضَى النَّبِيُّ ﷺ " لِلْإِبْنَةِ النِّصْفَ ، وَالْإِبْنَةَ الْإِبْنِ السُّدُسَ - تَكْمِلَةَ الثُّلُثَيْنِ - وَمَا بَقِيَ فَلِلْأُخْتِ { رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ

८०८ - وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ } لَا يَتَوَارَثُ أَهْلُ مِلَّتَيْنِ { رَوَاهُ

वारिस हुनसकदैनन्” । (यस हदीसलाई अहमद र तिर्मिजी वाहेक चारौंले वर्णन गरेका छन्, र हाकिमले उसामाको हदीसलाई वर्णन गरेका छन्, र नेसाईले यसै हदीसलाई उसामाको माध्यमले वर्णन गरेका छन् ।)

८०९- र हजरत इम्रान बिन हुसैन रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: एउटा मान्छे नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमको पासमा आएर भन्यो: “मेरो नातीको निधन भयो, त मलाई त्यसको सम्पत्तिबाट के अंश मिल्छ ? त उहाँले भन्नु भयो: तिमीलाई छठौं भाग अंश मिल्छ । अनि जब त्यो जान लाग्यो त उसलाई बोलाएर भने: तिम्रो लागि एउटा अर्को छठौं भाग छ । अनि जब त्यो पुनः जान लाग्यो त त्यसलाई बोलाएर भने: दोस्रो छठौं भाग तिम्रो खानपानको लागि दिइएको छ” । (यस हदीसलाई अहमद र चारौंले वर्णन गरेका छन्, र तिर्मिजीले सही पनि भनेका छन्, तर यस हदीसलाई हसन बसरीले इम्रानको माध्यमले वर्णन गरेका छन् जबकि हसनले इम्रानबाट सुनेका छैनन् ।)

८१०- र हजरत इब्ने बुरैदह आफ्नो बुवाको माध्यमले वर्णन गरेका छन् कि: “नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले आमा नभएको खण्डमा हजर आमाको लागि पूण सम्पत्तिको छठौं भाग तोकेका छन्” । (यस हदीसलाई अबू दाऊद र नेसाईले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने खुजैमा एवं इब्नुल् जारुदले सही भनेका छन्, र इब्ने अदीले यसलाई सशक्तिकरण गरेका छन् ।)

८११- र हजरत मिकदाम बिन मअदी करब रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “मामा त्यसको वारिस हुन्छ जसको कुनै

أَحْمَدُ ، وَالْأَزْبَعَةُ إِلَّا التِّرْمِذِيُّ . وَأَخْرَجَهُ
الْحَاكِمُ بِلَفْظِ أُسَامَةَ . وَرَوَى النَّسَائِيُّ
حَدِيثَ أُسَامَةَ بِهَذَا اللَّفْظِ .

८०९ - وَعَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ
قَالَ : جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ :
إِنَّ ابْنَ ابْنِي مَاتَ ، فَمَا لِي مِنْ مِيرَاثِهِ ؟
فَقَالَ : " لَكَ السُّدُسُ " فَلَمَّا وُلِّي دَعَاهُ ،
فَقَالَ : " لَكَ سُدُسٌ آخَرٌ " فَلَمَّا وُلِّي
دَعَاهُ . فَقَالَ : " إِنَّ السُّدُسَ الْآخَرَ
طُعْمَةٌ { رَوَاهُ أَحْمَدُ وَالْأَزْبَعَةُ ، وَصَحَّحَهُ
التِّرْمِذِيُّ ، وَهُوَ مِنْ رِوَايَةِ الْحَسَنِ الْبَصْرِيِّ
عَنْ عِمْرَانَ ، وَقِيلَ : إِنَّهُ لَمْ يَسْمَعْ مِنْهُ .

८१० - وَعَنْ ابْنِ بُرَيْدَةَ ، عَنْ أَبِيهِ
؛ { أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ جَعَلَ لِلْجَدَّةِ السُّدُسَ ،
إِذَا لَمْ يَكُنْ دُونَهَا أُمَّ { رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ ،
وَالنَّسَائِيُّ ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ خُرَيْمَةَ ، وَابْنُ
الْجَارُودِ ، وَقَوَاهُ ابْنُ عَدِيٍّ .

८११ - وَعَنْ الْمِقْدَامِ بْنِ مَعْدِي
كِرْبَ ﷺ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

वारिस छैन” । (यस हदीसलाई अहमद र तिर्मिजी बाहेक चारौंले वर्णन गरेका छन्, र यसलाई अबू जुरआ अर्राजीले विश्वासनीय भनेका छन्, र इब्ने हिब्बान एवं हाकिमले यसलाई सही भनेका छन् ।)

८१२- र हजरत अबू उमामा बिन सहल रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: “हजरत उमरले मेरो माध्यमले हजरत उबैदहलाई यो लेख्नु भयो कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भएको छ: अल्लाह र त्यसको रसूल त्यस व्यक्तिको पक्षधर र सरपरस्त हुन् जसको कोही पक्षधर छैन, र मामा त्यसको वारिस हो जसको कोही वारिस छैन” । (यस हदीसलाई अहमद र अबू दाऊद बाहेक चारौंले वर्णन गरेका छन्, र यसलाई तिर्मिजीले विश्वासनीय र इब्ने हिब्बानले सही भनेका छन् ।)

८१३- र हजरत जाबिर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जब जन्मजात शिशु आवाज निकालोस् त त्यो वारिस हुनेछ” । (यस हदीसलाई अबू दाऊदले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बानले सही भनेका छन् ।)

८१४- र हजरत अमर बिन शुअैब आफ्नो बुवा बाजेको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “हत्यारालाई विरासतबाट कुनै अंश मिल्दैन” । (यस हदीसलाई नेसाई र दारकुत्नीले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने अब्दुल बर्रले यसलाई सशक्त भनेका छन्, र नेसाईले यसलाई विकारयुक्त भनेका छन्, तर सत्य यो हो कि: यो हदीस उमरमाथि

الْحَالُ وَارِثٌ مَنْ لَا وَارِثَ لَهُ { أَخْرَجَهُ أَحْمَدُ ، وَالْأَزْبَعَةُ سِوَى التِّرْمِذِيِّ ، وَحَسَنَهُ أَبُو زُرْعَةَ الرَّازِيُّ ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ ، وَالْحَاكِمُ .

۸۱۲ - وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ بْنِ سَهْلٍ قَالَ : { كَتَبَ مَعِيَ عُمَرُ إِلَى أَبِي عُبَيْدَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ - ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ : " اللَّهُ وَرَسُولُهُ مَوْلَى مَنْ لَا مَوْلَى لَهُ ، وَالْحَالُ وَارِثٌ مَنْ لَا وَارِثَ لَهُ { رَوَاهُ أَحْمَدُ ، وَالْأَزْبَعَةُ سِوَى أَبِي دَاوُدَ ، وَحَسَنَهُ التِّرْمِذِيُّ ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ .

۸۱۳ - وَعَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ : { إِذَا اسْتَهَلَ الْمُؤَلُودُ وَرَثَ { رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ .

۸۱۴ - وَعَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { لَيْسَ لِلْقَاتِلِ مِنَ الْمِيرَاثِ شَيْءٌ { رَوَاهُ النَّسَائِيُّ ، وَالِدَارِقُطِيُّ ، وَقَفَّوَاهُ ابْنُ عَبْدِ الْبَرِّ ، وَأَعْلَهُ النَّسَائِيُّ ، وَالصَّوَابُ :

मौकूफ छ ।)

८१५- र हजरत उमर बिन खत्ताब रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई मैले भन्दै सुनेको छु कि: “पिता वा पुत्रले अर्जन गरेको सम्पत्ति तिनका निकटतम् (साक्बै) आफन्तीहरूको लागि हो, चाहे त्यो आफन्ती जुन सुकै पनि होस्” । (यस हदीसलाई अबू दाऊद, नेसाई र इब्ने माजाले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने मदीनी एवं अब्दुल् बरले यसलाई सही भनेका छन् ।)

८१६- र हजरत अब्दुल्लाह बिन उमर रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “विलायत (वलाअ) को नाता वंशको नाता भै हुन्छ, नत त्यसलाई विक्री गर्न सकिन्छ, नत त्यसलाई उपहारमा दिन सकिन्छ” । (यस हदीसलाई हाकिमले: शाफई, मुहम्मद बिन हसनको सनदद्वारा अबू यूसुफको माध्यमले वर्णन गरेका छन्, र इब्ने हिब्बानले यसलाई सही र वैहकीले यसलाई विकारयुक्त भनेका छन् ।)

८१७- र हजरत अबू किलाबा हजरत अनसको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “तिमीहरूमध्ये सर्वोत्कृष्ट भागवण्डाको ज्ञानी जैद बिन साबित हुन्” । (यस हदीसलाई अहमद र अबू दाऊद बाहेक चारौंले वर्णन गरेका छन्, र यसलाई तिर्मिजी एवं हाकिम र इब्ने हिब्बानले सही भनेका छन्, र यसलाई मुरसल हुने कारणले विकारयुक्त

وَقْفُهُ عَلَى عُمَرَ .

८१५ - وَعَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ : { مَا أَحْرَزَ الْوَالِدُ أَوْ الْوَالِدُ فَهُوَ لِعَصْبَتِهِ مَنْ كَانَ } رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ ، وَالنَّسَائِيُّ ، وَابْنُ مَاجَةَ ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ الْمَدِينِيِّ ، وَابْنُ عَبْدِ الْبَرِّ .

८१६ - وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ -

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ : قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ { الْوَلَاءُ لِحِمَّةٍ كُلِّحِمَّةٍ النَّسَبِ ، لَا يُبَاعُ ، وَلَا يُوهَبُ } رَوَاهُ الْحَاكِمُ : مِنْ طَرِيقِ الشَّافِعِيِّ ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ ، عَنْ أَبِي يُوسُفَ ، وَصَحَّحَهُ ابْنُ حِبَّانَ ، وَأَعْلَاهُ الْبَيْهَقِيُّ .

८१७ - وَعَنْ أَبِي قِلَابَةَ ، عَنْ أَنَسِ

قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ { أَفْرَضُكُمْ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ } أَخْرَجَهُ أَحْمَدُ ، وَالْأَزْبَعَةُ ، سِوَى أَبِي دَاوُدَ ، وَصَحَّحَهُ التِّرْمِذِيُّ ، وَابْنُ حِبَّانَ ، وَالْحَاكِمُ ، وَأَعْلَى بِالْإِسْرَائِيلِيِّ

भनिएको छ ।)

अध्याय: वसीयतको वर्णन

८१८- र हजरत इब्ने उमर रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जुन मुसलमान मान्छे कुनै कुराको वसीयत गर्न चाहोस् त त्यसलाई चाहियो कि दुई रात्री नबितेसम्ममा नै वसीयतलाई लिखितरूपमा तयार गरेर राखोस्” । (बुखारी, मुस्लिम)

८१९- र हजरत सअद बिन अबि वक्कास रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: मैले भनें: “हे अल्लाहका रसूल ! म धनवान मान्छे छु, र मेरो वारिस मात्र मेरो एउटी छोरी छे, त के म आफ्नो पूर्ण समपत्तिको दुईतिहाइ भागलाई दान गरिहालुं ? त उहाँले भन्नु भयो: होइन, यस्तो नगर्नु, त मैले भनें: त के म त्यसको आधा भागलाई दान गरिहालुं ? त उहाँले भन्नु भयो: यस्तो पनि नगर्नु, त मैले भनें: के म एक तिहाई माललाई दान गरिहालुं ? त उहाँले भन्नु भयो: हो, एक तिहाईलाई दान गर, तर एक तिहाई पनि अधिक नै छ, तिमिले आफ्नो सन्तानलाई निर्धन छाड्नुभन्दा धनवान छाड्नु अति उत्तम हुन्छ, किनकि निर्धन छाडेको खण्डमा उनी अरुको समक्ष हात पसारेर भिक्षा माग्न थाल्दछन्” । (बुखारी, मुस्लिम)

८२०- र हजरत आइशा रजिअल्लाहो अन्हुमाको वर्णन छ कि: “एउटा मान्छे नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लम समक्ष आएर भन्यो: हे अल्लाको सन्देष्टा ! मेरी आमाको सहसा मृत्यु भयो र उनले केही वसीयत गरिन्न, र मलाई यो अनुमान छ कि यदि उनीले केही भनेको भए दान गर्ने कुरा

بَابُ الْوَصَايَا

۸۱۸ - عَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - ؛ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ : { مَا حَقُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَهُ شَيْءٌ يُرِيدُ أَنْ يُوصِيَ فِيهِ بَيْتٌ لِيَتَيْنِ إِلَّا وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

۸۱۹ - وَعَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قُلْتُ : { يَا رَسُولَ اللَّهِ ! أَنَا ذُو مَالٍ ، وَلَا يَرِثُنِي إِلَّا ابْنَةٌ لِي وَاحِدَةٌ ، أَفَأَتَصَدَّقُ بِثُلثِي مَالِي؟ } قَالَ : " لَا " قُلْتُ : أَفَأَتَصَدَّقُ بِشَطْرِهِ؟ قَالَ : " لَا " قُلْتُ : أَفَأَتَصَدَّقُ بِثُلثَيْهِ؟ قَالَ : " الثُّلُثُ ، وَالثُّلُثُ كَثِيرٌ ، إِنَّكَ أَنْ تَذَرَ وَرَثَتَكَ أَعْنِيَاءَ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَذَرَهُمْ عَالَةً يَتَكَفَّفُونَ النَّاسَ } مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ .

۸۲۰ - وَعَنْ عَائِشَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - { أَنَّ رَجُلًا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ قَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ! إِنَّ أُمَّي أُفْتَلِتُ نَفْسُهَا وَمَ نُوصِ ، وَأَظُنُّهَا لَوْ تَكَلَّمْتُ تَصَدَّقْتُ ،

गर्थिइन्, त के यदि म उनको तर्फबाट दान गर्छु भने उनलाई त्यसको पुण्य मिल्छ ? त उहाँले भन्नु भयो: हो, उनलाई यसको पुण्य मिल्छ” । (बुखारी, मुस्लिम, र वर्णित शब्द मुस्लिमका हुन् ।)

८२१- र हजरत अबू उमामा अल् बाहेली रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: मैले रसूल सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमलाई भन्दै सुनेको छु कि: “नि:सन्देह अल्लाहले समस्त हकवालाहरूलाई उसको हक प्रदान गरेको छ, यसर्थ वारिस हुने व्यक्तिको लागि कुनै वसीयत मान्य छैन” । (यस हदीसलाई अहमद र नेसाई बाहेक चारौंले वर्णन गरेका छन्, र अहमद एवं तिर्मिजीले यसलाई विश्वासनीय भनेका छन्, र इब्ने खुजैमा एवं इब्नुल् जारुदले यसलाई सशक्त भनेका छन्, र दारकुत्नीले इब्ने अब्वासको माध्यमले एउटा यस्तै हदीस वर्णन गरेका छन् जसको अन्तमा यति वृद्धि वर्णन गरेका छन्: “यस अवस्था बाहेक कि वारिसहरू यस कुरामा सहमत होउन्” । र यस हदीसको सनद विश्वासनीय छ ।)

८२२- र हजरत मुआज बिन जबल रजिअल्लाहो अन्होको वर्णन छ कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “नि:सन्देह अल्लाहले तिम्रो मृत्युको समय तिम्रो सम्पत्तिको तेस्रो भागलाई दान गर्नुको अनुमति प्रदान गरेको छ, ताकि तिम्रो पुण्यमा अभिवृद्धि भइहालोस्” । (यस हदीसलाई दारकुत्नीले वर्णन गरेका छन् । र अहमद एवं बज्जारले यसलाई अबू दरदाअको माध्यमले वर्णन गरेका छन् । र इब्ने माजाले अबू हुरैरहको माध्यमले वर्णन गरेका छन् । तर समस्त हदीसहरू जईफ छन्, तर यी समस्त एकअर्कालाई सशक्त गर्दछन् । र अल्लाह नै अधिक ज्ञानवान छ ।)

أَفَلَهَا أَجْرٌ إِنْ تَصَدَّقْتُ عَنْهَا ؟ قَالَ : نَعَمْ { مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ ، وَاللَّفْظُ لِمُسْلِمٍ .

८२१ - وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ : { إِنْ أَلَّ اللَّهُ فَدَّ أَعْطَى كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ ، فَلَا وَصِيَّةَ لِوَارِثٍ { رَوَاهُ أَحْمَدُ ، وَالْأَزْبَعَةُ إِلَّا النَّسَائِيَّ ، وَحَسَنَهُ أَحْمَدُ وَالتِّرْمِذِيُّ ، وَقَوَاهُ ابْنُ خُرَيْمَةَ ، وَابْنُ الْجَارُودِ . وَرَوَاهُ الدَّارِقُطِيُّ مِنْ حَدِيثِ ابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - ، وَزَادَ فِي آخِرِهِ : { إِلَّا أَنْ يَشَاءَ الْوَرِثَةُ } وَإِسْنَادُهُ حَسَنٌ .

८२२ - وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : " قَالَ النَّبِيُّ ﷺ { إِنْ أَلَّ اللَّهُ تَصَدَّقَ عَلَيْكُمْ بِثُلُثِ أَمْوَالِكُمْ عِنْدَ وَفَاتِكُمْ ؛ زِيَادَةٌ فِي حَسَنَاتِكُمْ } رَوَاهُ الدَّارِقُطِيُّ . وَأَخْرَجَهُ أَحْمَدُ ، وَالْبَزَّازُ مِنْ حَدِيثِ أَبِي الدَّرْدَاءِ . وَابْنُ مَاجَةَ : مِنْ حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ . وَكُلُّهَا ضَعِيفَةٌ ، لَكِنْ قَدْ يَفْوَى بَعْضُهَا بِبَعْضٍ . وَاللَّهُ

أَعْلَمُ .

بَابُ الْوَدِيعَةِ

अध्यायः अमानत (नासो) को वर्णन

८२३- र हजरत अमर बिन शुअैब आफ्नो बुवा बाजेको माध्यमले वर्णन गर्छन् कि: नबी सल्लल्लाहो अलैहे वसल्लमले भन्नु भयो: “जस कसैसित अमानत राखियोस् त त्यसमाथि कुनै जिम्मेवारी (जमानत) छैन” । (यस हदीसलाई इब्ने माजाले वर्णन गरेका छन्, तर यसको सनद जईफ छ ।)

र दान धर्मदायको वितरणको वर्णनको अध्याय धर्मदायको अध्यायको अन्तिम भागमा वर्णन भइसकेको छ ।

र धर्मयुद्धमा प्राप्त भएको माल र बिना युद्ध प्राप्त भएको मालको वितरणको बारेमा अल्लाहले चाहेमा धर्मयुद्ध नामक अध्याय अन्तर्गत वर्णन गरिन्छ ।

۸۲۳ - عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ ، عَنْ

أَبِيهِ ، عَنْ جَدِّهِ ، عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ : {

مَنْ أُوْدِعَ وَدِيعَةً ، فَلَيْسَ عَلَيْهِ ضَمَانٌ {

أَخْرَجَهُ ابْنُ مَاجَةَ ، وَإِسْنَادُهُ ضَعِيفٌ .

وَبَابُ قَسَمِ الصَّدَقَاتِ تَقَدَّمَ فِي آخِرِ

الرِّكَاءِ .

وَبَابُ قَسَمِ الْفَيْءِ وَالْغَنِيمَةِ يَأْتِي

عَقِبَ الْجِهَادِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى .

अल्लाहको कृपाले अनुवादको दोस्रो भाग समाप्त भयो, र निकट भविष्यमा नै यस अनुवादको तेस्रो भाग विवाहको वर्णनको अध्यायदेखि अगाडिका अध्यायहरूलाई लिएर उपस्थित हुनेछौं, अल्लाहसित विन्ती छ अल्लाह हामीलाई हाम्रो लक्ष्यमा सफल पारुन्, र हामी सबैलाई इस्लाम बमोजिम कार्यरत रहने सुअवसर प्रदान गरेर स्वर्ग प्रदान गरुन् । (आमीन)

अतीकुर्रहमान मुहम्मद इदरीस खान मक्की

रिसर्च स्कालर: उम्मुल कुरा विश्वविद्यालय पवित्र मक्का सउदी अरब

कपिलवस्तु नगरपालिका वार्ड नं. ४ तौलिहवा कपिलवस्तु नेपाल

मो.नं. ००९६६५०९३७२२५४, ००९७७९८०८८४०७४९